

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมงานประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย
ระดับชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยภาคใต้ ครั้งที่ 1

The 1st National Research Conference of the Southern Universities
Graduate Studies Network

การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

Research and Innovation for Sustainable Local Development

PROCEEDING

- กลุ่มการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
- กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ
- กลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม
- กลุ่มบริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว
และเศรษฐศาสตร์

วันที่ 16 สิงหาคม 2568

ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

077-913381

graduate.sru

<https://graduate.sru.ac.th/>

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี ชญา ไวยิ่ง	1
ปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอล : กรณีศึกษา สโมสรบางกอก เอฟซี ชญา ไวยิ่ง	9
ดัชนีวัดผลการสร้างมูลค่าในระดับองค์กรของกลุ่มธุรกิจโรงแรมสัตว์เลี้ยว: แนวคิดและข้อเสนอแนะ ณัฐธยาน์ ตุงรงค์ และระชานนท์ ทวีผล	18
ความพึงพอใจของประชาชนต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประจำตัวประชาชน ของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ลภัสราดา พิษญาธิธนาถ พรเทวี เสนาทิพย์ และทิพรัตน์ ยานุพรม	29
ภาวะความเป็นผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรีคนที่ 31 ของประเทศไทย นิรมล ภูสิริรัตนะ กฤตกร ทองนอก และสุภาภาณจน์ ชัยฤกษ์.....	40
การสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัล : ยุทธศาสตร์สื่อสารใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิสนพวง นัครพัฒน์ สิทธิชัย สมุห์นวล ชวัลรัตน์ ศรีนวลปาน บำรุง ศรีนวลปาน และกรกฎ จำเนียร	46
เรื่องเล่า ที่ขายได้: การสื่อสารสินค้ากลุ่ม Soft Power ของไทยกับความท้าทายของสินค้าทั่วไป พชร ทองนอก จิตเลขา สุคนธจรร ชวัลรัตน์ ศรีนวลปาน บำรุง ศรีนวลปาน และกรกฎ จำเนียร	57
รูปแบบและกลไกการครองอำนาจในการเมืองท้องถิ่น: กรณีศึกษาการเลือกตั้งองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2567 กิตติพิชญ์ สุขเสน.....	66
ปัญหาทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหายคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ นันทชัย นาคสาร และจิตรดารมย์ รัตนวุฒิ.....	80
การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายการประกันความรับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุขกรณีศึกษากฎหมายไทย และต่างประเทศ สุธาวัลย์ เพชรศรี และจิตรดารมย์ รัตนวุฒิ.....	88
พิธีกรรมแซยิดองค์เทพ : การเปรียบเทียบพิธีกรรมภายใน และภายนอกศาลเจ้า จังหวัดภูเก็ต รุ่งรัตน์ ทองสกุล และรุ่งกานต์ ภูมิพงษ์	98
ปัญหาความไม่เป็นเอกภาพของระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ในประเทศไทย วิทยา ทองแกมแก้ว และจิตรดารมย์ รัตนวุฒิ.....	110
ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ แห่งหนึ่งในภาคใต้ ประภาศรี เพชรมนต์1 อารี สาริปา จิราภรณ์ เหมพันธ์ และกิตติศักดิ์ ใจอ่อน	121
ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รมย์ชลี บุตรกริม จิราภรณ์ เหมพันธ์ อารี สาริปา และกิตติศักดิ์ ใจอ่อน.....	134

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จิรวรรณ สงขาว อารี สาริปา กิตติศักดิ์ ใจอ่อน และจิราภรณ์ เหมพันธ์.....	146
สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนของครูวิทยาศาสตร์ ในระดับชั้นประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พรทิพย์ ไวยรัตน์ กิตติศักดิ์ ใจอ่อน อารี สาริปา และจิราภรณ์ เหมพันธ์.....	158
การพัฒนาแบบแผนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อรวรรณ ศรีรัตนพรพันธุ์.....	171
การพัฒนาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพ ของร่างกายมนุษย์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence อรอนงค์ ชนะบุญ และดวงสมร กิจโกศล.....	182
การพัฒนากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ชนัญญา สอนขำ ญาณิศา บุญจิตร และ พิชามณย์ สุริยพรรณ.....	192
การจัดการตลาดนัดสีเขียว กรณีศึกษา ตลาดนัดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา วรรัตน์ รัมอินทร์ อรอนงค์ วงษ์วานิช ปิปปิภรณ ปาติง คลยา ศรีโยม และอมรชาติ วงศ์เทพ	204
การประเมินและศึกษาแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ กรณีศึกษา คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เจษฎา ดีแก้ว และยศวริศ สังข์แก้ว คลยา ศรีโยม และสุวลี ชูวานิชย์	216
แบบจำลองพยากรณ์และเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน กรณีศึกษากลุ่มจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พิชญ์สินี กิจวัฒนาถาวร และสุดจิต ครุจิต	227
การพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถ ด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ และความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา กนกวรรณ กันชนะ	238
ดัชนีชื่อเรื่อง.....	256
ดัชนีผู้แต่ง.....	258
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ	260

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน

ฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี

Marketing Mix Factors Influencing the decision Attendance

at Bangkok FC Football Matches

ชญา ไวยิ่ง¹

¹วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร 10300

โทร 081-8199659 อีเมล s66567807003@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของแฟนบอลที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของสโมสรบางกอก เอฟซี และวิเคราะห์ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันในสนาม การวิจัยอ้างอิงแนวคิด 7Ps Marketing Mix ประกอบด้วยด้าน ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการ และลักษณะทางกายภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือแฟนบอลของสโมสรบางกอก เอฟซี ที่มีพฤติกรรมเข้าชมการแข่งขัน ณ สนามกีฬาเฉลิมพระเกียรติบางมด ซึ่งเป็นสนามเหย้าของสโมสร ในการแข่งขันไทยลีก 2 ประจำฤดูกาล 2024/2025 โดยกลุ่มตัวอย่างคือแฟนบอลจำนวน 401 คน ซึ่งสุ่มเลือกจากผู้เข้าชมการแข่งขันในสนามดังกล่าว โดยการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดทุกด้านอยู่ในระดับความคิดเห็นมากถึงมากที่สุด โดยปัจจัยด้านราคามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้าน บุคลากร และกระบวนการ ทั้งนี้ มี 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ราคา การส่งเสริมการตลาด และลักษณะทางกายภาพ ส่วนอีก 4 ปัจจัย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ช่องทางจัดจำหน่าย บุคลากร และกระบวนการ แม้ไม่แสดงนัยสำคัญทางสถิติ แต่ก็ได้รับคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในเชิงประสบการณ์ของผู้ชม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การวางกลยุทธ์ทางการตลาดของสโมสรฟุตบอลควรให้ความสำคัญกับทั้งข้อมูลเชิงสถิติและความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อสโมสรในระยะยาว

คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาด สโมสรฟุตบอลบางกอก เอฟซี การตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน

Abstract

This study aimed to examine football fans' opinions on the marketing mix of Bangkok FC and to analyze marketing mix factors that influence their decision to attend football matches at the stadium. The research was based on the 7Ps marketing mix framework, consisting of product, price, place, promotion, people, process, and physical evidence. The population of the study comprised fans of Bangkok FC who attended matches at Chalerms Phrakiat Bang Mod Stadium, the club's home ground, during the 2024/2025 Thai League 2 season. A sample of 401 fans was selected through non-probability accidental sampling from spectators present at the matches. The research instrument was a questionnaire, which was validated for content validity by experts. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard

deviation, and inferential statistics using multiple regression analysis. The results revealed that all aspects of the marketing mix were rated at a high to very high level of agreement, with price receiving the highest mean score, followed by people and process. Three marketing mix factors price, promotion, and physical evidence were found to significantly influence fans' decision to attend matches at the stadium. The other four factors product, place, people, and process did not show statistically significant effects, yet received high average scores, reflecting their experiential importance to spectators. These findings suggest that football clubs should develop marketing strategies that consider both statistical data and an in-depth understanding of consumer behavior in order to enhance satisfaction and long-term loyalty to the club.

Keywords : Marketing Mix, Bangkok football club, Decision to Attend Football Matches

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการฟุตบอลอย่างเป็นระบบ ภายใต้แผนแม่บทพัฒนาฟุตบอลแห่งชาติ ระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ซึ่งจัดทำโดยสมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีเป้าหมายในการยกระดับฟุตบอลอาชีพผ่านการแข่งขันลีกอาชีพ (ไทยลีก 1–3) ให้สามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนในเชิงธุรกิจควบคู่กับความสำเร็จด้านกีฬา (สภาพัฒนาและพัฒนานักกีฬาฟุตบอลแห่งชาติ, 2018)

ในบริบทปัจจุบัน สโมสรฟุตบอลดำเนินงานในลักษณะของธุรกิจบริการที่ต้องพึ่งพารายได้จากหลากหลายช่องทาง เช่น ค่าบัตรเข้าชม รายได้จากลิขสิทธิ์ถ่ายทอดสด การขายสินค้าที่ระลึก และการสนับสนุนจากภาคเอกชน การจัดการด้านการตลาดจึงมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดผู้บริโภค โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7 Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product), ราคา (Price), ช่องทางจัดจำหน่าย (Place), การส่งเสริมการตลาด (Promotion), บุคลากร (People), กระบวนการให้บริการ (Process) และลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) (Kotler, 2016) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกใช้ในการวิเคราะห์บริการกีฬาในระดับสากล

อย่างไรก็ตาม แนวทางการประยุกต์ใช้ 7Ps ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับสโมสรฟุตบอลไทย โดยเฉพาะในระดับไทยลีก 2 หรือ 3 ซึ่งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร สโมสรบางกอก เอฟซี ภายใต้การบริหารของบริษัท บางกอก เอฟซี แมเนจเม้นท์ จำกัด เป็นตัวอย่างของสโมสรระดับกลางที่สามารถรักษาทิศทางการพัฒนาได้ แม้จะมีผลประกอบการขาดทุนสะสมระหว่างปี พ.ศ. 2563–2567 เป็นจำนวนกว่า 38 ล้านบาท (รายรับ 31 ล้านบาท รายจ่าย 69 ล้านบาท) แต่ยังสามารถเลื่อนชั้นสู่ไทยลีก 2 และมีฐานแฟนบอลในพื้นที่เพิ่มขึ้นหลังการกลับมาใช้สนามกีฬาเฉลิมพระเกียรติบางมดเป็นสนามเหย้า (Bangkok FC, 2024)

อย่างไรก็ตาม รายได้จากการเข้าชมยังคงไม่แน่นอน และไม่ชัดเจนว่าองค์ประกอบทางการตลาดใดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าชมของแฟนบอลในพื้นที่ การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของแฟนบอลสโมสรบางกอก เอฟซี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาการตลาดของสโมสร และเป็นฐานข้อมูลสำหรับงานวิจัยด้านการตลาดกีฬาในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของแฟนบอลที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของสโมสรบางกอก เอฟซี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี

สมมติฐานการวิจัย

1. แฟนบอลมีระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของสโมสรบางกอก เอฟซี โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี

เครื่องมือและวิธีการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของแฟนบอลที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของสโมสรบางกอก เอฟซี และวิเคราะห์ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันในสนาม โดยกำหนดตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ คือ แฟนบอลของสโมสรบางกอก เอฟซี ที่เข้าชมการแข่งขันในสนามระหว่างฤดูกาล 2024/2025 โดยเก็บข้อมูลจากการแข่งขันจำนวน 2 นัด ณ สนามกีฬาเฉลิมพระเกียรติบางมด ซึ่งเป็นสนามเหย้าของสโมสร ได้แก่ นัดวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2568 แข่งขันกับสโมสรฟุตบอลมหาสารคาม เอสบีที เอฟซี มีจำนวนผู้เข้าชมทั้งหมด 2,127 คน และนัดวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2568 แข่งขันกับสโมสรฟุตบอลนครศรีอยุธยา เอฟซี มีจำนวนผู้เข้าชมทั้งหมด 1,865 คน รวมผู้ชมทั้งหมด 3,992 คน (อ้างอิงข้อมูลจากเว็บไซต์ทางการของไทยลีก: thaileague.co.th) ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (Yamane & T., 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้จำนวน 364 คน

เครื่องมือวิจัย: เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามออนไลน์ในรูปแบบ Google Form ซึ่งออกแบบมาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยและแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. พฤติกรรมการเข้าชมการแข่งขันของแฟนบอล 3. ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของสโมสรบางกอก เอฟซี และ 4. การตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี แบบสอบถามดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ซึ่งผลการตรวจสอบ พบว่า แบบสอบถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ (0.50) แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของเนื้อหาแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล: ผู้วิจัยได้ประสานงานและได้รับอนุญาตจากผู้จัดการสโมสรฟุตบอลบางกอก เอฟซี เพื่อเก็บข้อมูล ณ บริเวณหน้าทางเข้าสนามแข่งขันที่มีการจำหน่ายตั๋ว ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google Form) และอำนวยความสะดวกให้ผู้ตอบสามารถเข้าถึงแบบสอบถามได้ง่ายผ่าน QR Code ที่แสดง ณ จุดเก็บข้อมูล การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) จากแฟนบอลที่ยืนติดแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่ 1 ชั่วโมงก่อนการแข่งขัน และดำเนินการต่อเนื่องไปจนกระทั่งการแข่งขันเริ่มต้นขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มแฟนบอลที่ทยอยเข้าสู่สนาม จากการเก็บข้อมูลภาคสนามทั้งสองนัด สามารถรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งสิ้น 401 ชุด ซึ่งเกินกว่าจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ที่ 364 คน จึงถือว่าเพียงพอและมีความน่าเชื่อถือในการเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล: ดำเนินการโดยใช้สถิติต่าง ๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ ข้อมูลทั่วไป (จากแบบสอบถามตอนที่ 1 และ 2 วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 (ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด) และตอนที่ 4 (การตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน) วิเคราะห์ด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นและพฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย 5 ระดับของพิรศักดิ์ (2021) การวิเคราะห์ส่วนนี้ใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และสำหรับการทดสอบสมมติฐานเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของ

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน ใช้การวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของสโมสรบางกอก เอฟซี โดยใช้การแจกแจง ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัจจัยแต่ละด้านดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด

ปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	แปลผล
ด้านผลิตภัณฑ์	4.04	0.87	มาก
ด้านราคา	4.26	0.81	มากที่สุด
ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	4.16	0.80	มาก
ด้านส่งเสริมการตลาด	4.14	0.85	มาก
ด้านบุคลากร	4.20	0.80	มาก
ด้านกระบวนการ	4.18	0.82	มาก
ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.15	0.85	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นในระดับ “มาก” ทุกด้าน โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านราคา (ค่าเฉลี่ย = 4.26) รองลงมา คือ ด้านบุคลากร (ค่าเฉลี่ย = 4.20) และด้านกระบวนการ (ค่าเฉลี่ย = 4.18) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับความเหมาะสมของราคา ค่าบัตรเข้าชม ความสามารถในการเข้าถึง และความคุ้มค่า รองลงมา คือ ความสำคัญของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ ผู้จัดการสนาม และการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงขั้นตอนการเข้าชมที่สะดวกและเป็นระบบ

ในขณะที่ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.04) แม้จะต่ำกว่าด้านอื่น แต่ก็ยังอยู่ในระดับความคิดเห็น “มาก” เช่นเดียวกัน ซึ่งสะท้อนว่า กลุ่มตัวอย่างยังคงเห็นว่าทีมฟุตบอลและนักกีฬาเป็นองค์ประกอบสำคัญ แต่ให้ความสำคัญน้อยกว่าปัจจัยด้านราคาและบริการโดยรวม

ผู้วิจัยได้นำตัวแปรด้านส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปรอิสระ (Predictor)	ค่าสัมประสิทธิ์ B	Beta	t	Sig.	แปลผล
(Constant)	.834*	-	5.773	<.001	มีนัยสำคัญ
ด้านผลิตภัณฑ์	.091	.103	1.904	.058	ไม่มีนัยสำคัญ
ด้านราคา	.246*	.257*	4.566	< .001	มีนัยสำคัญ
ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	.019	.020	0.278	.781	ไม่มีนัยสำคัญ
ด้านการส่งเสริมการตลาด	.134*	.147*	2.216	.027	มีนัยสำคัญ
ด้านบุคลากร	.076	.078	1.236	.217	ไม่มีนัยสำคัญ
ด้านกระบวนการ	.089	.094	1.238	.216	ไม่มีนัยสำคัญ
ด้านลักษณะทางกายภาพ	.153*	.167*	2.631	.009	มีนัยสำคัญ

* = $p < .05$

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ได้แก่ ด้านราคา ($\beta = 0.257, p < .001$) การส่งเสริมการตลาด ($\beta = 0.147, p = .027$) และลักษณะทางกายภาพ ($\beta = 0.167, p = .009$) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี ($p < .05$) ขณะที่ด้านผลิตภัณฑ์ ($p = .058$) ช่องทางจัดจำหน่าย ($p = .781$) บุคลากร ($p = .217$) และกระบวนการ ($p = .216$) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ สามารถเขียนสมการถดถอยพหุคูณได้ ดังนี้

การตัดสินใจเข้าชม = $0.834 + 0.091(\text{ผลิตภัณฑ์}) + 0.246(\text{ราคา}) + 0.019(\text{ช่องทางจัดจำหน่าย}) + 0.134(\text{ส่งเสริมการตลาด}) + 0.076(\text{บุคลากร}) + 0.089(\text{กระบวนการ}) + 0.153(\text{ลักษณะทางกายภาพ})$

จากสมการจะเห็นได้ว่า ตัวแปรด้านราคามีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุดที่ 0.246 แสดงว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของกลุ่มตัวอย่าง จึงสรุปได้ว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา (Price) มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของกลุ่มตัวอย่าง

การสรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชม การแข่งขันฟุตบอลของแฟนบอลสโมสรบางกอก เอฟซี พบว่า โดยรวมแล้ว ผู้ชมให้ความสำคัญกับทุกด้าน ของส่วนประสมทางการตลาดในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้ มี 3 ด้านที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจ ได้แก่ ด้านราคา การส่งเสริมการตลาด และลักษณะทางกายภาพ ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังของแฟนบอลต่อความคุ้มค่า บรรยากาศ และประสบการณ์โดยรวมที่ได้รับจากการเข้าชมการแข่งขัน โดยปัจจัยด้านราคา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิวัฒน์ (2024) พบว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำมีการซื้อผลิตภัณฑ์น้อยกว่าผู้ที่มีรายได้สูง ดังนั้น สโมสรควรออกแบบผลิตภัณฑ์แบ่งกลุ่ม เป้าหมาย เช่น ในกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำอาจจะออกแบบผลิตภัณฑ์ในราคาที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดให้กลุ่มเป้าหมาย มีการซื้อผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น และจะต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมีคุณสมบัติที่สามารถใช้สอยได้ ในชีวิตประจำวันมากกว่าผลิตภัณฑ์ที่ใช้เฉพาะในสนาม รวมถึงควรคำนึงถึงความคุ้มค่าของราคาสินค้ามีการระบุราคาสินค้าที่แน่นอน ราคาขายที่รวมค่าจัดส่งสินค้าที่จำหน่าย และความหลากหลายของราคาที่มีให้แฟนบอล ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ (2020) ที่ได้ทำการศึกษาสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด พบว่า สโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด มีกิจกรรมส่งเสริมการขาย (sales promotion) เช่น การมอบส่วนลด ค่าบัตรเข้าชมหรือการแจกของรางวัลที่สามารถกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของ

ผู้ชมได้ดี และปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมลมาศ (2023) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผล ต่อการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของแฟนบอลสโมสรสุพรรณบุรี เอฟซี พบว่า หากสถานที่ที่จัดการแข่งขันสามารถเดินทางได้ง่ายเดินทางสะดวก ไม่ยากลำบากจนเกินไป ย่อมทำให้แฟนบอลตัดสินใจไม่ยากในการเดินทางมาเข้าชมที่สนามแข่งขัน

ขณะที่อีก 4 ด้าน คือ ผลិតภัณฑ์ ช่องทางจัดจำหน่าย บุคลากร และกระบวนการ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของอริบดี (2020) สะท้อนให้เห็นว่า ทุกปัจจัยมีความสำคัญในเชิงความรู้สึกและประสบการณ์ของผู้ชม การวางกลยุทธ์ทางการตลาดจึงควรมุ่งเน้น การผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงสถิติกับความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างรอบด้าน เพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจและความผูกพันในระยะยาวกับแฟนบอล

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของแฟนบอลสโมสรบางกอก เอฟซี โดยเฉพาะปัจจัยด้านราคา การส่งเสริมการตลาด และลักษณะทางกายภาพของสนามแข่งขัน หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้หลากหลายมิติ ดังนี้

สโมสรฟุตบอลบางกอก เอฟซี สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ด้านราคาบัตรเข้าชม โดยควรตั้งราคาให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ เพื่อให้แฟนบอลสามารถเข้าถึงได้ง่ายและรู้สึกคุ้มค่า เช่น การจัดบัตรเข้าชมในราคาพิเศษสำหรับผู้มีรายได้น้อย หรือจัดทำบัตรชมแบบกลุ่ม

ฝ่ายการตลาดของสโมสร สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการตลาด เช่น การลดราคาบัตรรายปี การแจกของที่ระลึก หรือจัดทำบัตรสำหรับกลุ่ม/องค์กร จะช่วยกระตุ้นยอดขายและสร้างฐานแฟนบอลเพิ่มขึ้น

ฝ่ายบริหารสนามหรือผู้รับผิดชอบด้านสถานที่ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาสภาพแวดล้อม ทางกายภาพให้เอื้อต่อการรับชมการแข่งขัน เช่น การเพิ่มพื้นที่จอดรถ การจัดที่นั่งให้เหมาะสม และการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อสร้างความประทับใจในการเข้าชม

หน่วยงานท้องถิ่นหรือภาคประชาสังคม อาจใช้ข้อมูลนี้ในการวางแผนส่งเสริมกิจกรรมกีฬาในชุมชน โดยสนับสนุนกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างสโมสรกับคนในพื้นที่ ซึ่งสามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนและส่งเสริม ความสามัคคีได้อีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัยที่มุ่งเน้นปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด นักวิจัยในอนาคตควรพิจารณาศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมในการเข้าชมฟุตบอลอย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น ดังนี้

ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น อิทธิพลของครอบครัว เพื่อน หรือกลุ่มเชียร์ ที่อาจมีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสถานที่ เช่น ความสะดวกในการเดินทาง ความปลอดภัยบริเวณสนาม หรือสภาพอากาศในวันแข่งขัน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจส่วนบุคคล เช่น รายได้ ค่าครองชีพ หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าชม การแข่งขัน

ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและการเข้าถึงข้อมูล เช่น ความสะดวกในการซื้อตั๋วออนไลน์ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ของสโมสร หรือความพร้อมของช่องทางการชมผ่านระบบถ่ายทอดสด

นอกจากนี้ อาจศึกษาหัวข้อวิจัยเชิงเปรียบเทียบ เช่น ความแตกต่างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแฟนบอลในแต่ละช่วงวัย หรือเปรียบเทียบระหว่างสโมสรในระดับภูมิภาคและสโมสรขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มความเข้าใจในพฤติกรรมของผู้ชมในหลากหลายกลุ่มเป้าหมาย

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณ คณาจารย์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ให้คำปรึกษาตลอดการทำการวิจัยในครั้งนี้ และขอบคุณ แฟนบอลที่เข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซีทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงศ์ กุลไกริน. (2014). ปัจจัยทางด้านการตลาดในการสร้างตราสินค้าของสโมสรทีมฟุตบอลในประเทศไทย. *สยามวิชาการ*, 15(2), 1-18.
- ณรงค์ฤทธิ์ นิ้มมาก. (2020). ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารการตลาดกับพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ชมการแข่งขันกีฬาฟุตบอลลีกอาชีพ. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม*, 6(2), 32-44.
- ณภัทร ชุ่มจิตตรี, อาชวิทธิ์ เจิงกลิ่นจันทร์, อาทิตยชัยณ์ เจริญรัตน์ และ ปิยะพันธ์ ชะบา. (2024). การศึกษาความสัมพันธ์ของกลยุทธ์ทางการตลาดกับพฤติกรรมการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก กรณีศึกษา: สโมสรฟุตบอลพีทีทีประจวบเอฟซี. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 4(4), 77-91.
- นฤมลมาศ ชูธรรม. (2023). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของแฟนบอลสโมสรสุพรรณบุรีเอฟซี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 17(3), 162-176.
- บุญญาดา พาหาสิงห์, นภาพร ไชยนิล, พาริดา เสงขมกุล และ สิทธิ์ ชีรสรณ์. (2023). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเข้าชมการแข่งขันกีฬาฟุตบอลในสนามฟุตบอล. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 9(2), 204-218.
- พรชัย ศักดานววัฒน์วงศ์. (2023). อิทธิพลของการตลาดเชิงประสบการณ์และความพึงพอใจของผู้ชมที่ส่งผลต่อความภักดีของแฟนฟุตบอลไทยลีก. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 12(2), 64-76.
- พีรศักดิ์ มนต์ชัยกุล, อนุชิต กุลวานิช, กิตติพงษ์ โพธิ์มู และ ปริญญ์ ขวัญเมืองวานิช. (2021). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมฟุตบอลในสนาม: กรณีศึกษาสโมสรอยุธยา ยูไนเต็ด. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 7(3), 124-138.
- ภสุกิจ ภาคบุตร, พิเชษฐ์ เกิดวิชัย, อาชวิทธิ์ เจิงกลิ่นจันทร์ และ ชัยชนต์ถ์กร ภวิศพิริยะภักดิ์. (2019). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมฟุตบอลในสนามฟุตบอลของแฟนบอลสโมสรไทยฮอนด้า ลาดกระบัง เอฟซี. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 5(2), 433-439.
- สภาปฏิรูปและพัฒนา กีฬาฟุตบอลแห่งชาติ. (2018). *แผนแม่บทพัฒนาฟุตบอลแห่งชาติระยะยาว 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)*. สภาปฏิรูปและพัฒนา กีฬาฟุตบอลแห่งชาติ.
- อธิบดี ศรีเขียวพงษ์. (2020). การเปรียบเทียบความพึงพอใจในส่วนประสมการตลาด 7 ประการของแฟนบอลสโมสรฟุตบอลชลบุรี เอฟซี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ*, 12(1), 137-147.
- อธิวัฒน์ ตั้งทวีวัฒน์, อาชวิทธิ์, เจิงกลิ่นจันทร์, ปิยะพันธ์ ชะบา, วัฒนา ตรงเที่ยง และ สุภกร ต้นนราวุฒิชัย. (2024). ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์กีฬาของแฟนฟุตบอลสโมสรฟุตบอลเอสซีจี เมืองทอง ยูไนเต็ด. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 8(1), 186-200.

อนุชิต กุลวานิช, บรรจบ ภิมรัมย์คำ, กิตติพงษ์ โพธิ์, พิเชษฐ์ เกิดวิชัย, บุญญาตา พาหาสิงห์ และ สุนันทนา บุญทวี. (2019).
ภาพลักษณ์ของสโมสรฟุตบอลสมุทรปราการ เอฟซี ที่มีต่อแฟนคลับในการรับชมการแข่งขันฟุตบอล. *วารสารสิทธิธรรม
ปริทรรศน์*, 20(2).

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.

Thai League. (2025). *ผลการแข่งขัน Thai League 2 ฤดูกาล 2024/25*. <https://www.thaileague.co.th>.

Yamane, & T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2 ed.). NY: Harper & Row.

ปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอล:

กรณีศึกษา สโมสรบางกอก เอฟซี

Motivational Factors Influencing the decision Attendance Football Matches:

A Case Study of Bangkok FC

ชญา ไวยิ่ง¹

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร 10300

โทร 081-8199659 อีเมล s66567807003@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของแฟนบอลสโมสรบางกอก เอฟซี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน และตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยแรงจูงใจ 7 ด้าน ได้แก่ (1) ความสำเร็จ (Vicarious Achievement) (2) ความตื่นเต้นเร้าใจ (Drama) (3) ความสามารถ (Physical Skill) (4) สุนทรียะ (Aesthetic) (5) การได้ความรู้ (Knowledge) (6) การยึดติดกับทีม (Team Identification) และ (7) การยึดติดกับชุมชน (Community Identification) กลุ่มตัวอย่าง คือ แฟนบอลที่เข้าชมการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก ฤดูกาล 2024/2025 ณ สนามกีฬาเฉลิมพระเกียรติบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร จำนวน 401 คน โดยใช้การสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) จากผู้ที่สมัครใจตอบแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน 5 ด้าน ได้แก่ ความสำเร็จ ความตื่นเต้นเร้าใจ ความสามารถ สุนทรียะ และการยึดติดกับชุมชน ทั้งนี้ ระดับความคิดเห็นของ ทุกด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแรงจูงใจเหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้แฟนบอลเลือกเข้าร่วมชมการแข่งขันของสโมสรบางกอก เอฟซี

คำสำคัญ : แรงจูงใจ สโมสรฟุตบอลบางกอก เอฟซี การตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน

Abstract

This research aims to study the motivational factors influencing the decision to attend football matches among fans of Bangkok FC. A quantitative research methodology was employed. The dependent variable is the decision to attend the matches, while the independent variables are seven motivational factors: (1) Vicarious Achievement, (2) Drama, (3) Physical Skill, (4) Aesthetic, (5) Knowledge, (6) Team Identification, and (7) Community Identification. The sample group consisted of 401 football fans who attended Thai League matches during the 2024/2025 season at Chalermparkiet Bang Mod Stadium, Thung Khru District, Bangkok. A non-probability sampling method was used, specifically convenience sampling, targeting those who were willing to complete the questionnaire. The research instrument was a questionnaire that had been validated for content accuracy by experts. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, and inferential statistics through multiple regression

analysis. The research findings indicated that five motivational factors vicarious achievement, drama, physical skill, aesthetic, and community identification had a statistically significant influence on the decision to attend matches. Moreover, the levels of agreement for all motivational factors were rated from high to very high, reflecting that these motivations play a crucial role in driving fans to attend Bangkok FC matches.

Keywords : Motivation, Bangkok football club, Decision to Attend Football Matches

บทนำ

ในอุตสาหกรรมฟุตบอลสมัยใหม่ พฤติกรรมการบริโภค (Consumer Behavior) ของผู้ชมและแฟนบอล เป็นหัวใจสำคัญสู่ความสำเร็จของสโมสร การเข้าใจปัจจัยที่กระตุ้นให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสโมสร เช่น การเข้าชม การซื้อสินค้า หรือการมีส่วนร่วมกับแฟนคลับ จึงจำเป็นต้องการวางกลยุทธ์ทางธุรกิจ ฟุตบอลลีกอาชีพ ในไทยอย่างไทยลีก 1-3 ซึ่งมีสโมสรทั่วประเทศเข้าร่วม เป็นกิจกรรมสำคัญที่ขับเคลื่อนการบริโภคและการมีส่วนร่วม ของคนในท้องถิ่น การที่แฟนบอล “บริโภค” ประสบการณ์ฟุตบอล ไม่ว่าจะด้วยเวลา ทรัพยากร หรือเงินทุน ล้วนสะท้อนถึงคุณค่าที่พวกเขาได้รับจากเกมและสโมสร ซึ่งเกิดจากแรงจูงใจที่หลากหลายตามแนวคิด ลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ หรือ Maslow's Hierarchy of Needs (Maslow, 1954) การตัดสินใจบริโภคไม่ได้จำกัดอยู่แค่ความต้องการพื้นฐาน แต่รวมถึงความต้องการทางสังคม จิตใจ และการเติมเต็มตนเอง ในบริบทของฟุตบอล การสนับสนุนทีมหรือ การร่วมกิจกรรมกับสโมสร สามารถตอบสนองความต้องการระดับสูงได้ เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่ง (Belongingness and Love Needs) ผ่านการรวมกลุ่มกับแฟนคลับ ความต้องการการยอมรับ (Esteem Needs) จากความภาคภูมิใจในผลงานทีม หรือแม้แต่ความต้องการการเติมเต็มตนเอง (Self-Actualization Needs) จากแรงบันดาลใจและประสบการณ์ที่ได้จากเกม ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนผลักดันให้เกิดการบริโภค สินค้าและบริการของสโมสรฟุตบอล และนำไปสู่การขับเคลื่อนวงการฟุตบอลให้เป็นมืออาชีพและเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาวิจัยก่อนหน้านี้ พบว่า “แรงจูงใจ” (Motivation) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ชมกีฬา โดยหมายถึงพลังผลักดันจากภายในหรือภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความต้องการ และนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อบรรลุเป้าหมาย (ณรงค์ฤทธิ์, 2019) หลายงานวิจัยได้เสนอองค์ประกอบของแรงจูงใจในบริบทของผู้ชมกีฬาฟุตบอล เช่น งานของภะรัต และฉัตรชัย (2022) ที่ระบุแรงจูงใจของผู้ชมออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความสำเร็จของสโมสร (Vicarious Achievement) 2) ความตื่นเต้นเร้าใจ (Drama) 3) ความสามารถของผู้เล่น (Physical Skill) 4) สุนทรียะของเกมการแข่งขัน (Aesthetic) 5) การได้ความรู้ด้านฟุตบอล (Knowledge) 6) การยึดติดกับทีม (Team Identification) และ 7) การยึดติดกับชุมชน (Community Identification) ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์พฤติกรรมผู้ชมได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น กมลชนก และฉัตรชัย (2022) ที่เสนอแรงจูงใจ 9 ด้านในการชมฟุตบอล โดยมีปัจจัยด้านความสนใจกีฬา (Sport Interest) ด้านการพบปะสังคม (Socialization) การหลีกเลี่ยงจากชีวิตประจำวัน (Escape) ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family Bonding) และความสนใจในตัวผู้เล่น (Interest in Player) รวมถึงงานของณรงค์ฤทธิ์ (2019) ที่นำเสนอแรงจูงใจถึง 13 ด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจของผู้ชมกีฬาเป็นเรื่องซับซ้อนและมีหลายมิติ

ในบริบทของงานวิจัยนี้ สโมสรบางกอก เอฟซี ถือเป็นกรณีศึกษาที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ เป็นสโมสรฟุตบอลอาชีพเพียงแห่งเดียวในไทยลีก 1 และไทยลีก 2 ที่มีสนามเหย้าตั้งอยู่ในฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร (สนามเฉลิมพระเกียรติบางมด เขตทุ่งครุ) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น นอกจากนี้ ยังมีพัฒนาการโดดเด่นในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ไม่เพียงสามารถคว้าแชมป์ไทยลีก 3 และเลื่อนชั้นจากไทยลีก 3 สู่อันดับ 2 ได้สำเร็จ หากยังมีระบบการบริหารจัดการ

สโมสรที่เป็นมืออาชีพ มีฐานแฟนบอลที่มั่นคงในพื้นที่ฝั่งธนบุรี รวมถึงมีผู้เล่นที่มีชื่อเสียงและประสบการณ์ระดับทีมชาติ ด้วยเหตุผลข้างต้น งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจทั้ง 7 ด้าน ตามกรอบแนวคิดของกะรัต และฉัตรชัย (2022) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันของแฟนบอลสโมสรบางกอก เอฟซี โดยมีเป้าหมายเพื่อให้สโมสรสามารถนำผลลัพธ์ไปใช้ในการวางกลยุทธ์เพิ่มจำนวนผู้ชมในสนาม เสริมสร้างความผูกพันระหว่างทีมกับแฟนบอล และขับเคลื่อนสโมสรไปสู่ความมั่นคงในเชิงธุรกิจ รวมถึงการเตรียมความพร้อมสำหรับการเลื่อนชั้นสู่ไทยลีก 1 อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสามารถเป็นประโยชน์ต่อการวางวิชาการ และผู้ที่สนใจด้านการบริหารจัดการกีฬา โดยเฉพาะกีฬาฟุตบอล เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนางานการฟุตบอลไทยให้ก้าวสู่เวทีโลกอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนแม่บทพัฒนาฟุตบอลแห่งชาติที่กล่าวไว้ข้างต้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยแรงจูงใจ 7 ด้าน มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี

เครื่องมือและวิธีการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของแฟนบอลที่มีต่อแรงจูงใจในการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของสโมสรบางกอก เอฟซี และวิเคราะห์ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันในสนาม โดยกำหนดตัวแปรตาม คือการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน ตัวแปรอิสระ คือปัจจัยแรงจูงใจ 7 ด้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ คือ แฟนบอลของสโมสรบางกอก เอฟซี ที่เข้าชมการแข่งขันในสนามระหว่างฤดูกาล ค.ศ. 2024/2025 โดยเก็บข้อมูลจากการแข่งขันจำนวน 2 นัด ณ สนามกีฬาเฉลิมพระเกียรติบางมด ซึ่งเป็นสนามเหย้าของสโมสร ได้แก่ นัดวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2568 แข่งขัน กับสโมสรฟุตบอลมหาสารคาม เอสบีที เอฟซี มีจำนวนผู้เข้าชมทั้งหมด 2,127 คน และนัดวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2568 แข่งขันกับสโมสรฟุตบอลนครศรี ยูไนเต็ด มีจำนวนผู้เข้าชมทั้งหมด 1,865 คน รวมผู้ชมทั้งหมด 3,992 คน (อ้างอิงข้อมูลจากเว็บไซต์ทางการของไทยลีก: thaileague.co.th) ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (Yamane & T., 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้จำนวน 364 คน

เครื่องมือวิจัย: เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามออนไลน์ในรูปแบบ Google Form ซึ่งออกแบบมาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยและแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. พฤติกรรมการเข้าชมการแข่งขันของแฟนบอล 3. ความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของสโมสรบางกอก เอฟซี และ 4. การตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี แบบสอบถามดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ด้วยวิธีการหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ซึ่งผลการตรวจสอบ พบว่า แบบสอบถามทุกข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ (0.50) แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของเนื้อหาแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล: ผู้วิจัยได้ประสานงานและได้รับอนุญาตจากผู้จัดการสโมสรฟุตบอลบางกอก เอฟซี เพื่อเก็บข้อมูล ณ บริเวณหน้าทางเข้าสนามแข่งขันที่มีการจำหน่ายตั๋ว ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google Form) และอำนวยความสะดวกให้ผู้ตอบสามารถเข้าถึงแบบสอบถามได้ง่ายผ่าน QR Code ที่แสดง ณ จุดเก็บข้อมูล การเลือก

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ด้วยวิธี การสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) จากแฟนบอลที่ยินดีตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่ 1 ชั่วโมงก่อนการแข่งขัน และดำเนินการต่อเนื่องไปจนกระทั่งการแข่งขันเริ่มต้นขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มแฟนบอลที่ทยอยเข้าสู่สนาม จากการเก็บ ข้อมูลภาคสนามทั้งสองนัด สามารถรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งสิ้น 401 ชุด ซึ่งเกินกว่าจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ ที่ 364 คน จึงถือว่าเพียงพอและมีความน่าเชื่อถือในการเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล: ดำเนินการโดยใช้สถิติต่าง ๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ ข้อมูลทั่วไป (จาก แบบสอบถามตอนที่ 1 และ 2 วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่อ อธิบายลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 (ความคิดเห็นต่อแรงจูงใจ) และตอนที่ 4 (การตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขัน) วิเคราะห์ด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นและพฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย 5 ระดับของพิรศักดิ์ (2021)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 52 เคยเข้าร่วมการแข่งขันของสโมสรบางกอก เอฟซี 10 ครั้งขึ้นไปในฤดูกาลที่ผ่านมา ในขณะที่ร้อยละ 48 เคยเข้าร่วมการแข่งขันน้อยกว่า 10 ครั้ง โดยกลุ่มที่เคยเข้าร่วมร้อยละ 85 เดินทางมา ด้วยตนเอง และกลุ่มคนส่วนใหญ่นิยมเข้าชมด้วยเหตุผลเพื่อสนับสนุนสโมสรที่ตัวเองชื่นชอบ เมื่อเปรียบเทียบลักษณะทาง ประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการแข่งขัน พบว่า กลุ่มที่มีแนวโน้มเข้าชมการแข่งขันมากที่สุด ได้แก่ เพศชาย อายุ ระหว่าง 31-40 ปี ทำงานประจำ มีรายได้มากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และกลุ่มคนส่วนใหญ่ จะนิยมซื้อบัตรราคาใบละ 50 - 100 บาท

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อการเข้าร่วมการแข่งขันฟุตบอลของสโมสรบางกอก เอฟซี โดยการใช้การ แจกแจง ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อ ปัจจัยแต่ละด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของปัจจัยด้านแรงจูงใจ

ปัจจัยด้านแรงจูงใจ	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	แปลผล
ความสำเร็จ	3.97	1.09	มาก
ความตื่นเต้นเร้าใจ	4.23	0.96	มากที่สุด
ความสามารถ	4.13	0.94	มาก
สุนทรียะ	4.15	0.93	มาก
การได้ความรู้	4.09	1.07	มาก
การยึดติดกับทีม	4.26	1.00	มากที่สุด
การยึดติดกับชุมชน	4.16	1.10	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านการยึดติดกับทีม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 รองลงมา คือ ด้านความตื่นเต้นเร้าใจ ด้านการยึดติดกับชุมชน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับความผูกพันต่อ ทีม และความน่าตื่นเต้นของเกมการแข่งขันเป็นหลัก ในขณะที่ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ปัจจัยด้านความสำเร็จ แต่ก็ยังอยู่ในระดับความคิดเห็นที่ “มาก”

ผู้วิจัยได้นำตัวแปรด้านแรงจูงใจทั้ง 7 ด้าน มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปรอิสระ (Predictor)	ค่าสัมประสิทธิ์ B	Beta	t	Sig.	แปลผล
(Constant)	1.232*	-	8.588	<.001	มีนัยสำคัญ
ความสำเร็จ	.094*	.132*	2.786	.006	มีนัยสำคัญ
ความตื่นเต้นเร้าใจ	.185*	.228*	4.316	<.001	มีนัยสำคัญ
ความสามารถ	.116*	.140*	2.579	.010	มีนัยสำคัญ
สุนทรียะ	.116*	.139*	2.417	.016	มีนัยสำคัญ
การได้ความรู้	.067	.092*	1.807	.072	ไม่มีนัยสำคัญ
การยึดติดกับทีม	.073	.095*	1.905	.058	ไม่มีนัยสำคัญ
การยึดติดกับชุมชน	.067*	.096*	1.988	.047	มีนัยสำคัญ

* = $p < .05$

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ได้แก่ ด้านความตื่นเต้นเร้าใจ ($\beta = .228, p < .001$) ด้านความสำเร็จ ($\beta = .132, p = .006$) ด้านความสามารถ ($\beta = .140, p = .010$) ด้านสุนทรียะ ($\beta = .139, p = .016$) ด้านการยึดติดกับชุมชน ($\beta = .096, p = .047$) ส่วนตัวแปร ด้านการได้ความรู้ ($p = .072$) และด้านการยึดติดกับทีม ($p = .058$) ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติในระดับ .05 จากผลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า สมมติฐาน ได้รับการสนับสนุนบางส่วน โดยมี 5 ปัจจัย ด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี อย่างมีนัยสำคัญโดยแรงจูงใจ ด้านความตื่นเต้นเร้าใจ (Drama) มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขันฟุตบอลของกลุ่มตัวอย่าง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 401 คน พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีผล ต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การยึดติดกับทีม (ค่าเฉลี่ย = 4.26) รองลงมาตามลำดับ คือ ความตื่นเต้นเร้าใจ (ค่าเฉลี่ย = 4.23) การยึดติดกับชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.16) ด้านสุนทรียะ (ค่าเฉลี่ย = 4.15) ด้านความสามารถ (ค่าเฉลี่ย = 4.13) ด้านการได้ความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.09) ในขณะที่ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสำเร็จ (ค่าเฉลี่ย = 3.97) แต่ก็ยังคงอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดทุกด้าน โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการยึดติดกับทีม รองลงมา ได้แก่ ด้านความตื่นเต้นเร้าใจ และด้านความสามารถตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสำเร็จ อย่างไรก็ตามยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถอภิปรายเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ด้านความตื่นเต้นเร้าใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.23 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผู้ชมได้รับอารมณ์ร่วมและประสบการณ์ที่เร้าใจจากการแข่งขันกีฬา ความไม่แน่นอนของผลการแข่งขัน การลุ้นระทึกในเกม เป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้ผู้ชมมีความสุขและต้องการติดตามกีฬาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐภูมิ และคณะ (2019)

ที่ระบุว่า หากสโมสรเปลี่ยนแปลงตราโลโก้สโมสร และภาพลักษณ์ใหม่ สโมสรที่มีรูปแบบการเล่นที่สนุก ตื่นเต้น น่าสนใจ เป็นที่น่าติดตาม เป็นอัตลักษณ์ใหม่ของสโมสร ย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอล

ด้านความสามารถ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.13 อยู่ในระดับมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผู้ชมให้ความสำคัญกับทักษะ ความสามารถ และฝีมือของนักกีฬา ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกชื่นชมและแรงจูงใจในการรับชมกีฬาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของบวรวิทย์ และสุทธิภัทร (2025) พบว่า แรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจรับชมและเชียร์การถ่ายทอดสดฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษผ่าน True ID ของกลุ่มผู้ชมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้รับแรงจูงใจจากความชื่นชอบในตัวนักฟุตบอลทักษะการเล่น สไตล์การเล่น

ด้านสุนทรียะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.15 อยู่ในระดับมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผู้ชมรู้สึกเพลิดเพลินกับความสวยงามของเกมการแข่งขัน เช่น จังหวะการเล่น ความคล่องแคล่ว และความเป็นศิลปะของการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นการตอบสนองทางอารมณ์ที่เกิดจากประสบการณ์การชมกีฬาโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของกะรัต และฉัตรชัย (2022) ได้กล่าวว่า สุนทรียะ (Aesthetic) หมายถึงความงดงามในธรรมชาติหรืองานศิลปะที่แต่ละบุคคลสามารถเข้าใจและรู้สึกได้จากการแข่งขันของทีมนั้น ซึ่งในการเข้าชมเกมส์กีฬา พบว่า ผู้ที่เข้าชมในไทยลีกระดับ 1 ส่วนใหญ่ชอบสุนทรียะระหว่างการแข่งขัน

ด้านความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.97 ซึ่งแม้จะต่ำที่สุดในกลุ่ม แต่ยังอยู่ในระดับมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าผู้ชมมีความรู้สึกภูมิใจเมื่อทีมที่ตนสนับสนุนประสบความสำเร็จ เช่น การชนะเลิศการแข่งขันหรือได้รับรางวัล สอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิ และ คณะ (2017) ที่ได้กล่าวไว้ว่าความสำเร็จของสโมสรจะสามารถวัดออกมาได้ ในรูปแบบของความสำเร็จจากการเข้าร่วมการแข่งขันฟุตบอลในรายการต่างๆในลักษณะของถ้วยรางวัลและเงินรางวัล และยังเป็นการเพิ่มจำนวนของผู้ชมการแข่งขันภายในสนาม ตลอดจนการขายบัตรเข้าชมการแข่งขันและของที่ระลึกของสโมสรในลักษณะของการเฉลิมฉลองในความสำเร็จของสโมสรอีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติพงศ์ (2014) ได้อภิปรายผลการวิจัยไว้ว่าการที่สโมสรมีเกียรติ มุ่งเน้นไปที่ประวัติศาสตร์การชนะเลิศการแข่งขัน และความนิยมของประชาชนภายในจังหวัดภูมิลาเนา ถือเป็นอัตลักษณ์ที่สร้างแรงจูงใจ และเป็นความพึงพอใจของผู้ชมที่จะมีต่อสโมสร

ด้านการยึดติดกับชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.16 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ชมมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือสังคมแฟนกีฬาโดยเฉพาะชุมชนที่อยู่รอบถิ่นที่พักอาศัยของตนเอง มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้ชมคนอื่น เช่น การชมร่วมกับเพื่อนหรือครอบครัว รวมถึงการพูดคุยแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์อีกด้วยสอดคล้องกับกมลชนก และคณะ (2022) ที่ระบุว่าเพราะสโมสรมีการสร้างชุมชนของทีม เพื่อการปลูกฝังให้ประชาชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด รวมไปถึงการให้ประชาชนมีความรักในสโมสรที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ถือเป็นปัจจัยด้านแรงจูงใจในการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอล

ด้านการได้ความรู้ สาเหตุที่ด้านการได้ความรู้ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเกิดจากความเห็นว่าการชมฟุตบอลไม่ใช่แหล่งความรู้หลัก หรือความรู้ที่ได้รับอาจไม่ได้ส่งผลต่อการตัดสินใจโดยตรง แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ (2021) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การที่ผู้ชมจะเข้ามาดูแข่งขันฟุตบอลนั้น เขาจะต้องมีความรู้ในกีฬาฟุตบอล ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของกฎกติกา ความเข้าใจในประวัติของทีม รวมถึงวิธีการแข่งขันอยู่แล้ว ทั้งนี้ ด้านการได้ความรู้มีค่าเฉลี่ยระดับ ความคิดเห็นอยู่ที่ 4.09 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ชมยังคงมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ข้อมูลด้านกีฬา เช่น กลยุทธ์การแข่งขัน ประวัติ นักกีฬา หรือความรู้เฉพาะทางเกี่ยวกับกีฬา เป็นต้น ดังนั้น นักการตลาดหรือผู้บริหารสโมสรกีฬาฟุตบอล ต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับฟุตบอลในมิติต่าง ๆ ผ่านช่องทางการสื่อสารการตลาดหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ผู้ชมกีฬาฟุตบอลได้เข้าใจในกีฬาฟุตบอลให้มากที่สุด

ด้านการยึดติดกับทีม ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเกิดจากลักษณะของผู้ชม บางกอก เอฟซี ที่ชอบดูฟุตบอล มากกว่าจะเป็นแฟนบอลของทีม ซึ่งทำให้ระดับการยึดติดไม่แปรผันต่อการตัดสินใจเข้าชมอย่างชัดเจน หากในอนาคต มีการพัฒนา

กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของแฟน อาจทำให้ตัวแปรนี้มีนัยสำคัญมากขึ้นใน และแม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่า ปัจจัยด้านการยึดติดกับทีม ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความผูกพันกับทีมฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซี อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนติพล (2024) ที่พบว่า พฤติกรรมของการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 3 โซนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เชียร์สโมสรฟุตบอลในไทยลีก 3 โซนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากที่สุด คือ มีความผูกพันกับสโมสร แต่เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณกลับ พบว่า ปัจจัยนี้ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน ความยึดติดกับทีมอาจเป็นเรื่องของความรู้สึกภายในมากกว่าพฤติกรรมการตัดสินใจ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามอาจรู้สึกว่าคุณภาพของทีม และทีมที่คุณเชียร์ดีต่อทีม แต่ความรู้สึกนั้นไม่ได้แปรเปลี่ยนเป็นการลงมือเข้าชมจริงเสมอไป เช่น อาจติดข้อจำกัดด้านเวลา การเดินทาง หรือมีช่องทางติดตาม การแข่งขันทางอื่นที่สะดวกกว่า เช่น รับชมผ่านออนไลน์ ในทางกลับกัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านความตื่นเต้นเร้าใจ ซึ่งสะท้อนว่าแฟนบอลจำนวนมากตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันเพราะต้องการสัมผัสบรรยากาศ การแข่งขันจริงที่สนุก ตื่นเต้น และลุ้นระทึกในสนาม ดังนั้น แม้แฟนบอลจะมีความผูกพันกับทีมในเชิงอารมณ์และทัศนคติ แต่ปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเข้าชมจริง กลับเป็นปัจจัยที่ให้ประสบการณ์ตรงและทันทีในสนามมากกว่า

โดยสรุป จากผลการวิจัย พบว่า จากแรงจูงใจทั้ง 7 ด้าน พบว่า มี 5 ด้านที่ส่งผลต่อการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลของแฟนบอลสโมสรบางกอก เอฟซี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความสำเร็จของสโมสร ความตื่นเต้นเร้าใจของเกม ความสามารถของผู้เล่น สุนทรียะของเกมการแข่งขัน และการยึดติดกับชุมชน ขณะที่อีก 2 ด้าน คือ การได้ความรู้เกี่ยวกับฟุตบอล และการยึดติดกับทีม ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ (2021) สะท้อนถึงความสำคัญของประสบการณ์ทางอารมณ์และความรู้สึกที่ยังคงมีบทบาทในการกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้ชมกีฬาได้อย่างชัดเจน ซึ่งควรได้รับ การพิจารณา ร่วมในการวางกลยุทธ์การตลาด และการบริหารสโมสรอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและกระตุ้นให้แฟนบอลเข้าร่วมชมการแข่งขันของสโมสรฟุตบอลบางกอก เอฟซี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าใจปัจจัยด้านแรงจูงใจทั้ง 7 ด้านของผู้ชม ได้แก่ ความสำเร็จของทีม (Vicarious Achievement), ความตื่นเต้นเร้าใจ (Drama), ความสามารถของผู้เล่น (Physical Skill), สุนทรียะของเกมการแข่งขัน (Aesthetic), การได้ความรู้ (Knowledge), การยึดติดกับทีม (Team Identification) และการยึดติดกับชุมชน (Community Identification) ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตัดสินใจเข้าชมการแข่งขัน

การดึงดูดให้แฟนบอลเข้าชมการแข่งขันมากขึ้น ไม่เพียงส่งผลในเชิงยอดขายบัตรหรือรายได้ระยะสั้นเท่านั้น หากแต่ยังเป็นจุดเริ่มต้นของวงจรการพัฒนาสโมสรในระยะยาว กล่าวคือ เมื่อมีจำนวนผู้เข้าชมเพิ่มขึ้น สโมสรจะมีรายได้เพิ่มขึ้นตามมา ซึ่งสามารถนำรายได้นี้ไปต่อยอดในการพัฒนาทีม ทั้งในด้านการเสริมทัพนักกีฬา การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร หรือการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อศักยภาพของทีมในสนามซึ่งนำไปสู่ผลงานการแข่งขันที่ดีขึ้น

เมื่อทีมมีผลงานดี ย่อมส่งผลให้แฟนบอลเกิดความภาคภูมิใจ มีความรู้สึกผูกพัน และความจงรักภักดีต่อสโมสรมากยิ่งขึ้น เกิดการกลับมาเข้าชมซ้ำ และการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องให้แก่สโมสร และนำไปสู่การเติบโตแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนในระยะยาว

กล่าวโดยสรุป การนำผลการวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติไม่เพียงแต่จะช่วยให้สโมสรฟุตบอลบางกอก เอฟซี เข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของแฟนบอลได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น หากแต่ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวางรากฐานสู่

ความสำเร็จของสโมสรในระยะยาว ผ่านกระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่ความยั่งยืนของสโมสรในฐานะสถาบันกีฬาชั้นนำแห่งหนึ่งของประเทศไทยนั่นเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

แม้ว่างานวิจัยฉบับนี้จะศึกษาแรงจูงใจของผู้ชมกีฬาโดยอ้างอิงจากกรอบแนวคิดของกะรัตและ ฉัตรชัย (2022) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 7 ด้าน ได้แก่ ความตื่นเต้นเร้าใจ ความสามารถของนักกีฬา สุนทรียะของเกม ความยึดมั่นต่อทีม การได้ความรู้ การยึดติดกับชุมชน และความสำเร็จของทีม ซึ่งสามารถสะท้อนแรงจูงใจพื้นฐานของผู้ชมกีฬาได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอนาคตควรพิจารณาขยายขอบเขตของการศึกษาให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำกรอบแนวคิดของณรงค์ฤทธิ์ (2019) ซึ่งเสนอองค์ประกอบของแรงจูงใจของผู้ชมการแข่งขันกีฬากีฬาจำนวน 13 ด้าน ได้แก่ ความชื่นชอบในกีฬาฟุตบอล ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น การติดตามทีมสโมสรฟุตบอล ครอบครัว นักกีฬาฟุตบอล ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความบันเทิง ความรู้แจ้ง การหลีกเลี่ยงจากชีวิตประจำวัน ทักษะทางกีฬาฟุตบอล ความรู้ในกีฬาฟุตบอล ความรู้สึกในความสำเร็จ และความมั่งคั่งของกีฬาฟุตบอล มาใช้เป็นการรอบการศึกษา

การขยายองค์ประกอบแรงจูงใจให้ครอบคลุมดังกล่าว จะช่วยให้การวิจัยสามารถเข้าถึงแรงขับเคลื่อนทางพฤติกรรมของผู้ชมกีฬาได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้านมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด การส่งเสริมการเข้าชม หรือการสร้างความผูกพันระยะยาวระหว่างผู้ชมกับสโมสรหรือทีมกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณ คุณอาจารย์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ให้คำปรึกษาตลอดการทำการวิจัยในครั้งนี้ และขอบคุณ แฟนบอลที่เข้าชมการแข่งขันฟุตบอลสโมสรบางกอก เอฟซีทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก ชุ่มเชย และฉัตรชัย ปุณณกุล. (2022). ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอล. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 23(3), 63–78.
- กะรัต ศรีเมือง และฉัตรชัย ปุณณกุล. (2022). แรงจูงใจในการเข้าชมกีฬาฟุตบอลระหว่างแฟนบอลและผู้ชมในไทยลีกระดับ 1. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 23(3), 75–85.
- ณภัทร ชุ่มจิตตรี, อาชวิทธิ์ เจริญกลิ่นจันทร์, อาทิตย์ชัยณ์ เจริญรัตน์ และปิยพันธ์ ชะบา. (2024). การศึกษาความสัมพันธ์ของกลยุทธ์ทางการตลาดกับพฤติกรรมการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก กรณีศึกษา: สโมสรฟุตบอลพีทีประจวบเอฟซี. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 4(4), 77–91.
- ณรงค์ฤทธิ์ นิ่มมาก. (2019). บทบาทการเป็นตัวแปรส่งผ่านของแรงจูงใจของผู้ชมกีฬาที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารการตลาดกับพฤติกรรมการบริโภคกีฬา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ฤทธิ์ นิ่มมาก. (2020). ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารการตลาดกับพฤติกรรมการบริโภคของผู้ชมการแข่งขันกีฬาฟุตบอลลีกอาชีพ. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม*, 6(2), 32–44.
- ณรงค์ฤทธิ์ นิ่มมาก. (2021). แรงจูงใจของผู้เข้าชมการแข่งขันกีฬาฟุตบอลลีกอาชีพในประเทศไทย. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 15(2), 161–175.

- ณัฐวุฒิ พลศรี, ปริญญา ขวัญเมืองวานิช, กิตติพงษ์ โพธิ์, อนุชิต กุลวานิช, นราย วันทยะกุล และสุพิชญา สุยาทร. (2019). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนอัตลักษณ์สโมสรปีจีเอฟซีในการเข้าชมของแฟนฟุตบอล. *วารสารสิทธิมนุษยธรรม*, 20(2), 83–96.
- บวรวิทย์ ศิริทรัพย์สมบัติ และสุทธิภัทร อัศววิชัยโรจน์. (2025). แรงจูงใจและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีผลต่อการรับชมและเชียร์การถ่ายทอดสดฟุตบอลพรีเมียร์ลีกอังกฤษผ่าน True ID ของกลุ่มผู้ชมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*, 8(1), 75–86.
- พิรศักดิ์ มนต์ชัยกุล, อนุชิต กุลวานิช, กิตติพงษ์ โพธิ์ และปริญญา ขวัญเมืองวานิช. (2021). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมฟุตบอลในสนาม: กรณีศึกษาสโมสรอยุธยา ยูไนเต็ด. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 7(3), 124–138.
- สภาปฏิรูปและพัฒนา กีฬาฟุตบอลแห่งชาติ. (2018). *แผนแม่บทพัฒนาฟุตบอลแห่งชาติระยะยาว 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)*. สภาปฏิรูปและพัฒนา กีฬาฟุตบอลแห่งชาติ.
- สิทธิ วงศ์ทองคำ, ลีลา เตี้ยงสูงเนิน, และจุฑา ดิงศกัทธิ. (2017). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสโมสรฟุตบอล ในการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก. *วารสารสิทธิปริทัศน์*, 31(99), 160–173.
- เนติพล เพชรสินวล, อาชวิทธิ์ เจริญกลิ่นจันทร์, จักกนิษฐ์ คณานุรักษ์, เอกรัฐ ไชยโชติช่วง และสรายุทธ มหวลีรัตน์. (2024). พฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของการเข้าชมการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 3 โซนภาคตะวันออก. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 18(3), 183–194.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. Harper & Row.
- Yamane, & T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2 ed.). NY: Harper & Row.

ดัชนีวัดผลการสร้างมูลค่าในระดับองค์กรของกลุ่มธุรกิจโรงแรมสัตว์เลี้ยง:

แนวคิดและข้อเสนอแนะ

An Index for Measuring Organizational Value Creation in the Pet Hotel

Industry: Concepts and Recommendations

ณัฐยานันต์ ตุงศ์¹, ระชานนท์ ทวีผล²

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว โรงแรม และอสังหาริมทรัพย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดเพชรบุรี อีเมล Turong_N2@silpakorn.edu

² อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว โรงแรม และอสังหาริมทรัพย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดเพชรบุรี อีเมล Taweephol_r@su.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดดัชนีการวัดผลการสร้างมูลค่าในระดับองค์กรของกลุ่มธุรกิจโรงแรมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการกำหนดดัชนีวัดผล การสร้างมูลค่า ธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง และการวางแผนธุรกิจ การวิจัยนี้เกิดขึ้นจากบริบททางสังคมที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อการอยู่เป็นโสดหรือมีบุตรน้อยลง ทำให้สัตว์เลี้ยงมีบทบาทสำคัญเสมือนสมาชิกในครอบครัว นำไปสู่ปรากฏการณ์ "Pet Humanization" และการเติบโตอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมสินค้าและบริการสำหรับสัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะธุรกิจโรงแรมสัตว์เลี้ยงที่มีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง แนวคิดนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวัดประสิทธิภาพและพัฒนาธุรกิจให้ตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างมีคุณภาพ ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ปฏิบัติการ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อส่งเสริมการเติบโตที่ยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมสัตว์เลี้ยงในอนาคต

คำสำคัญ : ธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง การสร้างมูลค่า การวางแผนธุรกิจ ดัชนีความสำเร็จทางธุรกิจ

Abstract

This academic article aims to define an index for measuring value creation at the organizational level within the pet hotel business group in Thailand. The study employs theoretical concepts of performance index determination, value creation, pet hotel business models, and business planning. This concept is motivated by the evolving social context in Thailand, which is transitioning into a complete aging society. Concurrently, changing attitudes among the younger generation, who increasingly prefer singlehood or having fewer children, have elevated pets to the status of important family members, leading to the phenomenon of "Pet Humanization." This trend has fueled the rapid growth of the pet products and services industry, particularly the pet hotel business, which shows continuous growth potential. Therefore, this research is crucial for enabling entrepreneurs to effectively measure performance and develop their businesses to meet market demands with quality, encompassing academic, operational, economic, and social dimensions, thereby fostering the sustainable growth of the pet hotel business in the future.

Keywords : Pet Hotel Business, value creation, business planning, Key Performance Indicator (KPI)

บทนำ

ประเทศไทยได้เข้าสู่ช่วงสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตามมา นำไปสู่ปัญหา ขาดแคลนแรงงาน ภาระค่าใช้จ่ายด้านการดูแลตามจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว ทศคนติและมุมมองต่อการมีบุตรที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งมุมมองของคนรุ่นใหม่ตัดสินใจอยู่ในสถานะโสด รวมถึงจำนวนสมาชิกในครอบครัวหลังปี พ.ศ. 2565 นิยมมีลูกคนเดียวมากขึ้น เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูลูกเฉลี่ยต่อคนในสภาวะอิสระ และ **อัตราเด็กแรกเกิดในประเทศไทยเข้าสู่ขั้นวิกฤต เฉลี่ยปีละประมาณ 4 แสนคน** ต่ำกว่าปีละ 1 ล้านคน ในช่วงปี พ.ศ. 2506 - 2526 (กรมอนามัย, 2567) อย่างไรก็ตามประชากรที่นิยมอยู่เป็นโสด หรือเลือกที่จะมีครอบครัวขนาดเล็ก สัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะ พฤติกรรมระหว่างคนรุ่นใหม่กับสัตว์เลี้ยงที่เปลี่ยนไปจากเดิม เนื่องจากมองสัตว์เลี้ยงเปรียบเสมือนลูกของตนเอง หรืออาจจะบอกว่าสัตว์เลี้ยงอาจกลายมาเป็นสมาชิกในครอบครัวแทน (Pet parent) กลายเป็น **ปรากฏการณ์การเลี้ยงสัตว์แบบมนุษย์** สะท้อนให้ค่านิยมของ **คนเลี้ยงสัตว์ยุคใหม่** ที่มองสัตว์เลี้ยงเหมือนสมาชิก ในครอบครัว สัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนคลายเหงา และเติมเต็มความอบอุ่นให้กับชีวิต นอกจากนี้ คนรุ่นใหม่ยังคงมอบความรัก ความเอาใจใส่ และดูแลเหล่าสัตว์เลี้ยงเป็นอย่างดี เปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต **กระแสความนิยมดังกล่าว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั่วทุกมุมโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย สอดคล้องกับโครงสร้างทางสังคมที่คนรุ่นใหม่ที่อยู่เป็นโสดมากขึ้น และสังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นทำให้ปรากฏการณ์การเลี้ยงสัตว์แบบมนุษย์ (Pet humanization) ส่งผลให้อุตสาหกรรมสินค้าสัตว์เลี้ยงของตลาดโลก มีมูลค่ากว่า 200,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ** ในปี พ.ศ. 2566 คาดว่าจะเติบโตไปถึง 323,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี พ.ศ. 2573 เนื่องจากทั่วโลกมีครัวเรือนที่มีสัตว์เลี้ยงมากกว่า 400 ล้านครัวเรือน (Bloomberg Intelligence, 2025)

ในขณะเดียวกัน **อุตสาหกรรมสินค้าสัตว์เลี้ยงของตลาดในประเทศไทย** มีมูลค่ากว่า 43,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2564 เติบโตไปถึง 55,000 ล้านบาท ภายในปี พ.ศ. 2568 ประเมินมูลค่าตลาดสัตว์เลี้ยงในไทย ปี พ.ศ. 2567 คาดว่ามีมูลค่าเพิ่มขึ้น 7.5 หมื่นล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 12.4 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2566 มีค่าเฉลี่ยการเติบโตของมูลค่าตลาดย้อนหลัง 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.5 (ธนาคารทหารไทยธนชาต, 2567) ส่งผลต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงได้เติบโตมากขึ้น รวมถึงการขายของตลาดสินค้าและบริการสำหรับสัตว์เลี้ยง ทำให้ผู้คนยอมจ่ายเงินมากขึ้นสำหรับค่าอาหาร ของเล่น เสื้อผ้า อุปกรณ์ และบริการ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบและอนุญาตให้สัตว์เลี้ยงเข้าสถานที่ต่าง ๆ ทั้งสวนสาธารณะสำหรับสัตว์เลี้ยง และสร้างโอกาสใหม่ ให้กับผู้ประกอบการแต่ละประเภท เช่น คลินิกรักษาสัตว์เลี้ยง ร้านอาหารน้ำดื่มสัตว์เลี้ยง ร้านขายอุปกรณ์และอาหารสัตว์เลี้ยง ธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง (Boya et al., 2012) ทำให้การแข่งขันในตลาดสัตว์เลี้ยงมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงเกิดปัญหาที่ตามมาคือ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการจัดการสุขอนามัยและมาตรการควบคุมโรคติดเชื้อจากสัตว์สู่คน เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่มองขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อ แม้หลายครัวเรือนจะใกล้ชิดกับสัตว์เลี้ยงมาก เช่น ให้สัตว์เลี้ยงนอนบนเตียง เลียหน้า หรือใช้ภาชนะอาหารร่วมกัน แต่กลับมีการล้างมือหลังสัมผัสสัตว์น้อยมาก โดยเฉพาะในบ้านที่มีเด็ก ผู้สูงอายุ หรือผู้มีภูมิคุ้มกันต่ำ ซึ่งถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดจากการติดเชื้อในสัตว์ (Stull et al., 2013) จากวิจัยของ Sontigun et al. (2022) พบว่า สุนัขที่อาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงทางภาคใต้ของไทยจำนวนมากติดเชื้อในเลือด หลายชนิดพร้อมกัน เช่น *Ehrlichia*, *Anaplasma*, และ *Babesia* แม้สัตว์จะไม่แสดงอาการเด่นชัด การติดเชื้อเหล่านี้เป็นผลจากการจัดการสุขภาพและควบคุมปรสิตไม่เพียงพอ สะท้อนความสำคัญของมาตรการด้านสุขอนามัยและการเฝ้าระวังโรคในสถานพักพิง แม้การตลาดในอุตสาหกรรมสัตว์เลี้ยงมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางกลับกันด้านการจัดการสุขอนามัยและการควบคุมโรค ผู้คนส่วนใหญ่มองขาดองค์ความรู้และการจัดการ ดังนั้น การกำหนดดัชนีวัดผลนับเป็น สิ่งสำคัญในการสร้างโครงสร้างของธุรกิจที่มั่นคงควบคู่ไปกับการสร้างแนวทางการดำเนินธุรกิจที่สามารถสร้างมูลค่าขึ้นมาได้ในส่วนของตลาดธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงทั่วโลก ในปี ค.ศ. 2024 มีมูลค่าตลาดอยู่ที่ประมาณ 5,029.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเติบโตเฉลี่ยต่อปีคิดเป็นร้อยละ 8.6 จนถึงปี ค.ศ. 2034 คาดว่ามูลค่าอาจเพิ่มขึ้นเป็น 11,467.53 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ปัจจัยหลักที่ส่งเสริมการเติบโตมาจากความนิยมในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก รวมถึง

ความต้องการบริการดูแลสัตว์เลี้ยงที่มีคุณภาพสูงในช่วงที่เจ้าของไม่สามารถดูแลได้เอง มีความโดดเด่น ในบางภูมิภาค เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร จีน ญี่ปุ่น และเยอรมนี แต่ละประเทศมีอัตราการเติบโตที่แตกต่างกัน รวมถึงการแบ่งระดับราคาของธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงตั้งแต่ราคาประหยัดจนถึงระดับหรูหรา นอกจากนี้ ช่องทางการจองยังครอบคลุมทั้งการจองออนไลน์ ออฟไลน์ และทางโทรศัพท์ (Future Market Insights, 2024) จากการวิจัยของปราจญา และชีปราตา (Pragya & Seepata, 2018) กล่าวว่า แผนพัฒนาธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงในต่างประเทศ เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการของตลาดและกลุ่มเป้าหมาย โดยการพัฒนารูปแบบบริการและกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์ตรงต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche market) เป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย จากการวิเคราะห์มีความต้องการฝากเลี้ยงสัตว์เลี้ยงในเมืองใหญ่ที่ผู้คนมีชีวิตเร่งรีบและเดินทางบ่อย การให้บริการดังกล่าวจึงตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าที่เป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ต้องการให้สัตว์เลี้ยงได้รับการดูแลอย่างดีในช่วงที่ตนไม่สามารถดูแลได้ ดังนั้นควรพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย มีการจัดเตรียมอาหารและกิจกรรมอย่างเหมาะสม แผนการตลาดของธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยใช้กลยุทธ์สร้างการรับรู้และความไว้วางใจจากลูกค้า ที่ให้ความสำคัญเรื่องการสร้างความไว้วางใจจากลูกค้าและการรักษามาตรฐานการบริการ (วิกิ ศิริทองวัฒน์, 2567) การวัดผลความสำเร็จในธุรกิจสัตว์เลี้ยงสามารถทำได้โดยใช้ดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพหลัก (Key Performance Indicators: KPIs) เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลการดำเนินงานขององค์กร ทีมงาน หรือโครงการ เพื่อตรวจสอบว่าสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ โดย KPIs สำหรับธุรกิจสัตว์เลี้ยง ประกอบไปด้วย (1) อัตราการรักษาลูกค้า (Customer retention rate) การประเมินการกลับมาใช้บริการซ้ำ และความภักดีของลูกค้า (2) รายได้ต่อสัตว์เลี้ยง (Revenue per pet) การคำนวณจากการหารายได้รวมได้ จำนวนสัตว์เลี้ยงที่ให้บริการ (3) จำนวนลูกค้าที่ใช้บริการรายวัน (Daily active customers) ตรวจสอบความนิยมและการเติบโตของธุรกิจ (4) การประเมินการให้บริการ (Evaluation to service conversion rate) วิเคราะห์ของลูกค้าที่เปลี่ยนจากการประเมินเบื้องต้นมาเป็นลูกค้าจริง (The International Boarding & Pet Services Association, 2023) การสำรวจของพบว่า กรุงเทพมหานคร มีโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงกระจายตัวอยู่เป็นจำนวนมาก ที่ได้รับการจดทะเบียนและเปิดให้บริการอยู่มีจำนวนทั้งหมด 58 แห่ง ข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในปี พ.ศ. 2568 พบว่า กรุงเทพมหานครมีจำนวนสุนัขที่เป็นสัตว์เลี้ยงประมาณ 443,501 ตัว คิดเป็นร้อยละ 9.4 ของครัวเรือน ที่เลี้ยงสุนัข มีอัตราส่วนมนุษย์ต่อสุนัขอยู่ที่ประมาณ 12 ต่อ 1 อาจกล่าวได้ว่าทุก 12 คน อาจมีสัตว์เลี้ยง 1 ตัว (Hiby et al., 2025)

ตามที่ได้กล่าวมาสามารถอธิบายได้ว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมในประเทศไทยส่งผลให้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ มีผลกระทบต่อปัญหาทางสังคมและทัศนคติของคนรุ่นใหม่ที่มีมุมมองเป็นโศกหรือมีบุตรน้อยลง อัตราการเกิดของเด็กจึงลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน ความนิยมในการเลี้ยงสัตว์ในคนรุ่นใหม่เพิ่มสูงขึ้น มีค่านิยมในการยกระดับสถานะของสัตว์เลี้ยงให้เป็นสมาชิกในครอบครัว หรือ “ลูก” ของตนเอง นำไปสู่เทรนด์ “Pet Humanization” กระแสนี้ส่งผลให้ธุรกิจสินค้าและบริการสำหรับสัตว์เลี้ยงเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงที่มีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง ผู้ประกอบการทั้งรายใหม่และรายเก่าจึงต้องพัฒนาธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงให้ตอบสนองความต้องการเฉพาะของเจ้าของสัตว์เลี้ยง พร้อมสร้างกลยุทธ์ที่แตกต่างจากคู่แข่ง นำไปสู่ประเด็นของการศึกษาและเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงรวมถึงพฤติกรรมของกลุ่มตลาดเฉพาะ เนื่องจาก ธุรกิจนี้ยังมีข้อจำกัด ด้านมาตรฐานและแบบแผนธุรกิจที่ต้องคำนึงถึงทรัพยากรและตลาดเป้าหมายที่เปลี่ยนไป แนวคิดเกี่ยวกับ “การกำหนดดัชนีวัดผลการสร้างมูลค่าในระดับองค์กรของกลุ่มธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยการสำรวจดัชนีวัดผลในการสร้างมูลค่าจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารธุรกิจ ลดความผิดพลาดที่อาจสูญเสียรายได้ และการพัฒนากลยุทธ์ของธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงให้มีคุณภาพที่ครอบคลุมทุกมิติของการจัดการ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการกำหนดดัชนีการวัดผลการสร้างมูลค่าในระดับองค์กรของกลุ่มธุรกิจโรงแรมสัตว์เลี้ยง

ขอบเขต

การทบทวนวรรณกรรมภายใต้แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีสาระสำคัญตามลำดับ ได้แก่ ธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง การสร้างมูลค่า การวางแผนธุรกิจ และดัชนีความสำเร็จ

คำจำกัดความ

1. โรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง (Pet Hotel Business) หมายถึง สถานที่ที่ออกแบบมาเพื่อให้บริการที่พักและดูแลสัตว์เลี้ยงในช่วงเวลาที่เจ้าของไม่สามารถดูแลได้ หรือแม้กระทั่ง ในกรณีที่เจ้าของต้องเดินทางไปทำธุระหรือท่องเที่ยว โรงแรมเหล่านี้มีบริการที่หลากหลาย เช่น การให้อาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ และการให้ความรัก ความเอาใจใส่แก่สัตว์เลี้ยง เพื่อให้สัตว์เลี้ยงรู้สึกสบายและปลอดภัยในระหว่างที่อยู่ห่างจากเจ้าของ
2. การสร้างมูลค่าในธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง (Creating Value) หมายถึง หลักการให้บริการ ที่มีคุณภาพสูง ช่วยสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า นำไปสู่การกลับมาใช้บริการอีกครั้งและการแนะนำให้กับผู้อื่น การสร้างมูลค่าอาจรวมถึง การพัฒนาบริการพิเศษ เช่น การจัดกิจกรรมสำหรับสัตว์เลี้ยง การให้บริการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพ หรือการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและปลอดภัยสำหรับสัตว์เลี้ยง
3. การวางแผนธุรกิจสำหรับโรงแรมสัตว์เลี้ยง (Business Planning) หมายถึง หลักการวิเคราะห์ตลาดและกลุ่มเป้าหมายอย่างละเอียดของธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง เพื่อให้สามารถกำหนดกลยุทธ์การตลาดและการเงิน ที่เหมาะสมได้ การตั้งราคาให้เหมาะสมกับบริการที่เสนอและการประชาสัมพันธ์บริการผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย หรือเว็บไซต์ ช่วยเพิ่มโอกาสในการดึงดูดเจ้าของสัตว์เลี้ยง
4. ดัชนีวัดผลที่ใช้ในการประเมินความสำเร็จของธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง (Key Performance Indicators for Business :KPIs) หมายถึง ศักยภาพของธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงที่สะท้อนอัตราการเข้าพัก ความพึงพอใจของเจ้าของสัตว์เลี้ยง และผลกำไรที่เกิดขึ้น การสำรวจความพึงพอใจของเจ้าของสัตว์เลี้ยงและการติดตามผลกำไร จากการดำเนินงานจะช่วยให้เจ้าของธุรกิจสามารถปรับปรุงบริการและกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 7 มิติ ได้แก่ (1) มิติทางการเงิน (Financial) (2) มิติของลูกค้า (Customer) (3) มิติภายในกระบวนการ (Internal process) (4) มิติการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and growth) (5) มิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social & environmental) (6) มิติความสะอาดและความปลอดภัย (Cleanliness and safety) (7) มิติความสะดวกสบาย (Comfort)

เนื้อหา

ธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง (Pet Hotel Business)

ความหมายของธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง (Pet hotel business) หมายถึง สถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อรับฝากและดูแลสัตว์เลี้ยงของเจ้าของในช่วงเวลาที่เจ้าของไม่สามารถดูแลได้ด้วยตนเอง อาจเป็นการฝากเลี้ยงแบบชั่วคราวหรือค้างคืน รวมถึงการให้บริการพิเศษต่าง ๆ ที่หลากหลายแก่สัตว์เลี้ยง เช่น การอาบน้ำตัดขน การฝึกสอนสัตว์เลี้ยง การพาสัตว์เลี้ยงเดินเล่น และกิจกรรมสันทนาการเพื่อผ่อนคลายความเครียดของสัตว์ในระหว่างการเข้ารับบริการ (กนิษฐา ธีรศรีศุภร, 2562) นอกจากนี้ ความหมายและความสำคัญของธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง ถูกนิยามว่าเป็นธุรกิจที่เหมาะสมสำหรับสัตว์เลี้ยงสำหรับลูกค้าบางกลุ่มอาจมองว่าเป็นธุรกิจบริการที่มีความจำเป็นแก่สังคมสมัยใหม่ เนื่องจาก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยงได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เจ้าของสัตว์เลี้ยงให้คุณค่าสัตว์เลี้ยงเป็นสมาชิกในครอบครัว (Pet Parent) (Deepa et al., 2024) ดังนั้น ธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยง

เลี้ยงมีบทบาทสำคัญ 4 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการดูแลและความปลอดภัยของสัตว์เลี้ยง คือ ธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงควรมีการกำหนดมาตรการดูแลความปลอดภัยและต้องมีความสะดวกสบาย (นิชภา ปวรภคพันธ์, 2564) (2) ด้านการตอบสนองความต้องการของเจ้าของสัตว์เลี้ยง คือ เจ้าของสัตว์เลี้ยงส่วนใหญ่เคยประสบปัญหาในการหาที่พักที่อนุญาตให้สัตว์เลี้ยงเข้าพัก (ศราวดี มานวกุล, 2562) (3) ด้านการส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ของสัตว์เลี้ยง เช่น การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ มีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจของสัตว์เลี้ยง (นริศรา พรหมรักษา, 2557) (4) ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและการสร้างงาน ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ อีกทั้งการเพิ่มโอกาสในการส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับสัตว์เลี้ยง (Pet Tourism) (Buhalis et al., 2023)

การจำแนกประเภทของธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงแบ่งออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน โรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงทั่วไป (General Pet Hotels) ที่ออกแบบและสร้างขึ้นสำหรับสัตว์เลี้ยงที่สามารถรองรับสัตว์เลี้ยงหลายประเภท เช่น สุนัข แมว กระต่าย หนูแฮมสเตอร์ เป็นต้น (Saarnivaara, 2023) โรงแรมสำหรับสุนัขและแมว (Dog & Cat hotel) เป็นที่พักชั่วคราวสำหรับสุนัขและแมวโดยเฉพาะ มีการแยกห้องเป็นสัดส่วน (ยุทธการ เอี่ยมณี, 2563) โรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงหายาก คือ ที่พักมีการควบคุมอุณหภูมิห้อง รวมถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้เข้ากับประเภทสัตว์ เช่น กิ้งก่า อิกัวน่า กบโกไลแอท แมงมุมทารันทูล่า นกแก้ว สุนัขจิ้งจอก แรคคูน เป็นต้น (วิศิธา สุขศรี, 2567) โรงแรมสำหรับ สัตว์เลี้ยงพิเศษ (Specialty Pet Hotels) ออกแบบมาเพื่อให้บริการที่พักและดูแลสัตว์เลี้ยงที่มีความต้องการเฉพาะ เช่น สัตว์เลี้ยงที่ต้องการการดูแลทางการแพทย์เฉพาะ เช่น สัตว์พิการแต่กำเนิดหรือประสบอุบัติเหตุ (Maythayaskul, 2019) และโรงแรมสัตว์เลี้ยงเพื่อสุขภาพ (Pet Wellness Hotel) ให้ความสำคัญเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและ ความเป็นอยู่ของสัตว์เลี้ยง มีการบริการอื่น ๆ สนับสนุน เช่น การออกกำลังกาย การนวดบำบัด การให้บริการสปา และการดูแล โดยส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายของโรงพยาบาลสำหรับสัตว์เลี้ยง (กนิษฐา ธีรศรีสุกร, 2562)

การสร้างมูลค่า (Value Creation)

การสร้างมูลค่า เป็นกระบวนการที่ธุรกิจหรือองค์กรใช้ในการเพิ่มคุณค่าให้กับสินค้าและบริการที่ผลิต มุ่งหวังที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าและสร้างความรู้สึกถึงมูลค่าที่ได้รับมีมากกว่าค่าใช้จ่ายที่จ่ายไป ตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น การสร้างมูลค่าเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาธุรกิจ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าและสร้างความพึงพอใจสูงสุด (Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2020) ผู้ประกอบการควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของมูลค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) คุณค่าทางเศรษฐกิจ (Economic value) คือ การเพิ่มผลผลิตหรือประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการ และการเพิ่มมูลค่าของสินค้าผ่านการพัฒนาและนวัตกรรม (2) มูลค่าทางการใช้งาน (Functional value) คือ การตอบสนองต่อความต้องการหรือแก้ไขปัญหาที่ลูกค้าเผชิญอยู่ในแง่ของการใช้งาน คำนึงถึงโอกาสการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับลูกค้าให้ได้รับความสะดวกขึ้น (3) มูลค่าทางจิตใจ (Psychological value) คือ ความรู้สึกหรือประสบการณ์ที่ลูกค้าได้จากการใช้สินค้าและบริการ มีความเกี่ยวข้องกับ ความพึงพอใจที่ได้รับจากการสร้างความรู้สึกดี หรือการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ เช่น ความรู้สึกของการมีมูลค่า ความพึงพอใจ (Lo et al., 2010)

วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง และคณะ (2566) กล่าวว่า การสร้างมูลค่าเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน มุ่งหวังที่จะตอบสนองและสร้างประโยชน์ให้กับลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากนี้ การจำแนกองค์ประกอบ การสร้างมูลค่ามีหลากหลายมุมมอง นักวิชาการยังคงจำแนกแนวทาง โดยกำหนดคุณลักษณะ 4 ด้าน ประกอบไปด้วย (1) การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (2) การสร้างมูลค่าทางการตลาด (3) การสร้างมูลค่าทางสังคม (4) การสร้างมูลค่าทางจิตใจ (Schmitt, 1999) นอกจากนี้ กระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มมีความสำคัญในการกำหนดวางแผนธุรกิจให้เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน ในขณะที่ แกรนท์ (Grant, 2021) นำเสนอแนวคิดของกระบวนการสร้างมูลค่า (Value creation process) หมายถึง ชุดของกิจกรรมหรือขั้นตอนที่องค์กรดำเนินการเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า บริการ หรือประสบการณ์ของลูกค้า มีเป้าหมายหลักในการ

สร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งกระบวนการออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์และทำความเข้าใจความต้องการของลูกค้า (2) การออกแบบและพัฒนาสินค้าและบริการ (Ulrich & Eppinger, 2016) (3) การผลิตสินค้าและการกระจายสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดและสิ่งแวดล้อม (Ballou, 2004) (4) การทำการตลาดและการสร้างประสบการณ์ลูกค้า มีการใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตลาดด้วย การใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ของ ลอเทอร์บอร์น (Lauterborn, 1990) (5) การบริการหลังการขายและการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า เพิ่มความพึงพอใจให้กับลูกค้า (Zeithaml et al., 1990) (6) การประเมินผลและการปรับปรุงกระบวนการ หรือการดำเนินงานหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ (Deming, 1986)

การวางแผนธุรกิจ (Business Planning)

การวางแผนธุรกิจ (Business planning) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายของธุรกิจ และสร้างแผนการที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น โดยการวางแผนต้องพิจารณาทุกด้าน เช่น กลยุทธ์การตลาด การเงิน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาองค์กร (Huitt, 1999) ในขณะนี้นิยามของ ฉัตยาพร เสมอใจ (2558) ได้กล่าวว่า การวางแผนธุรกิจเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การตั้งเป้าหมาย การวิเคราะห์ข้อมูลภายในและภายนอกองค์กร การเลือกกลยุทธ์ และการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในระยะยาว การวางแผนธุรกิจนั้นเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการตัดสินใจและการจัดการทรัพยากรในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ ความสำคัญและที่มาของการวางแผนธุรกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก กลาง หรือองค์กรขนาดใหญ่ การมีแผนธุรกิจที่ชัดเจนช่วยให้สามารถกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ ยังช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น (Ulrich & Eppinger, 2016)

ในขณะที่ยการวางแผนธุรกิจช่วยลดความเสี่ยง โดยการประเมินปัจจัยแวดล้อมที่อาจมีผลกระทบต่อธุรกิจ โดยเชื่อว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นปัจจัยที่ช่วยลดความไม่แน่นอนในตลาด อีกทั้งความสำคัญของการวางแผนธุรกิจ ไม่เพียงแต่ช่วยในด้านการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงพร้อมกับการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การวางแผนช่วยให้ธุรกิจสามารถใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะในด้านเงินทุนและบุคลากร (Drucker, 1999) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการวางแผนธุรกิจเนื่องจากมีความต้องการในการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย การวิเคราะห์สถานการณ์และประเมินความเสี่ยง รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการที่องค์กรต้องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการวางแผนช่วยในการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสม ทั้งในด้านการเงิน บุคลากร และเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การวางแผนธุรกิจ จึงช่วยสร้างความเข้าใจและประสานงานระหว่างผู้บริหาร พนักงาน และนักลงทุน (Ulrich & Eppinger, 2016) งานวิจัยของ Kim et al. (2025) อธิบายถึง การวางแผนธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงจำเป็นต้องออกแบบคุณลักษณะการบริการให้มีความโดดเด่นเพื่อสนับสนุนความสะดวกสบายของสัตว์เลี้ยงแต่ละสายพันธุ์ ผลลัพธ์ของการวางแผนที่มีประสิทธิภาพย่อมก่อให้เกิดความภักดีของเจ้าของสัตว์เลี้ยงตามมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Meng et al. (2024) พบว่า สิ่งที่มีผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงวางแผนธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับความสะดวกสบาย ความสะอาด และการกำหนดนโยบายการรองรับสัตว์เลี้ยงให้มีความยืดหยุ่น รวมทั้งควรมีการออกแบบบริการเฉพาะโรงแรมสัตว์เลี้ยง “Service Design” ที่จะต้องไม่รบกวนการเข้าพักของลูกค้ารายอื่น ๆ มีรอบเวลาการทำความสะอาดพื้นที่ส่วนกลางที่ครอบคลุม และการจัดสรรพื้นที่สำหรับการบริการอาหารทั้งคนและสัตว์เลี้ยง

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการวางแผนธุรกิจผ่าน Business Model Canvas (BMC) โอสเตอร์วอลเดอร์ และพิกเนอร์ (Osterwalder & Pigneur, 2010) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถออกแบบโมเดลธุรกิจในรูปแบบ ที่เข้าใจง่าย และครบถ้วนที่ผู้ประกอบการสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงเป็นเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ถึงภาพรวมเกี่ยวกับกลยุทธ์ของธุรกิจ ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก แบ่งการวางแผนออกเป็น 9 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) กลุ่มลูกค้า (Customer Segments) (2) คุณค่าที่นำเสนอ (Value Propositions) (3) ช่องทาง (Channels) (4) ความสัมพันธ์กับลูกค้า

(Customer Relationships) (5) แหล่งรายได้ (Revenue Streams) (6) ทรัพยากรหลัก (Key Resources) (7) กิจกรรมหลัก (Key Activities) (8) พันธมิตรหลัก (Key Partnership) และ (9) โครงสร้างต้นทุน (Cost Structure) การวางแผนธุรกิจที่ชัดเจน เพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ

ดัชนีความสำเร็จทางธุรกิจ (Key Performance Indicators for Business)

วรภัทร์ ภูเจริญ (2550) ได้ให้ความหมายของ KPI มาจากคำว่า Key Performance Indicator ประกอบด้วย (1) Indicator คือ ตัวชี้วัดหรือดัชนีวัดผลหรือเครื่องบ่งบอก (2) Performance คือ สมรรถนะ ที่แสดงออก ผลเนิ การ (3) Performance Indicator คือ การแสดงผลดำเนินงาน หรือ การวัดผลงานที่ปรากฏออกมา นอกจากนี้ คำว่า ดัชนี ความสำเร็จทางธุรกิจ (KPIs) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการดำเนินงานที่สำคัญขององค์กร มีส่วนช่วยให้ธุรกิจสามารถ ประเมินความสำเร็จของกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง KPIs สามารถใช้ในมุมมองแต่ละด้าน เช่น การเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการพัฒนาองค์กร มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ธุรกิจสามารถกำหนดทิศทางและตัดสินใจได้ดี ยิ่งขึ้น (Kaplan & Norton, 1992) ในขณะที่ ซาเด (Zadek, 2006) ได้อธิบายว่า การใช้ KPIs เป็นเครื่องมือการประเมินผล ความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อทางสังคมขององค์กร มีส่วนช่วยให้ธุรกิจสามารถติดตามและประเมินการดำเนินงานที่ เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมได้

ความสำคัญของดัชนีความสำเร็จธุรกิจ สำหรับ สุดา เอื้ออารีสุขสมาน (2552) ได้กล่าวถึง KPIs ทำให้องค์กรสามารถ วัดผลและประเมินความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม และการนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานได้อย่าง ต่อเนื่อง องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดดัชนีความสำเร็จธุรกิจในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (4.1) ด้านการกำหนดทิศทางและ เป้าหมาย ที่องค์กรตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ทำให้คนในองค์กรมุ่งมั่นในทิศทางเดียวกัน (4.2) ด้านการประเมิน ประสิทธิภาพ สามารถวัดประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายและบุคคล เพื่อหาจุดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนา (4.3) ด้านการตัดสินใจที่มีข้อมูลสนับสนุน แสดงผลความสำเร็จทางธุรกิจ ช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลและมีข้อมูล สนับสนุนที่น่าเชื่อถือเพียงพอ (4.4) ด้านการสื่อสารภายในองค์กร คำนึงถึงผลลัพธ์ที่ต้องการให้กับทีมงาน ทำให้ทุกคนใน องค์กรรู้ถึงบทบาทของตนเอง ในขณะที่ Hoy et al. (2025) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของโรงแรมที่เป็นมิตรกับ สัตว์เลี้ยง อาจกลายเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่นำไปใช้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญอีกหนึ่งประการ โดยเฉพาะข้อเสนอแนะหรือความ คิดเห็นที่กล่าวถึงประสบการณ์การเข้าพักในครั้งก่อน ๆ จากกลุ่มเจ้าของสัตว์ หรือคำแนะนำความนิยมระดับสูงอาจช่วยยืนยัน การบริการที่มีคุณภาพแก่ลูกค้าที่ต้องการค้นหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกที่พัก

การประยุกต์ใช้ดัชนีที่ใช้กันอย่างแพร่หลายถูกพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของ Kaplan & Norton ผ่านการพัฒนา เครื่องมือที่เรียกว่า **Balanced Scorecard (BSC)** ในปี ค.ศ. 1992 เช่นเดียวกับ เฮราธ (Herath et al., 2014) แบบจำลอง กระบวนการสามารถดำเนินการด้วยซอฟต์แวร์เฉพาะทางที่สามารถแก้ปัญหา เพื่อช่วยในการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างมี ประสิทธิภาพภายใต้กรอบแนวคิด BSC มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำกลยุทธ์ขององค์กรไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในแต่ละมิติของ BSC พร้อมด้วยโครงสร้างของ KPIs ประกอบด้วยหลายมิติที่สำคัญ ได้แก่ (1) **มิติทางการเงิน (Financial perspective)** สะท้อนถึงผลประโยชน์และความสามารถในการทำกำไรขององค์กร (2) **มิติของลูกค้า (Customer perspective)** สะท้อนถึงความสามารถขององค์กรในการสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าและตลาด เป้าหมาย (3) **มิติภายในกระบวนการ (Internal process perspective)** การคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ กระบวนการภายในองค์กร (4) **มิติการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and growth perspective)** การคำนึงถึงการพัฒนา ทรัพยากรบุคคล การสร้างนวัตกรรม และการปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดและเทคโนโลยี นอกจากนี้ เอลคิงตัน (Elkington, 1997) ให้ความสำคัญในมิติผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental impact) และความรับผิดชอบต่อทาง สังคม (Social responsibility) ตามแนวคิด การดำเนินงานที่ยั่งยืนสามารถรักษาความเชื่อมั่นจากลูกค้าและสร้างความยั่งยืน ในระยะยาว สำหรับศศิกันต์ จรรย์กรณีย์ และคณะ (2566) กล่าวว่า การที่ธุรกิจให้ความสำคัญกับเรื่องความยั่งยืน ควรสร้าง

และส่งมอบมูลค่าทางสังคม จากการวางแผนธุรกิจที่คำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจาก 4 มิติแล้ว ยังมีในแง่มิติที่มีความสำคัญกับธุรกิจโรงแรมสำหรับสัตว์เลี้ยงอีก ประกอบไปด้วย 2 มิติ ได้แก่ (1) มิติความสะอาดและความปลอดภัย (Cleanliness and Safety Perspective) การคำนึงถึงความสะอาดของสถานที่และสุขอนามัย มีการป้องกันโรคติดต่อของสัตว์เลี้ยง (2) มิติความสะดวกสบาย (Comfort Perspective) การคำนึงถึงความสะดวกสบายของลูกค้าในการเข้ามาใช้บริการ

สรุปเนื้อหา

อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ส่งผลกระทบต่อหลายด้านในสังคมไทย การลดลงของอัตราการเกิดเด็กแรกเกิดที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ คนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัลมีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป นิยมอยู่ในสถานะโสดหรือมีบุตรน้อยลง ส่งผลให้จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีขนาดเล็กลง และมีแนวโน้มที่จะเลี้ยงสัตว์เลี้ยงมากขึ้น อีกทั้งกลายเป็นสมาชิกในครอบครัว สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมและวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้นำไปสู่โอกาสทางธุรกิจที่สำคัญ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมสินค้าสัตว์เลี้ยงที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้นำไปสู่โอกาสทางธุรกิจที่สำคัญ และแนวโน้มที่การจ่ายเงินมากขึ้นสำหรับสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยง เช่น อาหาร ของเล่น และบริการดูแลต่าง ๆ การเติบโตของอุตสาหกรรมนี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของเจ้าของสัตว์เลี้ยงเท่านั้น นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนประโยชน์หลายด้าน ทั้งในด้านวิชาการ การพัฒนากรอบการวัดมูลค่าธุรกิจโรงแรมสัตว์เลี้ยงช่วยสร้างมาตรฐานที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับในวงการ สามารถนำไปใช้ในการวิจัยต่อยอด ในอนาคตในด้านปฏิบัติการ มีส่วนช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวัดประสิทธิภาพของธุรกิจได้อย่างเป็นระบบ และพัฒนาเครื่องมือที่ช่วยในการตัดสินใจทางธุรกิจได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้มาตรฐานการให้บริการในอุตสาหกรรมสัตว์เลี้ยงสูงขึ้น ในด้านเศรษฐกิจ การสนับสนุนการเติบโตของอุตสาหกรรมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยจะช่วยสร้างโมเดลธุรกิจที่มีมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนด้านสังคมยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการดูแลสัตว์เลี้ยงอย่างมีความรับผิดชอบจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของสัตว์เลี้ยงในสังคมเมือง และสนับสนุนนโยบายการสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับสัตว์เลี้ยง (Pet-Friendly Society) รวมทั้ง การประยุกต์แนวคิดการวางแผนการดำเนินธุรกิจด้วยการศึกษาความต้องการของเจ้าของสัตว์เลี้ยงจำแนกตามประเภทของสัตว์แต่ประเภท สามารถประยุกต์แนวคิดรูปแบบการวางแผนธุรกิจ BMC เข้ามา เพื่อควบคุมทรัพยากรภายในองค์กรและการออกแบบสินค้าและบริการให้มีคุณภาพตามที่กลุ่มตลาดเฉพาะต้องการ พร้อมนำเสนอไปยังช่องทางประชาสัมพันธ์และกิจกรรมส่งเสริมการขายเพื่อกระตุ้นต้องการของตลาดเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง เนื่องด้วยเหตุนี้ แนวคิดการกำหนดดัชนีการวัดผลการสร้างมูลค่าในระดับองค์กรของกลุ่มธุรกิจโรงแรมสัตว์เลี้ยงจึงมีความสำคัญและมีศักยภาพในการพัฒนาธุรกิจนี้ให้เติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ประกอบด้วยดัชนี 7 มิติ ได้แก่ (1) มิติทางการเงิน (Financial Perspective) การแสดงความสามารถในการทำกำไรขององค์กร และการวางแผนขยายธุรกิจที่เป็นระบบ (2) มิติของลูกค้า (Customer Perspective) สร้างคุณค่าให้กับตลาดเป้าหมาย จากการเข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของเจ้าของสัตว์เลี้ยง (3) มิติภายในกระบวนการ (Internal Process Perspective) คำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการภายในองค์กร ลดข้อผิดพลาด (4) มิติการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Growth Perspective) ตระหนักถึงการพัฒนาศักยภาพบุคคล การสร้างนวัตกรรม และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดและเทคโนโลยี (5) มิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social & Environmental Perspective) คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมทำให้ได้รับการยอมรับในองค์กร (6) มิติความสะอาดและความปลอดภัย (Cleanliness and Safety Perspective) มาตรการป้องกันโรคติดต่อของสัตว์เลี้ยง และ (7) มิติความสะดวกสบาย (Comfort Perspective) อำนวยความสะดวกแก่เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่มาใช้บริการ

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา อธิศรีสุกร. (2562). *แนวทางการกำกับดูแลสถานรับฝากสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ.(2564). *สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย*. <https://www.dop.go.th/th/ know/15/926>
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2558). *การเริ่มต้นธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจฉัตยาพร เสมอใจ การจัดการธุรกิจขนาดย่อม*. (9-125). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ซีเอ็ด.
- ธนาคารทหารไทยธนชาต จำกัด. (2567). *TTBA เปิดตลาดสัตว์เลี้ยง*. <https://www.ttbbank.com/th/newsroom /detail/ttba-pet-market-202>
- นิชาภา ปวรภคนันท์. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการรับฝากสัตว์เลี้ยงแบบค้างคืนในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นริศรา พรหมรักษา. (2557). *โครงการธุรกิจรีสอร์ทสำหรับคนรักสุนัข*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ยุทธการ เอี่ยมณี. (2563). *แผนธุรกิจให้บริการอาบน้ำตัดขนและโรงแรมสุนัข “Koinu Spa & Hotel”*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิกรม ศรีทองวัฒน์. (2567). *การพัฒนาแบบธุรกิจบริการรับฝากเลี้ยงและดูแลสุนัขพันธุ์เล็ก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง พรณภณ โพธิ์รัตน์ และชัชฌนพงศ์ ศิริโชตินิศากร. (2566). รูปแบบการมีส่วนร่วม ของลูกค้าในการ สร้างนวัตกรรมบริการเพื่อยกระดับการบริการของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัย*, 8(1), 1-15.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2550). *มาทำความรู้จักกับKPI กันเถอะ*. วรภัทร์ ภูเจริญ, KPI ทำให้ง่ายๆ make it easy. (9-22). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- วิศรา สุขศรี. (2567). *แรงจูงใจในการซื้อ Exotic Pet ของกลุ่มผู้ซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศศิกันต์ จระณะกรณีย์ ปิยพร ทำจิ้น และบังอร พลเตชะ. (2566). แบบจำลองธุรกิจเพื่อความยั่งยืน: กรณี ศึกษา โรงแรมขนาดเล็กในเขตกรุงเทพมหานคร. *Journal of Management and Local Innovation*. 5(7), 132-150.
- ศรวดี มานวกุล. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกโรงแรมที่นำสัตว์เลี้ยงไปได้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุดา เอื้ออารีสุขสมาน. (2552). *การกำหนดดัชนีวัดผลสำเร็จ (Key performance indicator) ตามแนวคิด balanced scorecard (BSC): กรณีศึกษา: สายปฏิบัติการด้านบริการแลกเปลี่ยนและโอนเงินระหว่าง ประเทศในธนาคารพาณิชย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Ballou, R. H. (2004). *Business Logistics/Supply Chain Management*. 5th ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Boya, U., Dotson, M., & Hyatt, E. (2012). Dimensions of the dog-human relationship: A segmentation approach. *Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing*, 20(2), 133-143. .

- Bloomberg Intelligence. (2023). *Global pet industry to grow to 500 billion dollars by 2030*.
<https://www.bloomberg.com/company/press/global-pet-industry-to-grow-to-500-billion-by-2030-bloomberg-intelligence-finds/>
- Buhalis, D., & Chan, J. (2023). Traveling with pets: Designing hospitality services for pet owners/parents and hotel guests. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 35(12), 4217-4237.
<https://doi.org/10.1108/IJCHM-10-2022-1192>.
- Deepa, N., Kortana, T., Saisama, C., Pungnirund, B., & Promyoo, T. (2024). *A study on the application of innovations to enhance management efficiency in pet hotel businesses in Bangkok*. Proceedings of the 17th International Conference. 318-324. 5-7 December 2024, Osaka. Japan.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge: MIT Center for Advanced Educational Services.
- Drucker, P. (1999). *Management Challenges for the 21st Century*. New York: HarperCollins.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business*. North Mankato: Capstone Publishing.
- Future Market Insights. (2024). *Pet hotels market: Strategic growth analysis, 2024 to 2034*.
<https://www.futuremarketinsights.com/reports/pet-hotels-market>.
- Grant, R. M. (2021). *Contemporary strategy analysis*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Herath, H. S., Bremser, W. G., & Birnberg, J. G. (2014). A balanced scorecard strategic initiative planning model with resource constraints. *In Advances in Management Accounting*. 24(1), 1-38.
- Hoy, L. S., Stangl, B., & Morgan, N. (2025). Dog-friendly accommodation: specialty OTAs and decision-making. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 26(4), 784-812.
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2020). การสร้างมูลค่า (Value Creation).
https://designtechnology.ipst.ac.th/wp-content/uploads/sites/83/2020/01/4_02
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1992). The Balanced Scorecard: Measures that Drive Performance. *Harvard Business Review*, 70(1), 71-79.
- Kim, J. J., Baah, N. G., Kim, S. S., Han, H., Meng, B., & Chi, X. (2025). Pet-friendly hotels: distinctive attributes and their influence on customer behavior. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 8(6), 2359-2380.
- Hiby, E., Rungpatana, T., Izydorczyk, A., Benka, V., & Rooney, C. (2025). Population Demographics of Owned Dogs in Greater Bangkok and Implications for Free-Roaming Dog Population Management. *Animals*, 15(9), 1263.
- Huitt, W. S. (1999). *Business planning: A process and a product*. Boston: Educational Psychology Interactive.
- Lauterborn, R. (1990). New marketing litany: 4P's passe; C's. *Advertising Age*, 61(41), 26-30.
- Lo, A.S., Stalcup, L.D. and Lee, A. (2010). Customer relationship management for hotels in Hong Kong. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 22(2), 139-159.
- Maythayaskul T. (2019). *Pet care business opportunity in urban Thailand*. Master dissertation. Bangkok: Thammasat University.

- Meng, B., Chi, X., Kim, J. J., Kim, G., Quan, W., & Han, H. (2024). Traveling with pets and staying at a pet-friendly hotel: A combination effect of the BRT, TPB, and NAM on consumer behaviors. *International Journal of Hospitality Management*, 120, 103771.
- Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2010). *Business model generation: A handbook for visionaries, game changers, and challengers*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Pragya, B., & Seeprata, P. (2018). *Business development plan - Pet hotel: A plan for establishing*.
- Schmitt, B. (1999). *Experiential marketing: How to get customers to sense, feel, think, act, and relate to your company and brands*.
- Sontigun, N., Boonhoh, W., Fungwithaya, P., & Wongtawan, T. (2022). Multiple blood pathogen infections in apparently healthy sheltered dogs in southern Thailand. *International Journal of Veterinary Science and Medicine*, 10(1), 64-71.
- Stull, J. W., Peregrine, A. S., Sargeant, J. M., & Weese, J. S. (2013). Pet husbandry and infection control practices related to zoonotic disease risks in Ontario, Canada. *BMC public health*, 13(1), 520.
- The International Boarding & Pet Services Association. (2023). What pet care businesses should know about key performance indicators (KPIs). <https://www.ibpsa.com/blog/2023/12/08/what-pet-care-businesses-should-know-about-key-performance-indicators-kpis>
- Ulrich, K. T., & Eppinger, S. D. (2016). *Product design and development*. New York: McGraw-Hill Education.
- Saarnivaara, T. (2023). *How do pet hospitality businesses respond to customer expectations?*. Bachelor dissertation. Helsinki: Haaga-Helia University
- Zadek, S. (2006). *The Civil Corporation: The New Economy of Corporate Social Responsibility*. London, UK: Earthscan.
- Zeithaml, V. A., Parasuraman, A., & Berry, L. L. (1990). *Delivering quality service: Balancing customer perceptions and expectations*.

ความพึงพอใจของประชาชนต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประจำตัวประชาชนของ ที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

Satisfaction with the efficiency of the ID card service of Muang Loei District Office, Loei Province

ลภัสรดา พิษณุธีรนาถ¹, พรเทวี เสนาทิพย์², ทิพรรัตน์ ยานุกรม^{3*}

¹สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย 42000

โทร 0-9719-26549 อีเมล Laphatrada2355@gmail.com

²สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย 42000

โทร 0-9719-26549 อีเมล Laphatrada2355@gmail.com

³สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย 42000

โทร 0-9719-26549 อีเมล Laphatrada2355@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประจำตัวประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เข้ารับบริการงานบัตรประชาชนที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 261 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความถดถอย ผลวิจัยพบว่า ประชาชนที่เข้ารับบริการงานบัตร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 30 – 39 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี และอาชีพเกษตรกร/รับจ้าง มีความพึงพอใจในงาน บัตรประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ตามลำดับ ส่วนผล การวิเคราะห์ความถดถอย พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.493 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านขั้นตอนการให้บริการ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.260 และปัจจัยด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.204 จะเห็นได้ว่า ความพึงพอใจของประชาชนมีผลต่อประสิทธิภาพการบริการ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพและปรับปรุงแก้ไขการให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการให้ประชาชนที่รับบริการเกิดความประทับใจในการให้บริการนำไปสู่การพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายนโยบายของรัฐได้

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ ประสิทธิภาพการให้บริการ งานบัตรประชาชน บริการภาครัฐ

Abstract

This research aimed to study the satisfaction with the efficiency of the ID card service of the Muang Loei District Office, Loei Province. The research design was a survey. The sample group consisted of 261 people who received the ID card service at the Muang Loei District Office, Loei Province, using simple random sampling. The data collection tools were questionnaires. The data were analyzed using statistics of frequency, percentage, mean, and standard deviation, and regression analysis. The research results found that the majority of people who received the ID card service were female, aged 30-39 years, had a bachelor's degree, and were farmers/employed. They were highly satisfied with the overall ID card service when

Keywords : satisfaction, service efficiency, ID card service, public service

ที่ว่าการอำเภอเป็นหน่วยงานให้บริการภาครัฐสู่ประชาชนอยู่ภายใต้กรมการปกครองซึ่งมีนโยบายการพัฒนางานบริการอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการพัฒนากระบวนการให้บริการ เทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการให้ความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนา ส่งเสริมและยกระดับหน่วยบริการของกรมการปกครองในพื้นที่ เช่น สำนักทะเบียนอำเภอ จุดเคาน์เตอร์บริการอำเภอยิ้ม เป็นต้น ให้มีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน (กรมการปกครอง, 2568) ได้ขับเคลื่อนโครงการพัฒนามาตรฐานการให้บริการประชาชนตามแนวทางขับเคลื่อนศูนย์ราชการสะดวกเพื่อยกระดับมาตรฐานของการพัฒนาการให้บริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพเกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้รับบริการ ในส่วนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีการตั้งขึ้นเพื่อดูแลและบริหารงานในพื้นที่อำเภอให้เป็นไปตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล มีโครงสร้างภายใน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มงาน/ฝ่าย 1 สำนักงานและ 1 ศูนย์ ได้แก่ กลุ่มงานบริหารงานปกครอง กลุ่มงานฝ่ายความมั่นคง กลุ่มงานอำนวยความสะดวก สำนักงานอำเภอและศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ และกลุ่มงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน

การให้บริการกลุ่มงานทะเบียนและบัตรประชาชนนับว่ามีความสำคัญมาก มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการให้บริการแก่ประชาชนในด้านการแจ้งเกิด แจ้งตาย การย้ายที่อยู่ การเพิ่มชื่อ-จำหน่ายชื่อ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎร การขอเลขที่บ้าน การรูดอนบ้าน รวมทั้งการคัดและรับรองรายการทะเบียนราษฎร (มนูญ จันทรสมบรม และปารชาติ โพธิ์พัฒน์, 2563) ซึ่งบัตรประจำตัวประชาชนเป็นเอกสารสำคัญที่ทางราชการออกให้กับผู้มีสัญชาติไทย เพื่อใช้ยืนยันและพิสูจน์ทราบตัวบุคคล และเป็นหลักฐานขั้นแรกที่นำไปสู่การมีสิทธิต่าง ๆ เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง การใช้สิทธิรักษาพยาบาล และการติดต่อประสานงานกับส่วนราชการและเอกชน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเป็นหลักฐานที่หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ตรวจสอบบุคคล เพื่อประกอบการออกหนังสือสำคัญเฉพาะด้าน เช่น ใบอนุญาตขับรถ หนังสือเดินทาง บัตรที่ทางราชการ

ออกให้ เป็นต้น จากการให้บริการประชาชนก็มีปัญหาและอุปสรรคจากประชาชนที่เข้ารับบริการไม่ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการ เป็นผลมาจากผู้มาใช้บริการมีจำนวนมากทำให้ การบริการเกิดปัญหาความล่าช้าในการปฏิบัติงาน (ศวพร ชุมทอง, สุพัฒพงศ์ แยมอ้ม และอัครศิริ ลาป้อ, 2566) ประกอบกับการทำบัตรประชาชนในบางกรณี จำเป็นต้องใช้หลักฐานหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง ทำให้ผู้รับบริการอาจนำเอกสารหรือหลักฐานมาไม่ครบถ้วน จำเป็นต้องมารับบริการใหม่ในวันถัดไป ทำให้ผู้รับบริการเสียเวลา เสียโอกาสหรือค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการดำเนินการ และอาจทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของระบบราชการ ไม่ได้คำนึงถึงความสะดวกสบายของประชาชนอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ ความคาดหวังจากประชาชนจึงนำมาสู่การสร้างคามพึงพอใจในการบริการที่ดี มีศักยภาพในการให้บริการและคอยปรับปรุงมาตรฐานของระบบการให้บริการอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและปรับปรุงแก้ไขการให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการให้ประชาชนที่รับบริการเกิดความประทับใจในการให้บริการ และทราบถึงปัญหาแนวทางการปรับปรุง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายนโยบายของรัฐ

วัตถุประสงค์

ความพึงพอใจของประชาชนต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประจำตัวประชาชนของที่ว่าการ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
2. ความพึงพอใจด้านช่องทางการให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
3. ความพึงพอใจด้านขั้นตอนการให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
4. ความพึงพอใจด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน ของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในการบริการ

กาญจนา ยงเสมอ และคณะ (2564) ได้กล่าวว่า การให้บริการงานบัตรประจำตัวประชาชนจะมีปัจจัยความสำเร็จคืองานได้ตามมาตรฐานขั้นตอน และระยะเวลาที่กำหนด ประชาชนพึงพอใจ ผลงานมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม กระจายอำนาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแทนนายทะเบียน ส่งเสริมให้มีการสอนงาน และหมุนเวียนงานกัน มีคำสั่งแต่งตั้งมอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติสามารถเสนอ และแก้ปัญหาได้ทันที ในกรณีเร่งด่วน สนับสนุนโปรแกรมสำเร็จรูปมาประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานของชุมชน จัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับ การบริการ หรือเพิ่มทักษะความรู้ความเข้าใจ จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างหน่วยงาน เพื่อพัฒนาความรู้ของบุคลากร จัดทำหนังสือคู่มือการปฏิบัติงานให้การปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกันสอดคล้องกับศวพร ชุมทองและคณะ (2566) ได้ค้นพบปัจจัยในการพัฒนาการบริการสู่ความเป็นเลิศของงานทะเบียนราษฎรและงานบัตรประจำตัวประชาชน ได้แก่ ด้านการ

ให้บริการ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านบุคลากร สอดคล้องกับรายงานผลสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการฝ่ายทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของเมืองพัทยา ได้มีการศึกษาด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านกระบวนการ/ขั้นตอน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการประชาสัมพันธ์ (สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ เมืองพัทยา, 2565) จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยนี้ จึงได้กำหนดปัจจัยในการให้บริการ ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ สอดคล้องกับพินิตา เอี่ยมสอาด และสุธินี มงคล (2567)

หลักการประเมินคุณภาพการให้บริการประชาชนขององค์การของรัฐ การดูความสามารถในการจัดการองค์กรและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และรักษาระดับการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ประสิทธิภาพเป็นเครื่องตัดสินใจขั้นต้นสุดท้ายว่าการบริหารองค์กรประสบความสำเร็จเพียงใด ในการบริหารภาครัฐมิได้มีเป้าหมายเพื่อสร้างกำไรแต่เพื่อการให้บริการกับประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น ประสิทธิภาพขององค์การของรัฐจึงมักต้องคำนึงทั้งการบรรลุถึงเป้าหมายที่องค์การของรัฐนั้น ๆ ได้ตั้งไว้รวมทั้งความสามารถ ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวมได้ด้วยหรือเรียกว่าคุณภาพองค์กรของรัฐ เมื่อพิจารณาถึงการประเมินคุณภาพขององค์การของรัฐ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การตัดสินว่าหน่วยงานของรัฐนั้นประสบความสำเร็จ ในการจัดการนั้นมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องพิจารณา 2 ด้าน ดังนี้ สำนักคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2567) 1) การประเมินประสิทธิภาพในแง่ของการบรรลุเป้าหมาย คือการวัดประสิทธิภาพขององค์การที่การบรรลุถึงเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้แล้ว อาจจะพิจารณาจากตัวเลขหรือสถิติ 2) การประเมินประสิทธิภาพในแง่ความพึงพอใจของผู้รับบริการ คือ การประเมินจากความรู้สึกพึงพอใจของประชาชนที่ได้รับการบริการจากหน่วยงานของรัฐได้แก่การให้บริการสาธารณะสามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือข้อเรียกร้องของประชาชนได้หรือไม่ มีความเสมอภาคในการให้บริการหรือไม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ธรรมศักดิ์ ไชยเม็ง , เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา (2564) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1) ระดับปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.51) 2) ระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎร พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.57) และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรใช้ระบบบัตรคิวอัตโนมัติ และควรแบ่งระบบงานหรือสัดส่วนที่ชัดเจน ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูลข่าวสารขั้นตอนการรับบริการผ่านเอกสาร บอร์ด หรือจัดเจ้าหน้าที่คอยแนะนำ สอดคล้องกับศวพร ชุมทอง, สุพัฒน์พงศ์ แยมอิม, อัครศิริ ลาปือ (2565) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาการบริการสู่ความเป็นเลิศของงานทะเบียนราษฎรและงานบัตรประจำตัวประชาชน สำนักทะเบียนอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริการสู่ความเป็นเลิศของงานทะเบียนราษฎรและงานบัตรประจำตัวประชาชน ได้แก่ จัดหาเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ให้มีความทันสมัย องค์กรควรมี การวิเคราะห์ความต้องการกำลังคนของหน่วยงานที่เหมาะสมกับปริมาณงานเสนอความต้องการกำลังคนให้ผู้บริหารที่มีอำนาจพิจารณา และมีการเพิ่มศักยภาพทักษะในการปฏิบัติงานที่จำเป็นและทันสมัยให้กับบุคลากร สอดคล้องกับสำนักงานยุทธศาสตร์และงบประมาณ เมืองพัทยา (2565) พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการฝ่ายทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนเมืองพัทยา คิดเป็นร้อยละ 96.00 มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ ควรวางแผนพัฒนาการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีความพึงพอใจมากที่สุด ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการปรับปรุงสถานที่ให้บริการให้มีความสะดวกสบายทันสมัย และความเพียงพอของจุดนั่งคอยบริการ การจัดหาที่จอดรถสำรองไว้ให้กับประชาชนผู้มารับบริการ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดฝึกอบรมพัฒนาคุณภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับมณูญ จันทรสมบูรณ์, ปาริชาติ โพธิ์พัฒน์ (2563) ได้ศึกษาประสิทธิภาพในการให้บริการด้านทะเบียนและบัตรของที่ว่าการอำเภอพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพ การให้บริการด้านทะเบียนและบัตร ประกอบด้วยประสิทธิภาพในมิติค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพในมิติกระบวนการ และประสิทธิภาพในมิติผลผลิต และปัจจัยด้านตำแหน่ง ความรู้ความชำนาญ มีความสัมพันธ์กับระดับประสิทธิภาพในมิติ

กระบวนการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 และสอดคล้องกับกาญจนา ยงสมอ (2564) ได้ศึกษาคุณภาพ การบริหารจัดการงานบัตรประจำตัวประชาชน พบว่า คุณภาพบริหารจัดการงานบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครนนทบุรีสู่ความเป็นเลิศ จะต้องมีการบริหารอย่างมีคุณภาพต้องพัฒนาด้านบุคลากร โดยสรรหาบุคลากรในตำแหน่งต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ และส่งเสริมเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการให้มีความรู้ความสามารถ และปฏิบัติงานทดแทนกันได้ โดยการจัดส่งเข้ารับการศึกษาอบรม และทักษะศึกษาดูงานจากสำนักงานทะเบียนต่าง ๆ ที่ได้รับรางวัลสำนักงานทะเบียนดีเด่น อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ด้านกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงาน ควรปรับลดขั้นตอนแต่ละกระบวนการให้สั้นและกระชับ เพิ่มช่องทางการให้บริการให้มากขึ้น นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น สถานที่จอดรถ เก้าอี้นั่งพักคอย เครื่องดื่ม ต่าง ๆ ให้เพียงพอ (ทิพวิมล จักรวาลนรสิงห์, 2563).

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่เข้ารับบริการ ณ ที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เข้ารับบริการด้านงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 261 คน คำนวณโดยใช้สูตรกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร (Infinite Population) ผู้วิจัยกำหนดสัดส่วนของประชากรไว้ร้อยละ 20 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 คำนวณตามสูตร ได้ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{P(1 - P)(Z)^2}{e^2} = \frac{0.20(1 - 0.20)(1.96)^2}{0.0025} = \frac{0.20(0.80)(3.8416)}{0.0025} = 245.8$$

$$e^2 = 0.0025$$

กำหนดให้ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

P = ค่าเปอร์เซ็นต์ที่ต้องการสุ่มจากประชากรทั้งหมด

Z = ระดับความมั่นใจที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% (ระดับ .05) Z มีค่าเท่ากับ 1.96

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากกลุ่มตัวอย่าง

ทั้งนี้ เมื่อเก็บแบบสอบถามแล้วมีผู้ตอบแบบสอบถามเกินกว่าที่คำนวณไว้ จำนวน 261 คน จึงนำผลมาวิเคราะห์ทั้งหมดที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงาน บัตรประชาชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 สร้างแบบสอบถาม แบ่งแบบสอบถามเป็น 4 ตอน โดยพิจารณาถึงเนื้อหา ความครบถ้วน ความถูกต้องของการใช้ภาษาและครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัยตามแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือ

2.3 นำแบบสอบถามทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่า ความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.955 มีค่ามากกว่า 0.70 ถือว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือสูง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2558) สามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2.4 นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยแจกแบบสอบถามออนไลน์ รายละเอียดดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจในการให้บริการงานบัตรประชาชน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามออนไลน์จากประชาชนที่เข้ารับบริการด้านงานบัตรประชาชน ณ ที่ว่าการอำเภอเมืองเลยด้วยตนเอง จำนวน 261 ชุด 68

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์ความพึงพอใจและประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการดำเนินการวิจัย

4.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน โดยใช้สถิติทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการพยากรณ์ตัวแปรต้นส่งผลต่อตัวแปรตามตั้งแต่สองตัวขึ้นไป โดยทำการทดสอบปัญหา Multicollinearity ได้ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.446-1.951 ซึ่งหมายความว่าตัวแปรไม่มี Multicollinearity เลย และ ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.513 – 0.692 ซึ่งค่าที่ได้เกิน 0.2 หมายความว่าตัวแปรต้นที่นำมาทดสอบถือว่านำไปใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุได้

ผลการวิจัยและอภิปราย

ตารางที่ 1 แสดงประชาชนที่เข้ารับบริการด้านงานบัตรประชาชน ณ ที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ส่วนใหญ่

ปัจจัยส่วนบุคคล	ส่วนใหญ่พบว่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	หญิง	136	52.10
อายุ	30 - 39 ปี	67	25.70
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	68	26.10
อาชีพ	เกษตรกร/รับจ้างทั่วไป	61	23.40
ลักษณะงานที่ติดต่อขอรับบริการงานบัตรประชาชน	บัตรหมดอายุ	94	36.00

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าประชาชนที่ใช้บริการด้านงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 52.10 มีช่วงอายุ 30–39 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 25.70 การศึกษาปริญญาตรี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 26.10 อาชีพเกษตรกร/รับจ้างทั่วไป จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 23.40 และลักษณะงานที่ติดต่อขอรับบริการด้านบัตรประชาชนเป็นบัตรหมดอายุ จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในการให้บริการงานบัตรประชาชน โดยรวม

ความพึงพอใจโดยรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.57	0.46	มากที่สุด
ด้านช่องทางการให้บริการ	4.51	0.50	มากที่สุด
ด้านขั้นตอนการให้บริการ	4.57	0.43	มากที่สุด
ด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	4.74	0.37	มากที่สุด
รวม	4.60	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าโดยรวมประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.43) ด้านช่องทางการให้บริการ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.50) และด้านช่องทางการให้บริการมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน

ประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ได้รับการบริการที่รวดเร็วตามระยะเวลาที่กำหนด	4.31	0.807	มาก
2. รอคิวในการขอรับบัตรประชาชนมีความสะดวกและไม่ยาวนาน	4.36	0.764	มาก
3. สามารถติดต่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับบัตรประชาชนได้สะดวกและรวดเร็ว	4.56	0.589	มากที่สุด
4. ได้รับการบริการที่มีคุณภาพตามความต้องการที่ท่านคาดหวัง เช่น ข้อมูลของบัตรถูกต้องครบถ้วน ภาพมีความคมชัด และทนทาน	4.59	0.565	มากที่สุด
5. บุคลากรผู้ให้บริการมีความเพียงพอเหมาะสมสอดคล้องกับผู้มารับบริการ	4.54	0.623	มากที่สุด
6. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการปฏิบัติกับท่านด้วยความเสมอภาคอย่างเท่าเทียม	4.69	0.527	มากที่สุด
รวม	4.51	0.510	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าโดยรวมประชาชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.510) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการปฏิบัติกับท่านด้วยความเสมอภาคอย่างเท่าเทียม มีค่าเฉลี่ยมาก

ที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.527) และท่านได้รับการบริการที่รวดเร็วตามระยะเวลาที่กำหนดมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.807)

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	31.883	4	7.971	56.999	.000 ^b
Residual	35.799	256	.140		
Total	67.682	260			

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ยืนยันว่าตัวแปรอิสระซึ่งประกอบด้วย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน เนื่องจาก พบว่า ค่า Sig ของสมการมีค่าเท่ากับ 0.000 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ความพึงพอใจที่มี ต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

Dependent Variable : ความพึงพอใจ, $R = 0.686$, $R^2 = 0.471$ Adjusted $R^2 = 0.463$, $F = 56.999$, Constant (a) = 0.60				
Independent Variables	β	Std Error	T	Sig.
(Constant)		.327	.183	.855
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	.493*	.066	7.452	.000
ด้านช่องทางการให้บริการ	.008	.070	.108	.914
ด้านขั้นตอนการให้บริการ	.260*	.085	3.079	.002
ด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	.204*	.081	2.511	.013

*มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter พบว่า ค่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.471 หมายความว่า ความแปรปรวนในตัวแปรตาม สามารถอธิบายได้โดยตัวแปรอิสระในโมเดล 47.10 % โดยปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Sig = .000) ปัจจัยด้านขั้นตอนการให้บริการ (Sig = .002) และปัจจัยด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ (Sig=.013) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวสามารถพยากรณ์ความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยด้านช่องทางการให้บริการ (Sig = .914) ตัวแปรนี้ไม่มีระดับนัยสำคัญแสดงว่าปัจจัยดังกล่าวไม่สามารถ

พยากรณ์ความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการพยากรณ์ได้ดีที่สุด คือปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.493 โดยมีอำนาจพยากรณ์ไปในทิศทางเดียวกัน รองลงมา คือ ปัจจัยด้านขั้นตอน การให้บริการ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.260 โดยมีอำนาจพยากรณ์ไปในทิศทางเดียวกัน และปัจจัยด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.204 ซึ่งตัวแปร 3 ตัวนี้ สามารถอธิบายอิทธิพลที่มีต่อความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลยได้ ร้อยละ 47.10 และร้อยละ 52.90 เกิดจากอิทธิพลจากตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษา ทั้งนี้ มีค่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่ ± 0.60 ซึ่งสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

$$Y (\text{ประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน}) = 0.60 + 0.493 (\text{ความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก}) + 0.260 (\text{ความพึงพอใจด้านขั้นตอนการให้บริการ}) + 0.204 (\text{ความพึงพอใจด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ})$$

จากสมการข้างต้นจะเห็นได้ว่า หากปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เพิ่มขึ้น 1 หน่วย ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน จะเพิ่มขึ้น 0.493 หน่วย หากปัจจัยด้านขั้นตอนการให้บริการเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จะเพิ่มขึ้น 0.260 หน่วย หากปัจจัยด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จะเพิ่มขึ้น 0.204 หน่วย โดยสรุปสมมติฐานได้ดังนี้

ตารางที่ 6 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1 ความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน	สนับสนุนสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 2 ความพึงพอใจด้านช่องทางการให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน	ไม่สนับสนุนสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 3 ความพึงพอใจด้านขั้นตอนการให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน	สนับสนุนสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 4 ความพึงพอใจด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน	สนับสนุนสมมติฐาน

อภิปรายผล

ในการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการ งานบัตรประชาชน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ศวพร ชุมทอง(2565 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริการสู่ความเป็นเลิศของงานทะเบียนราษฎรและงานบัตรประจำตัวประชาชน สำนักทะเบียนอำเภอ บ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า บริบทการ

ให้บริการของงานทะเบียนราษฎรและงานบัตรประจำตัวประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการให้บริการอยู่ในระดับมาก

สมมติฐานข้อที่ 2 ความพึงพอใจด้านช่องทางการให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการ งานบัตรประชาชน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความพึงพอใจด้านช่องทางการให้บริการไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานข้อที่ 3 ความพึงพอใจด้านขั้นตอนการให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการ งานบัตรประชาชน ผลการวิเคราะห์พบว่า ความพึงพอใจด้านขั้นตอนการให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมนูญ จันทรสมบูรณ์ (2563 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิภาพ ในการให้บริการด้านทะเบียนและบัตรของที่ว่าการอำเภอพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า ระดับประสิทธิภาพการให้บริการด้านทะเบียนและบัตรอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยประสิทธิภาพในมิติค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพในมิติกระบวนการ และประสิทธิภาพในมิติผลผลิตและผลลัพธ์

สมมติฐานข้อที่ 4 ความพึงพอใจด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความพึงพอใจด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีผลต่อประสิทธิภาพ การให้บริการงานบัตรประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศวพร ชุมทอง (2565 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทาง การพัฒนาการบริการสู่ความเป็นเลิศของงานทะเบียนราษฎรและงานบัตรประจำตัวประชาชน สำนักทะเบียนอำเภอ บ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า บริบทการให้บริการของงานทะเบียนราษฎรและงานบัตรประจำตัวประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการให้บริการอยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการงานบัตรประชาชนของที่ว่าการ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า มีความพึงพอใจในงานบัตรประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ตามลำดับ ส่วนผลการวิเคราะห์ความถดถอย พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.493 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านขั้นตอนการให้บริการ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.260 และปัจจัยด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.204

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาควรปรับปรุงการจัดแสงในจุดที่มีการให้บริการที่ต้องถ่ายภาพหรือมีการตรวจสอบเอกสาร ควรเพิ่มช่องทางการชำระเงินผ่านธนาคาร หรือแอปพลิเคชัน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่ใช้บริการและลดการใช้เงินสด ลดความยุ่งยากและประหยัดเวลาในการทำธุรกรรม ควรมีเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อการให้บริการ ควรมีเพิ่มจำนวนที่นั่งในพื้นที่รับบริการหรือรอคอย เพื่อให้ผู้มารับบริการสามารถนั่งรอได้อย่างสะดวกสบายและไม่รู้สึกแออัด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการขยายขอบเขตของประชากรในสำนักทะเบียนพื้นที่อื่น ๆ และเปรียบเทียบความแตกต่างกับที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย และศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีต่อประสิทธิภาพ การให้บริการงานบัตรประชาชน อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาวการณ์ที่เปลี่ยนไป

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

นำผลการวิจัยไปมอบให้กับงานบัตรประชาชนของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เพื่อให้ทราบผลประเมินความพึงพอใจ และนำข้อเสนอแนะไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและปรับปรุงแก้ไขการให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการให้ประชาชนที่รับบริการเกิดความประทับใจในการให้บริการ และทราบถึงปัญหาแนวทางการพัฒนานำไปสู่การพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายนโยบายของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2568). การขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชนของหน่วยงาน ภายใต้
สังกัดกรมการปกครองสู่การเป็น “กรมการปกครอง...วิถีใหม่”. <https://www.dopa.go.th/news/cate1/view6145>
- กาญจนา ยงสมอ, ฐิติวัฒน์ ยะชัยมา และถิรวัฒน์ แจ่มกระจ่าง. (2564). คุณภาพการบริหารจัดการงานบัตรประจำตัวประชาชน สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครนนทบุรี. วารสาร มจร. เลย ปริทัศน์, 2(1), 18-29.
- กัลยา วานิชย์บัญชาและฐิตา วานิชย์บัญชา. (2558). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพฯ: สามลดา
- ทิพวิมล จักรวาลนรินทร์. (2563). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน สำนักทะเบียนอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธรรมศักดิ์ ไชยเม้ง และเสาวลักษณ์ นิกรพิทยา. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่น. เทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. *Journal of Modern Learning Development มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(5), 100-113.
- พนิดา เอี่ยมสอาดและ สุธินี มงคล. (2567). ปัจจัยในการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการงานบัตรประจำตัวประชาชนของเทศบาลเมืองระนอง จังหวัดระนอง. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 2(7), 26.
- มนูญ จันทรมสมบูรณ์ และปาริชาติ โพธิ์พัฒน์. (2563). ประสิทธิภาพในการให้บริการด้านทะเบียนและบัตรของที่ว่าการอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม(หน้า 2468 – 2478). นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ศวพร ชุมทอง, สุพัฒน์พงศ์ แยมอิม และอัครศิริ ลาปือ. (2565). แนวทางการพัฒนาการบริการสู่ความเป็นเลิศของงานทะเบียนราษฎรและงานบัตร ประจำตัวประชาชน สำนักทะเบียนอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 1-10.
- สำนักคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ. (พ.ศ. 2564-2565) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการ. <https://www.opdc.go.th/>
- สำนักงานยุทธศาสตร์และงบประมาณ เมืองพัทยา. (2565). รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการรับบริการฝ่ายทะเบียนราษฎร และบัตรประจำตัวประชาชนของเมืองพัทยา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test*. (5th ed.). New York: Harper Collins.

ภาวะความเป็นผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรีคนที่ 31 ของประเทศไทย

The Leadership of Ms. Paethongtarn Shinawatra The 31st Prime Minister of Thailand

นิรมล ภูสิริรัตนะ¹, กฤตกร ทองนอก², สุภาภาณจน์ ชัยฤกษ์³

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

อีเมล 6755714001@nstru.ac.th

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

อีเมล Krittkorn_tho@nstru.ac.th

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

อีเมล Supakarn_cha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ภาวะผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะความเป็นผู้นำ ศึกษาบทบาทและแนวทางการนำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตรในบริบททางการเมืองไทยร่วมสมัย การวิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ และสื่อออนไลน์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลโดยอิงตามกรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะความเป็นผู้นำ ผลการศึกษาพบว่า นางสาวแพทองธาร ชินวัตร แสดงให้เห็นถึงภาวะความเป็นผู้นำในลักษณะของผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) โดยมีคุณลักษณะเด่นในด้านวิสัยทัศน์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้สนับสนุนทางการเมือง สามารถปรับตัวเข้าสู่บริบททางการเมืองยุคใหม่ โดยอาศัยช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดอุดมการณ์และฐานเสียงของพรรคเพื่อไทยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ สะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างคุณลักษณะผู้นำตามธรรมชาติและการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางการเมืองในครอบครัว ซึ่งส่งผลให้สามารถสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากประชาชนในวงกว้าง

คำสำคัญ : ภาวะความเป็นผู้นำ ทฤษฎีภาวะความเป็นผู้นำ นายกรัฐมนตรีคนที่ 31

Abstract

This article aims to analyze the leadership of Ms. Paetongtarn Shinawatra through the lens of leadership theory. It explores her leadership roles and approaches within the context of contemporary Thai politics. The research adopts a qualitative methodology, collecting data from documents, books, academic articles, political speeches, and online media. The data is analyzed using content analysis and synthesized based on leadership theory frameworks. The findings reveal that Ms. Paetongtarn Shinawatra demonstrates characteristics of transformational leadership, particularly in terms of visionary thinking, effective communication, and the ability to inspire political supporters. She has shown adaptability to the modern political landscape by utilizing social media as a tool for effective public engagement. Additionally, she plays a key role in carrying forward the ideology and political base of the Pheu Thai Party. This reflects a blend of natural leadership traits and political experience inherited from her family, contributing to her ability to gain public trust and widespread acceptance.

Keywords: Leadership, Leadership Theory, 31st Prime Minister of Thailand

บทนำ

ความสำคัญ

ในบริบทการเมืองไทยของประเทศไทย บทบาทของผู้นำทางการเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางของประเทศ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ภายใต้สถานการณ์ความเป็นพลวัตทางการเมืองที่มีการแข่งขันสูงและแรงกดดันจากสังคมภายนอกประเทศ ส่งผลให้การแสวงหาผู้นำที่มีศักยภาพ ในการบริหารและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน นั้น เป็นประเด็นที่ประชาชนและนักวิชาการให้ความสำคัญ (บุญทัน ดอกไธสง, 2553) และเป็นที่จับตามองจากสื่อมวลชน ส่งผลให้การก้าวขึ้นเป็นผู้นำของประเทศและเป็นผู้บริหาร เพื่อไทยถือเป็นเรื่องที่ท้าทาย และทำให้นางสาวแพทองธาร ชินวัตร จะต้องพิสูจน์ตนเองให้กับคนไทยและคนทั่วโลกได้เห็นถึงการสร้างภาพลักษณ์ ศักยภาพและความรู้ความสามารถ ทั้งด้านเทคโนโลยี และการใช้ทักษะการสื่อสารไปยังประชาชนเพื่อขับเคลื่อนประเทศ (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2561)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับภาวะผู้นำที่เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ท่ามกลางความขัดแย้งและความแตกแยกทางการเมือง ส่งผลให้ประชาชนให้ความสำคัญกับการประเมินคุณลักษณะและศักยภาพของผู้นำใหม่ที่มีบทบาทในเวทีการเมือง โดยเฉพาะผู้นำจากกลุ่มพรรคการเมืองหลัก เช่น พรรคเพื่อไทย ซึ่งมีบทบาทอย่างต่อเนื่องในการเมืองระดับชาติ การที่นางสาวแพทองธาร ชินวัตร ได้รับ การผลักดันให้มีบทบาทนำในพรรคเพื่อไทยและได้รับการจับตามองในฐานะผู้นำทางการเมืองรุ่นใหม่ ทำให้เกิดข้อถกเถียงและความคาดหวังจากทั้งประชาชน นักวิชาการ และสื่อมวลชนในระดับประเทศและระดับสากล

นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในวิธีการสื่อสารทางการเมือง ทำให้ผู้นำยุคใหม่จำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ สื่อสารแนวนโยบาย และเข้าถึงกลุ่มประชาชนในวงกว้าง (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2561) ดังนั้น การศึกษาภาวะความเป็นผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ของการทำความเข้าใจรูปแบบผู้นำทางการเมืองยุคใหม่ และในฐานะกรณีศึกษาของผู้นำหญิงที่อยู่ในจุดตัดของความคาดหวังทางการเมือง เครือข่ายครอบครัว และพลวัตทางสังคมร่วมสมัย

ดังนั้น การศึกษาภาวะความเป็นผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ของการทำความเข้าใจรูปแบบผู้นำทางการเมืองยุคใหม่ และในฐานะกรณีศึกษาของผู้นำหญิงที่อยู่ในจุดตัดของความคาดหวังทางการเมือง เครือข่ายครอบครัว และพลวัตทางสังคมร่วมสมัย ในปี พ.ศ. 2568 นางสาวแพทองธาร ชินวัตร ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 31 ของประเทศไทย ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ทั้งในแง่ของการเป็นนายกรัฐมนตรีหญิงจากตระกูลนักการเมืองที่มีบทบาทสูง และการเข้าสู่ตำแหน่งท่ามกลางบริบททางการเมืองที่มีการเปลี่ยนผ่านอย่างรวดเร็วและซับซ้อน การที่นางสาวแพทองธาร ชินวัตรสามารถก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสูงสุดของฝ่ายบริหารประเทศได้ในช่วงเวลาท้าทายเช่นนี้ จึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในด้านของภาวะความเป็นผู้นำ การบริหารจัดการภายในพรรคและรัฐบาล รวมถึงบทบาทในการสื่อสารและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะภายใต้ความคาดหวังจากประชาชน

ในฐานะผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทภาวะความเป็นผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร ในฐานะนายกรัฐมนตรีคนที่ 31 ของประเทศไทย โดยมุ่งวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดภาวะผู้นำ เพื่อทำความเข้าใจถึงคุณลักษณะรูปแบบ วิธีการนำ และกลยุทธ์ทางการเมือง ที่ส่งผลต่อการบริหารประเทศและการยอมรับจากประชาชน ทั้งในระดับภายในประเทศและเวทีนานาชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ภาวะความเป็นผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร ในฐานะนายกรัฐมนตรีคนที่ 31 ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาบทบาทและแนวทางการนำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตรในบริบททางการเมืองไทยร่วมสมัย

แนวคิดและทฤษฎีภาวะความเป็นผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) ถือเป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กร โดยผู้นำต้องสามารถจูงใจ สื่อสาร และตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (บุญทัน ดอกไธสง, 2553) นักวิชาการได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำหลายแนวทาง ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นทฤษฎีสำคัญ 4 ทฤษฎี ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีลักษณะผู้นำ (Trait Theory) เชื่อว่าความเป็นผู้นำเกิดจากลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล เช่น ความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ ความมุ่งมั่น และความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (พนัส ทัศนียานนท์, 2549) 2) ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบพฤติกรรม (Behavioral Theory) เน้นการศึกษาพฤติกรรมของผู้นำ โดยเชื่อว่าภาวะผู้นำสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ผ่านกระบวนการฝึกฝน ไม่ได้เกิดจากลักษณะโดยกำเนิด เช่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การบริหารความขัดแย้ง และการตัดสินใจอย่างมีระบบ (สมยศ นาวิการ, 2557) 3) ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ทฤษฎีนี้อธิบายถึงผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นความคิด และพัฒนาผู้ตามให้ก้าวไปสู่เป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีพลัง โดยเฉพาะในยุคสมัยที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง ผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและปรับตัวเข้ากับพลวัตทางสังคม (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2558) 4) แนวคิดภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational Leadership) เป็นแนวคิดที่เห็นว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามสถานการณ์ โดยเลือกวิธีการนำให้เหมาะสมกับระดับความสามารถและความพร้อมของผู้ตาม (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2561) ในการศึกษาครั้งนี้ แนวคิดภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงได้รับการเลือกเป็นกรอบวิเคราะห์หลัก เนื่องจากสามารถอธิบายลักษณะภาวะผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร ซึ่งต้องเผชิญกับบริบทการเมืองร่วมสมัยที่ซับซ้อน และอาศัยการสื่อสารและสร้างแรงบันดาลใจผ่านเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทภาวะความเป็นผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี คนที่ 31 ของประเทศไทย มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) การศึกษาของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2558) พบว่า ผู้นำที่มีลักษณะการสื่อสารที่ชัดเจน มุ่งเน้นวิสัยทัศน์ และสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ตามจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อความเข้มแข็งขององค์กรทางการเมือง โดยเฉพาะในบริบทที่มีการแข่งขันสูง 2) สุรสิทธิ์ วชิรขจร (2562) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้หญิงในองค์กรการเมืองไทย พบว่าผู้นำหญิงต้องเผชิญกับแรงกดดันทางวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคม แต่สามารถพัฒนาแนวทางการนำแบบเน้นการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็น ทำให้ได้รับการยอมรับในระดับที่สูงขึ้น 3) ทิพย์ศรีนิมิต น. (2559) ผู้หญิงไทยกับบทบาทผู้นำในสังคมยุคใหม่ พบว่าผู้นำหญิงมีความสามารถด้านการจัดการที่เน้นความสัมพันธ์และการตัดสินใจบนพื้นฐานของความร่วมมือ 4) เตชวัน ปัญญาอุฒธรรม (2567) วิเคราะห์นโยบาย Soft Power ของรัฐบาลแพทองธาร ชินวัตร ว่าเป็น ตัวอย่างของการนำโดยใช้วิสัยทัศน์ทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ 5) ภาวดี รัตนสถาพร. (2564) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในองค์กรรัฐ พบว่า ผู้นำที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และหลักธรรมาภิบาล สามารถสร้างความน่าเชื่อถือและไว้วางใจจากประชาชน 6) ประสิทธิ์ สุขแท้. (2563) วิเคราะห์ภาวะผู้นำในพรรคการเมืองไทย พบว่า ความต่อเนื่องและเสถียรภาพทางอารมณ์ของผู้นำมีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคและคะแนนนิยม จากประชาชน 7) ศุภลักษณ์ เจียรพันธุ์. (2562) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสื่อสารในยุคสื่อสังคม พบว่า การใช้โซเชียลมีเดียอย่างมีประสิทธิภาพ มีผลต่อการรับรู้ของประชาชนในเชิงบวก โดยเฉพาะผู้นำรุ่นใหม่ 8) อภิชาติ อัครโกสิน. (2560) วิจัยผู้นำทางการเมืองกับวิกฤตศรัทธา พบว่า ภาวะผู้นำที่มั่นคงและสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ สามารถลดความ

ขัดแย้งและฟื้นความศรัทธาจากประชาชนได้ 9) วราภรณ์ ธนินทร. (2565).ศึกษาผู้นำหญิงในภูมิภาคอาเซียน พบว่า ลักษณะผู้นำที่เน้นการฟัง ความนอบน้อมทางวัฒนธรรม และการใช้พลัง เชิงนวัตกรรม ทำให้ประสบความสำเร็จในระบบการเมืองที่หลากหลาย

บทสรุป

บทบาทภาวะความเป็นผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรีคนที่ 31 ของประเทศไทยในบริบททางการเมืองไทยที่เต็มไปด้วยพลวัต ความผันผวน และการแข่งขันสูงในยุคสมัยปัจจุบัน ภาวะผู้นำของผู้นำทางการเมืองจึงไม่ใช่เพียงแค่ตำแหน่งหรืออำนาจ แต่เป็นการแสดงบทบาทที่สามารถนำพาสังคมให้เดินหน้าด้วยวิสัยทัศน์ ความเข้าใจในบริบท และความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ นางสาวแพทองธาร ชินวัตร ในฐานะนายกรัฐมนตรีคนที่ 31 ของประเทศไทย ได้แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับแนวคิดของ ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) อย่างชัดเจน

ตามแนวคิดของ Bass และ Avolio (อ้างอิงโดย ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2558) ผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงจะต้องสามารถสร้างแรงบันดาลใจ มีวิสัยทัศน์ และจูงใจผู้ตามให้สามารถทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ใหญ่กว่าเป้าหมายส่วนบุคคล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้พบได้อย่างชัดเจนในบทบาทของแพทองธาร ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ผ่านโซเชียลมีเดีย การนำเสนอวิสัยทัศน์ในเวทีสาธารณะ หรือการสร้างความหวังแก่กลุ่มผู้สนับสนุนทางการเมืองรุ่นใหม่ สอดคล้องกับการศึกษาของสุรสิทธิ์ วชิรขจร (2562) ซึ่งเห็นว่าผู้นำหญิงในบริบทการเมืองไทยมักเผชิญกับแรงกดดันเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร ที่ต้องแบกรับทั้งความคาดหวังในฐานะผู้นำหญิง และในฐานะทายาททางการเมืองจากตระกูลชินวัตร อย่างไรก็ตาม นางสาวแพทองธาร ชินวัตร สามารถใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม การรับฟัง และการเชื่อมโยงกับประชาชน เพื่อเสริมสร้างความชอบธรรมทางการเมือง

นอกจากนี้ กนก วงษ์ตระหง่าน (2561) ได้เน้นว่าผู้นำยุคใหม่ต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การจัดการข้อมูล และการสร้างภาพลักษณ์ที่มีความหมาย ซึ่งแพทองธารได้นำไปปรับใช้ในการสื่อสารนโยบายและเสริมสร้างแบรนด์ทางการเมืองของตนเองได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการนำแนวคิด Soft Power มาผนวกกับอัตลักษณ์ของพรรคเพื่อไทย (เดชวัน ปัญญาวิจิตรธรรม, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ เจียรพันธ์ (2562) และ วราภรณ์ ธนินทร (2565) ยังชี้ว่าการใช้โซเชียลมีเดียอย่างมีกลยุทธ์ ส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับกรณีของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร ที่เน้นการสื่อสารบนแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสร้างความใกล้ชิดกับประชาชนในทุกระดับ

กล่าวโดยสรุป บทบาทของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร ในฐานะนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกจากพรรคเพื่อไทย ไม่ได้เป็นเพียงการสืบทอดอำนาจจากครอบครัวทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นกรณีศึกษาที่ชัดเจนของการใช้ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงควบคู่กับการนำเชิงเทคโนโลยี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมการเมืองไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตรสอดคล้องกับแนวคิด Transformational Leadership ผลการศึกษาพบว่า นางสาวแพทองธาร ชินวัตร แสดงลักษณะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้สนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass และ Avolio ที่เน้นบทบาทผู้นำในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและสร้างเป้าหมายร่วมที่ยิ่งใหญ่กว่าประโยชน์ส่วนตน

2. ผู้นำในยุคปัจจุบันต้องสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับพลวัตทางสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งนางสาวแพทองธาร ชินวัตร สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นการสร้างภาพลักษณ์ผู้นำสมัยใหม่ที่เปิดรับและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความนิยมในกลุ่มประชาชนรุ่นใหม่

3. การเมืองจากตระกูลชินวัตร แต่นางสาวแพทองธาร ชินวัตร สามารถประคับประคองอุดมการณ์พรรค เพื่อไทย และรักษาฐานเสียงของพรรคได้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานระหว่างประสบการณ์ทางการเมืองจากครอบครัวกับคุณลักษณะผู้นำเฉพาะตัว ส่งผลให้นางสาวแพทองธาร ชินวัตรได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนในวงกว้าง

4. นางสาวแพทองธาร ชินวัตร เป็นกรณีศึกษาของผู้นำหญิงที่สามารถก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสูงสุดของฝ่ายบริหาร ท่ามกลางแรงกดดันทางสังคม วัฒนธรรม และความคาดหวังในฐานะ “ทายาทการเมือง” โดยเธอสามารถใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วม การรับฟัง และการสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางการเมือง เพื่อเสริมสร้างความชอบธรรมอย่างมีนัยสำคัญ

5. รัฐบาลของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร นำ Soft Power มาใช้เชิงยุทธศาสตร์ สะท้อนผ่านการขับเคลื่อนนโยบาย วัฒนธรรม การสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของพรรค และการสร้างความใกล้ชิดกับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเมืองเชิงอัตลักษณ์ที่ได้รับความนิยมในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการศึกษาภาวะความเป็นผู้นำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร พบว่า แนวทางการนำแบบ Transformational Leadership มีความเหมาะสมกับบริบทการเมืองไทยร่วมสมัย เนื่องจากสามารถสร้างแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ควรให้ความสนใจต่อแนวคิดนี้ในการศึกษาผู้นำทางการเมืองไทยรุ่นใหม่ โดยเน้นการวิเคราะห์ในเชิงคุณลักษณะผู้นำ การใช้เทคโนโลยี และกลยุทธ์การสื่อสาร เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ต่อยอดการพัฒนา นโยบายสาธารณะ

2. รัฐบาลหรือพรรคการเมืองควรนำหลักการของภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารกับประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และการสร้างภาพลักษณ์ที่โปร่งใส และน่าเชื่อถือ เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจในสถาบันการเมืองและระบบประชาธิปไตยไทย

3. ผู้นำทางการเมืองรุ่นใหม่ควรพัฒนาแนวทางการนำที่เน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้จากตัวอย่างของผู้นำหญิงที่ประสบความสำเร็จ เช่น นางสาวแพทองธาร ชินวัตร จะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กนก วงษ์ตระหง่าน. (2561). *การเมืองไทยในโลกยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยการเมือง.
- ทิพย์ศรีนิมิต, น. (2559). ผู้นำหญิงไทยกับบทบาทผู้นำในสังคมยุคใหม่. *Parichart Journal*, 16(1), 78–83.
- ประสิทธิ์ สุขแท้. (2563). ภาวะผู้นำกับความมั่นคงของพรรคการเมือง. *วารสารการเมืองและการปกครอง*, 8(2), 101–116.
- พนัส ทศนียนนท์. (2549). *ภาวะผู้นำ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวดี รัตนสถาพร. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในองค์กรรัฐไทย. *วารสารรัฐศาสตร์*, 42(3), 55–72.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2553). *การจัดการทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2558). ภาวะผู้นำในองค์กรทางการเมืองไทย. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 36(1), 45–60.
- ศุภลักษณ์ เจียรพันธุ์. (2562). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับพลังโซเชียลมีเดีย. *วารสารสื่อสารการเมือง*, 10(1), 45–60.
- สมยศ นาวิการ. (2557). *ภาวะผู้นำกับการบริหารจัดการ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สุรสิทธิ์ วชิรขจร. (2562). ภาวะผู้นำของผู้หญิงในองค์กรการเมืองไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 15(2), 22–39.
- เดชวัน ปัญญาวุฒิธรรม. (2567). นโยบายวัฒนธรรมของรัฐบาลนางสาวแพทองธาร ชินวัตร. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม*, 2(6), 1 – 18.
- วรารณ ธนินทร. (2565). ผู้นำหญิงในบริบทการเมืองอาเซียน. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา*, 18(2), 113–128.
- อภิชาติ อัสวโกสิน. (2560). *ภาวะผู้นำและวิกฤตศรัทธาในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ราชภัฏ.

การสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัล : ยุทธศาสตร์สื่อสารใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Digital Image Building : New Communication Strategies of

Local Government Organizations

วิสนุพงศ์ นครพัฒน์¹, สิทธิชัย สมทนต์², ชวัลรัตน์ ศรีนวลปาน³, บำรุง ศรีนวลปาน⁴, กรกฎ จำเนียร⁵

¹นักศึกษา หลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อีเมล prkwangz@gmail.com

²นักศึกษา หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อีเมล chawanrat_sri@nstru.ac.th

⁴อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อีเมล bamrung_sri@nstru.ac.th

⁵อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อีเมล korrakot_jum@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในทุกมิติของการสื่อสาร “ภาพลักษณ์ดิจิทัล” (Digital Image) ได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนตัวตนขององค์กร ทั้งในด้านการกิจ คุณค่า และความสัมพันธ์กับประชาชน โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งมีบทบาทในการบริหารจัดการพื้นที่ ให้บริการสาธารณะ และเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ภาพลักษณ์ดิจิทัลจึงมิใช่เพียงเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ หากแต่เป็นยุทธศาสตร์การสื่อสารสำคัญที่สามารถกำหนดทิศทางการทำงานขององค์กรที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ ได้ตั้งแต่ต้นทางของการดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจนถึงปลายทางอย่างเป็นระบบ บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับภาพลักษณ์ดิจิทัล โดยเฉพาะในมิติของการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ และทฤษฎีภาพลักษณ์องค์กร รวมถึงวิเคราะห์แนวทาง การสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ซึ่งกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และความคาดหวังของประชาชนในโลกออนไลน์ การสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัลในที่นี้ หมายถึงการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงกลไกเบื้องหลังการสร้างและส่งภาพลักษณ์ผ่านสื่อดิจิทัล การเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสม และการสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมกับประชาชน โดยมีเป้าหมายในการกำหนดยุทธศาสตร์การสื่อสารที่สอดคล้องกับยุคสมัย ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือการนำเสนอแนวทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ประโยชน์ต่อไป

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์องค์กร การสื่อสารดิจิทัล ภาพลักษณ์ดิจิทัล ยุทธศาสตร์การสื่อสาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

In the era where digital technology plays a vital role in every dimension of communication, the “digital image” has become a key element reflecting an organization’s identity in terms of mission, values, and relationships with the public. This is particularly true for local administrative organizations (LAOs), which are responsible for area management, public service provision, and community engagement. A digital image is not merely a public relations tool but a crucial communication strategy that can guide organizational

operations, foster public participation, and build trust from the initiation to the completion of activities in a systematic manner. This academic article aims to explore concepts and theoretical frameworks related to digital image, particularly in the dimensions of strategic communication and corporate image theory, as well as to analyze communication approaches suited to the context of LAOs in Thailand, which are facing changes in society, culture, technology, and public expectations in the online world. In this study, digital image building refers to an in-depth understanding of the mechanisms behind creating and delivering images through digital media, selecting appropriate communication channels, and fostering participatory relationships with the public. The ultimate objective is to formulate communication strategies that align with contemporary contexts, with the expected outcome of presenting effective communication approaches for Local Administrative Organizations to apply in practice.

Keywords : organizational image, digital communication, digital image, strategic communication, Local Government Organizations

บทนำ

ในโลกยุคดิจิทัลที่พลวัตทางเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสร้าง “ภาพลักษณ์” (Image) ขององค์กร โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐในระดับท้องถิ่น กลายเป็นภารกิจสำคัญที่มีอาจละเลยได้ การสื่อสารกับประชาชนผ่านสื่อดิจิทัล ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการให้ข้อมูลข่าวสาร หากแต่เป็นการสร้างตัวตน (Digital Identity) และรับรู้ถึงคุณค่าขององค์กรในความคิดของประชาชน ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อความเชื่อมั่น การมีส่วนร่วม และการยอมรับในระยะยาว (Cornelissen, 2020)

หน่วยงานของรัฐบาลระดับท้องถิ่น หรือ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” (อปท.) ในประเทศไทย ซึ่งมีอยู่จำนวน 7,845 แห่ง แบ่งเป็นองค์กรบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 76 แห่ง เทศบาล 2,474 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5,239 แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ 2 แห่ง (ข้อมูล ณ 28 มีนาคม 2568 กองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น) มีบทบาทอย่างมากในการบริหารจัดการพื้นที่ พัฒนาท้องถิ่น และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับฐานราก การสื่อสารของ อปท. จึงมิใช่แค่การประชาสัมพันธ์ แต่เป็นกลยุทธ์สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจ การสร้างความร่วมมือ และภาพลักษณ์องค์กรในสายตาของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (สุนทรี วรรณโคตร, 2563) อย่างไรก็ตาม การสร้างภาพลักษณ์ในโลกดิจิทัลมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากยุคสื่อดั้งเดิม กล่าวคือ ไม่ใช่เพียงการ “ส่งสาร” จากผู้ส่งถึงผู้รับ แต่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมของสื่อหลายช่องทาง (multiplatform), ความเร็วในการแพร่กระจายข้อมูล (virality), การมีส่วนร่วมของผู้ใช้ (interactivity), และการตรวจสอบข้ามแพลตฟอร์ม (cross-verification) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อองค์กรได้อย่างรวดเร็ว (Kapoor et al., 2018)

ยุทธศาสตร์ด้านการสื่อสารภาพลักษณ์ในยุคดิจิทัลจึงต้องมองให้ลึกกว่าเพียงการมี “เพจเทศบาล” หรือ “เว็บไซต์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หากต้องอาศัยการบริหารจัดการแบรนด์องค์กร (public sector branding) การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม (participatory communication), และการควบคุมเรื่องเล่า (narrative framing) อย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น การนำ Soft Power ในท้องถิ่นมาสื่อสารผ่านสื่อสังคม โดยการใช้ Content Marketing เพื่อสร้างความสัมพันธ์ หรือแม้แต่การจัดการวิกฤตภาพลักษณ์ (crisis image management) ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ (Anholt, 2020; ธัญลักษณ์ จันทร์เมือง, 2564) นอกจากนี้ การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของหน่วยงานท้องถิ่นมักไม่ได้สะท้อนเฉพาะสิ่งที่องค์กร “พูด” แต่สะท้อนสิ่งที่องค์กร “ทำ” และ “เป็น” ซึ่งปรากฏผ่านประสบการณ์ตรงของประชาชน รวมถึงความเห็นที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์ เช่น การรีวิวบริการของเทศบาล การพูดถึงผ่านกลุ่มชุมชนใน Facebook หรือบทสนทนาใน Tiktok

การจัดการภาพลักษณ์ขององค์กรจึงไม่สามารถควบคุมได้เบ็ดเสร็จ หากแต่ต้องมี “ยุทธศาสตร์เชิงรุก” (proactive strategy) เพื่อบริหารภาพลักษณ์ทั้งในภาวะปกติและช่วงวิกฤต (Coombs, 2021) ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการเรื่อง “การสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัล : ยุทธศาสตร์สื่อสารใหม่ของหน่วยงานท้องถิ่น” จึงมีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยงทฤษฎีสื่อสารเชิงกลยุทธ์และทฤษฎีภาพลักษณ์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอแนวทางและยุทธศาสตร์การสื่อสารดิจิทัลที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน และสร้างความยั่งยืนทางภาพลักษณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคสื่อเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อไป

ภาพลักษณ์องค์กร : ความหมายและความสำคัญ

ภาพลักษณ์องค์กร คือ การรับรู้และทัศนคติของสาธารณชนที่มีต่อองค์กร อันเกิดจากประสบการณ์ตรงและ การสื่อสารที่องค์กรถ่ายทอดออกไป ภาพลักษณ์ที่ดีช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความผูกพันกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กร

ภาพลักษณ์องค์กร (Organizational Image) หมายถึง ภาพรวมของความรู้สึก การรับรู้ และความเข้าใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายนอกที่มีต่อองค์กร ซึ่งอาจมาจากประสบการณ์ตรง การสื่อสารขององค์กร หรือการรับรู้ผ่านสื่อและบุคคลอื่น โดยภาพลักษณ์นี้มีผลต่อความไว้วางใจ ความเชื่อถือ และพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องกับองค์กร

สุภาวดี พิทักษ์ธรรม และ สุณี นุ่มนวล (2564) เสนอว่า ภาพลักษณ์องค์กร คือองค์ประกอบของความรู้สึก นึกคิดที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสาธารณชน ซึ่งสามารถสร้าง ปรับเปลี่ยน และบริหารได้ด้วยกลยุทธ์การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

ศิริกาญจน์ รักพงษ์พานิช (2563) ระบุว่า ภาพลักษณ์องค์กร คือ การรับรู้ของบุคคลภายนอกต่อองค์กร ผ่านกระบวนการสื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อม และส่งผลต่อความไว้วางใจและการตัดสินใจของประชาชน

Dowling (2001) อธิบายว่า ภาพลักษณ์องค์กร คือ "ผลรวมของการรับรู้ ทัศนคติ ความรู้สึก และประสบการณ์ที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) มีต่อองค์กร ซึ่งเกิดจากการรับสารผ่านสื่อต่าง ๆ และปฏิสัมพันธ์กับองค์กร"

สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์องค์กร หมายถึง ความประทับใจ ความรู้สึก หรือการรับรู้โดยรวมที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายนอกมีต่อองค์กร ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์ตรง การสื่อสารขององค์กร รวมถึงการถ่ายทอดจากสื่อและบุคคลอื่น โดยภาพลักษณ์เหล่านี้สามารถมีทั้งด้านบวกและด้านลบ และมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และพฤติกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร เช่น ประชาชน ผู้รับบริการ หรือพนักงานภายใน

การสื่อสารดิจิทัล : ความหมายและความสำคัญ

ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญในทุกมิติของสังคม การสื่อสารได้เปลี่ยนผ่าน จากรูปแบบดั้งเดิมสู่ การสื่อสารดิจิทัล ที่รวดเร็ว เข้าถึงง่าย และได้ตอบโต้แบบเรียลไทม์ การสื่อสารในลักษณะนี้ไม่เพียงเป็นช่องทางแลกเปลี่ยนข้อมูล แต่ยังเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการรับรู้และพฤติกรรมของผู้รับสารอย่างลึกซึ้ง

การสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication) หมายถึง กระบวนการส่งสาร รับสาร และแลกเปลี่ยนข้อมูล ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น อินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และแพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และสามารถโต้ตอบโต้แบบเรียลไทม์

ความสำคัญของการสื่อสารดิจิทัล (Significance of Digital Communication)

คมสัน โพธิ์คง (2565) ให้ความหมายว่า การสื่อสารดิจิทัล เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้ข้อมูลกระจายถึงคนจำนวนมากในเวลาอันสั้น ไม่จำกัดสถานที่และเวลาสามารถโต้ตอบและ วัดผลได้ การสื่อสารดิจิทัลสามารถเก็บข้อมูลการตอบสนอง เช่น จำนวนคลิก แชร์ ความคิดเห็น ซึ่งนำไปใช้วิเคราะห์พฤติกรรมผู้รับสาร

ได้เพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้รับสารไม่เป็นเพียงผู้รับสาร แต่มีบทบาท ในการตอบกลับ แสดงความคิดเห็น และสร้างเนื้อหาาร่วมกันลดต้นทุนด้านเวลาและทรัพยากรแทนที่การสื่อสาร ผ่านเอกสารหรือกิจกรรมภาคสนาม การสื่อสารดิจิทัลช่วยให้ประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณเหมาะกับการบริหารภาพลักษณ์และการสร้างแบรนด์ในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ต้องสื่อสารกับประชาชนและสร้างความน่าเชื่อถือในช่องทางออนไลน์

การสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication) ตามงานวิจัยของ สมฤทัย เนตรทิพย์ (2564) หมายถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงสารระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชนอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วม

ในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งานวิจัยโดยนันทะ บุตรน้อย และคณะ (2563) ชี้ว่าการสื่อสารดิจิทัลคือ กระบวนการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยบริหารจัดการเพื่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน และกับประชาชนอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ และสามารถวัดผลได้

การสื่อสารดิจิทัล เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและสื่อสารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถบริหารจัดการข้อมูล และถ่ายทอดนโยบายหรือข่าวสารไปยังประชาชนได้เร็วและแม่นยำขึ้น สร้างความ มีส่วนร่วมของประชาชน (Engagement) การใช้โซเชียลมีเดีย ช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และมีบทบาทในการช่วยพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง เช่น งานวิจัยเรื่องประสิทธิผลการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของเทศบาลเมืองลำพูน (2565) พบว่า การเปิดพื้นที่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและตอบโต้ความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น (อรปรียา เสาศิลา, 2565)

การสื่อสารดิจิทัล คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อและแพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสื่อสารดิจิทัลมีบทบาทสำคัญ ในการเผยแพร่ข้อมูลสาธารณะ ประชาสัมพันธ์โครงการ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเสริมสร้าง ความโปร่งใส ความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

ยุทธศาสตร์การสื่อสาร : ความหมาย

ยุทธศาสตร์การสื่อสาร เป็นกระบวนการวางแผนและกำหนดแนวทางการสื่อสารอย่างมีระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย พันธกิจ และทิศทางขององค์กร การสื่อสารในลักษณะนี้มุ่งเน้นการส่งสารที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และสร้างผลกระทบเชิงบวกในระยะยาว อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“ยุทธศาสตร์การสื่อสาร” หมายถึง กระบวนการวางแผนและจัดการองค์ประกอบของการสื่อสารอย่างเป็นระบบ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรหรือหน่วยงานกำหนดไว้ โดยครอบคลุมการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การเลือกสาร (message) ช่องทาง (channel) ช่วงเวลา และการประเมินผล เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์การสื่อสาร คือ กระบวนการวางแผนอย่างมีระบบในการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ เนื้อหา ช่องทาง และกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสาร เพื่อให้การถ่ายทอดสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และสนับสนุนเป้าหมายหลักขององค์กรอย่างยั่งยืน (อับดุลรอหมาน หลังปุเต๊ะ และคณะ, 2564)

ยุทธศาสตร์การสื่อสาร คือ การกำหนดแผนงานด้านการสื่อสารในเชิงรุก โดยอาศัยการวิเคราะห์บริบท องค์กร กลุ่มเป้าหมาย และเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างการรับรู้ที่ตรงเป้าหมาย เสริมสร้างภาพลักษณ์ และสร้างความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (อักษราภักดิ์ เพ็งจันทร์, 2562)

ยุทธศาสตร์การสื่อสาร คือ การวางแผนเชิงระบบที่เชื่อมโยงเป้าหมายขององค์กรเข้ากับการสื่อสาร โดยวิเคราะห์ผู้รับสาร เลือกเนื้อหาและช่องทางที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง สร้างการยอมรับ และเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กร (ฉัตรลดา ถิระธนาาศ, พรพรหม ชมงาม, 2567)

จากการวิเคราะห์ สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การสื่อสาร หมายถึง การวางแผนและบริหารจัดการการสื่อสาร อย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน เพื่อสนับสนุนภารกิจหรือวิสัยทัศน์ขององค์กร โดยเน้นการวิเคราะห์บริบทของ ผู้รับสาร กำหนดเนื้อหา (message) วิธีการ (method) และช่องทาง (channel) ที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ เช่น ความเข้าใจ การยอมรับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการมีส่วนร่วมจากสาธารณะ ตลอดจนสามารถประเมินผลได้ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การวางแผนและดำเนินการสื่อสารอย่างเป็นระบบและมีกลยุทธ์ เพื่อสร้าง รับรู้ และเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกขององค์กรในสายตาของประชาชน ภายใต้พันธกิจในการให้บริการสาธารณะและพัฒนาชุมชน ยุทธศาสตร์นี้ครอบคลุมการเลือกใช้ช่องทางสื่อที่เหมาะสม การออกแบบสารที่สะท้อนคุณค่าและตัวตนขององค์กร และการสร้างความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์กับประชาชน เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) : ความหมาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวแทนประชาชน ยึดหลักกระจายอำนาจ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น ดำเนินการบริหารท้องถิ่นอย่างเป็นอิสระ ภายใต้กรอบนโยบายและการกำกับดูแลของรัฐ จัดบริการสาธารณะให้เสมอภาค โปร่งใส และต่อเนื่อง” (ณัทกวี ศิริรัตน์ และคณะ, 2564)

วิญญู อังคนารักษ์ (2562) ให้นิยามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า องค์กรท้องถิ่น คือ หน่วยบริหารตนเอง มีฐานะนิติบุคคลรัฐเป็นหน่วยบริหารตนเอง มีฐานะนิติบุคคลตามกฎหมาย มีงบประมาณ บุคลากร และมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ

ชาญชัย แสวงศักดิ์ (2561) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยบริการสาธารณะที่ตอบสนองประชาชน อย่างตรงจุด ภารกิจหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือการจัดบริการสาธารณะ แทนรัฐบาลกลาง โดยคำนึงถึง หลักคุณภาพการให้บริการ ความเสมอภาค และโปร่งใส

สรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งเพื่อกระจายอำนาจจากส่วนกลาง มีฐานะเป็น นิติบุคคลสามารถบริหารจัดการด้านงบประมาณ บุคลากร ให้บริการด้านต่าง ๆ กับประชาชนในเขตรับผิดชอบใน แต่ละพื้นที่ โดยดำเนินงานภายใต้การกำกับดูแลของรัฐและบริบทของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาพลักษณ์ดิจิทัลกับการยุทธศาสตร์สื่อสารใหม่ทฤษฎีภาพลักษณ์องค์กร

ในยุคดิจิทัล ภาพลักษณ์ขององค์กรไม่ได้ถูกสร้างเพียงผ่านสื่อดั้งเดิม แต่ขับเคลื่อนอย่างเข้มข้นบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ภาพลักษณ์ดิจิทัล จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนตัวตนและคุณค่าขององค์กร การกำหนดยุทธศาสตร์ การสื่อสารใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทดิจิทัลจึงมีความจำเป็น เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วม จากสาธารณชนอย่างยั่งยืน

ภาพลักษณ์ดิจิทัล (Digital Image)

ภาพลักษณ์ดิจิทัล หมายถึง การรับรู้ ความรู้สึก และทัศนคติของประชาชนหรือผู้รับสารที่มีต่อองค์กร บุคคล หรือหน่วยงาน ผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งเกิดจากองค์ประกอบของเนื้อหา (content), รูปแบบการสื่อสาร (communication style), ช่องทางดิจิทัล (platform), และการมีส่วนร่วม (engagement) ที่ส่งผลต่อการกำหนดภาพลักษณ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (สุจิตรา พงษ์เสนาะ, 2565)

ภาพลักษณ์ดิจิทัล คือ การรับรู้และทัศนคติของสาธารณชนที่เกิดจากการรับข้อมูลข่าวสารขององค์กรผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งสะท้อนบุคลิก คุณค่า และความน่าเชื่อถือขององค์กรในโลกออนไลน์ (สุพัตรา เกษมบุษย์, 2564)

ภาพลักษณ์ดิจิทัล คือ ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอและการมีปฏิสัมพันธ์ขององค์กรบนแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยประชาชนเป็นผู้ตีความและกำหนดคุณค่า (พัชรินทร์ จงสุขชัย, 2563)

Kotler & Keller (2016) ให้ความหมายว่า Digital Image คือ ภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างและสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัล โดยผสมผสานระหว่างสารที่องค์กรต้องการสื่อและการตีความของสาธารณชน

ภาพลักษณ์ดิจิทัล เป็นผลลัพธ์จากการจัดการอัตลักษณ์องค์กรร่วมกับการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ โดยต้องอาศัย ความสม่ำเสมอ ความน่าเชื่อถือ และความสอดคล้องของภาพลักษณ์กับพฤติกรรมขององค์กร (ศิริินภา นิลพันธ์, 2564)

ภาพลักษณ์ดิจิทัล ถือเป็นยุทธศาสตร์การสื่อสารใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นช่องทางสำคัญในการสร้างการรับรู้และเชื่อมโยงกับประชาชนอย่างรวดเร็วและครอบคลุม สะท้อนความทันสมัยและศักยภาพ ในการปรับตัวขององค์กร ขณะเดียวกันยังช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมท้องถิ่น อันนำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ความสำคัญของภาพลักษณ์ดิจิทัลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการวิเคราะห์การสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัล : ยุทธศาสตร์สื่อสารใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะผู้เขียน จึงสังเคราะห์ความสำคัญของภาพลักษณ์ดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาพลักษณ์ดิจิทัล

ความเชื่อมั่นของประชาชน (Public Trust)	ภาพลักษณ์ดิจิทัลที่ทันสมัย และสื่อสารชัดเจน ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในการบริหารงาน เช่น การจัดงบประมาณ การแจ้งข่าวภัยพิบัติ หรือการจัดซื้อจัดจ้าง
การมีส่วนร่วมของประชาชน (Civic Engagement)	หากภาพลักษณ์ดิจิทัลเปิดรับความคิดเห็น และได้ตอบรวดเร็ว จะช่วยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของท้องถิ่น เช่น โครงการประชาธิรัฐ เวทีชุมชน
การสื่อสารภาวะวิกฤต (Crisis Communication)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภาพลักษณ์เป็นมืออาชีพจะสามารถสื่อสารในสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างน่าเชื่อถือ และลดความตื่นตระหนกของประชาชน เช่น เหตุอุทกภัย, โรคระบาด, เหตุเพลิงไหม้
การสร้างแบรนด์ท้องถิ่น (Local Branding)	ภาพลักษณ์ดิจิทัลมีผลต่อการรับรู้ของผู้นอก เช่น นักท่องเที่ยว นักลงทุน หรือเยาวชนท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลต่อชื่อเสียงและการพัฒนาเมืองในระยะยาว
ประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน (Service Efficiency)	หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสื่อสารบนแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างมีระบบ เช่น ระบบร้องเรียนออนไลน์ การประชาสัมพันธ์ การบริการ หรือการใช้ Line Official จะเพิ่มความสะดวกและลดภาระงานเจ้าหน้าที่ลดระยะเวลาในการเดินทางของประชาชนได้
การบริหารบุคลากรและภายในองค์กร (Internal Image)	ภาพลักษณ์ดิจิทัลที่ดี ส่งผลต่อขวัญกำลังใจของบุคลากร การรักษาคนเก่ง และความภาคภูมิใจในองค์กร รวมถึงทำให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างภาพลักษณ์ร่วมกันผ่าน Social Media ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์ดิจิทัล มีความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายมิติ ประการแรก ด้านความเชื่อมั่นของประชาชน ภาพลักษณ์ที่ดีช่วยสร้างความไว้วางใจต่อการดำเนินงานขององค์กร ประการที่สอง ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน สื่อดิจิทัลเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่น ประการที่สาม ด้านการสื่อสารภาวะวิกฤต ช่องทางดิจิทัลเอื้อต่อการสื่อสารอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพื่อลดความตื่นตระหนก

ประการที่สี่ ด้านการสร้างแบรนด์ท้องถิ่น ภาพลักษณ์ดิจิทัลเป็นเครื่องมือ ในการประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์และจุดเด่นของพื้นที่ ประการที่ห้า ด้านประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน การใช้สื่อดิจิทัลช่วยให้บริการเข้าถึงง่ายและตอบสนองได้อย่าง ทันทั่วถึง และประการสุดท้าย ด้านการบริหารบุคลากรและภายในองค์กร ภาพลักษณ์ที่ดีช่วยเสริมขวัญกำลังใจบุคลากรและ สร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงบวก อันนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัล : ยุทธศาสตร์สื่อสารใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การประยุกต์ใช้ ทฤษฎีภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image Theory) ในเชิงนโยบายขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชน เนื่องจากภาพลักษณ์ที่ดี ไม่เพียง สะท้อนศักยภาพและความน่าเชื่อถือขององค์กร แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก กับชุมชน แนวคิดพื้นฐานของการสร้างภาพลักษณ์ตามหลักทฤษฎีดังกล่าว เน้นการสื่อสารอย่างมีทิศทาง สอดคล้องกับ อัตลักษณ์และ พันธกิจขององค์กร การสร้างประสบการณ์เชิงบวกให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการรักษาความสม่ำเสมอของสารที่สื่อออกไป ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำหลักการดังกล่าวมาวางเป็นนโยบายสื่อสารในยุคดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ ที่มั่นคง โปร่งใส และยั่งยืนในสายตาของประชาชน ดังนี้

1) การสร้างภาพลักษณ์เชิงรุก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้ กลยุทธ์เชิงรุกผ่านสื่อดิจิทัล เช่น TikTok, Facebook Live, Infographic เพื่อแสดงให้เห็นบทบาทขององค์กรในชีวิตประจำวัน

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน

ใช้โมเดล Two-Way Communication ร่วมกับทฤษฎีภาพลักษณ์ในการ รับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อนำมา ปรับปรุงพฤติกรรมองค์กรและส่งผลต่อภาพลักษณ์

3) การบริหารความคาดหวัง

ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีควร สะท้อนความเป็นจริง และไม่เกินความคาดหวังของประชาชน เช่น การให้ข้อมูลที่ ถูกต้อง ชัดเจน

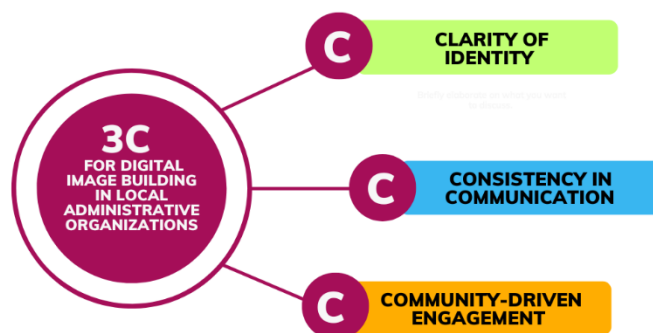
นอกจากนี้ ควรดำเนินการสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทฤษฎีการสื่อสาร เชิงกลยุทธ์ (Strategic Communication Theory) ซึ่งการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Communication) หมายถึง กระบวนการ วางแผนการสื่อสารอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเฉพาะขององค์กร โดยอาศัยการวิเคราะห์บริบท กลุ่มเป้าหมาย และ การเลือกวิธีสื่อสารที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ การสื่อสารในรูปแบบนี้ไม่ใช่แค่ “การส่งสาร” แต่เป็นการกำหนด ยุทธศาสตร์เพื่อจูงใจ สร้างความเข้าใจ หรือเปลี่ยนพฤติกรรม อย่างมีทิศทาง

คณะผู้เขียนได้เสนอแนะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัลขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นโดยสามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การสื่อสารเชิงกลยุทธ์	การประยุกต์ใช้
การวางยุทธศาสตร์สื่อสาร	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของกลุ่มเป้าหมาย ก่อนออกแบบสาร
การกำหนดสาร	ใช้เนื้อหาที่แสดงบทบาทเชิงพัฒนา บริการประชาชน หรือความโปร่งใส เช่น ภาพกิจกรรม, CSR
การเลือกช่องทางดิจิทัล	ช่องทางดิจิทัล หรือช่องทางที่กลุ่มเป้าหมายเลือกใช้ เช่น Facebook, TikTok, YouTube, เว็บไซต์ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย วัยรุ่น/ผู้สูงอายุ และอื่น ๆ
การประเมินผลกระทบ	วัดผลจากการมีส่วนร่วม (Engagement), ความรู้สึกต่อองค์กร (Perception), ความไว้วางใจ (Trust)

คณะผู้เขียนขอสรุปเป็นกรอบแนวคิดเพื่อแนวทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในประเทศไทย 3C Framework for Digital Image Building in Local Administrative Organizations โดยมีองค์ประกอบ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 3C Framework for Digital Image Building in Local Administrative Organizations

โดยสามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้ของ 3C Framework for Digital Image Building in Local Administrative Organizations ได้ดังนี้

- 1. Clarity of Identity ความชัดเจนของอัตลักษณ์องค์กร**
 - การนิยามพันธกิจ วิสัยทัศน์ และคุณค่าขององค์กรให้ชัดเจน
 - การนำเสนอภาพลักษณ์ที่สะท้อนบทบาทและตัวตนขององค์กร
 - ทำให้ประชาชนเข้าใจและจดจำองค์กรได้อย่างถูกต้อง
- 2. Consistency in Communication ความสม่ำเสมอในการสื่อสาร**
 - การรักษาความคงเส้นคงวาของสารและรูปแบบการนำเสนอ
 - ใช้ภาษาภาพและโทนการสื่อสารที่สอดคล้องกันในทุกช่องทางดิจิทัล
 - เพิ่มการจดจำแบรนด์และความน่าเชื่อถือขององค์กร
- 3. Community-driven Engagement การมีส่วนร่วมที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน**
 - เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ
 - นำข้อเสนอแนะไปปรับใช้จริงในกระบวนการทำงาน
 - สร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างองค์กรกับประชาชน

กรอบแนวคิด 3C Framework ชี้ให้เห็นว่า การสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยความชัดเจนของอัตลักษณ์องค์กร ความสม่ำเสมอในการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมที่ขับเคลื่อน โดยชุมชน องค์กรประกอบทั้งสามทำงานเกื้อหนุนกันเพื่อนำไปสู่ภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ สร้างความไว้วางใจ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน

กรณีศึกษากรณีศึกษา : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลด้านภาพลักษณ์ดิจิทัลยอดเยี่ยม เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรีได้รับรางวัล “ท้องถิ่นดิจิทัลยอดเยี่ยม” จากโครงการประกวดนวัตกรรมท้องถิ่นดิจิทัล ปี พ.ศ. 2566 มีผลงานโดดเด่นด้าน Smart Technology ให้บริการผู้สูงอายุ เช่น ระบบสุขภาพออนไลน์ และการสื่อสารข้อมูลสู่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

กรณีศึกษากรณีศึกษา : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลด้านภาพลักษณ์ดิจิทัลยอดเยี่ยม องค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับรางวัลยอดเยี่ยมในการพัฒนา Pangmu E-Smart Service ระบบบริการดิจิทัลชุมชน ที่ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและบริการต่าง ๆ ขององค์กรได้สะดวกขึ้น

กรณีศึกษา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (DLA) มีการใช้สื่อออนไลน์และมีผู้ติดตามจำนวนมากแพนเพจ “ท้องถิ่นไทย” ของกรมกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีผู้ติดตามกว่า 230,000 คน ซึ่งถือเป็นจำนวนสูงสุดในกลุ่มสถาบันรัฐด้านท้องถิ่น

จากกรณีศึกษา ถือเป็นตัวอย่างสำคัญของการสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัลที่โดดเด่น โดยมีการใช้ 3C Framework ประกอบด้วย Clarity of Identity อัตลักษณ์ดิจิทัลชัดเจนในบริการสุขภาพชุมชน Consistency in Communication สื่อสารสาระและรูปแบบอย่างสม่ำเสมอในแพลตฟอร์มต่าง ๆ และ Community-driven Engagement เปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วม และนำความคิดเห็นมาพัฒนาองค์กร

บทสรุป

ในยุคดิจิทัล ภาพลักษณ์องค์กรได้เปลี่ยนจากการสื่อสารผ่านสื่อดั้งเดิมสู่การใช้สื่อออนไลน์ที่เข้าถึงประชาชนได้รวดเร็วและกว้างขวาง สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาพลักษณ์ดิจิทัลจึงเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมือง การสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัลต้องมีการออกแบบเนื้อหา (Content Design) กำหนดอัตลักษณ์ (Digital Identity) เลือกใช้แพลตฟอร์มที่เหมาะสม (Platform Strategy) และบริหารความสัมพันธ์ (Engagement & Trust Management) โดยประยุกต์ทฤษฎีภาพลักษณ์องค์กร การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ และอัตลักษณ์ดิจิทัลให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ภายใต้กรอบแนวคิด “3C Framework” ช่วยกำหนดทิศทาง ได้แก่ (1) Clarity of Identity อัตลักษณ์ชัดเจน (2) Consistency in Communication สื่อสารสม่ำเสมอ และ (3) Community-driven Engagement เปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมและสะท้อนข้อเสนอแนะ

การบริหารภาพลักษณ์ดิจิทัลที่ดีนำไปสู่ความเชื่อมั่นของประชาชน การมีส่วนร่วมที่มากขึ้น การสื่อสารภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิภาพ การสร้างแบรนด์ท้องถิ่นที่โดดเด่น การให้บริการที่รวดเร็ว และการเสริมภาพลักษณ์ภายในองค์กร จึงควรเป็นยุทธศาสตร์ที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง มีแผนงานและการประเมินผลชัดเจน เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือและ ความยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- คมสัน โพธิ์คง. (2565). การสื่อสารดิจิทัลกับการเปลี่ยนแปลงสื่อมวลชนในยุคใหม่, *วารสารนิเทศศาสตร์*, 40(2), 25–38.
- ฉัตรลดา ภิระธนาศ, & พรพรม ขมงาม. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การสื่อสารและการจัดการในภาวะวิกฤต: กรณีกลุ่มธุรกิจค้าปลีกในกรุงเทพฯ. *วารสาร Valaya Alongkorn Review*, 14(3), 184–200.

- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2561). การประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสาร นิเทศศาสตร์ และสื่อสารมวลชน*, 6(2), 45–60.
- โชติพันธ์ บุญศิริ. (2564). การสร้างภาพลักษณ์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(2), 110–130.
- ณัททวิ ศิริรัตน์ และคณะ. (2564). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริการสาธารณะ: บทบาทความเป็นอิสระ และการมีส่วนร่วมของประชาชน. *วารสารพะเยาพิทยลักษณ์*, 5(2), 15–32.
- ธัญลักษณ์ จันทร์เมือง. (2564). กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการบริหารภาพลักษณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคดิจิทัล. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 39(3), 57–74.
- นันทะบุษ น้อย, สมชาย ใจดี, และ พิมพชนก รัตนนา. (2563). การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารนิเทศศาสตร์และการสื่อสาร*, 8(1), 15–28.
- พัชรินทร์ จงสุขชัย. (2563). กลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์องค์กรผ่านสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารสื่อสารมวลชน*, 8(1), 22–34.
- วิญญู อังคนรักษ์. (2562). การเข้าใจความเป็นนิติบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 6(10), 5780–5790.
- ศิริกาญจน์ รักพงษ์พานิช. (2563). ภาพลักษณ์องค์กรและความเชื่อมั่นที่มีผลต่อความภักดีของลูกค้า. *วารสารนิเทศศาสตร์ ธุรกิจบัณฑิต*, 3(2), 45–60.
- ศิริภา นิลพันธ์. (2564). การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการสื่อสารและนวัตกรรม*, 9(1), 101–115.
- สุภาวดี พิทักษ์ธรรม และสุณี นุ่มนวล. (2564). กลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์องค์กรในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 14(1), 122–138.
- สุจิตรา พงษ์เสนาะ. (2565). ภาพลักษณ์องค์กรในยุคดิจิทัล: การสื่อสารกับประชาชนผ่านโซเชียลมีเดียขององค์กรภาครัฐ. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*, 6(2), 25–40.
- สุนทรี วรรณโคตร. (2563). การสื่อสารขององค์กรภาครัฐเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 10(2), 45–60.
- สุพัตรา เกษมบุษย์. (2564). การสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรในยุคดิจิทัล. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 39(2), 45–60.
- สมฤทัย เนตรทิพย์. (2564). รูปแบบและกลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารนวัตกรรม การสื่อสาร*, 8(1), 112–129.
- อับดุลรอหมาน หลั่งปุเต๊ะ, วิทยาธร ท่อแก้ว, กานต์ บุญศิริ. (2564). การจัดการการสื่อสารผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนสุนันทา*, 13(1), 99–112.
- อักษรภาค เพ็งจันทร์. (2562). การสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างแบรนด์ไปรษณีย์ไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรปรียา เสาศิลา. (2565). ประสิทธิภาพการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีเทศบาลเมืองลำพูน. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.
- Anholt, S. (2020). *The Good Country Equation: How We Can Repair the World in One Generation*. Berrett-Koehler Publishers.
- Cornelissen, J. (2020). *Corporate Communication: A Guide to Theory and Practice (6th ed.)*. SAGE Publications.

- Coombs, W. T. (2021). *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding (6th ed.)*. SAGE Publications.
- Dowling, G. R. (2001). *Creating corporate reputations: Identity, image, and performance*. Oxford University Press.
- Kapoor, K., Tamilmani, K., Rana, N. P., Patil, P., Dwivedi, Y. K., & Nerur, S. (2018). Advances in Social Media Research: Past, Present and Future. *Information Systems Frontiers*, 20(3), 531–558.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management*. (15th ed.). Pearson.

เรื่องเล่า ที่ขายได้: การสื่อสารสินค้ากลุ่ม Soft Power ของไทยกับความท้าทายของสินค้าทั่วไป

The Sellable Story: Communicating Thailand's Soft Power Products Amidst Mainstream Market Challenges

พชร ทองนอก¹, จิตเลขา สุนทร², ชวัลรัตน์ ศรีนวลปาน³, บำรุง ศรีนวลปาน⁴, กรกฎ จำเนียร⁵

¹ นักศึกษา หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

อีเมล 6855715003@nstru.ac.th

² นักศึกษา หลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

อีเมล 6777715001@nstru.ac.th

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

โทร 075-377438 อีเมล chawanrat_sri@nstru.ac.th

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

โทร 075-377438 อีเมล bamrung_sri@nstru.ac.th

⁵ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

โทร 075-377438 อีเมล korrakot_jum@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่การแข่งขันทางการตลาดทวีความเข้มข้น การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าไม่ได้พิจารณาเพียงคุณภาพหรือราคาอีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับ “เรื่องเล่า” (Storytelling) ที่สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ คุณค่า และประสบการณ์ที่ตอบสนองต่อความรู้สึกและความผูกพันของผู้บริโภค สินค้ากลุ่มซอฟต์แวร์ของไทย เช่น ของที่ระลึก งานหัตถกรรม ผ้าไทย และผลิตภัณฑ์ศิลปพื้นบ้าน จึงกลายเป็นกรณีศึกษาสำคัญในการใช้พลังของเรื่องเล่าเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายการรับรู้ในตลาดโลก

งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของเรื่องเล่าในกระบวนการสื่อสารสินค้ากลุ่มซอฟต์แวร์ของไทย เปรียบเทียบกับสินค้าทั่วไปที่เน้นการแข่งขันด้านราคาและปริมาณ ผลการศึกษาพบว่า เรื่องเล่าที่เชื่อมโยงกับบริบท ทางวัฒนธรรมและท้องถิ่นสามารถเพิ่มคุณค่าทางจิตใจของสินค้า สร้างจุดขายเฉพาะตัว และก่อให้เกิดความจงรักภักดี ในระยะยาวจากกลุ่มผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยว ที่ให้ความสำคัญกับความหมายและประสบการณ์มากกว่าประโยชน์ใช้สอยเพียงอย่างเดียว

ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารผ่านเรื่องเล่าเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความแตกต่าง และเป็นแนวทางที่สามารถต่อยอดเชิงนโยบายเพื่อยกระดับภาพลักษณ์และคุณค่าของสินค้าชุมชนไทยในระดับสากล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ซอฟต์แวร์ การสื่อสารการตลาด เรื่องเล่า อัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย กลยุทธ์สร้างแบรนด์

Abstract

In the era of globalization and intensified market competition, consumers no longer base their purchasing decisions solely on product quality or price. Instead, products are increasingly evaluated through

“storytelling” that conveys identity, value, and emotional experiences. Thailand’s soft power products—such as souvenirs, handicrafts, traditional textiles, and folk art—serve as prominent examples of how cultural narratives can be leveraged to enhance recognition and add value in global markets.

This study examines the role of storytelling in communicating Thai soft power products and compares it with general commodities that primarily compete on price and volume. The findings reveal that culturally grounded narratives can elevate the perceived value of products, create unique selling points, and foster long-term consumer loyalty—especially among younger consumers and tourists who seek meaningful experiences over functional benefits. In contrast, generic products often lack distinctiveness and emotional engagement, leading to limited market sustainability.

The study highlights storytelling as a strategic tool for differentiation and suggests its potential in shaping cultural communication frameworks. These insights provide valuable guidance for entrepreneurs, policymakers, and researchers in enhancing the global image and economic potential of Thai community-based products through effective narrative-driven marketing strategies.

Keywords : soft power, marketing communication, storytelling, Thai cultural identity, local products branding strategies

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ผู้บริโภคมีทางเลือกมากมาย การแข่งขันทางการตลาดได้ก้าวข้ามข้อจำกัดด้านคุณภาพและราคาไปสู่การเน้นย้ำคุณค่าทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของสินค้า (Kotler & Keller, 2016) สำหรับประเทศไทย การใช้ซอฟต์แวร์ (Soft Power) กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยส่งเสริมความโดดเด่นของสินค้าท้องถิ่นและ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะสินค้าที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ของที่ระลึก งานหัตถกรรม ผ้าไทย หรืออาหารไทย ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงสินค้า แต่ยังเป็น “เรื่องเล่า” (storytelling) ที่สามารถสื่อสารตัวตนของชาติไทยไปยังผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ (Nye, 2004; Chan, 2021)

แม้ว่า Soft Power จะเป็นกลยุทธ์ที่ทรงพลังในการสร้างการรับรู้และความภักดีต่อแบรนด์ แต่การสื่อสารเรื่องเล่าที่ชัดเจนและน่าสนใจยังคงเป็นความท้าทายของผู้ประกอบการหลายราย สินค้าทั่วไปที่ไม่มีเรื่องเล่าหรือไม่สามารถสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรมได้ชัดเจน มักจะถูกมองว่าไม่มีเอกลักษณ์ และมีโอกาสถูกทดแทนได้ง่ายในตลาดโลก (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2561) ในทางกลับกัน สินค้าที่มีเรื่องเล่าเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น ผ้ายกนครศรีธรรมราช หรือผลงานโลหะศิลป์จากบ้านช่างเคาะ มักได้รับความสนใจสูงจากผู้บริโภคกลุ่ม niche market ซึ่งให้มูลค่ากับเรื่องราวและประสบการณ์มากกว่าราคา หรือประโยชน์ใช้สอยเพียงอย่างเดียว (Pine & Gilmore, 1999)

อย่างไรก็ตาม การสร้างเรื่องเล่าที่มีพลังไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้ประกอบการจำนวนมากขาดองค์ความรู้ด้านการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม การประยุกต์ใช้แนวคิด Soft Power และการออกแบบเรื่องราวที่ตอบโจทย์ตลาดโลก ทำให้สินค้าไทยหลายประเภทไม่สามารถแข่งขันได้แม้จะมีคุณภาพสูง (Choochuen & Sriviboon, 2020) ยิ่งไปกว่านั้น การแข่งขันกับสินค้าทั่วไปในตลาดที่เน้นราคาและการผลิตจำนวนมาก ทำให้ผู้ประกอบการสินค้าวัฒนธรรมไทยต้องเผชิญกับ แรงกดดันทางเศรษฐกิจ และความคาดหวังของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

จากปัญหาดังกล่าว การศึกษาเรื่อง “เรื่องเล่า” ที่ขายได้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารของสินค้ากลุ่ม Soft Power ของไทยจะช่วยให้เห็นแนวทางการสร้างการรับรู้ การสร้างเอกลักษณ์ และการสร้างคุณค่าเพิ่ม

ให้กับสินค้าได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การเปรียบเทียบกับความท้าทายของสินค้าทั่วไปที่มักใช้กลยุทธ์ด้านราคาและการผลิตจำนวนมาก จะช่วยชี้ให้เห็นข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ของการใช้เรื่องเล่าในเชิงการตลาด

อีกทั้ง งานวิจัยหลายชิ้นชี้ว่าผู้บริโภคยุคใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวนั้น มีแนวโน้มเลือกซื้อสินค้าที่มีความหมาย สะท้อนอัตลักษณ์ และมีเรื่องราวเบื้องหลัง (Mintel, 2022) การสื่อสารเชิงเรื่องเล่าไม่ได้เพียงแค่เพิ่มยอดขาย แต่ยังสร้างความผูกพันระยะยาวระหว่างแบรนด์กับผู้บริโภค ส่งผลต่อการบอกต่อ (word-of-mouth) และสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกในตลาดโลก ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy Agency, 2563)

ยิ่งไปกว่านั้น กระแสความนิยมใน “ของแท้” (authenticity) และ “ความยั่งยืน” (sustainability) ทำให้เรื่องเล่าเชิงวัฒนธรรมยังมีความสำคัญ สินค้าที่เน้น soft power และเรื่องเล่าที่มีมิติทางสังคม เช่น การส่งเสริมชุมชน การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และสามารถขยายตลาดได้กว้างขึ้น (UNESCO, 2013)

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นวิเคราะห์วิธีการสร้างและสื่อสารเรื่องเล่า (storytelling) ในสินค้ากลุ่ม Soft Power ของไทย พร้อมทั้งชี้ให้เห็นข้อจำกัดและโอกาสในการพัฒนา เปรียบเทียบกับความท้าทายของสินค้าทั่วไปที่ยังไม่สามารถใช้กลยุทธ์ด้านเรื่องเล่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้จะเป็แนวทางสำคัญสำหรับผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ และนักวิจัยในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารและการตลาดเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสินค้าไทยบนเวทีโลก

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication Theory)

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) เป็นแนวคิดที่เน้นการประสานและผสมผสานเครื่องมือการสื่อสารต่าง ๆ ทั้งโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การขายตรง การจัดกิจกรรม และการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อสร้างภาพลักษณ์และสารสื่อที่สอดคล้องกัน ช่วยให้ผู้บริโภคได้รับประสบการณ์ การสื่อสารที่เป็นหนึ่งเดียวและต่อเนื่อง การใช้ IMC มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างการรับรู้และการจดจำแบรนด์ แนวคิดนี้เริ่มได้รับความสนใจจากธุรกิจ OTOP และภาคการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา เพื่อสร้างความแตกต่างผ่านเรื่องเล่าเชิงวัฒนธรรม (ณัฐกาญจน์ สุวรรณธรา และธีระ เตชะมณีสถิตย์, 2557) โดยเฉพาะในสินค้าที่มีเรื่องเล่าและ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ของที่ระลึก งานฝีมือ (Niachawadee, 2019) สำหรับองค์ประกอบหลักของ IMC ประกอบด้วย (กัญญาวิริ อินทร์สันต์ และบุษกรณ์ ลิ้มไฉน, 2563)

1.1.1 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) โดยกำหนดวัตถุประสงค์การสื่อสารให้ชัดเจน ระบุกลุ่มเป้าหมายหลักและรอง และเลือกเครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสมกับงบประมาณและเป้าหมาย

1.1.2 ความสอดคล้องของข้อความ (Message Consistency) โดยการกำหนด key message เดียวกัน ในทุกช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นโฆษณา ป้ายประชาสัมพันธ์ หรือกิจกรรมส่งเสริมการขาย การสื่อสารที่ขัดแย้งกันจะลดทอนความน่าเชื่อถือของแบรนด์

1.1.3 การประสานช่องทางสื่อสาร (Media Integration) โดยครอบคลุมสื่อดั้งเดิม (ทีวี วิทยุ สิ่งพิมพ์) และสื่อใหม่ (ออนไลน์ โซเชียลมีเดีย) ใช้กลยุทธ์ cross-media เช่น ใส่ QR code ในสิ่งพิมพ์เพื่อนำไปสู่วิดีโอออนไลน์ หรือใช้ hashtag เดียวกันในโฆษณาและโพสต์โซเชียล

1.1.4 การวัดผลและประเมินผล (Measurement & Evaluation) โดยติดตามตัวชี้วัด KPI เช่น Reach, Engagement, Conversion และใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ (เช่น Google Analytics, สัดส่วนการตอบแบบสอบถาม) และเชิงคุณภาพ (feedback, focus group) เพื่อนำมาปรับปรุงแคมเปญ

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ IMC ในธุรกิจไทย

อรพิตา แซ่ฮ่วย และเอก ชุมหัชชาชัย (2558) พบว่า ปัจจัย IMC อาทิ การตลาดทางตรง กิจกรรมส่งเสริม การขาย การประชาสัมพันธ์ มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการจัดส่งอาหารส่งตรงถึงบ้าน โดยผู้ตอบแบบสอบถามยอมรับว่าสื่อโซเชียลมีเดียและแผนพับเป็นช่องทางที่ให้ข้อมูลครบถ้วนและน่าเชื่อถือ

กัญญาวิรุ อินทร์สันต์ และบุษกรณ์ สีเจียวะระ (2563) ศึกษา IMC และการสื่อสารทางปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เห็นว่าการประชาสัมพันธ์ในชุมชนและการสนับสนุนกิจกรรมท้องถิ่นมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของลูกค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่า IMC ต้องขยายออกไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชน (community engagement) ด้วย

ณัฐกาญจน์ สุวรรณธารา และธีระ เตชะมณีสถิตย์ (2557) พบว่า โมเดล IMC ที่เน้นการลงโฆษณาออนไลน์ควบคู่กับกิจกรรมสาธิตสินค้าและการตลาดผ่านตัวแทน มีผลต่อการรับรู้คุณค่าตราสินค้าไทยเทียบกับต่างประเทศ ในระบบขายตรงทั้งสองช่องทางทำงานเสริมกันเมื่อสื่อสารไปยังกลุ่มลูกค้าที่แตกต่างกัน

ดารารวรรณ พลนอก และนาถรพี ดันโซ (2566) ศึกษา IMC ในกลุ่มผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร พบว่า การผสมผสานกิจกรรม PR บนสื่อออนไลน์ (Facebook Live, YouTube) กับการใช้โฆษณาวิทยุและกิจกรรมออฟไลน์ ช่วยเพิ่ม ความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคทั้งไทยและต่างชาติได้อย่างมีนัยสำคัญ

เมธาวี จำเนียร (2563) ศึกษาการใช้ IMC ในการสื่อสารอัตลักษณ์กลุ่มสินค้าชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ผ้ามัดย้อมและผ้าบาติก ผ่านสื่อออนไลน์ ร้านค้าจริง และกิจกรรมตลาดท้องถิ่น ทำให้แบรนด์ชุมชนมีเอกลักษณ์และเข้าถึงผู้บริโภคได้กว้างขึ้น

2. ทฤษฎีการสร้างแบรนด์ (Branding Theory)

การสร้างแบรนด์ (Branding) เป็นกระบวนการสำคัญในการกำหนดเอกลักษณ์ของสินค้าและบริการ เพื่อสร้างความแตกต่างและเพิ่มคุณค่าในใจผู้บริโภค แบรนด์ไม่ได้เป็นเพียงโลโก้หรือชื่อสินค้า แต่ยังหมายถึงบุคลิก ภาพลักษณ์ เรื่องราว และประสบการณ์ที่ผู้บริโภคมีต่อสินค้า การสร้างแบรนด์ที่แข็งแกร่งช่วยให้เกิดความจงรักภักดี และสามารถขยายตลาดได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าชุมชนหรือสินค้าท้องถิ่นที่ต้องการถ่ายทอดอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชน (อัจฉรา เมฆสุวรรณ และคณะ, 2567)

ตัวอย่างการสร้างแบรนด์ในกลุ่มสินค้าชุมชนหรือสินค้าท้องถิ่น

อัจฉรา เมฆสุวรรณ, ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช, พอใจ สิงหนตร และปัทมา อภิชัย (2567) ได้ศึกษาผลกระทบของการสร้างแบรนด์และส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ต่อการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง พบว่าแบรนด์และส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้คุณค่า ช่วยชี้แนะทางการพัฒนาแบรนด์ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

Sriviboon, Bousri, & Santaweek (2024) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการรับรู้ราคาสินค้า การรับรู้รูปแบบ และการผูกพันทางแบรนด์ ต่อความตั้งใจซื้อในอนาคตของผลิตภัณฑ์ OTOP และ SME ในจังหวัดพะเยา พบว่าทั้งสามปัจจัยส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ

Bhutwanakul et al. (2023) ได้พัฒนาแนวทางการส่งเสริมการตลาดของผลิตภัณฑ์ OTOP โดยผนวก อัตลักษณ์ทางภูมิศาสตร์เข้ากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งผลลัพธ์ชี้ให้เห็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ตอบโจทย์ อัตลักษณ์ และช่องทางจำหน่ายใหม่ ช่วยสร้างกรอบการพัฒนาแบรนด์ GI ได้อย่างยั่งยืน

Jatuphatwarodom & Jatuphatwarodom (2023) ได้สำรวจบทบาทของความรู้ท้องถิ่นต่อมูลค่าแบรนด์และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ความรู้เชิงวัฒนธรรมชุมชนเป็นปัจจัยหลักที่เสริมสร้างมูลค่าแบรนด์ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อ

2.3 ทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Storytelling Theory)

การเล่าเรื่อง (Storytelling) เป็นเครื่องมือทางการสื่อสารที่ทรงพลัง สามารถถ่ายทอดคุณค่า ประสบการณ์ และสร้างความผูกพันทางอารมณ์กับผู้บริโภคได้ดีกว่าการสื่อสารเชิงข้อมูลเพียงอย่างเดียว เรื่องเล่าที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสร้างความประทับใจและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำ storytelling มาใช้กับสินค้าของที่ระลึก จึงช่วยให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชนและวัฒนธรรม (สวราชย์ เพ็ชรโยธา, 2565)

มานพ ชุ่มอุ่น (2564) ได้พัฒนามูลค่าเพิ่มให้วิสาหกิจชุมชนตำบลออนใต้ โดยผสานการตลาด เชิงสร้างสรรค์ อัตลักษณ์แบรนด์ และการเล่าเรื่อง พบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ของฝากตามอัตลักษณ์ชุมชน พร้อมสร้างประสบการณ์ร่วมกับนักท่องเที่ยว ช่วยยกระดับการรับรู้และคุณค่าแบรนด์ชุมชนอย่างยั่งยืน

Roadkasamsri et al. (2024) ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ผ่านแนวทางนวัตกรรมเชิงออกแบบและการร่วมมือแบบสหสาขาวิชา ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและความต้องการลูกค้า พบว่า เสื้อผ้าคอลเลกชันใหม่ จากเศษผ้าได้รับคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย 4.71 และเพิ่มมูลค่าการขายขึ้นร้อยละ 36.3 แสดงให้เห็นว่าการเล่าเรื่องและการสร้างแบรนด์ช่วยสร้างมูลค่าได้จริง

เมธาวี จำเนียร (2564) ได้สืบค้นอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนจากการแสดงรำไท่นกพิทิต เพื่อพัฒนาแบรนด์ผ่านการออกแบบโลโก้ บรรจุภัณฑ์ และเนื้อหาเล่าเรื่อง ผลพบว่าชุมชนร่วมกันกำหนดองค์ประกอบแบรนด์ตามเรื่องเล่าพื้นถิ่น ทำให้ผู้บริโภครับรู้ต้นกำเนิดชุมชนและเกิดความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับผลิตภัณฑ์

2.4 ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7Ps (Marketing Mix)

ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ประกอบด้วย Product, Price, Place, Promotion, People, Process และ Physical evidence เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถกำหนดกลยุทธ์การตลาดได้อย่างครบถ้วน การพิจารณาทั้ง 7 องค์ประกอบนี้ ทำให้สามารถออกแบบสินค้าและวางแผนการสื่อสารให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงการเน้นการส่งเสริมอัตลักษณ์และเรื่องเล่าในสินค้าของที่ระลึก (สวราชย์ เพ็ชรโยธา, 2565)

ตัวอย่างการนำทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7Ps มาใช้กลุ่มสินค้าชุมชนหรือสินค้าท้องถิ่น

Piakson et al. (2022) ได้ศึกษาระดับการใช้กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด 7Ps ต่อความสำเร็จ ของผลิตภัณฑ์ OTOP พบว่า ผู้ประกอบการใช้ 7Ps ในระดับสูง โดยปัจจัยผลิตภัณฑ์และพนักงานบริการมีอิทธิพลต่อความสำเร็จสูงสุด

Chumme et al. (2021) ได้ศึกษาลักษณะและระดับความสำคัญของส่วนประสมการตลาด 7Ps ต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสระแก้ว ผลระบุว่า ทั้งเจ็ดองค์ประกอบได้รับการประเมินในระดับสูง โดยการวิเคราะห์ SWOT นำไปสู่กลยุทธ์สร้างเอกลักษณ์สินค้า ขยายช่องทาง จัดการความรู้ และสร้างความสัมพันธ์ ซึ่ง 7Ps ช่วยเป็นแนวทางพัฒนาการสร้างแบรนด์ชุมชนอย่างยั่งยืน

ณัฐธิดา อินทร์ตาล (2564) ได้ศึกษาระดับการใช้ส่วนประสมการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข จังหวัดสุรินทร์ พบว่า 7Ps ถูกใช้ในระดั้มาก และสามารถอธิบาย การเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาได้ 11.2% ซึ่ง 7Ps ช่วยชี้แนะแนวทางปรับขนาดสินค้า หลากหลายตัวเลือก และใช้สื่อออนไลน์คงเอกลักษณ์ชุมชน

2.5 ทฤษฎี Soft Power

Soft Power คือ ความสามารถในการสร้างอิทธิพลผ่านเสน่ห์ วัฒนธรรม และค่านิยม โดยไม่ใช้การบังคับหรือกำลัง การประยุกต์ใช้ Soft Power ในบริบทของสินค้าของที่ระลึกท้องถิ่น เช่น งานโลหะศิลป์ จะช่วยให้สินค้าไทยสามารถสร้างความสนใจและการยอมรับในตลาดต่างประเทศได้ การใช้เรื่องเล่าและงานฝีมือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเสน่ห์และภาพลักษณ์ที่ดีต่อประเทศ (Nye, 2004)

2.6 ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity Theory)

ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกล่าวถึงกระบวนการสร้างและถ่ายทอดคุณค่า เอกลักษณ์ และวิถีชีวิตของชุมชนผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ภาษา ศิลปะ และงานฝีมือ การนำทฤษฎีนี้มาใช้ในการสร้างการรับรู้ของสินค้าที่ระลึก ช่วยเน้นย้ำความเป็นเอกลักษณ์ และทำให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ Soft Power (Hall, 1990)

สำรวจเปรียบเทียบเรื่องเล่าและการสื่อสารของตัวอย่างกลุ่มสินค้า

1 ตัวอย่างสินค้ากลุ่ม Soft Power

1.1 ผ้าไทยทอมือ (เช่น ผ้ายกนครศรีธรรมราช)

เรื่องเล่า: ถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น แฝงความหมายมงคล และใช้สีหรือลวดลายที่บ่งบอกอัตลักษณ์ท้องถิ่น

การสื่อสาร: เน้นเรื่องศิลปะ ความประณีต ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และการรักษาวัฒนธรรม

1.2 ของที่ระลึกงานหัตถกรรม (เช่น เครื่องถม นครศรีธรรมราช)

เรื่องเล่า: แสดงถึงฝีมือช่าง ความละเอียด และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

การสื่อสาร: เล่าเรื่องราวชุมชน ศิลปะ และการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม

1.3 อาหารไทยพื้นบ้าน (เช่น แกงไตปลา, ขนมลา)

เรื่องเล่า: บ่งบอกถึงวิถีชีวิต ภูมิอากาศ ทรัพยากรท้องถิ่น และประเพณี

การสื่อสาร: ถ่ายทอดความผูกพันของครอบครัวและชุมชนผ่านรสชาติ

2 ตัวอย่างสินค้าทั่วไป

2.1 เสื้อยืดราคาประหยัด

เรื่องเล่า: ไม่มีเรื่องเล่า ไม่ได้บอกเรื่องราวหรืออัตลักษณ์ใด ๆ

การสื่อสาร: เน้นราคาถูก ใช้งานง่าย หาซื้อง่าย

2.2 น้ำดื่มบรรจุขวดทั่วไป

เรื่องเล่า: ไม่มีเรื่องเล่า มุ่งขายเป็นสินค้าจำเป็นในชีวิตประจำวัน

การสื่อสาร: เน้นความสะอาด ราคาย่อมเยา ปริมาณเยอะ

2.3 บะหมี่กึ่งสำเร็จรูปแบรนด์ทั่วไป

เรื่องเล่า: ไม่มีเรื่องเล่า ไม่มีการบอกเล่าอัตลักษณ์หรือภูมิหลัง

การสื่อสาร: เน้นสะดวก รวดเร็ว ราคาถูก

3 ความแตกต่างของรูปแบบการสื่อสารระหว่างสินค้ากลุ่ม Soft Power กับสินค้าทั่วไป

3.1 สินค้ากลุ่ม Soft Power ของไทย

1) เน้นการเล่าเรื่อง (Storytelling) ถ่ายทอดเรื่องราว อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิต เช่น ผ้าไทย งานหัตถกรรม ของที่ระลึก เป็นต้น

2) สร้างคุณค่าทางจิตใจและอารมณ์ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชน รู้สึกถึงความ “ของแท้” (authenticity) และ “ยั่งยืน” (sustainability)

3) สื่อสารแบบมีมิติทางสังคม เช่น การส่งเสริมชุมชน การรักษาภูมิปัญญา

4) ใช้ Soft Power เป็นแกนหลัก สร้างเสน่ห์ให้สินค้า สะท้อนภาพลักษณ์ประเทศ และสร้าง ความเป็นภาคภูมิใจ

5) ผสมผสานการสื่อสารหลายช่องทาง (IMC) เช่น การประชาสัมพันธ์ กิจกรรม การตลาดดิจิทัล ฯลฯ เพื่อให้สารสื่อสอดคล้องและมีอัตลักษณ์เดียวกัน

6) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม และยกระดับราคาขาย เพิ่มความผูกพันระยะยาวกับผู้บริโภค ได้รับการยอมรับทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ และสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

3.2 สินค้าทั่วไป

1) ไม่นั่นเรื่องเล่า ขาดการถ่ายทอดอัตลักษณ์หรือความหมายลึกซึ้ง เน้นฟังก์ชัน ราคา ประโยชน์ใช้สอย ความคุ้มค่า และราคาที่เข้าถึงง่าย

2) ใช้กลยุทธ์การตลาดแบบ Mass Marketing มุ่งขยายฐานลูกค้าในวงกว้างโดยใช้ราคาต่ำหรือโปรโมชั่นเป็นจุดขายหลัก

3) พึ่งพาการโฆษณาเชิงข้อมูล ข้อมูลสินค้า คุณสมบัติ จำนวน และข้อเสนอพิเศษ

4) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จะทำให้เกิดการแข่งขันด้านราคาและปริมาณสูง สร้างแบรนด์ยาก และยากต่อการสร้างความผูกพันระยะยาว มีความเสี่ยงที่จะถูกทดแทนได้ง่าย เน้นการตอบโจทยในระยะสั้นมากกว่าการสร้างภาพลักษณ์ระยะยาว

สรุป

จากการวิเคราะห์บทบาทของเรื่องเล่าในการสื่อสารสินค้ากลุ่ม Soft Power ของไทย พบว่า เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าไทยในตลาดทั้งในและต่างประเทศ การเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตไทย ช่วยให้สินค้าไม่ได้เป็นเพียงวัตถุสำหรับขาย แต่เป็นตัวแทนของอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภครุ่นใหม่ที่มีความสำคัญกับความหมายและประสบการณ์มากกว่าฟังก์ชันหรือราคาเพียงอย่างเดียว ในทางกลับกัน สินค้าทั่วไปที่ขาดการสื่อสารเรื่องเล่าอย่างมีประสิทธิภาพ มักต้องพึ่งพาการแข่งขันด้านราคาและการผลิตจำนวนมาก ซึ่งนำไปสู่ความยากลำบากในการสร้างแบรนด์ระยะยาว และอาจถูกแทนที่ได้ง่ายในตลาด การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การลงทุนพัฒนาเรื่องเล่าไม่เพียงช่วยเสริมความแข็งแกร่งทางการตลาด แต่ยังเป็นการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมที่สามารถขยายผลไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และยกระดับชุมชน ดังนั้น ผู้ประกอบการไทยควรให้ความสำคัญกับการสร้างเรื่องเล่าที่มีความหมาย สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างน่าสนใจและจริงใจ การนำแนวคิด Soft Power และการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมมาใช้จะช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับสินค้าไทย และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับโลกอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กัญญาวิรี อินทร์สันต์ และบุษกรณ์ ลิ้ไยยะระ. (2563). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และการสื่อสารการตลาดแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของลูกค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 10(3), 79–91.

ณัฐกาญจน์ สุวรรณธารา และธีระ เตชะมณีสถิตย์. (2557). รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าตราสินค้าระหว่างผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางตราสินค้าไทยกับตราสินค้าต่างประเทศในระบบขายตรง. *วารสารเทคโนโลยีศรนาวิ*, 8(2), 41–59.

ณัฐธิดา อินทร์ตาล. (2564). กลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหมบ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์. *Journal of Modern Learning Development*, 6(5), 155-165.

- ดาราวรรณ พลนอก และนาถพี ต้นโซ. (2566). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารถึงเข้าสู่ท้อง. *วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 10(2), 61–73. DOI:10.60101/mmr.2023.261483
- มานพ ชุ่มอุ่น. (2564). การสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจชุมชนตำบลออนใต้จากการตลาดสร้างสรรค์แบรนด์อัตลักษณ์และเรื่องเล่า. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 22(1), 1–22. <https://doi.org/10.14456/rcmrj.2021.246492>
- เมธาวี จำเนียร. (2563). การสร้างตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 9(2), 125–136.
- เมธาวี จำเนียร. (2564). อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ กรณีศึกษา การแสดงรำไท่นกพิทิต. *วารสารราชพฤกษ์*, 19(2), 1–12.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, และคณะ. (2561). *การตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมนิติ.
- สวราชย์ เพ็ชรโยธา. (2565). การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทโคมไฟจากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุดเครื่องแต่งกายโนรา. *มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- อรพินา แซ่ฮ้อย และ เอก ชุมหัชชาชัย. (2558). ปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการจัดส่งอาหารส่งตรงถึงบ้าน. *วารสารวิจัยบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 1(1), 176–185.
- อัจฉรา เมฆสุวรรณ, ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช, พอใจ สิงหนตร, & ปัทมา อภิชัย. (2567). การสร้างแบรนด์และส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 11(1), 99–101.
- Bhutwanakul, B., Rasri, W., Chaipranop, N., Jongwuttiwes, N., Lawong, A., Khumsing, K., & Senajak, J. (2023). Developing and enhancing the marketing promotion of OTOP products with geography identities (GI) by integrating the complete community-based tourism promotion. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 3(4), 303–312. <https://doi.org/10.60027/ijssr.2023.3242>
- Chan, J. (2021). Storytelling in cultural branding: The power of narrative to build authenticity. *Journal of Brand Management*, 28(4), 345–360. <https://doi.org/10.1057/s41262-021-00228-5>
- Choochuen, O., & Sriviboon, C. (2020). Marketing strategy to enhance competitive advantage of Thai community products. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(12), 1009–1016. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no12.1009>
- Chummee, P., Khammadee, P., et al. (2021). The development of marketing strategy of community enterprise in Sa Kaeo Province. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(8), 2777–2783. <https://turcomat.org/index.php/turkbilmat/article/download/4015/3445>
- Creative Economy Agency. (2563). *ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ประเทศไทย*. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. <https://www.cea.or.th>
- Hall, S. (1990). Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, culture, difference* (pp. 222–237). London, UK: Lawrence & Wishart.

- Jatuphatwarodom, A., & Jatuphatwarodom, N. (2023). Exploring the impact of local knowledge on brand equity and purchase intentions: A case study of cultural products in Pathum Thani. *RMUTT Global Business Accounting and Finance Review*, 7(2), 48–62. <https://doi.org/10.60101/gbafr.2023.263976>
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management (15th ed.)*. Pearson.
- Mintel. (2022). *Global consumer trends 2022: Authenticity and transparency*. <https://www.mintel.com/global-consumer-trends>
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs.
- Piakson, P., Piakson, C., Techarawijit, N., Fongsamut, K., & Inphongphan, U. (2022). Factors affecting the success of OTOP products. *Asian Journal of Social Science and Management Technology*, 4(1), 259–266. <https://www.ajssmt.com/Papers/41259265.pdf>
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy: Work is theatre & every business a stage*. Harvard Business Review Press.
- Roadkasamsri, V., Teekalee, A., Asana, U., Noulnim, P., Sungvondee, A., & Li, Y. (2024). Interdisciplinary approach to design-led innovation for eco-friendly customer-centric clothing entrepreneurs. *International Journal of Professional Business Review*, 9(3), 1–27.
- Sriviboon, C., Bousri, A., & Santaweesuk, W. (2024). Impact of perceived price, appearance, and brand attachment on future purchase intentions: A case study of OTOP and SME products in Thailand. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 11(12), 155–161.
- UNESCO. (2013). *Creative economy report 2013: Widening local development pathways*. <https://unctad.org/webflyer/creative-economy-report-2013>

รูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำในการเมืองท้องถิ่น: กรณีศึกษาการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2567

Models and Mechanisms of Political Hegemony in Local Politics: A Case Study of the Nakhon Si Thammarat Provincial Administrative Organization' Election in 2024

กิตติพิชญ์ สุขเสน

¹ สาขาการเมืองการปกครอง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

โทร 077- 913363 โทรสาร 077- 913364 อีเมล human.sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำทางการเมืองท้องถิ่นในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยอิงแนวคิดอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) ซึ่งเสนอว่าอำนาจทางการเมืองในระดับพื้นที่มีได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการบังคับ หากแต่เกิดจาก การยินยอมของสังคมที่ถูกหล่อหลอมผ่านวัฒนธรรม ความเชื่อ และกลไกเชิงอุดมการณ์ต่าง ๆ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2567 โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนลิเคิร์ต 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และตรวจสอบความตรงตรงของเครื่องมือด้วย IOC

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ความน่าเชื่อถือของผู้สมัคร และการสื่อสารผ่านเครือข่ายทางสังคมและสื่อดิจิทัล โดยมีการรับรู้ในระดับ “มาก” ทุกด้าน โดยเฉพาะความเชื่อที่แนวคิด ความรู้ และบทบาทของผู้สมัครในการลงพื้นที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระ ลดการเมือง แบบอุปถัมภ์ พัฒนาคณะความรู้ทางการเมืองระดับชุมชน ปฏิรูประบบการเลือกตั้งให้สะท้อนความยุติธรรม และสร้างระบบประเมินผู้สมัครบนพื้นฐานของผลงานจริง เพื่อพัฒนาอำนาจนำทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยและมีความยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ : อำนาจนำ การเมืองท้องถิ่น กลไกทางการเมือง การเลือกตั้ง นครศรีธรรมราช

Abstract

This research aims to examine the patterns and mechanisms of political hegemony at the local government level in Nakhon Si Thammarat Provincial Administrative Organisation, drawing on Antonio Gramsci's concept of hegemony. Gramsci posits that political power at the local level is not founded on coercion but rather emerges from societal consent, shaped through culture, beliefs, and ideological mechanisms. Employing a quantitative research methodology, data were collected from a sample of 400 eligible voters in the 2024 election for the president of the Provincial Administrative Organisation of Nakhon Si Thammarat. A five-point Likert scale questionnaire was utilised, with data analysed using descriptive statistics (mean and standard deviation), and instrument validity verified through the Index of Item-Objective Congruence (IOC).

Findings reveal that the sample places significant importance on participatory political ideology, candidate credibility, and communication via social networks and digital media, with all aspects rated at a “high” level. Notably, there is a clear perception of the influence of political ideas, knowledge, and candidates’ community engagement on electoral outcomes.

Policy recommendations include promoting citizens’ autonomous political participation, reducing patronage politics, developing political knowledge at the community level, reforming the electoral system to enhance fairness, and establishing a candidate evaluation system based on actual performance. These measures aim to cultivate democratic and sustainable political hegemony within local governance.

Keywords : hegemony, local politics, political mechanisms, Elections, Nakhon Si Thammarat

บทนำ

ภายในพื้นที่ท้องถิ่นจึงสามารถเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการสร้างฐานอำนาจ ทั้งในเชิงโครงสร้าง งบประมาณ และเครือข่ายทางสังคม (วศิน โกมุท, 2559) โดยเฉพาะในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีพลวัตทางการเมืองสูง สะท้อนผ่านผลการเลือกตั้ง อบจ. ที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2567–2568 ซึ่งมีการขับเคลื่อนอย่างเข้มข้นระหว่างกลุ่มการเมืองดั้งเดิมกับพลังใหม่ทางการเมือง

กรณีชัยชนะของนางสาววาริน ชินวงศ์ จากกลุ่ม “นครเข้มแข็ง” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพรรคภูมิใจไทย ในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช เหนือนางกนกพร เดชเดโช อดีตผู้ครองตำแหน่งและสมาชิกกลุ่มการเมืองท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่มีสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับพรรคประชาธิปัตย์ สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของอำนาจทางการเมืองในระดับท้องถิ่นที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ (ไทยโพสต์, 2567)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาร่วมกับแนวโน้มในการเลือกตั้งสมาชิก อบจ. ปี 2568 พบว่า ผู้สมัครจำนวนไม่น้อยสามารถขับเคลื่อนการหาเสียงและช่วงชิงคะแนนเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยเครือข่ายและกลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่มากกว่าการอิงกับพรรคการเมืองระดับชาติ ปรากฏการณ์นี้ไม่เพียงบ่งชี้ถึงบทบาทที่ลดลงของพรรคการเมืองในฐานะองค์กรจัดการทางอำนาจ แต่ยังตั้งคำถามเชิงท้าทายต่อแนวคิดแบบเดิมที่มักสมมติให้พรรคการเมืองเป็นศูนย์กลางของอำนาจนำในระบอบประชาธิปไตย

ในบริบทนี้ การเปลี่ยนผ่านของอำนาจดูเหมือนจะมีได้ดำเนินไปในแนวระนาบระหว่างกลุ่มการเมืองระดับชาติ หากแต่เป็นกระบวนการที่ถูกนิยามใหม่ผ่านกลไกท้องถิ่น ชุมชน และสายสัมพันธ์เชิงประโยชน์ ที่แสดงออกทั้งในเชิงเครือข่ายสัญลักษณ์ และทุนทางสังคม จนชวนให้เกิดคำถามสำคัญว่า “ใครกันแน่” คือ ผู้ที่มีบทบาทในการสร้างและรักษาอำนาจนำในระดับพื้นที่ในยุคปัจจุบัน ระหว่างพรรคการเมืองกระแสหลัก หรือกลุ่มเครือข่ายทางสังคมและท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการต่อรองกับรัฐในฐานะตัวแสดงที่เป็นอิสระ

เพื่อตอบคำถามดังกล่าว บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองท้องถิ่นผ่านกรอบแนวคิด “อำนาจนำ” (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า อำนาจทางการเมืองไม่ได้ถือครองด้วยกำลังหรือกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจาก *ความยินยอมพร้อมใจของสังคม* ซึ่งถูกหล่อหลอมผ่านวัฒนธรรม ความเชื่อ ระบบการศึกษา สื่อสารมวลชน และกลไกเชิงอุดมการณ์อื่น ๆ (Nugent & Vincent, 2008 : 216 – 217)

ถึงกระนั้นแม้แนวคิดของกรัมสกีจะถือกำเนิดในเรือนจำ แต่พลังของมันกลับชัดเจนในสนามประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยเฉพาะในพื้นที่ซึ่ง “บ้านใหญ่” ยังมีอิทธิพลแต่กลับเผชิญความท้าทายจากกลุ่มใหม่ที่เสนอวาทกรรมทางเลือก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มก้าวหน้า พรรคท้องถิ่น หรือพลังเจียบของคนรุ่นใหม่ (พรธิดา เผื่อนทิม, 2566 : 426 –436)

บทความนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำในการเลือกตั้ง อบจ. จังหวัดนครศรีธรรมราช ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม เพื่อสำรวจว่ากลุ่มอำนาจเดิมยังคงครองใจประชาชนอยู่หรือไม่ และอะไรคือกลไกที่แท้จริงในการรักษา หรือเปลี่ยนผ่าน อำนาจนำในระดับท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

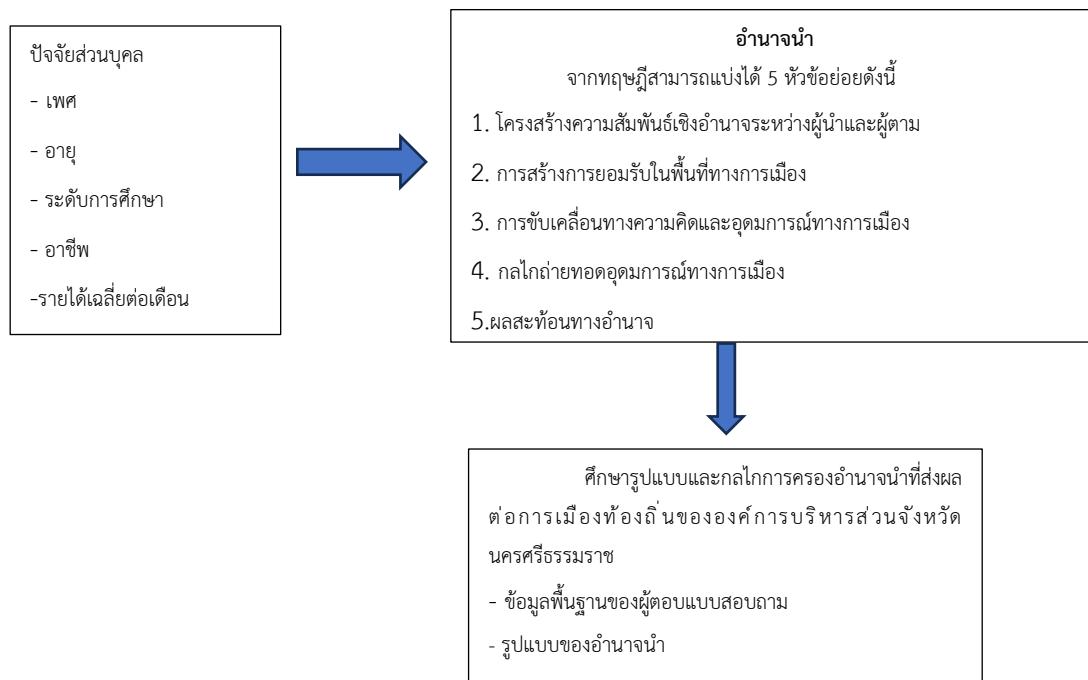
เพื่อศึกษารูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำที่ส่งผลต่อการเมืองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการวิจัย

กระบวนการวิจัยนี้ใช้การศึกษาแนวคิดทฤษฎีการครองอำนาจนำของ Antonio Gramsci อำนาจนำ (Hegemony) เป็นแนวคิดสำคัญในการศึกษาของงานวิจัยนี้ผ่านการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะในบริบทที่ประชาชนมีส่วนร่วมภายใต้โครงสร้างอำนาจยังคงยึดโยงกับกลุ่มการเมืองเดิม บทความนี้มุ่งศึกษาว่ารูปแบบและกลไกใดที่ถูกนำมาใช้ในการรักษาอำนาจนำในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีพลวัตทางการเมืองสูงและการเลือกตั้งที่แข่งขันกันอย่างเข้มข้นผ่านการครอบงำผ่านการยินยอม (Consent)

โดยสามารถสังเคราะห์แนวคิดจากอำนาจนำได้เป็น 5 หัวข้อย่อยของ (วัชรพล พุทธรักษา, 2550) มากำหนดกรอบในการวิจัย

ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการดำเนินการสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้หารูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำโดยสร้างเป็นแบบสอบถามวัดระดับความคิดที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2567 ตามวิธี

ของลิเคิร์ต (Likert, 1967) โดยแบ่งช่วงการวัดระดับปฏิบัติการ/ระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ และข้อเสนอแนะ ในลักษณะเป็นคำตอบปลายเปิด

กระบวนการวิจัยใช้รูปแบบในเชิงปริมาณเป็นหลักโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นประชาชนผู้ไปสิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2567 จำนวน 675,729 (สำนักงานคณะกรรมการ การเลือกตั้งประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2567) ผ่านการใช้สูตรคำนวณของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 383.88 คน เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% คือจำนวน 400 คน

ในการแบ่งแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดอย่างเท่าเทียมกันสามารถคำนวณได้ โดยแบ่งเป็นแต่ละอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 23 อำเภอ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)	สัดส่วนประชากร(%)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(คน)
1. อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช	110,279	9.11	40
2. พังงา	66,158	9.79	42
3. ท่าศาลา	52,366	7.76	33
4. ปากพั่น	42,439	6.28	27
5. ฉวาง	29,283	4.33	19
6. หัวไทร	28,026	4.15	18
7. พังใหญ่	31,618	4.68	20
8. ร่อนพิบูล	39,305	5.82	25
9. ชะอวด	37,534	5.55	24
10. สีชล	37,605	5.57	24
11. ถ้าพรณรา	8,652	1.28	6
12. บางขัน	19,793	2.93	13
13. จุฬาภรณ์	16,234	2.40	10
14. เถลิงพระเกียรติ	12,834	1.90	8
15. พิปูน	14,281	2.11	9
16. ขนอม	10,997	1.63	7
17. พรหมคีรี	18,149	2.69	12
18. เขียวใหญ่	19,215	2.84	12
19. นาบอน	12,383	1.83	8
20. ลานสกา	20,988	3.11	13
21. ช้างกลาง	12,713	1.88	8
22. นบพิตำ	16,310	2.41	10
23. พระพรหม	18,567	2.75	12
รวม	675,729	100	400

โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) เพื่อให้มีการกระจายของข้อมูลด้วยกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะที่ครอบคลุมทุกลักษณะของประชากร อย่างเป็นระบบ และช่วยลดความคลาดเคลื่อน

ในการแบ่งแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดอย่างเท่าเทียมกันสามารถคำนวณได้ ดังนี้ โดยแบ่งเป็นแต่ละอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 23 อำเภอ

การตรวจสอบข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้วิจัยได้เสนอแบบเครื่องมือที่ได้สร้างขึ้นเพื่อการหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา หรือค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) ทำได้โดยให้ผู้ทรงเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 4 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามในเครื่องมือวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามอย่างละเอียดก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลและหาความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบของการครองอำนาจนำที่ส่งผลต่อบริบททางการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2. รูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำที่ส่งผลต่อการเมืองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลความหมายระดับของ วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 –1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.50 –2.49 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 –3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 –4.49 หมายถึง ระดับมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 –5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ผลการวิจัยและอภิปราย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	226	56.4
ชาย	171	42.6
อื่น ๆ	3	1
รวม	400	100.0

ผลการศึกษาจากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 และเป็นเพศชาย จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.6 และอื่นๆ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
18-29 ปี	83	20.4
30-40ปี	79	19.5
41-50 ปี	94	24
51-60ปี	79	19.6
มากกว่า 60ปี	65	16.5
รวม	400	100.0

ผลการศึกษาจากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมา คือ อายุ 18-29 ปี จำนวน 83 คิดเป็นร้อยละ 20.4 อายุ 51-60 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 อายุ 30-40ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 และลำดับสุดท้ายคือ อายุมากกว่า 60ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	133	33.25
มัธยมตอนต้น	89	22.25
อนุปริญญา/ปวส.	60	15
มัธยมตอนปลาย/ปวช.	64	16
ปริญญาตรี	45	11.25
ปริญญาโท	8	2
ปริญญาเอก	1	0.25
รวม	400	100.0

ผลการศึกษาจากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.25 รองลงมา คือ ระดับมัธยมตอนต้น จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 มัธยม ตอนปลาย/ปวช. จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16 ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ระดับปริญญาตรี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.25 ระดับปริญญาโท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และน้อยที่สุด คือระดับการศึกษาปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.25

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	188	47.1
พนักงาน/ลูกจ้าง	42	10.6
ข้าราชการ	27	6.7
เจ้าของธุรกิจ	69	17.3
นักศึกษา	46	11.5
อื่น ๆ	28	6.7
รวม	400	100.0

ผลการศึกษาจากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 รองลงมา คือ อาชีพเจ้าของธุรกิจ จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 อาชีพพนักงาน/ลูกจ้าง จำนวน 42 คน คิดเป็น ร้อยละ 10.6 อาชีพอื่น ๆ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และลำดับสุดท้าย คือ อาชีพข้าราชการ จำนวน 27คน คิดเป็นร้อยละ 6.7

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	123	30.8
10,001-20,000 บาท	139	34.6
20,001-30,000 บาท	92	23.1
30,001-40,000 บาท	23	5.8
40,001-50,000 บาท	15	3.8
มากกว่า50,000 บาท	8	1.9
รวม	400	100.0

ผลการศึกษาจากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.6 รองลงมา คือ มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 40,001-50,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 และลำดับสุดท้าย คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า50,000 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9

2. รูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำที่ส่งผลต่อการเมืองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่างด้านโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำและผู้ตาม

รูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำที่ส่งผลต่อการเมืองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับปฏิบัติการ	ลำดับที่
1.1 ท่านคิดว่าอุดมการณ์ทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด	3.96	1.01	มาก	1
1.2 ท่านคิดว่าความเชื่อทางการเมืองส่วนบุคคลส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด	3.84	0.98	มาก	3
1.3 ท่านคิดว่าวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ของท่านส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด	3.74	1.00	มาก	5
1.4 ท่านคิดว่าอิทธิพลทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด	3.81	0.98	มาก	4
1.5 ท่านคิดว่าความน่าเชื่อถือของผู้สมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด	3.84	1.03	มาก	2
รวม	3.84	1.58	มาก	

ผลการศึกษาจากตารางที่ 7 พบว่า ระดับระดับปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่างด้านโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำและผู้ตาม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เท่านั้น ($\bar{X}$ =3.84, S.D= 1.58) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ท่านคิดว่าอุดมการณ์ทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.96, S.D= 1.01) รองลงมา 1.1.ท่านคิดว่าความน่าเชื่อถือของผู้สมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.84, S.D= 1.03) ท่านคิดว่าความเชื่อทางการเมืองส่วนบุคคลส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.84, S.D= 0.98) ท่านคิดว่าอิทธิพลทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.81, S.D= 0.98) และท่านคิดว่าวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ของท่านส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.74, S.D= 1.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่างการสร้างการยอมรับในพื้นที่ทางการเมือง

รูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำที่ส่งผลต่อการเมืองท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ปฏิบัติการ	ลำดับที่
1. ท่านมีความเชื่อมั่นต่อตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับใด	3.69	1.06	มาก	4
2. ท่านคิดว่าตัวผู้สมัครสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ลงคะแนนในการ เลือกตั้งในระดับใด	3.74	1.02	มาก	3
3. ท่านยอมรับอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้สมัครในระดับใด	3.49	1.00	มาก	5
4. ท่านคิดว่าบทบาททางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อ การเลือกตั้งในระดับใด	3.82	0.99	มาก	1
5. ท่านคิดว่าเครือข่ายทางสังคมของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อ การเลือกตั้งในระดับใด	3.76	0.97	มาก	2
รวม	3.70	1.64	มาก	

ผลการศึกษาจากตารางที่ 8 พบว่า ระดับระดับปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่างการสร้างการยอมรับในพื้นที่ทางการเมืองพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เท่านั้น ($\bar{X}$ =3.70, S.D= 1.64) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับมากทั้งหมดโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ท่านคิดว่าบทบาททางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.82, S.D= 0.99) รองลงมา คือ ท่านคิดว่าเครือข่ายทางสังคมของ ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.76, S.D= 0.97) ท่านคิดว่าตัวผู้สมัครสร้างแรงจูงใจให้กับ ผู้ลงคะแนนในการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.74, S.D= 1.02) ท่านมีความเชื่อมั่นต่อตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.69, S.D= 1.06) และท่านยอมรับอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้สมัครในระดับใด ($\bar{X}$ =3.49, S.D= 1.00)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่างการขับเคลื่อนทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง

รูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำที่ส่งผลต่อการเมือง ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ปฏิบัติการ	ลำดับที่
1. ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองส่งผลต่อ การเลือกตั้งในระดับใด	3.76	0.97	มาก	4
2. ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนเชิงความคิดทางการเมืองส่งผลต่อ การเลือกตั้งในระดับใด	3.89	0.88	มาก	1
3. ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนเชิงความเชื่อมั่นส่งผลต่อการเลือกตั้ง ในระดับใด	3.73	1.03	มาก	5
4. ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนเชิงความรู้ทางการเมืองส่งผลต่อการ เลือกตั้งในระดับใด	3.77	0.94	มาก	3
5. ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนเชิงสร้างการยอมรับต่อตัวผู้สมัครรับ เลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด	3.81	0.95	มาก	2
รวม	3.79	1.14	มาก	

ผลการศึกษาจากตารางที่ 9 พบว่า ระดับระดับปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่างการขับเคลื่อนทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเท่านั้น ($\bar{X}=3.79$, S.D= 1.14) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับมากทั้งหมดโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ท่านคิดว่า การขับเคลื่อนเชิงความคิดทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}=3.89$, S.D= 0.88) รองลงมา คือ ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนเชิงสร้างการยอมรับต่อตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}=3.81$, S.D= 0.95) ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนเชิงความรู้ทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}=3.77$, S.D= 0.94) ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}=3.76$, S.D= 0.97) และ ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนเชิง ความเชื่อมั่นส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}=3.73$, S.D= 1.03)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่างกลไกถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมือง

รูปแบบและกลไกการครองอำนาจหน้าที่ส่งผลต่อการเมือง ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ปฏิบัติการ	ลำดับที่
1. ท่านคิดว่าการใช้สื่อและกลไกเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง สร้างความน่าเชื่อถือระดับใด	3.82	0.82	มาก	2
2. ท่านคิดว่าการใช้สื่อและกลไกเชิงความคิดทางการเมืองส่งผล ต่อการเลือกตั้งในระดับใด	3.84	0.84	มาก	1
3. ท่านคิดว่าการสื่อสารทางการเมืองในช่องทางออนไลน์ส่งผล ต่อการเลือกตั้งในระดับใด	3.82	0.82	มาก	3
4. ท่านคิดว่าการสื่อสารทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งใน ระดับใด	3.78	0.78	มาก	5
5. ท่านคิดว่าการใช้กลไกเชิงอำนาจรัฐส่งผลต่อการเลือกตั้งใน ระดับใด	3.79	0.79	มาก	4
รวม	3.81	0.45	มาก	

ผลการศึกษาจากตารางที่ 10 พบว่า ระดับระดับปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่างกลไกถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมือง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเท่านั้น ($\bar{X}=3.81$, S.D= 0.45) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับมากทั้งหมดโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ท่านคิดว่าการใช้สื่อและกลไก เชิงความคิดทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}=3.84$, S.D= 0.84) รองลงมา คือ ท่านคิดว่าการใช้สื่อและกลไกเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองสร้างความน่าเชื่อถือระดับใด ($\bar{X}=3.82$, S.D= 0.82) ท่านคิดว่าการสื่อสารทางการเมืองในช่องทางออนไลน์ส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}=3.82$, S.D= 0.82) ท่านคิดว่าการใช้กลไกเชิงอำนาจรัฐส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}=3.79$, S.D= 0.79) และ ท่านคิดว่าการสื่อสารทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}=3.78$, S.D= 0.78)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่างผลสะท้อนทางอำนาจ

รูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำที่ส่งผลต่อการเมืองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับปฏิบัติการ	ลำดับที่
1. ท่านคิดว่าการลงพื้นที่ของผู้สมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด	3.75	1.02	มาก	2
2. ท่านคิดว่าการยอมรับจากประชาชนของตัวผู้รับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งระดับใด	3.86	0.97	มาก	1
3. ท่านคิดว่าการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด	3.66	0.97	มาก	3
4. ท่านมีความเชื่อมั่นต่อตัวผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับใด	3.65	0.95	มาก	4
5. ท่านเห็นด้วยกับนโยบายของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับใด	3.58	1.03	มาก	5
รวม	3.68	1.34	มาก	

ผลการศึกษาจากตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่างกลไกถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมือง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เท่านั้น ($\bar{X}$ =3.68, S.D= 1.34) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับมากทั้งหมดโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ท่านคิดว่า การยอมรับจากประชาชนของตัวผู้รับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งระดับใด ($\bar{X}$ =3.86, S.D= 0.97) รองลงมา คือ ท่านคิดว่าการลงพื้นที่ของผู้สมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.75, S.D= 1.02) ท่านคิดว่าการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.66, S.D= 0.97) ท่านมีความเชื่อมั่นต่อตัวผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.65, S.D= 0.95) และ ท่านเห็นด้วยกับนโยบายของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับใด ($\bar{X}$ =3.58, S.D= 1.03)

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง (ร้อยละ 56.4) รองลงมา คือ เพศชาย (ร้อยละ 42.6) และเพศอื่น ๆ (ร้อยละ 1) โดยช่วงอายุที่พบมากที่สุด คือ 41–50 ปี (ร้อยละ 24) รองลงมาคือช่วงอายุ 18–29 ปี (ร้อยละ 20.4) ในด้านระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา (ร้อยละ 33.25) รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 22.25) และมัธยมปลาย/ปวช. (ร้อยละ 16) ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 47.1) รองลงมา คือ เจ้าของธุรกิจ (ร้อยละ 17.3) และนักศึกษา (ร้อยละ 11.5) สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 10,001–20,000 บาท (ร้อยละ 34.6) และต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 30.8)

ผลการวิเคราะห์รูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำทางการเมืองท้องถิ่น 1. ด้านโครงสร้างความสัมพันธ์ เชิงอำนาจระหว่างผู้นำและผู้ตามผลการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างประเมินว่าปัจจัยด้านโครงสร้างความสัมพันธ์ เชิงอำนาจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84, S.D. = 1.58) โดยองค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของผู้นำ และการเมืองแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อการเลือกตั้ง (ค่าเฉลี่ย = 3.96, S.D. = 1.01) รองลงมา คือ ความน่าเชื่อถือของผู้สมัคร และความเชื่อทางการเมืองส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ย = 3.84 เท่ากัน) สะท้อนถึงความสำคัญของอุดมการณ์และความเชื่อในการกำหนดทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและผู้นำท้องถิ่น 2. ด้านการสร้าง การยอมรับในพื้นที่ทางการเมืองในภาพรวม กลุ่ม

ตัวอย่างมีระดับการยอมรับผู้สมัครและเครือข่ายทางสังคมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.70, S.D. = 1.64) โดยบทบาททางการเมืองของผู้สมัครมีอิทธิพลสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 3.82, S.D. = 0.99) ตามด้วยเครือข่ายทางสังคมของผู้สมัคร (3.76) และแรงจูงใจที่ผู้สมัครสามารถสร้างแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (3.74) แสดงให้เห็นว่า “ตัวบุคคล” และ “บริบททางสังคม” มีผลอย่างยิ่งต่อการสร้างความชอบธรรมในการเลือกตั้ง 3. ด้านการขับเคลื่อนทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองการขับเคลื่อนทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองมีระดับผลกระทบต่อการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับมากเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย = 3.79, S.D. = 1.14) โดยปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญสูงสุด คือ การขับเคลื่อนเชิงความคิดทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย = 3.89, S.D. = 0.88) สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของแนวคิดและความรู้ในการสร้างทัศนคติทางการเมืองในระดับชุมชน 4. ด้านกลไกการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองการสื่อสารผ่านสื่อและกลไกต่าง ๆ ถูกมองว่ามีผลต่อการเลือกตั้งในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.81, S.D. = 0.45) โดยการใช้สื่อและกลไกเชิงความคิดทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.84) รองลงมา คือ การใช้สื่อสร้างความน่าเชื่อถือและการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ (3.82 เท่ากัน) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลในการสร้างอำนาจในระดับท้องถิ่น 5. ด้านการลงพื้นที่และการปฏิบัติของผู้สมัครกลุ่มตัวอย่างมองว่าปัจจัยด้านพฤติกรรม ของผู้สมัครในกระบวนการเลือกตั้งมีอิทธิพลต่อความนิยมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.68, S.D. = 1.34) โดยได้รับการยอมรับจากประชาชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.86) รองลงมา คือ การลงพื้นที่พบปะประชาชน (3.75) ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของ “การเข้าถึง” และ “ความจริงใจ” ของผู้สมัครในการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41–50 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001–20,000 บาท ในการวิเคราะห์รูปแบบและกลไกการครองอำนาจ พบว่า ทุกมิติที่ศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านอุดมการณ์ทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ความน่าเชื่อถือของผู้สมัคร และการขับเคลื่อนผ่านเครือข่ายทางสังคมและสื่อดิจิทัล ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนการเปลี่ยนผ่านของอำนาจจากรูปแบบดั้งเดิมสู่กระบวนการยินยอมผ่านความสัมพันธ์การสื่อสารและบทบาทของผู้สมัครในระดับพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกริมซีที่ชี้ว่า อำนาจนำเกิดจากความยินยอม (consent) มากกว่าการบังคับ (coercion)

รูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำตามกรอบแนวคิดข้างต้นที่ส่งผลต่อการเมืองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถสรุปได้ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ด้านโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำและผู้ตาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเชื่อว่าอุดมการณ์ทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับใดมาก

รูปแบบที่ 2 กลุ่มตัวอย่างการสร้างการยอมรับในพื้นที่ทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างคิดว่าบทบาททางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับมาก

รูปแบบที่ 3 การขับเคลื่อนทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างคิดว่าการขับเคลื่อน เชิงความคิดทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งอย่างมาก

รูปแบบที่ 4 กลไกถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างคิดว่าการใช้สื่อและกลไกเชิงความคิดทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งในระดับมาก

รูปแบบที่ 5 กลุ่มตัวอย่างผลสะท้อนทางอำนาจ กลุ่มตัวอย่างคิดว่าการยอมรับจากประชาชนของตัวผู้รับเลือกตั้งส่งผลต่อการเลือกตั้งระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนภาคีรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรลด การแทรกแซงและสนับสนุนประชาชนให้สามารถตัดสินใจเลือกตั้งอย่างอิสระ

2. ลดการเมืองแบบอุปถัมภ์สร้างกลไกตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งอย่างโปร่งใส และกำหนดเกณฑ์ประเมินผลงานอย่างเป็นระบบ
3. พัฒนางค์ความรู้ทางการเมืองระดับชุมชนจัดเวทีเรียนรู้และสร้างเครือข่ายพลเมือง เช่น “สภาประชาชนท้องถิ่น” เพื่อเพิ่มพลังการตรวจสอบและเสนอแนะนโยบาย
4. ปฏิรูประบบการเลือกตั้งท้องถิ่นทบทวนกติกาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมร่วมสมัยและเปิดพื้นที่ให้ผู้สมัครจากภาคประชาชนมีบทบาทมากขึ้น
5. เน้นการประเมินจากผลงานจริงของผู้สมัครพัฒนาเครื่องมือหรือระบบเปิดเผยผลงานและนโยบายของผู้สมัครเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและตัดตอนการเมืองเชิงภาพลักษณ์

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับท้องถิ่นโดยตรง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถใช้ข้อมูลนี้ในการออกแบบกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายสาธารณะ การจัดเวทีเลือกตั้งที่ส่งเสริมวาทกรรมทางเลือก และการสนับสนุนสื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างพื้นที่ของอำนาจนำในรูปแบบใหม่ที่ประชาชนมีบทบาทมากขึ้น รวมถึงอาจใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณสมบัติและแนวโน้มของผู้สมัครทางการเมืองในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการเมืองการปกครองมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันทรงคุณค่าในการดำเนินงานวิจัยฉบับนี้นอกจากนี้

ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนขอขอบคุณประชาชนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 คน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างเต็มที่

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณครอบครัวและผู้สนับสนุนทุกท่าน ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยจนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- เกษียร เตชะพีระ. (2550). อำนาจนำ (hegemony). <https://www.bloggang.com/m/http%3A%2F%2Fwww.bloggang.com>
- ไทยโพสต์. (2567). โดนแชมป์เก่า! “วาริน” คว่ำชัย “นายก อบจ.เมืองคอน” ทิ้งห่าง “กนกพร.”. <https://www.thaipost.net/hi-light/696123/>
- พรธิดา เผื่อนทิม. (2566). การเมืองเรื่องการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งทั่วไป พ. ศ. 2562. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วศิน โงมูท. (2559). การจัดทำงานประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า. <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=พระปกเกล้า>
- วัชรพล พุทธรักษา. (2550). แนวความคิดการครองอำนาจนำของกรัมซี: บททดลองเสนอในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองไทย. <https://www.academia.edu>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (2025). *Determining Sample Size for Research Activities*. *Educational and Psychological Measurement*. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>

Heath, D., Rapp, R., Taussig, K.-S., Nugent, D., & Vincent, J. (2004). *A Companion to the Anthropology of Politics*. Oxford, England: Blackwell, 152–167.

Nugent, D., & Vincent, J. (2008). *A Companion to the Anthropology of Politics*. [Online Serial].

[https://scholar.google.co.th/scholar?q=Nugent,+D.,+%26+Vincent,+J.+\(2008\)&hl=th&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar](https://scholar.google.co.th/scholar?q=Nugent,+D.,+%26+Vincent,+J.+(2008)&hl=th&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar)

ปัญหาทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหายคดีแพ่ง ที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ

Legal problems in claiming damages in civil cases related to criminal cases in the military court at normal time

นันทชัย นาคสาร,¹ จิตรดารมย์ รัตนวุฒิ²

¹ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

โทร 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมล naksan41756@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

โทร 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมล lawman077355623@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับผู้มีอำนาจฟ้องคดีในศาลทหารและการฟ้องแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในราชอาณาจักรไทยและต่างประเทศ 2) เพื่อศึกษาเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในศาลทหารและการพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา โดยมีขอบเขตศึกษาเฉพาะการฟ้องคดีศาลทหารในเวลาปกติ ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากกฎหมาย ประกาศ คำสั่งของกองทัพ หนังสือ งานนิพนธ์ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ นำมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ การเรียกร้องค่าเสียหายคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ โดยใช้วิธีการแบบพรรณนาความ ผลการศึกษา พบว่าพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ คือ อัยการทหาร หรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งแตกต่างไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้อัยการหรือผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญา สำหรับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498ให้อัยการทหารแต่เพียงผู้เดียวมีอำนาจร้องขอศาลทหารที่มีอำนาจพิพากษาให้จำเลยคืนทรัพย์สินใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่รัฐบาลได้ ในกรณีที่จำเลยกระทำความผิด ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร หรือผู้เสียหายในศาลอาญาทหาร จึงไม่มีสิทธิ ร้องขอให้ศาลทหารพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย อันไม่สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ให้อำนาจอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินที่ได้กระทำความผิด และให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยให้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ อีกทั้งขัดหลักการแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่บุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมาย การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งผู้เสียหายในคดีอาญาควรได้รับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมระหว่างผู้เสียหายในศาลทหารกับผู้เสียหายในศาลยุติธรรม และจากการศึกษาเปรียบเทียบระบบศาลทหารในต่างประเทศ ประกอบด้วย สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งทั้ง 4 ประเทศนี้ มีอยู่ประเทศเดียวที่ให้ผู้เสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดเข้ามาในคดี เพื่อสามารถเรียกค่าเสียหายได้ คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ได้จัดตั้งขึ้นนอกดินแดนของสาธารณรัฐ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498ให้อัยการทหารมีอำนาจในการร้องขอต่อศาลทหารในเวลาปกติ ให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายหรือสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาให้กับผู้เสียหาย ให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติได้ โดยไม่ต้องนำคดีส่วนแบ่งไปฟ้องต่อศาลยุติธรรมอีกคดีหนึ่ง โดยแก้ไขให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้ผู้เสียหายในศาลทหารในเวลาปกติมีความเสมอภาคเท่าเทียมกับผู้เสียหายในศาลยุติธรรม และให้สอดคล้องกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส

คำสำคัญ : ศาลทหาร คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ผู้เสียหาย

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study the law regarding the authority to file lawsuits in military courts and civil lawsuits related to criminal cases in military courts in the Kingdom of Thailand and abroad. 2) To study the jurisdiction of the military court and the consideration of civil cases related to criminal cases, with the scope of study being limited to filing cases in military courts during normal times. By conducting qualitative research, studying from laws, announcements, military orders, books, theses, information from the internet, various academic documents related to both Thai and foreign languages. To study and analyze in comparison with the Code of Criminal Procedure and foreign laws. To provide guidelines for solving legal problems regarding civil damages claims related to criminal cases in military courts during normal times. Using a descriptive method, the study results found that The Military Court Act of 1955 stipulates that the persons with authority to prosecute criminal cases in military courts during normal times are military prosecutors or the injured party who is a person under the jurisdiction of the military court. This is different from the Criminal Procedure Code which requires the prosecutor or the injured party to be the plaintiff in filing a criminal case. For the court that has jurisdiction to consider civil cases related to criminal cases, The Military Court Act of 1955 gives the military prosecutor the sole authority to request the military court with jurisdiction to order the defendant to return property, pay the property's value, or pay compensation to the government in cases where the defendant has committed an offense. The injured party, who is a person under the jurisdiction of the military court or the injured party in the military criminal court, therefore has no right to request that the military court order the defendant to pay compensation to the injured party, which is inconsistent with the Code of Criminal Procedure. It gives the prosecutor the power to claim property or the value of property that was wrongfully committed and gives the victim the right to submit a petition to the court that is considering the criminal case to compel the defendant to pay compensation to him. It also violates the principles of the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017, which states that all persons are equal before the law and receive equal protection under the law. Victims in criminal cases should receive equal rights in the justice process compared to victims in military courts and victims in courts of law. And from a comparative study of military court systems in foreign countries, including the United Kingdom, the French Republic, the United States, and the Federal Republic of Germany, these four countries There is only one country that allows victims of crimes to enter into a lawsuit to be able to claim damages: the French Republic, which was established outside its territory. The researcher therefore has a suggestion that the Military Court Act of 1955 should be amended to give military prosecutors the authority to request the military court during normal times to have the defendant pay damages or compensation in civil cases related to criminal cases to the injured party. Allowing victims to have the right to claim damages or compensation in civil cases related to criminal cases in military courts during normal times without having to bring the civil case to a separate court of justice. By amending it to be consistent with the Code of Criminal Procedure so that victims in military courts in normal times have equal treatment with victims in courts of justice and to be consistent with the French Republic.

Keywords : Military court, Civil cases related to criminal cases, sufferer

บทนำ

เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่า ทุกอย่างล้วนมีการพัฒนาและมีการก้าวล้ำทางด้านเทคโนโลยีเป็น อย่างมาก ในรัฐสมัยใหม่ให้ความสำคัญต่อหลักอริปไตยที่มีใช้เพียงเห็นว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย หรือยึดหลักเสียงข้างมาก เท่านั้น แต่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่มนุษย์ทุกคนจะต้องได้รับ ซึ่งรวมไปถึงสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองด้วย เช่น สิทธิในการมีชีวิต และความมีอิสรภาพ เสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก ความเท่าเทียมทางกฎหมาย ทางสังคม สิทธิทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เช่น สิทธิในการทำงาน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยเหตุผลทางชาติพันธุ์ สีผิว หรือเพศ สิทธิในการมีส่วนร่วมในทางวัฒนธรรม สิทธิในการศึกษา ตลอดจนสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่จากเดิมเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งรัฐสามารถบังคับ ทรมาน หรือใช้อำนาจตามอำเภอใจเพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยรับสารภาพ ซึ่งบางครั้ง อาจไม่ได้กระทำความผิดกลายเป็นแพะรับบาป ด้วยการเปลี่ยนเป็นบทสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม จึงต้องเปลี่ยนไปด้วยการกำหนดที่มุ่งคุ้มครองและให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างชัดเจน กระบวนการดำเนินคดีที่เป็นขั้นตอน และชัดเจนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย สร้างความมั่นคงในการปฏิบัติให้ถูกต้อง และขยายโอกาสให้แก่ผู้ที่เสียเปรียบในสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 10 ศาล มี 3 ประเภท คือ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร ประเทศไทยจึงมีทั้งศาลพลเรือนและศาลทหาร โดยศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคล ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารและคดีอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยศาลทหารของประเทศไทยมีประวัติ และระบบที่แตกต่างจากศาลพลเรือน ด้วยเหตุผลและความจำเป็นทางทหาร เพื่อดำรงไว้ซึ่งวินัยทางทหาร เพื่อให้ทหารทำหน้าที่ปกป้องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลา โดยกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลทหารที่สำคัญ คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้กล่าวศาลทหารแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลทหารชั้นต้น ศาลทหารชั้นกลาง และศาลทหารสูงสุด นอกจากนี้ ในเวลาที่ไม่ปกติ คือ ในเวลาที่มีการรบหรือสถานะสงคราม หรือได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารซึ่งมีอยู่แล้วในเวลาปกติพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ตามอำนาจ แต่ถ้าผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกได้ประกาศ หรือผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้สั่งตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาใด ๆ ก็ให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามประกาศหรือคำสั่งนั้นได้ ด้วย เมื่อหมดภาวะการรบหรือสถานะสงครามหรือเลิกใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ค้างอยู่ในศาลหรือที่ยังมิได้ฟ้อง แต่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจสั่งโอนคดี หรือส่งผู้ต้องหาไปดำเนินคดียังศาลทหารแห่งอื่นได้และให้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีเช่นนั้นมีอำนาจและหน้าที่ดังศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ส่วนในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาความอาญาทหารให้นำกฎหมาย กฎ และข้อบังคับ ซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหารมาใช้บังคับ ถ้าไม่มีกฎหมาย กฎ และข้อบังคับ ฝ่ายทหารก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าวิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่จะใช้ได้ ซึ่งหากกรณีผู้เสียหายไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารนั้น ต้องมอบคดีให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ที่ศาลทหารในเวลาปกติให้อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์

สิทธิการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเป็นสิทธิพลเมือง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสิทธิมนุษยชน (HUMAN RIGHT) ซึ่งมีสาระสำคัญที่สุด คือ มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน สำหรับประเทศไทยนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้รับรองศักดิ์ศรี สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเหมือนกัน ซึ่งเมื่อได้พิจารณาถึงการพิจารณาและพิพากษาคดีอาญาในปัจจุบันพบว่า มาตรการในการพิจารณาคดีในศาลทหาร และศาลพลเรือนยังมีความแตกต่างกัน และคู่ความในคดีของแต่ละศาลยัง

ได้รับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เท่าเทียมกันอีกด้วย ซึ่งพบว่า กระบวนการยุติธรรมทางทหารนั้นมีกฎหมาย มีการบังคับใช้กฎหมาย การดำเนินการพิจารณาคดี องค์กร หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นของตนเอง เพื่อใช้ควบคุมพฤติกรรม หรือการกระทำของทหาร ทำให้ไม่สามารถนำกฎหมายสำหรับกระบวนการยุติธรรมทางพลเรือนมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางทหารได้ทุกกรณี เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 2 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา พบว่าพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจาก การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิ ยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดี ดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ กรณีจึงเห็นได้ว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ในส่วนคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา ไม่สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้ผู้เสียหายในศาลทหารกับผู้เสียหายในศาลยุติธรรม ไม่มีความเท่าเทียมกันและนอกจากนี้ การบังคับใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ยังไม่สอดคล้องกับระดับสากล ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) ค.ศ. 1966 (1) บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหว่ากระทำความผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหายคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ เพื่อให้ผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 รวมถึงผู้ที่มีอำนาจจัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้มีอำนาจฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ในศาลทหารในเวลาปกติได้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับผู้มีอำนาจฟ้องคดีในศาลทหารและการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในราชอาณาจักรไทยและต่างประเทศ และเพื่อศึกษาเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในศาลทหารและการพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา โดยศึกษาเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของราชอาณาจักรไทย หมวดที่ 2 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1996 เป็นหลัก

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นสำคัญ อาทิ ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมือง ค.ศ. 1996 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 รวมถึงคำพิพากษาหรือคำสั่งจากศาลทหาร บทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องการศึกษาลงานวิจัยเปรียบเทียบระบบศาลทหารไทย ระบบศาลยุติธรรม และระบบศาลทหารต่างประเทศ

ผลการวิจัยและอภิปราย

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ คือ อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16 แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ แต่หากเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือ ศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกให้อัยการทหารเท่านั้น มีอำนาจเป็นโจทก์ผู้เสียหายจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตาม ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นผู้มีอำนาจเป็นโจทก์ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 ซึ่งศาลทหารไทยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีวางบทลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญาในคดี ซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 และการร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคารทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น ผู้เสียหายจะร้องขอต่อศาลทหารไม่ได้ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 53 ยกเว้นในกรณีที่อัยการทหารร้องขอต่อศาลทหาร ศาลทหารจึงจะมีอำนาจพิพากษาให้จำเลย คืนทรัพย์สิน ไร่ราคารทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายให้แก่รัฐบาลได้ในกรณีที่จำเลยกระทำความผิดเท่านั้น ซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารนั้น ต้องอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 อันเป็นกฎหมายหลักในการพิจารณาพิพากษาคดี เพราะเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของทหารไว้โดยเฉพาะกำหนดให้ “วิธีพิจารณาความอาญาทหารให้นำกฎหมาย กฎและข้อบังคับซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหารมาใช้บังคับ ถ้าไม่มีกฎหมาย กฎและข้อบังคับฝ่ายทหารก็ให้นำ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าวิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่จะใช้ได้ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 45 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในบทนี้จะกล่าวถึงเฉพาะการฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติเท่านั้น จะไม่กล่าวถึงไปถึงการฟ้องคดีอาญาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติทั้งนี้เนื่องจากการฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารนั้น มิได้แต่เฉพาะในศาลทหารในเวลาปกติเท่านั้น และในการฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลทหารในเวลาปกติ มีหลักการเช่นเดียวกับการฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลยุติธรรม จะต่างกันตรงที่ผู้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลในเวลาปกติ คือ อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร แต่ถ้าผู้เสียหายไม่ใช่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว จะต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ฟ้อง ซึ่งในศาลทหารจะเห็นได้ว่าผู้ที่มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารนั้น คือ อัยการทหาร และผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลทหารในเวลาปกติ ได้เอง สรุปคือ ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติได้นั้น นอกจากมีความหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 2 (4) แล้วบุคคลนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญ ศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16 ด้วย จึงจะมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ในศาลทหารในเวลาปกติ และจากการศึกษาเปรียบเทียบระบบศาลทหารในต่างประเทศประกอบด้วย สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งทั้ง 4 ประเทศนี้ มีอยู่ประเทศเดียวที่ให้ผู้เสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดเข้ามาในคดี เพื่อสามารถเรียกค่าเสียหายได้ คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ได้จัดตั้งขึ้นนอกดินแดนของสาธารณรัฐ

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 สิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลทหารในเวลาปกติ สิทธิของผู้เสียหายในการร้องขอศาลทหารให้พิจารณาพิพากษาให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคารทรัพย์หรือใช้ค่าสินไหม ทดแทนความเสียหายให้แก่ตน ในกรณีที่จำเลยกระทำความผิด ผู้เสียหายจะร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคารทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหม ทดแทนความเสียหายในศาลทหาร

ไม่ได้ตามมาตรา 53 ดังได้กล่าวไปแล้วว่าบุคคลที่มีสิทธิร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์ ใช้อำนาจทรัพย์ หรือใช้คำสินไหมทดแทน ความเสียหาย มีได้เฉพาะอัยการทหารเท่านั้นที่มีสิทธิ ซึ่งผู้เสียหายจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็หาได้สิทธินี้ไม่ แต่ถ้าในกรณีผู้เสียหายนั้นเป็นรัฐบาล ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 51 อัยการทหารสามารถที่จะร้องขอให้ได้แต่เฉพาะรัฐบาลเท่านั้น ซึ่งมีผู้เสียหาย จำนวนไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายที่เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ล้วนไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์ ใช้อำนาจทรัพย์ หรือใช้คำสินไหมทดแทน ความเสียหายให้แก่ตนกรณีที่ทำผิดดังเช่นสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นรัฐบาล เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ในการฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 53 แตกต่างไปจากเจตนารมณ์ในการฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และมาตรา 44/1 ที่ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายในระดับประมวลกฎหมายหรือกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติหากเป็นกฎหมายที่บัญญัติมาโดยมีเจตนารมณ์หรือ ความมุ่งหมายเป็นอย่างเดียวกันกฎหมายนั้น ๆ ก็ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ต้องมีผลใช้บังคับเหมือนกันและต้องไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ โดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งไม่ว่าจะเป็นเหตุแห่งสถานะของบุคคลที่บุคคลผู้เสียหายนั้นมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจ ศาลทหารหรือโดยเหตุที่ผู้เสียหายนั้นไม่เป็นรัฐบาล อีกทั้งยังเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาค ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของหลักความยุติธรรม ที่เป็นหลักกฎหมายทั่วไปเพื่อห้ามมิให้รัฐใช้อำนาจโดยมิชอบ เพราะมีแค่อัยการทหารและบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเท่านั้น ที่มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาในศาลทหารได้ หากไม่ใช่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้วจะต้องมอบอำนาจให้อัยการทหารเป็นโจทก์เท่านั้นเป็นผู้ฟ้องคดีอาญาและเป็นผู้ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาด้วย และผู้เสียหายนั้นไม่สามารถนำคดีไปฟ้องยังศาลพลเรือน (ศาลยุติธรรม) ได้ซึ่งรวมถึงผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 ที่เป็นบุคคลซึ่งไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารก็ไม่สามารถดำเนินคดีในศาลทหารได้ เพียงเพราะว่าผู้เสียหายนั้นไม่ใช่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ในประเด็นนี้จึงถือว่าเป็นจุดอ่อนในกระบวนการยุติธรรมของราชอาณาจักรไทยเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 27 บัญญัติให้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม และขัดกับบทการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1996 ข้อ 14 (1) บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือความจำเป็นเกี่ยวกับสำนวนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสถานการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญา หรือคำพิพากษา หรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก เป็นต้น จึงควรปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2498 นั้น ให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยบัญญัติให้ผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรืออยู่ในอำนาจศาลทหาร ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ให้มีอำนาจยื่นฟ้องดำเนินคดีต่อศาลทหารโดยไม่ต้องจำกัดบุคคลในการฟ้องคดี และเมื่ออัยการทหารเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาคำสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจหรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้คำสินไหมทดแทนแก่ตนก็

ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับการร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคารทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่ตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมแล้ว อีกทั้งยังเป็นการลดภาระให้กับผู้เสียหายที่จะต้องนำคดีไปฟ้องยังศาลยุติธรรมเพื่อใช้สิทธิเรียกให้จำเลยชดใช้ทางแพ่งเป็นคดีต่างหาก ทำให้สิทธิของผู้เสียหายเกิดความล่าช้าและเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายโดยใช้เหตุ

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ปัญหาทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหายคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ เป็นการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าเสียหายคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหาร โดยมีหลักการเดียวกับการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลยุติธรรม จะแตกต่างกันตรงที่ผู้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลทหารในเวลาปกติ คือ อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร แต่ถ้าผู้เสียหายไม่ใช่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว จะต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ฟ้อง ซึ่งในศาลทหารผู้ที่มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารนั้น คือ อัยการทหาร และผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเท่านั้น ที่มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลทหารในเวลาปกติ ส่วนผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติได้นั้น นอกจากมีความหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) แล้วบุคคลนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16 อีกด้วย จึงจะมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ และในบทบัญญัติพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งผู้วิจัยสรุปประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดี การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติ ผู้มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ได้แก่ อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้วต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ ส่วนการฟ้องคดีต่อศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก ให้อัยการทหารเท่านั้นที่มีอำนาจเป็นโจทก์ผู้เสียหายจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตามต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นผู้มีอำนาจเป็น ซึ่งเมื่อนำบทบัญญัติการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหาร มาเปรียบเทียบกับกรฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาของศาลยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เห็นได้ว่า มีข้อแตกต่างกัน ซึ่งการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลยุติธรรมนั้น ผู้เสียหายย่อมมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาและสามารถที่จะแต่งตั้งทนายเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินคดีให้แก่ตนได้ และสามารถเรียกค่าเสียหายเข้ามาในคดีอาญาดังกล่าว ได้ในคราวเดียวกัน โดยผู้ที่เรียกค่าเสียหายให้ นั่นคือพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยผู้เสียหายไม่ต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลทหาร ไปฟ้องดำเนินคดีแพ่งกับศาลยุติธรรมอีกคดีหนึ่ง ถึงแม้ศาลยุติธรรมจะต้องถือข้อเท็จจริงตามศาลทหารก็ตาม

ประเด็นปัญหาการร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคารทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนในการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทหารกับศาลยุติธรรม การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา หมายความว่า คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดอาญา ผู้ที่มีอำนาจฟ้องคดีในศาลทหารได้แก่อัยการทหารเท่านั้นผู้เสียหายที่ฟ้องคดีเองไม่อาจร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคารทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในศาลทหารได้ แตกต่างกับศาลยุติธรรมทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายมีอำนาจ ฟ้องได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งในศาลทหารมิได้กำหนดประเภทคดีไว้แต่ต้องเป็นการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินโดยตรง ในศาลยุติธรรมกำหนดไว้อย่างชัดเจน ในคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือรับของโจร เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาก็ให้เรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย การร้องขอในศาลทหารร้องขอให้แก่รัฐบาลได้เท่านั้น ไม่สามารถร้องขอให้แก่เอกชนได้ คำว่ารัฐบาลนั้น

หมายถึง ส่วนราชการของรัฐที่มี สถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเท่านั้น ส่วนในศาลยุติธรรมเป็นการร้องขอให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ในศาลทหาร เป็นการร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคาริมทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายให้แก่รัฐบาลได้ในกรณีที่จำเลยกระทำความผิดแต่ในศาลยุติธรรมนั้นมีสิทธิเรียกร้องเพียง ทรัพย์สินหรือราคา ที่สูญหายไปเนื่องจากกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และในศาลทหารจะพิพากษาให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคาริมทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทน ได้เฉพาะกรณีที่จำเลยกระทำความผิดเท่านั้น ส่วนในศาลยุติธรรมนั้น คำพิพากษาคดีในส่วนแพ่งเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ ราคาทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้จำเลยชดเชยแก่ผู้เสียหายให้ศาลกำหนดราคาอันแท้จริงส่วนจำนวนเงิน ค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่น ผู้เสียหายจะได้รับนั้นให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินค่าของของโจทก์

ข้อเสนอแนะ

1) แก้ไขพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2498 มาตรา 51 เป็นลักษณะเดียวกับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 คือ “คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญหายไปเนื่องจากการกระทำผิดนั้น เมื่ออัยการทหารยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย”

2) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2498 มาตรา 52 หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลตามมาตรา 51 และมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้อัยการทหารหรือผู้เสียหาย ยื่นคำร้องขอต่อศาลทหารให้ศาลทหารสั่งจัดการยึดทรัพย์สินในคดีนั้น โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามขั้นตอนการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้น และให้นำความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาบังคับใช้โดยอนุโลม

3) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2498 มาตรา 53 โดยให้ผู้เสียหายร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคาริมทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในศาลทหารได้ และให้นำความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 มาบังคับใช้โดยอนุโลม

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2498 มาตรา 53 บัญญัติว่า “ผู้เสียหายจะร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคาริมทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในศาลทหารไม่ได้” ซึ่งไม่สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่บัญญัติว่า “ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้” อันเป็นการสร้างภาระให้กับผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2498 ให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคาริมทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในศาลทหารได้ เพื่อให้การพิจารณาส่วนแพ่งเป็นไปโดยความรวดเร็ว และลดภาระให้ผู้เสียหายจะต้องถือคำพิพากษาคดีอาญาของศาลทหาร ไปฟ้องดำเนินคดีแพ่งกับจำเลยอีกคดีหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีความสำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยความรู้ความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรดารมย์ รัตนวูฒิ ซึ่งท่านได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ให้แก่ผู้วิจัย ทั้งยังได้ให้คำแนะนำและเสนอแนะในเค้าโครงรูปแบบและเนื้อหาที่เป็นระบบเพื่อให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ตลอดจนช่วยตรวจสอบ

ข้อบกพร่องในการจัดทำการค้นคว้าอิสระของผู้วิจัย ทำให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ อีกทั้งขอขอบพระคุณอาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีทุกท่าน ที่อบรม สั่งสอนจนทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ในการเขียนงานวิจัยฉบับนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด เครือญาติ และเพื่อนข้าราชการทั้งหลายที่ได้มอบกำลังใจรวมทั้งให้การสนับสนุนผู้วิจัยในทุก ๆ ด้านตลอดมา อีกทั้งขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนในหลักสูตร นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ร่วมฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ มาด้วยกัน จนประสบความสำเร็จในการศึกษาหลักสูตร นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

หวังว่าการค้นคว้าอิสระฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาทางด้านกฎหมาย ผู้วิจัยขอแสดงความกตัญญูต่อบิดา มารดา ครู อาจารย์ และบรรดาผู้จัดทำเอกสารทางวิชาการและวิทยานิพนธ์ทั้งหลาย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงข้อมูลทางวิชาการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

ฤชา ไกรฤกษ์. (2560). *การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร*. ศาลทหาร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:นิติธรรม.

พลเรือเอก กฤษฎา เจริญพานิช. (ไม่ปรากฏปี พ.ศ.). *สิทธิการตั้งทนายความให้แก่จำเลยในศาลทหารตามหลักประชาธิปไตย*.

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2548

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) ค.ศ.1966

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สำนักตุลาการทหาร กรมพระธรรมนูญ. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). *ระบบศาลทหารและวิธีพิจารณาความอาญาทหาร*. (ไม่ปรากฏจำนวนเล่ม ครั้งที่พิมพ์ ชื่อชุดหนังสือ เมืองที่พิมพ์และสำนักพิมพ์)

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายการประกันความรับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุข

กรณีศึกษากฎหมายไทยและต่างประเทศ

Comparative Study of Healthcare Provider Liability Insurance Laws

Case Study of Thai and International Laws

สุธาวลัย เพชรศรี¹, จิตตารมย์ รัตนวุฒิ²

¹ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร. 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมล 62052538103@student.sru.ac.th

² อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร. 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมล lawman077355623@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายการประกันความรับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุขเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ 2) ศึกษาและพัฒนาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย การประกันความรับผิดสำหรับผู้ให้บริการสาธารณสุข โดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร ได้แก่ กฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ คำพิพากษาของศาล และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบพรรณนา ความเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษา พบว่า ประเทศไทยมีการประกันความรับผิดสำหรับผู้ให้บริการสาธารณสุข 2 กรณี ได้แก่ 1) การประกันความรับผิดตามกฎหมาย คือ การขอรับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 แต่วิธีการนี้มีข้อจำกัดความคุ้มครองกับหน่วยบริการที่มีได้ ขึ้นทะเบียนไว้ 2) การประกันภัยความรับผิดภาคสมัครใจ คือ ผู้ให้บริการสาธารณสุขสมัครใจเอาประกันภัยความรับผิดไว้กับ ผู้ประกอบธุรกิจประกันภัย อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่มีระบบกฎหมายประกันภัยวิชาชีพ คงปรากฏเพียงการนำเอาหลักประกันภัยค่าจ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้อย่างอนุโลมเท่านั้น แต่ยังคงมีข้อบกพร่อง ด้านความคุ้มครอง ทำให้ผู้ให้บริการสาธารณสุขไม่มีความเชื่อมั่นในกลไกของการประกันภัยค่าจ้าง การดังกล่าวนี้แตกต่าง ไปจากกรณีการประกันภัยวิชาชีพของสหรัฐอเมริกา และเครือรัฐออสเตรเลียที่มีกฎหมายใช้บังคับเฉพาะกรณี ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะว่า ก) ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 โดยกำหนดให้สถานบริการสาธารณสุขทุกแห่งต้องขึ้นทะเบียนหน่วยบริการกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติในระบบบังคับ ข) ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเพิ่มหมวดการประกันภัยวิชาชีพตามตัวแบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และเครือรัฐออสเตรเลีย

คำสำคัญ : การประกันความรับผิด ผู้ให้บริการสาธารณสุข ประกันภัยวิชาชีพ

Abstract

This research aims to 1) study and analyze the legal problems of liability insurance for public health service providers compared with laws in foreign countries; 2) study and develop guidelines for improving and amending the law on liability insurance for public health service providers by conducting qualitative research from documents including laws, books, textbooks, academic articles, court decisions, and electronic data. The data is analyzed descriptively and compared with foreign laws.

The study found that Thailand has liability insurance for two types of health service providers: 1) Legal liability insurance, which involves requesting initial financial assistance from the National Health Security Fund according to the National Health Security Act of 2002, but this method has limitations on coverage for unregistered service units. 2) Voluntary liability insurance: Public health service providers voluntarily purchase liability insurance from insurance companies. However, Thailand does not yet have a professional insurance system. It appears that only the insurance principles of the Civil and Commercial Code have been applied flexibly. However, there are still shortcomings in terms of coverage, causing public health service providers to lack confidence in the insurance mechanism. This is different from the case of professional insurance in the United States and the Commonwealth of Australia, which have specific laws. The researcher recommends that a) the National Health Security Act of 2002 should be amended to require all public health facilities to register with the National Health Security Office in a compulsory system; b) the Civil and Commercial Code should be amended to add a section on professional insurance in accordance with the legal models of the United States and the Commonwealth of Australia.

Keywords : liability insurance, healthcare providers, Professional insurance

บทนำ

ในปัจจุบันค่านิยมประการหนึ่งที่คนในสังคมไทยได้หันมาให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นก็คือเรื่องของสุขภาพ ทำให้กระแสธุรกิจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจึงเติบโตขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ การให้บริการสาธารณสุขจึงเป็นไปในลักษณะเปิดกว้างและรองรับกับบุคคลทุกช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระแสธุรกิจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดดในประเทศไทย ก็คือ การที่คนในวัยทำงาน รวมถึงผู้ที่เปี่ยมพ่อแม่หันมาทำประกันสุขภาพภาคสมัครใจให้กับตนเอง รวมถึงบุตรหรือบิดามารดา ซึ่งเมื่อเกิดการล้มป่วยจึงเลือกที่จะเข้ารับบริการสาธารณสุขในทันที โดยไม่วิตกกังวลต่อภาระค่าใช้จ่ายในการเข้ารับการรักษา เนื่องจากผู้ประกอบการประกันภัยสุขภาพได้แบกรับ ความรับผิดชอบนี้ไว้แล้ว ประกอบกับนโยบายภาครัฐได้ส่งเสริมผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) ของโลก (กรุงเทพธุรกิจ, 2566) จึงยิ่งทำให้กระแสธุรกิจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพมีแรงดึงดูดจากนักลงทุนมากยิ่งขึ้น

จากค่านิยมในกระแสธุรกิจด้านสุขภาพที่กล่าวนี้เอง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ผู้ประกอบวิชาชีพ ที่เป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ถูกดึงเข้าสู่ระบบธุรกิจสุขภาพอย่างเข้มข้นไปด้วย โดยมีปัจจัยสนับสนุนอันสำคัญจากที่ ระบบกฎหมายของประเทศไทยได้อนุญาตให้โรงพยาบาล ซึ่งเป็นหน่วยบริการทางการแพทย์สามารถเข้าจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากผลกำไรจากการประกอบธุรกิจด้านสุขภาพอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง และจากการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ทำให้ความสัมพันธ์ดั้งเดิมระหว่างผู้ป่วยและผู้ให้บริการสาธารณสุขที่อิงหลักเมตตาธรรม กลายเป็นความสัมพันธ์เชิงธุรกิจที่มุ่งเน้นการแสวงหากำไรเป็นสำคัญ แม้ว่าโดยสภาพของสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลนั้น ย่อมไม่ควรดำเนินการภายใต้วิธีคิดเชิงธุรกิจที่มุ่งแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง และด้วยปัจจัยเหตุที่สถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลมุ่งแสวงหากำไรนี้เอง ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ให้บริการสาธารณสุขในหลากหลายมิติ (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2555) ได้แก่

1) มิติความคาดหวังผลการรักษา

ด้วยที่การให้บริการสาธารณสุข เปลี่ยนจุดยืนไปสู่การแสวงหาผลกำไร ทำให้การกำหนดอัตราค่าบริการ ทางสาธารณสุขจึงสูงขึ้นตามไปด้วย อันสะท้อนผลกลับมายังผู้ป่วย คือ เมื่อผู้ป่วยจ่ายเงินค่ารักษาในอัตราที่สูง ความคาดหวังในผลการรักษาจึงสูงตามไปด้วย แต่ในทางความเป็นจริงแล้ว ผู้ให้บริการสาธารณสุขย่อมไม่อาจทำการรักษาได้ตามความคาดหวัง

ของผู้ป่วยได้ทุกกรณีไป และที่สำคัญ คือ ย่อมไม่มีการรักษาใดที่ปราศจากความเสี่ยงไปได้อย่างสิ้นเชิง หากผู้ป่วย หรือเครือญาติเห็นว่า การรักษาไม่อาจตอบสนองต่อความคาดหวังได้ ก็จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการนำมาสู่การเรียกหา ความรับผิดชอบจากผู้ให้บริการสาธารณสุข

2) มิติปัญหาด้านบุคลากรทางการแพทย์

ระบบสาธารณสุขของประเทศไทย ประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ ทำให้สัดส่วน ความรับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วยของแพทย์หนึ่งคนจึงสูงตามไปด้วย อันนำไปสู่ความล่าช้าในการให้บริการสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทางตรงกันข้ามหากบุคลากรทางการแพทย์ทำการรักษาหรือวินิจฉัยอย่างเร่งรีบเพื่อให้ได้สัดส่วนกับปริมาณของผู้ป่วย ก็จะเป็นสาเหตุของการผิดพลาดในกระบวนการรักษา ซึ่งนั่นย่อมมิใช่ความพึงประสงค์ของผู้ป่วย และย่อมมิใช่ ความพึงประสงค์ของบุคลากรทางการแพทย์ด้วยเช่นกัน แต่ทว่าหากเกิดความผิดพลาดจากการรักษาแล้ว การเรียกหา ความรับผิดชอบจากบุคลากรทางการแพทย์ก็ย่อมเกิดขึ้นอย่างปฏิเสธมิได้ ทั้งที่บุคลากรทางการแพทย์เหล่านั้นจะต้องกระทำด้วยจรรยาบรรณทางวิชาชีพและไม่มีทางเลือกอื่นใด

3) มิติผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขของประเทศไทย

ปัญหาสืบเนื่องจากการที่ผู้ป่วยได้รับความเสียหายจากการรักษาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาต่อเนื่องและยาวนาน และปัญหาที่กล่าวนี้เกิดขึ้นทั่วโลก โดยคณะนักวิจัยแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด พบว่า ในสหรัฐอเมริกาเกิดภาวะไม่พึงประสงค์ หรือความเสียหายจากการรักษาเฉพาะผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาในตึกผู้ป่วยถึงร้อยละ 3.7 ซึ่งเมื่อเกิดภาวะไม่พึงประสงค์ขึ้นแล้ว จะมีผลกระทบที่สำคัญตามมา คือ ที่ผู้ป่วยหรือเครือญาติของผู้ป่วยใช้สิทธิฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล หรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องให้มีการชดเชยความเสียหายจากผู้ให้บริการสาธารณสุข จากเหตุเช่นนี้จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วย กับผู้ให้บริการสุขภาพในขณะที่ทำการรักษา จึงตั้งวางอยู่บนความไม่เชื่อใจซึ่งกันและกัน อันนำไปสู่การเกิดแรงกดดัน กับผู้ให้บริการด้านสุขภาพอย่างมีอาจเลียงได้ (ปานสมักัญญ์ เจริญพัฒน์, 2554) ข้อเท็จจริงประการนี้สำหรับบริบทประเทศไทย ปรากฏเป็นภาพข่าวอยู่เสมอเกี่ยวกับปัญหาการร้องเรียนและหรือการฟ้องร้องผู้ให้บริการสาธารณสุขเพื่อเรียกหา ความรับผิดชอบ และดูเหมือนว่าจะมีแนวโน้มทิศทางที่เพิ่มสูงมากขึ้นจากปัจจัยกระแสธุรกิจด้านสุขภาพที่กล่าวไว้ข้างต้น มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า นอกจากผู้ป่วยหรือเครือญาติจะมีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งตามมูลละเมิด หรือผิดสัญญา กับผู้ให้บริการสาธารณสุขจำนวนมากแล้ว บางคดียังนำไปสู่การฟ้องร้องทางอาญาร่วมด้วย ซึ่งการเพิ่มขึ้นของคดีฟ้องร้อง ผู้ให้บริการสาธารณสุขนี้เอง ได้ส่งผลกระทบต่อตรงต่อด้านจิตใจ ทำให้ผู้ให้บริการสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ต้องประกอบวิชาชีพภายใต้ความกดดัน วิตกกังวล และหวาดกลัว จนกลายเป็นผลกระทบในเชิงลูกโซ่ไปยังด้านการปฏิบัติงาน คือ ทำให้ผู้ให้บริการสาธารณสุขเกิดการป้องกันตัว (Defensive Medicine) ด้วยการปฏิเสธการรักษา (อนุชา กาศลลังกา, 2556) ทั้งนี้ เพื่อตัดปัญหาความเสี่ยงจากการให้บริการที่ผิดพลาดเสียตั้งแต่ต้น

ในรายละเอียดของการเรียกหาความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ป่วยหรือเครือญาติจากผู้ให้บริการสาธารณสุข ของประเทศไทยนั้น เมื่อผู้ให้บริการสาธารณสุขปฏิบัติงานบกพร่องหรือผิดพลาดอันก่อให้เกิดความรับผิดชอบและส่งผลให้ผู้ผู้ป่วยได้รับความเสียหาย ผู้ป่วยหรือเครือญาติสามารถเรียกร้องความเสียหายในเบื้องต้นได้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นระบบการชดเชยให้ผู้รับบริการได้รับเงินทดแทนค่ารักษาพยาบาล โดยการบริหารจัดการของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการพิสูจน์ความผิด (ปณณวิธส์ ย่องชี้, 2566) คือ หากมีความเสียหายจากการเข้ารับการรักษา ก็สามารถใช้สิทธิร้องขอเงินเยียวยาได้โดยพลัน แต่เนื่องจากการชดเชยดังกล่าวกฎหมายกำหนดเงื่อนไขในลักษณะเป็นข้อจำกัด คือ คุ่มครองเฉพาะผู้รับบริการสาธารณสุขจากสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนไว้เท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมผู้รับบริการสาธารณสุขจากหน่วยงานสาธารณสุขทุกแห่ง ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากไม่ได้รับความคุ้มครองจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และที่สำคัญ คือ ความคุ้มครองประการนี้ไม่ครอบคลุมมาถึงการให้บริการสาธารณสุขในภาคเอกชน อีกทั้งระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเป็นเพียงการช่วยเหลือขั้นต้นเท่านั้น ทำให้การ

ช่วยเหลือจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติแต่เพียงมิติเดียว จึงไม่สามารถชดเชยความเสียหาย ที่เกิดจากผู้ให้บริการ สาธารณสุขอย่างได้สัดส่วน และจากปัจจัยดังกล่าวนี้เอง ฝ่ายผู้เสียหายจากการเข้ารับบริการ ทางสาธารณสุข จึงมักจะใช้สิทธิ เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่ ผู้ประกอบวิชาชีพสาธารณสุขทำงาน ในองค์กรเอกชน หรือพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพสาธารณสุข ทำงานในองค์กรของรัฐ เพื่อเรียกร้องให้มีการชดเชยความเสียหายจากผู้ให้บริการสาธารณสุขเพิ่มเติม ซึ่งการป้องกันความรับผิด ทางละเมิดของผู้ให้บริการสาธารณสุข โดยอาศัยระบบการประกันภัย ความรับผิดทางวิชาชีพนี้ ยังไม่ปรากฏการรับรองไว้โดย กฎหมายของประเทศไทยในทางแพร่หลายและเป็นมาตรฐาน และ การประกันภัยประเภทนี้ยังคงนับว่าเป็นการประกันภัย รูปแบบใหม่ในระบบกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยได้นำเอาเรื่องหลักประกันภัยทั่วไป โดยเฉพาะการประกันภัยค่า จุนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาปรับใช้กับกรณีดังกล่าวอย่างอนุโลม แต่ทว่าข้อกฎหมายตามหลักกฎหมาย ประกันภัยคำจุน ยังขาดรายละเอียดในประเด็นสำคัญอีกมาก ทั้งนี้ จากการศึกษาของ เวชศาสตร์ เรื่องโสภณฐ (2559) ได้ กล่าวสนับสนุนว่า เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายบังคับให้ผู้ให้บริการสาธารณสุขทุกคนต้องมีประกันภัย จึงยัง ถือว่าเป็นระบบประกันภัยภาคสมัครใจอยู่ ผู้ให้บริการสาธารณสุข จึงไม่ค่อยนิยมเข้าทำประกันภัยความรับผิดต่อวิชาชีพ เนื่องจากไม่ไว้วางใจต่อผู้รับประกันภัยว่าหากเกิดเหตุขึ้นแล้ว ผู้รับประกันจะยินยอมจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือไม่ เพียงไร ประกอบกับผู้รับประกันภัยมักจะกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดขอสำหรับประกันภัยความรับผิดต่อผู้ให้บริการสาธารณสุขอยู่ หลายกรณี ดังนี้ ผู้ให้บริการสาธารณสุข จึงเลือกที่จะไม่ทำประกันภัยความรับผิดต่อวิชาชีพตามระบบสมัครใจ

จากสภาพปัญหาของกฎหมายการประกันความรับผิดสำหรับผู้ให้บริการสาธารณสุขที่ผู้ศึกษากล่าวไว้ ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นประเด็นปัญหาข้อกฎหมายที่สมควรนำมาศึกษา ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบบกฎหมายการประกันภัยวิชาชีพของผู้ให้บริการ สาธารณสุขของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและได้สัดส่วนมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ให้บริการ สาธารณสุขตั้งวางอยู่บนมาตรฐานวิชาชีพโดยไร้แรงกดดัน หรือข้อกังวลว่าจะต้องเข้ามารับผิดชอบต่อจากการให้บริการ สาธารณสุขตั้งแต่ที่เคยผ่านมา

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายการประกันความรับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุขเปรียบเทียบกับกฎหมาย ในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และเครือรัฐออสเตรเลีย
2. ศึกษาและพัฒนาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการประกันความรับผิดสำหรับผู้ให้บริการสาธารณสุข

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประกันความรับผิดสำหรับผู้ให้บริการ สาธารณสุข ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย การ ประกันภัย และการประกันภัยคำจุน รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยวิชาชีพที่ใช้บังคับอยู่ในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และเครือรัฐออสเตรเลีย โดยอาศัยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วย การวิจัยศึกษาเอกสารทั้งภาษาไทยและเอกสารภาษาต่างประเทศ ตำรากฎหมาย บทความเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ทั้งนี้ นำข้อมูลมาเรียบเรียงศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยใช้วิธีแบบพรรณนาความ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทาง พัฒนาหรือการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการประกันความรับผิดสำหรับผู้ให้บริการสาธารณสุขในประเทศไทยต่อไป

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1) ผลการวิจัยการประกันความรับผิดชอบของผู้ให้บริการสาธารณสุข

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประกันภัยวิชาชีพของผู้ให้บริการสาธารณสุข ปรากฏผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังต่อไปนี้

(1) การประกันความรับผิดชอบของผู้ให้บริการสาธารณสุขตามกฎหมายของประเทศไทย

จากผลการศึกษา พบว่า การประกันความรับผิดชอบของผู้ให้บริการสาธารณสุขตามเนื้อหาทางกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย จำแนกออกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่

กรณีการประกันความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 กล่าวคือ กฎหมายฉบับนี้มุ่งหมายให้ความคุ้มครองด้านหลักประกันสุขภาพแห่งชาติกับประชาชนผู้ถือสัญชาติไทย โดยกฎหมายกำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดโดยกฎหมายฉบับนี้ (มาตรา 5) ผ่านการบริหารจัดการโดย “คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ” และ “กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ” โดยมีสำนักทำการ คือ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นหน่วยบริการในกิจการดังกล่าว ทั้งนี้ กรณีของการประกันความรับผิดชอบของผู้ให้บริการสาธารณสุขตามกฎหมายฉบับนี้ ปรากฏการรับรองไว้ให้กับผู้เสียหาย คือ ให้คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติกันเงินจำนวนไม่เกินร้อยละ 1 ของเงินที่จะจ่ายให้หน่วยบริการไว้เป็นเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้รับบริการ ในกรณีที่ผู้รับบริการได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการ โดยหาผู้กระทำผิดมิได้ หรือหาผู้กระทำผิดได้ แต่ยังไม่ได้รับค่าเสียหายภายในระยะเวลาอันสมควร (มาตรา 41) โดยในกรณีที่ผู้รับบริการได้รับความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการ โดยหาผู้กระทำผิดได้แต่ยังไม่ได้รับค่าเสียหายภายในระยะเวลาอันสมควรตามมาตรา 41 เมื่อสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้รับบริการไปแล้ว สำนักงาน มีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้กระทำผิดได้ (มาตรา 42) หรือก็คือกฎหมายให้สิทธิไล่เบี้ยเอากับผู้ให้บริการสาธารณสุขได้อยู่นั่นเอง อย่างไรก็ตาม การเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้นตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 นี้ เป็นระบบ การชดเชยให้ผู้รับบริการได้รับเงินทดแทนค่ารักษาพยาบาล โดยการบริหารจัดการของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นสำคัญ แต่เนื่องจากการชดเชยดังกล่าวกฎหมายกำหนดเงื่อนไขในลักษณะเป็นข้อจำกัด คือ คุ้มครองเฉพาะผู้รับบริการสาธารณสุขจากสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนไว้เท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมผู้รับบริการสาธารณสุขจากหน่วยงานสาธารณสุขทุกแห่ง ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากไม่ได้รับความคุ้มครองจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และที่สำคัญ คือ ความคุ้มครองประการนี้ไม่ครอบคลุมมาถึงการให้บริการสาธารณสุขในภาคเอกชน อีกทั้งระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเป็นเพียงการช่วยเหลือขั้นต้นเท่านั้น โดยการจ่ายเป็นเงินชดเชยจำนวนไม่สูงนัก (เวชศาสตร์ เรื่องโสภณฐ์, 2559) ทำให้การช่วยเหลือจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติแต่เพียงมิติเดียว จึงไม่สามารถชดเชยความเสียหายที่เกิดจาก ผู้ให้บริการสาธารณสุขอย่างได้สัดส่วน

กรณีการประกันความรับผิดชอบโดยอาศัยกฎหมายการประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ กฎหมายประกันภัย เป็นเอกเทศสัญญารูปแบบหนึ่งที่รับรองไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดบททั่วไปไว้ในมาตรา 861 ระบุว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลง จะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย” สัญญาค้ำประกันจึงเป็นสัญญาต่างตอบแทน ที่มีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องได้ 3 ฝ่าย ได้แก่ “ผู้รับประกันภัย” หมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ “ผู้เอาประกันภัย” หมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย และ “ผู้รับประกันภัย” หมายความว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือรับจำนวนเงินใช้ให้ อนึ่ง ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยนั้น จะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวกันก็ได้ (มาตรา 862) อย่างไรก็ตาม หลักกฎหมายว่าด้วยการประกันภัยของประเทศไทย ตกอยู่ภายใต้หลักความเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Principle of

Insurable Interest) คือ ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้นั้น ย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างใด (มาตรา 863) นอกจากนี้ตามหลักการทั่วไปของกฎหมายประกันภัย ยังคำนึงถึงหลักสุจริตอย่างยิ่ง (Principle of Utmost Good Faith) หลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง (Principle of Indemnities) และหลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation) อีกด้วย มีข้อสังเกตว่า ในกรณีของการประกันภัยความรับผิดทางวิชาชีพนี้ ยังไม่ปรากฏ การรับรองไว้โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การประกันความรับผิดของ ผู้ให้บริการทางสาธารณสุข โดยอาศัยกฎหมายการประกันภัยความรับผิดทางวิชาชีพ ยังไม่มีบทบังคับตามกฎหมาย ในทางเฉพาะ โดยในทางปฏิบัติจะนำเอา “การประกันภัยค่าจูน” ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาปรับใช้อย่างอนุโลม กล่าวคือ เป็นการประกันวินาศภัยประเภทหนึ่ง ที่บริษัทผู้รับประกันภัยจะชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น แก่บุคคลภายนอก ในที่นี้คือ ผู้ป่วย หรือญาติผู้ป่วย หากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความเสียหายที่ผู้เอาประกันภัย คือ ผู้ให้บริการสาธารณสุข จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบตามกฎหมายต่อบุคคลภายนอกนั้น ตัวอย่างเช่น แพทย์ผู้เอาประกันภัยค่าจูน ได้ทำการรักษาผู้ป่วย แต่ปรากฏว่าจากการรักษาทำให้ผู้ป่วยได้รับบาดเจ็บต่อร่างกายหรือสุขภาพยิ่งขึ้น หากความเสียหาย ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความเสียหายที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้เอาประกันภัย เป็นฝ่ายที่จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแล้ว บริษัทผู้รับประกันภัยก็มีหน้าที่เข้าไปรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นตามที่กรมธรรม์กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบไว้

(2) การประกันความรับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุขตามกฎหมายต่างประเทศ

กรณีสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ การประกันภัยความรับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุข (การให้บริการทางการแพทย์) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ปรากฏอยู่ในหลากหลายรูปแบบตามแต่กฎหมายของมลรัฐ แต่โดยทั่วไปแล้วจะเป็นลักษณะของ การประกันภัยภาคสมัครใจ ตัวอย่างเช่น มลรัฐเท็กซัส (Texas) มีการบัญญัติเรื่องการประกันภัยความรับผิดทางการแพทย์ขึ้นเป็นหมวดเฉพาะหนึ่งในประมวลกฎหมายประกันภัย (Texas Insurance Code) ลักษณะบี (Subtitle B) บทที่ 1901 (Chapter 1901) Professional Liability Insurance for Physicians and Health Care Provider และ Code of Alabama Title 27: Insurance- Chapter 1-Medical Liability Insurance (รจนศม ปรัชญาพิพัฒน์, 2555)

กรณีสาธารณรัฐฝรั่งเศส กล่าวคือ มีการบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกันภัยความรับผิดทางการแพทย์ ไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายประกันภัย (Insurance Code of French) บรรพ 2 หัวข้อที่ 5 เรื่อง การประกันภัย ความรับผิดในวิชาชีพทางการแพทย์ โดยในประมวลกฎหมายฉบับดังกล่าวได้จำแนกหมวดหมู่เรื่องการประกันภัยอย่างชัดเจน ซึ่งมีทั้งการประกันภัยภาคสมัครใจ และการประกันภัยภาคบังคับ โดยแยกเป็น บรรพ 1 - บรรพ 5 ซึ่งในบรรพ 2 จะกล่าวถึง การประกันภัยภาคบังคับ (Compulsory Insurance) ที่กำหนดกรณีการประกันภัยความรับผิดทางการแพทย์รวมอยู่ด้วย ทำให้การประกันความรับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุขในระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส จึงดำเนินไปในระบบบังคับ ทั้งนี้เพื่อบังคับคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ และรวมไปถึงการสร้างหลักประกันให้แก่ผู้ป่วย หรือ ญาติของผู้ป่วยว่าจะได้รับการชดเชยความเสียหายจากกระบวนการการรักษาที่ไม่พึงประสงค์อย่างเพียงพอและได้สัดส่วน

กรณีเครือรัฐออสเตรเลีย กล่าวคือ กฎหมายมีการสร้างระบบประกันภัยความรับผิดทางการแพทย์อย่างแพร่หลาย โดยมีทั้งลักษณะการรวมตัวกันเป็นสมาคม เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพทางการแพทย์ที่สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยสมาคม จะเข้าดำเนินการชดเชยเยียวยาให้แก่ผู้ป่วย หรือญาติของผู้ป่วยหากเกิดกรณีที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขทำการรักษาจนเกิด ความเสียหาย หรือเหตุที่ไม่พึงปรารถนาขึ้น นอกจากนี้ยังมีกฎหมายการประกันภัยทางการแพทย์ เป็นหลักการประกันภัย ความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ (Medical Indemnity Insurance) ในทางเฉพาะอีกด้วย โดยดำเนินไป ในรูปแบบการประกันภัยความรับผิดซึ่งชดเชยให้กับผู้ปฏิบัติงานทางการแพทย์ (medical practitioner) ในกรณีที่ต้อง สูญเสียเงิน หรือต้องชดเชยเงินตามกฎหมายจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน ตัวอย่างเช่น การฟ้องร้องเนื่องจากการบาดเจ็บ หรือการเสียชีวิตเนื่องจากการรักษา เป็นต้น อันเป็นวิธีการที่ถือว่าเป็นการส่งต่อความเสี่ยงของการสูญเสียจากผู้เอาประกันภัย คือ ผู้ให้บริการสาธารณสุขไปยังผู้รับประกันภัย โดยมีเงื่อนไขสำคัญ คือ ผู้เอาประกันภัยต้องจ่ายเงินจำนวนหนึ่งซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย

(premium) ให้แก่ผู้รับประกันภัย แต่ทั้งนี้ ไม่รวมความผิดทางอาญา มีข้อสังเกตว่า ในกลยุทธ์การแข่งขันทางธุรกิจของ ประกันภัยวิชาชีพ ปรากฏว่าบริษัทเอกชนในเครือรัฐออสเตรเลีย จะมีการออกแบบกรรมธรรม์ที่หลากหลายสำหรับผู้ประกอบ วิชาชีพทางการแพทย์โดยเฉพาะ (Medical Malpractice Insurance) รวมทั้งมีกรรมธรรม์สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ เฉพาะทางในบางสาขาอีกด้วย ตัวอย่างเช่น Medical Insurance Group Australia (MIGA) หรือมีการออกแบบกรรมธรรม์ สำหรับศัลยกรรมเสริมความงาม (Cosmetic Surgery) เป็นต้น

2) อภิปรายการประกันความรับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุขของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมาย ใน ต่างประเทศ

การเรียกหาความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ป่วยหรือเครือญาติจากผู้ให้บริการสาธารณสุขของประเทศไทยนั้น เมื่อผู้ ให้บริการสาธารณสุขปฏิบัติงานบกพร่องหรือผิดพลาดอันก่อให้เกิดความรับผิดและส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับความเสียหาย ผู้ป่วย หรือเครือญาติสามารถเรียกร้องความเสียหายในเบื้องต้นได้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็น ระบบการชดเชยให้ผู้รับบริการได้รับเงินทดแทนค่ารักษาพยาบาล โดยการบริหารจัดการของสำนักงานหลักประกันสุขภาพ แห่งชาติ แต่เนื่องจากการชดเชยดังกล่าวกฎหมายกำหนดเงื่อนไขในลักษณะเป็นข้อจำกัด คือ คุ่มครองเฉพาะผู้รับบริการ สาธารณสุขจากสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนไว้เท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมผู้รับบริการสาธารณสุขจากหน่วยงาน สาธารณสุขทุกแห่ง ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากไม่ได้รับความคุ้มครองจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และที่สำคัญ คือ ความคุ้มครองประการนี้ไม่ครอบคลุมมาถึงการให้บริการสาธารณสุขในภาคเอกชน อีกทั้งระบบหลักประกันสุขภาพ แห่งชาติเป็นเพียงการช่วยเหลือขั้นต้นเท่านั้น ทำให้การช่วยเหลือจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติแต่เพียง มิติเดียว จึง ไม่สามารถชดเชยความเสียหายที่เกิดจากผู้ให้บริการสาธารณสุขอย่างได้สัดส่วน และจากปัจจัยดังกล่าวนี้เอง ฝ่ายผู้เสียหาย จากการเข้ารับบริการทางสาธารณสุข จึงมักจะใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พานิชย์ ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพสาธารณสุขทำงานในองค์กรเอกชน หรือพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของ เจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพสาธารณสุขทำงานในองค์กรของรัฐ เพื่อเรียกร้องให้มีการชดเชยความเสียหาย จากผู้ให้บริการสาธารณสุขเพิ่มเติม ซึ่งการป้องกันความรับผิดทางละเมิดของผู้ให้บริการสาธารณสุข โดยอาศัยระบบการ ประกันภัยความรับผิดทางวิชาชีพนี้ ยังไม่ปรากฏการรับรองไว้โดยกฎหมายของประเทศไทยในทางแพร่หลายและเป็น มาตรฐาน และการประกันภัยประเภทนี้ยังคงนับว่าเป็นการประกันภัยรูปแบบใหม่ในระบบกฎหมายของประเทศไทย ซึ่ง ประเทศไทยได้นำเอาเรื่องหลักประกันภัยทั่วไป โดยเฉพาะการประกันภัยค่าจุนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพานิชย์ มาปรับ ใช้กับกรณีดังกล่าวอย่างอนุโลม แต่ทว่าข้อกฎหมายตามหลักกฎหมายประกันภัยค่าจุน ยังขาดรายละเอียด ในประเด็นสำคัญ ซึ่งจากผลการศึกษาในทางเปรียบเทียบกับกรณีการประกันความรับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุขในต่างประเทศแล้ว ปรากฏผล การศึกษาว่า ทั้งกรณีของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และเครือรัฐออสเตรเลีย ต่างมีการรับรองกฎหมายเกี่ยวกับการ ประกันภัยทางวิชาชีพแพทย์ หรือก็คือ กฎหมายการประกันความรับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุขใช้บังคับ อย่างเป็นแบบ แผน โดยกรณีของสหรัฐอเมริกา และเครือรัฐออสเตรเลีย ใช้ระบบการประกันภัยวิชาชีพแบบสมัครใจ แต่กรณีของเครือรัฐ ออสเตรเลียนั้น ดำเนินไปในรูปแบบการประกันภัยความรับผิดซึ่งชดเชยให้กับผู้ปฏิบัติงานทางการแพทย์ (medical practitioner) ในกรณีที่ต้องสูญเสียเงิน หรือต้องชดเชยเงินตามกฎหมายจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน ตัวอย่างเช่น การฟ้องร้อง เนื่องจากการบาดเจ็บ หรือการเสียชีวิตเนื่องจากการรักษา เป็นต้น อันเป็นวิธีการที่ถือว่าเป็นการส่งต่อความเสี่ยงของการ สูญเสียจากผู้เอาประกันภัย คือ ผู้ให้บริการสาธารณสุขไปยังผู้รับประกันภัย โดยมีเงื่อนไขสำคัญ คือ ผู้เอาประกันภัยต้อง จ่ายเงินจำนวนหนึ่งซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย (premium) ให้แก่ผู้รับประกันภัย แต่กรณีของสหรัฐอเมริกานั้น จะเป็นกรณีที่ผู้ รับประกันจะชดเชยเยียวยาความเสียหายจากการรักษาที่ไม่พึงประสงค์ให้แก่ผู้ป่วย หรือญาติผู้ป่วย อันเป็นการชดเชยให้แก่ บุคคลภายนอกโดยตรง อันมีลักษณะในทำนองเช่นเดียวกับการประกันภัยค่าจุนในระบบกฎหมายประกันภัยของประเทศไทย ส่วนกรณีสาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้ระบบการประกันวิชาชีพแบบบังคับ โดยกระทำการขึ้นในรูปของ “ประมวลกฎหมายประกันภัย”

และจำแนกออกเป็นหมวด หรือลักษณะเฉพาะว่าด้วยการประกันภัยวิชาชีพทางการแพทย์ โดยผลจากการศึกษาที่ได้รับมา ในประเด็นนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า สามารถนำมาเป็นตัวแบบเพื่อการพัฒนากระบวนการประกันภัยความรับผิดชอบของผู้ให้บริการสาธารณสุขในระบบกฎหมายของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์การขยายตัวทางธุรกิจ ของผู้ให้บริการด้านสุขภาพที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้ ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเพิ่มเติมหมวดว่าด้วยการประกันภัยทางวิชาชีพขึ้นเป็นหมวดเฉพาะ ในระบบการประกันภัยแบบสมัครใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ให้บริการสาธารณสุขว่า การปฏิบัติหน้าที่ทางการสาธารณสุข สามารถที่จะประกันความรับผิดชอบโดยกฎหมายประกันภัย ทางวิชาชีพเข้ามาลดทอนความรับผิดชอบจากการปฏิบัติหน้าที่ตามจริยธรรมทางวิชาชีพ โดยในขั้นต้นนี้ ผู้ศึกษามีความเห็นว่ามีให้เกิดผลกระทบต่องบประมาณของหน่วยงานบริการสาธารณสุขทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จึงสมควรนำเอาแบบ การประกันภัยทางวิชาชีพในรูปแบบบังคับตามตัวของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาใช้บังคับ เนื่องจากจะเป็นการเพิ่มภาระ ด้านงบประมาณให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพจนเกินสมควรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่ การกำหนดเพดานค่าให้บริการทางสาธารณสุขของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพในทางสูงขึ้นจนเกินสมควร อันจะส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ใช้บริการสาธารณสุข

อนึ่ง หากจะมีการส่งเสริมให้ผู้ให้บริการสาธารณสุขทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทำประกันความรับผิดทางวิชาชีพ เมื่อมีกฎหมายการประกันภัยวิชาชีพใช้บังคับในประเทศไทยแล้ว ผู้ศึกษามีความเห็นเพิ่มเติมว่าสามารถเลือกใช้วิธีการให้เงินอุดหนุนจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติกับผู้ให้บริการสาธารณสุขได้อีกมิติหนึ่ง โดยอาจให้การสนับสนุนเป็นเงินประกันภัยวิชาชีพให้แก่ผู้ให้บริการสาธารณสุขในสัดส่วนร้อยละ 10 ของมูลค่าเบี้ยประกันภัยทางวิชาชีพนั้น อันจะสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ให้บริการสาธารณสุขสมัครใจเข้าดำเนินการประกันความรับผิดชอบด้วยระบบประกันภัยวิชาชีพได้มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการประกันความรับผิดชอบสำหรับผู้ให้บริการสาธารณสุข แบ่งออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ 1) การประกันภัยความรับผิดตามกฎหมาย คือ การขอรับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หากเกิดกรณีการรักษาก่อผลที่ไม่พึงประสงค์กับผู้ป่วย ซึ่งเป็นระบบการชดเชยให้ผู้รับบริการได้รับเงินทดแทน ค่ารักษาพยาบาล โดยการบริหารจัดการของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ แต่เนื่องจากการชดเชยดังกล่าวกฎหมายกำหนดเงื่อนไขในลักษณะเป็นข้อจำกัด คือ คุ่มครองเฉพาะผู้รับบริการสาธารณสุขจากสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนไว้เท่านั้น เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดบังคับให้ต้องขึ้นทะเบียนตามกฎหมายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ความคุ้มครองจึงไม่ครอบคลุมผู้รับบริการสาธารณสุขในทุกกรณี และความคุ้มครองประการนี้ไม่ครอบคลุมมาถึงการให้บริการสาธารณสุขในภาคเอกชนแต่อย่างใด อีกทั้งระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเป็นเพียงการช่วยเหลือขั้นต้นเท่านั้น ทำให้การช่วยเหลือจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติแต่เพียงมิติเดียว จึงไม่สามารถชดเชยความเสียหายที่เกิดจากผู้ให้บริการสาธารณสุขอย่างได้สัดส่วน จากปัจจัยดังกล่าวฝ่ายผู้เสียหายจากการเข้ารับบริการทางสาธารณสุข จึงมักจะใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพสาธารณสุขทำงาน ในองค์กรเอกชน หรือพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ในกรณีที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขปฏิบัติงานในองค์กรของรัฐ เพื่อเรียกร้องให้มีการชดเชยความเสียหายจากผู้ให้บริการสาธารณสุขเพิ่มเติม 2) การประกันภัยความรับผิดภาคสมัครใจ คือ ผู้ให้บริการสาธารณสุขสมัครใจเอาประกันภัยความรับผิดทางวิชาชีพไว้กับผู้ประกอบการธุรกิจประกันภัย อย่างไรก็ตาม กรณีกการประกันภัยวิชาชีพภาคสมัครใจในระบบกฎหมายของประเทศไทย ณ ปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏ การตรากฎหมายรองรับไว้เป็นการเฉพาะ คงปรากฏเพียงการนำเอาหลักประกันภัยค่าจูนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้อย่างอนุโลมเท่านั้น ซึ่งยังคงมีข้อบกพร่องทางความคุ้มครองในหลายประการ ทำให้ผู้เอาประกันภัยและรวมถึง ผู้รับประกันภัยไม่มีความเชื่อมั่นที่จะเลือกการประกันความรับผิดชอบด้วยกลไกของการประกันภัยค่าจูน เนื่องจากไม่มีมาตรฐานแบบแผนเทียบเท่ากับการประกันภัย

วิชาชีพ ซึ่งการดังกล่าวนี้แตกต่างไปจากกรณีการประกันภัยวิชาชีพของสหรัฐอเมริกา และเครือรัฐออสเตรเลีย ที่ปรากฏการรับรองกรณีไว้โดยกฎหมายในทางเฉพาะในรูปแบบสมัครใจ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า สามารถนำมาเป็นต้นแบบเพื่อพัฒนาระบบกฎหมายการประกันภัยวิชาชีพของผู้ให้บริการสาธารณสุขของประเทศไทย ให้มีประสิทธิภาพและได้สัดส่วนมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ให้บริการสาธารณสุขตั้งวางอยู่บนมาตรฐานวิชาชีพโดยไร้แรงกดดัน หรือข้อกังวลว่าจะต้องเข้ามารับผิดชอบจากการให้บริการสาธารณสุข

ในการนี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาใน 2 ประเด็น ดังนี้

ก) ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 โดยกำหนดให้สถานบริการสาธารณสุขทุกแห่งต้องขึ้นทะเบียนหน่วยบริการกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติในระบบบังคับ

ข) ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเพิ่มหมวดการประกันภัยวิชาชีพขึ้นเป็นการเฉพาะ ในรูปแบบสมัครใจ ตามต้นแบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และเครือรัฐออสเตรเลีย

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2566). *ส่องโอกาสทางธุรกิจ 'สุขภาพและการแพทย์' ปี 2024*. <https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1098407>

ปานสมักญ์ เจริญพัฒน์. (2554). การฟ้องคดีบริการทางการแพทย์ในอังกฤษ. *ตุลาการ*, 58(2), 149-170.

ปณณณวัสน์ ย่องชี. (2566). มาตรการคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข โดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(3), 55-67.

รจนสม ปรัชญาพัฒน์. (2555). *ประกันภัยความรับผิดในวิชาชีพทางการแพทย์: ศึกษากรณีการประกันภัยภาคสมัครใจ*.

ปริญญาานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

เวชศาสตร์ เรื่องโศกฤษฎี. (2559). การประกันภัยความรับผิดทางการแพทย์ในประเทศไทย. *วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข*, 2(3), 343-355.

แสง บุญเฉลิมวิภาส. (2555). *ปัญหาฟ้องร้องทางการแพทย์ผู้ให้บริการสาธารณสุขและแนวทางแก้ไข*.

<https://www.sirirajgrad.com/wp-content/uploads/2018/02/%E0%B8%9B%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%9F%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87.pdf>

อนุชา กาสลังกา. (2556). การศึกษาปัญหาแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขฟ้องเนื่องจากการรักษาพยาบาล. *วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ*, 9(1), 57-69.

Insurance Code of French. <https://french-business-law.com/french-legislation/legitext000006073984-french-insurance-code/>

พิธีกรรมแซยิดองค์เทพ : การเปรียบเทียบพิธีกรรมภายใน และภายนอกศาลเจ้า จังหวัดภูเก็ต

Saeyid Rituals of Deities: A Comparison of Ritual Practices Inside and Outside Chinese Shrines in Phuket Province

รุ่งรัตน์ ทองสกุล¹, รุ่งกานต์ ภูมิพงษ์²

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 83000

โทร. 0 9212 4694 6 อีเมล rungrat.t@pkru.ac.th

²สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 83000

โทร. 0 9508 7667 7 อีเมล s6510789120@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบพิธีกรรมแซยิดองค์เทพภายใน และภายนอกศาลเจ้า จังหวัดภูเก็ต เลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง ได้แก่ พื้นที่ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง พิธีกรรมแซยิดองค์เทพเตียนฮู้หง่วนโส่ย (เล่าเอี้ย) วันที่ 26 – 28 ตุลาคม พ.ศ. 2567 และบ้านของผู้จัดพิธีกรรมแซยิด จำนวน 1 หลัง พิธีกรรมแซยิดองค์เทพเจ่งฮู้ฮองเอี้ย วันที่ 14 – 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า 1. พิธีกรรมแซยิดองค์เทพภายในศาลเจ้า ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาของพิธีกรรม จัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองวันประสูติขององค์เทพ แสดงความเคารพและรำลึกถึงองค์เทพ 2) ลักษณะขององค์เทพเตียนฮู้ หง่วนโส่ย เป็นปรมาจารย์ด้านการแสดงและศิลปะความบันเทิง 3) ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม เช่น ปางเอี้ย อี้วเก้ง ไซ้กุ้น ส่างหยกฮ้อง จิวเอี้ย และ 4) องค์ประกอบของพิธีกรรม มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม เช่น ฮวดกั้ว ม้าทรง ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม อาหารคาวหวาน และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม และพิธีกรรมแซยิดองค์เทพภายนอกศาลเจ้า ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาของพิธีกรรม จัดขึ้นตามคำสั่งขององค์เทพ และการแก้บน 2) ลักษณะขององค์เทพเจ่งฮู้ฮองเอี้ย หรือหม่าอู่หวาง เป็นเทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์และความกล้าหาญ 3) ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม เช่น คู้ตัว ปักเต็กเทียมหรือปักเต็กฮู้ ไหว้หรือเส่ง ไปฮุ้นลูกหลาน ไก้ยห่าน และ 4) องค์ประกอบของพิธีกรรม มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม เช่น ฮวดกั้ว ม้าทรง ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม อาหารคาวหวาน และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม และ 2. พิธีกรรมแซยิดองค์เทพภายใน และภายนอกศาลเจ้า เป็นพิธีกรรมที่แสดงความเคารพต่อองค์เทพ และความศรัทธาของผู้เข้าร่วมพิธี โดยมีองค์ประกอบหลักของพิธีกรรมที่ใกล้เคียงกัน ส่วนที่แตกต่างกัน เช่น องค์เทพ ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม งานวิจัยนี้ช่วยบันทึกสัญลักษณ์เชิงพิธีกรรมของชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต และเป็นส่วนหนึ่งของการสืบสานวัฒนธรรมพื้นถิ่น

คำสำคัญ : พิธีกรรม แซยิด องค์เทพ ศาลเจ้า

Abstract

This research aimed to study and compare the Saeyid deity rituals conducted both inside and outside shrines in Phuket Province. The study areas were purposively selected, comprising the Jui Tui Tao Bo Keng Shrine, where the Saeyid Tian Hu Nguan Sui (Lao Eia) ritual was held from October 26th to 28th, 2024, and a residence in Phuket Province that hosted the Saeyid ritual, specifically for the Jeng Hu Ong Eia Saeyid ritual from November 14th to 16th, 2024. This qualitative research collected data through fieldwork,

interviews, participant observation, and non-participant observation. The results were presented using descriptive analysis.

The results indicated that 1. The Saeyid deity rituals inside the shrine consisted of: 1) Background of the ritual, which was organized to celebrate the deity's birthday, honoring and commemorating the deity, 2) Characteristics of Tian Hu Nguan Sui as a master in performance and the performing arts, 3) Ritual Procedures included actions such as Pang Eia, Iew Keng, Khoi Kun, Sang Yok Ong, and Siu Eia, and 4) Ritual Components involved the participants including Huad Kua (ritual conductors), Ma Song (devotee-mediums), attendees, food offerings (savory and sweet), and ritual equipment. The Saeyid deity rituals conducted outside shrines consisted of: 1) Background of the rituals, which were performed according to the deity's command and as acts of vow fulfillment, 2) Characteristics of Jeng Hu Ong Eia or Ma Wu Wang as the deity of loyalty and courage, 2) Ritual Procedures included Kui Tua, Pak Dtek Thiam or Pak Dtek Hu, Wai Ngo Seng, Po Un Luk Lan, and Kui Han, and 4) Ritual Components included Huad Kua (ritual conductors), Ma Song (devotee-mediums), attendees, food offerings (savory and sweet), and ritual equipment. 2. Both internal and external Saeyid rituals served to honor the deities and expressed the faith of attendees. The main ritual components were similar, though differences were found in the specific deities and ritual procedures. This research helps document the ritual symbols of the Chinese community in Phuket Province and contributes to the preservation of local culture.

Keywords : ritual, Saeyid, Deity, shrine

บทนำ

จังหวัดภูเก็ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญระดับโลกที่มีทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรมอันโดดเด่น โดยเฉพาะทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เนื่องจากเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมที่รวมผู้คนหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย มลายู จีน ปัทมาสน์ พิณนกุล (2563 : 53) กล่าวว่า กลุ่มคนจีน และกลุ่มคนชาติต่าง ๆ เข้ามาเพื่อสร้างความมั่นคง และร่ำรวย จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะแร่ดีบุก จึงกลายเป็นผู้ก่อร่างสร้างเมืองภูเก็ตให้มีการพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ สอดคล้องกับ สุลิมาน (นฤมล) วงศ์สุภาพ (2544 : 40 - 41) ระบุว่าชาวจีนที่อพยพมาอยู่ภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นคนงานเหมืองแร่ และยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนไว้อย่างเหนียวแน่นมาอย่างต่อเนื่อง

ศาสนาสถานที่หลอมรวมชาวจีนผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นพื้นที่ที่แสดงออกถึงความเป็นหนึ่งเดียว คือ “ศาลเจ้า” หรือชาวภูเก็ตเรียกว่า “ฮั้ม” ปัทมาสน์ พิณนกุล (2563 : 2) กล่าวว่า ศาลเจ้าเป็นศาสนาสถานที่สร้างขึ้นตามความเชื่อ เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางของการแสดงออกทางประเพณี วัฒนธรรมของคนเชื้อสายจีนที่มีความศรัทธาต่อองค์เทพ ศาลเจ้าจึงมีความผูกพันใกล้ชิดกับคนจีนในภูเก็ตเป็นอย่างมาก ถือเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มีการสร้างรูปเคารพองค์เทพเจ้าในรูปลักษณะของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นำมาประดิษฐานไว้ในศาลเจ้า เพื่อประกอบพิธีกรรมตามประเพณี สอดคล้องกับ สมชาย มนุจันทร (10 ธันวาคม 2567, สัมภาษณ์) กล่าวถึงบทบาทของศาลเจ้าในภูเก็ตว่า เป็นแหล่งรวมของผู้คนที่หลากหลาย เป็นแหล่งรวมสรรพวิชา เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น ศาลเจ้าจึงเป็นพื้นที่แห่งจินตนาการที่ใช้แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นจีน

สันต์ สุวัจนารักษ์ (2558 : 124 - 140) กล่าวว่าพื้นที่ที่ใช้ฐานคิดในเรื่องของศาสนาสถานที่เอื้อให้เกิดการผสมผสานระหว่างรอยแยกทางกายภาพ และนามธรรมว่า พื้นที่เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่เข้าไปใช้ประโยชน์หลายรูปแบบ รวมทั้งเข้าไปร่วมปรับเปลี่ยน

ครอบครอง โดยเชื่อว่าพื้นที่เป็นหัวใจสำคัญเช่นเดียวกับพื้นที่ “ศาลเจ้า” ที่ทำให้คนจีนสามารถสร้าง หรือควบคุมพื้นที่ที่เป็นองค์ประกอบทางกายภาพ และเป็นสัญลักษณ์ความเป็นคนจีน ทำให้พื้นที่เกิดประโยชน์ เกิดคุณค่า และเกิดการสร้างสรรค์อย่างทางสังคม โดยมีศาลเจ้าเป็นภาพตัวแทน อังรี เลอเฟบว์ (Lefebvre, 1991) มองพื้นที่ว่าเป็นประดิษฐกรรมทางสังคมที่เรียกว่า “Social Space” เป็นผลผลิตของเทคนิควิทยาการของการสร้างพื้นที่ เรียกว่า “การทำพื้นที่ให้บริสุทธิ์ผ่องน่ายกย่องบูชา” มากกว่าเป็นพื้นที่ตามธรรมชาติ โดยสร้างความศักดิ์สิทธิ์ด้วยการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่เฉพาะเจาะจงของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อมิให้มีการล่วงล้ำหรือล่วงละเมิดได้ ขณะเดียวกันก็มีการกำหนดผู้ดูแลปกป้องหรือผู้พิทักษ์ความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่นั้น ๆ อย่างไรก็ตาม พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และผู้ดูแลพื้นที่จะเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย

การประกอบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนที่จัดขึ้นในพื้นที่ศาลเจ้า โดยสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้เกิดขึ้นผ่านพิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติต่อกันมา เพื่อสร้างความสบายใจแก่ผู้ปฏิบัติ นอกจากประเพณีถือศีลกินผักที่จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่แล้ว ภูเก็ตยังมีพิธีกรรมแซยิดที่จัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองวันเกิดองค์เทพเจ้า เป็นการแสดงความเคารพและระลึกถึงองค์เทพ คำว่า “แซยิด” หมายถึง “วันที่มีอายุครบ 5 รอบนักษัตร คือ 60 ปีบริบูรณ์ตามคติของจีน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 407) จันทรสุตา ไชยประเสริฐ (2566 : 350) กล่าวถึงพิธีกรรมแซยิดว่า ในแต่ละศาลเจ้าให้ความสำคัญกับองค์เทพเจ้าแตกต่างกันส่งผลให้การประกอบพิธีกรรมแซยิดของแต่ละศาลเจ้ามีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ศาลเจ้าที่มีการประกอบพิธีกรรมแซยิดมากที่สุด คือ ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง เป็นศาลเจ้าซึ่งเป็นที่รู้จักของคนต่างชาติ คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยพื้นถิ่น เนื่องจากเป็นศาลเจ้าที่จัดพิธีถือศีลกินผักอย่างยิ่งใหญ่ รวมทั้งเป็นศาลเจ้าที่มีม้าทรงที่ขึ้นทำเนียบของศาลเจ้ามากที่สุด ตามที่ เพชรมิ่งกร รัตนวิสุทธิ (8 ธันวาคม 2567, สัมภาษณ์) กล่าวว่า ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้งเป็นศาลเจ้าที่มีผู้คนมาเข้าร่วมประเพณีกินผักมากที่สุดของจังหวัดภูเก็ต และเป็นอันดับหนึ่งของภาคใต้ ภายใน ศาลเจ้ามีห้อง “กั๋วอ๋องไต่เต่” เปรียบเสมือนหัวใจหลักของศาลเจ้า ทำให้ผู้คนจำนวนมากเข้ามาสักการะทั้งในประเพณีกินผัก และโอกาสอื่น ๆ เช่น พิธีกรรมแซยิด โดยเฉพาะพิธีกรรมแซยิดขององค์เทพเตียนฮุ้นฮ่วนโส่ย (เล่าเอี้ย) ที่ชาวไทยเชื้อสายจีนเคารพนับถือว่าเป็นนักรบ เป็นเทพเจ้าของชาวจีนที่มีความสามารถในฐานะศิลปินด้านการแสดงงิ้ว

นอกจากการจัดพิธีกรรมแซยิดในศาลเจ้าแล้ว ยังพบว่า มีพิธีกรรมแซยิดที่จัดขึ้นนอกศาลเจ้า ในพื้นที่บ้านเรือนของผู้ที่มีความประสงค์จะจัดพิธีกรรมนี้ภายในพื้นที่ของตนเอง แม้ต้องอาศัยงบประมาณจำนวนมากแต่ก็ยินดีทำเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ เช่น พิธีกรรมแซยิดภายในบ้านของ ธนคม ยี่หลั่นสุวรรณ (9 ธันวาคม 2567, สัมภาษณ์) เป็นพิธีกรรมแซยิดองค์เทพเง้งฮุ้นฮุ้นเอี้ย เพื่อเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลแก่สมาชิกในบ้าน

พิธีกรรมแซยิดทั้งภายใน และภายนอกศาลเจ้า มีรายละเอียดของพิธีกรรมที่น่าสนใจโดยอาศัยความเชื่อ และบริบทต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาเรื่อง “พิธีกรรมแซยิดองค์เทพ : การเปรียบเทียบพิธีกรรมภายใน และภายนอกศาลเจ้า จังหวัดภูเก็ต” ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบถึงพิธีกรรมแซยิดทั้งภายใน และภายนอกศาลเจ้าว่า มีองค์ประกอบและความหมายเชิงสัญลักษณ์อย่างไร รวมถึงพิธีกรรมแซยิดภายใน และภายนอกศาลเจ้ามีกระบวนการขั้นตอน และบทบาทของผู้เข้าร่วมพิธีแตกต่างกันอย่างไร คำตอบเหล่านี้จะนำไปสู่การทำความเข้าใจความเชื่อ แนวคิด รวมถึงค่านิยมของผู้คนต่อการประกอบพิธีกรรมดังกล่าว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพิธีกรรมแซยิดในศาลเจ้า และภายนอกศาลเจ้า จังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของพิธีกรรมแซยิดภายใน และภายนอกศาลเจ้า จังหวัดภูเก็ต

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ปฏิบัติงานภาคสนามโดยพิจารณาเลือกพื้นที่แบบเจาะจงเป็นตัวแทนในการศึกษา ได้แก่ พื้นที่ภายในศาลเจ้า เลือกเจาะจงศาลเจ้าที่มีผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแซยิดมากที่สุด ได้แก่

ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ๊เก้ง จังหวัดภูเก็ต ประกอบพิธีกรรมแซยิดองค์เทพเตียนฮุ้นหวุ่นโส่ย (เล่าเอ๋ย) ระหว่างวันที่ 26 – 28 ตุลาคม พ.ศ. 2567 และพื้นที่ภายนอกศาลเจ้า เลือกละแฉ่งบ้านที่เจ้าของบ้านเป็นร่างทรงขององค์เทพ ได้แก่ บ้านเลขที่ 232/44 ต.ตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมแซยิดองค์เทพเจ่งฮุ้นอ้งเอ๋ย ระหว่างวันที่ 14 – 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567

กลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) 15 คน โดยมีคุณสมบัติที่เหมาะสม ได้แก่ 1) ปราชญ์ด้านวัฒนธรรมจีนจังหวัดภูเก็ต 4 คน เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีความรู้ความสามารถด้านวัฒนธรรมจีน สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับชาวจีน วัฒนธรรมจีนในภูเก็ตได้ 2) ผู้ประกอบพิธีกรรมแซยิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมแซยิด 4 คน เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมแซยิด (ฮวดกั้ว) ร่างทรงองค์เทพ (ม้าทรง) ที่ทำหน้าที่นี้มาอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี และ 3) บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน นักท่องเที่ยว และผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมแซยิด 7 คน เป็นนักวิชาการด้านวัฒนธรรม อาจารย์ผู้สอนด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มัคคุเทศก์ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมพิธีกรรมแซยิด นอกจากผู้ให้ข้อมูลหลักแล้วยังเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เพื่อให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น

เครื่องมือในการวิจัย แบบฟอร์มบันทึกการสังเกตบริบททางพื้นที่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน แบบบันทึกการทำงานในพื้นที่ภาคสนาม และเครื่องมือบันทึกข้อมูล เครื่องมือสื่อดิจิทัล

แนวทางการดำเนินงาน ศึกษาความเป็นมาของพิธีกรรมแซยิดทั้งภายใน และภายนอกศาลเจ้า โดยวิธีการสำรวจการสังเกตบริบทของพื้นที่ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในช่วงวันเวลาที่มีการประกอบพิธีกรรมภายในศาลเจ้า (26 – 28 ตุลาคม พ.ศ. 2567) และภายนอกศาลเจ้า (14 – 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567) การสัมภาษณ์ทั่วไป การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล และเขียนรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกตลักษณะบริบทของพื้นที่ และการประกอบพิธีกรรมแซยิด การสัมภาษณ์ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และมีการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันเพื่อตรวจสอบผลซึ่งกันและกัน เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้อง จากนั้นจึงนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่ของ อังรี เลอแปร์วี่ เกี่ยวกับพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางสังคม และพื้นที่ทางจินตนาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน มาปรับใช้วิเคราะห์มุมมองพื้นที่ภายในศาลเจ้า และภายนอกศาลเจ้า จังหวัดภูเก็ต เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ โดยมีพื้นที่ทางสังคมของผู้คนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมุมมองพื้นที่จินตนาการในการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นจีนผ่านพิธีกรรมแซยิด นอกจากนี้ยังใช้แนวคิดสัญวิทยาของ Turner, V. (1967) ที่ช่วยให้การมองพิธีกรรมไม่ใช่เป็นเพียงความเชื่อหรือพิธีกรรม แต่เป็นระบบเครื่องหมาย ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายทางวัฒนธรรม

ผลการวิจัย

1. พิธีกรรมแซยิดองค์เทพภายในศาลเจ้า ผู้วิจัยศึกษาพิธีกรรมแซยิดศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ๊เก้ง ที่มีพิธีกรรมแซยิดองค์เทพเตียนฮุ้นหวุ่นโส่ย (เล่าเอ๋ย) จัดขึ้นระหว่างวันที่ 26 – 28 ตุลาคม พ.ศ. 2567

1.1 ความเป็นมา พิธีกรรมแซยิดเป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองวันประสูติขององค์เทพตามความเชื่อของชาวจีน ซึ่งสะท้อนถึงความเคารพ และการรำลึกถึงองค์เทพแต่ละองค์ พิธีนี้จัดขึ้นที่ศาลเจ้าหรือศูนย์รวมของชุมชนชาวจีน ดังเช่น ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ๊เก้ง เดิมจะปิดพื้นที่หลังพิธีกินผัก แล้วเปิดอีกครั้งในวันที่ 25 เดือน 8 ตามปฏิทินจันทรคติจีน เพื่อเตรียมพิธีกินผัก แต่เมื่อแะจิ้นเบ่งเข้ามามีบทบาท ศาลเจ้าจึงเปิดตลอดปีเพื่อให้ชาวบ้านสามารถสักการะองค์เทพ เมื่อมีผู้ประสบความสำเร็จตามคำขอจึงมีการจัดงานเฉลิมฉลองเพื่อขอบคุณองค์เทพ และพัฒนาเป็นพิธีกรรมแซยิด

1.2 ลักษณะขององค์เทพในพิธีกรรม องค์เทพเตียนฮู้ห่วนโส่ย เดิมชื่อหลุยไฮ้แซ้เป็นปรมาจารย์ด้านศิลปะการแสดงในสมัยพระเจ้าถังเอี้ยนจง แห่งราชวงศ์ถัง เกิดจากการตานางซอสี แต่ถูกบังคับให้น่าไปทั้ง แต่ท่านรอดชีวิตด้วยความช่วยเหลือของปู และได้รับการอุปการะจากชวานาตระกูลแซ่หลุย ด้วยพรสวรรค์ด้านดนตรี เชี่ยวชาญเครื่องดนตรี ดีด สี ตี เป่า ทุกชนิด ท่านใช้ศิลปะการแสดงเป็นกลยุทธ์ทางยุทธศาสตร์ โดยใช้การแสดงละครเงาและหุ่นกระบอกเบี่ยงเบนความสนใจข้าศึก แล้วฉวยโอกาสโจมตีจนได้รับชัยชนะ พระเจ้าถังเอี้ยนจงจึงพระราชทานนาม “แม่ทัพเตียน” ลักษณะทางกายภาพของกิมซิ่นองค์เทพเตียนฮู้ห่วนโส่ย รูปลักษณ์ร่างกายอ้วนสมบุรณ์ มือข้างหนึ่งชี้ขึ้นฟ้า อีกข้างหนึ่งชี้ลงดินบ่งบอกทางสัญญาณ “สวรรค์ให้กำเนิด พสุธาให้คงอยู่” สอดคล้องกับชีวิตวัยทารกที่ถูกทิ้งให้อยู่ในท้องนาที่มีปูนาบ้วนน้ำลายให้ดื่มกินแทนน้ำนม ป่านที่มีท่วงทำนองกลีลาโลดโผน เสมือนทำการแสดงจิ้ง ไม่ปรากฏในศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง (สมชาย มนูญทรัพย์, 7 ธันวาคม 2567, สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนภูเก็ตยกย่ององค์เทพเตียนฮู้ห่วนโส่ยว่าเป็นองค์เทพปรมาจารย์การแสดงจิ้ง ทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ในฐานะองค์เทพผู้จัดการงานประเพณีกินผักของศาลเจ้าที่จัดงานกินผักสืบต่อจากชาวคณะจิ้งที่เข้ามาแสดงในเมืองภูเก็ต คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตมักเรียกองค์ท่านว่า “หล่าวเอี้ย ส่วนกิมซิ่นป่านแม่ทัพเตียน มีรูปลักษณ์ลักษณะการถอดแบบจากภาคตำนานตอนได้รับตำแหน่งเป็นแม่ทัพซึ่งเป็นช่วงของการรับราชการ ปรากฏอยู่ในศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง ลักษณะของกิมซิ่นสัมพันธ์กับอำนาจขององค์เทพทั้งรูปทรง สัตว์ และใบหน้าอ้อมเอนที่แสดงถึงลักษณะที่สมบูรณ์ รวมถึงการใช้สีเหลืองเป็นชุดครุยศักดิ์นา และสีแดงเป็นสีของร่างกายองค์เทพอันเป็นสิริมงคล ดังที่ พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2537, น. 159) กล่าวว่า สีแดงสื่อความหมายแห่งความจงรักภักดี ดังเช่นครั้งอดีตที่องค์เทพเตียนฮู้ห่วนโส่ยใช้ศิลปะการแสดงจิ้งหลอกล่อข้าศึกให้หลงใหลในความงามของการแสดงจิ้งจนตกหลุมพรางจนทำให้ท่านได้รับชัยชนะการสู้รบ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของชาวจีนที่นับถือองค์เทพเตียนฮู้ห่วนโส่ย ว่า เป็นผู้มีความสามารถด้านการปกครอง ด้านศิลปะ และเป็นผู้ที่มีคุณงามความดี ดังกิมซิ่นภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กิมซิ่นองค์เทพเตียนฮู้ห่วนโส่ยป่านแม่ทัพเตียน

1.3 ขั้นตอนของพิธีกรรม

1.3.1 การเตรียมความพร้อมก่อนประกอบพิธีกรรม ก่อนเริ่มพิธีอัญเชิญเทพประทับทรง ผู้ประกอบพิธีกรรมอันได้แก่ ม้าทรงและฮวดกั้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) จะต้องชำระร่างกายให้สะอาดและแต่งกายด้วยชุดขาว จากนั้นม้าทรงจุดกระดาษทอง (เส็กิม) และนำควันไฟมาลนให้ทั่วร่างกายเรียกว่า “เส้เจ้ง” เพื่อทำความสะอาดตัวเองด้วยไฟ

1.3.2 เมื่อถึงเวลาการอัญเชิญองค์เทพให้ประทับร่างม้าทรง ฮวดกั้วได้จัดรูปเพื่อบอกกล่าวต่อหน้ารูปเคารพขององค์เทพ พร้อมทั้งสวดคาถาอัญเชิญเทพเข้าประทับในร่างม้าทรง พิธีจะดำเนินไปพร้อมกับเสียงกลอง (กิมก้อ) และฆ้องจีนที่บรรเลงเป็นจังหวะ ซึ่งการประทับทรงจะสังเกตได้จากกิริยาท่าทางของม้าทรงที่มีลักษณะคล้ายการแสดงจิ้ง เมื่อองค์เทพประทับแล้ว ฮวดกั้วจึงสวมชุดม้าทรงประจำองค์เทพ พร้อมถวายอุปกรณ์ประจำของม้าทรง ฮวดโซ๊ะ (แส้) ออเล้ง (ธง) และรูป จากนั้นม้าทรงที่ประทับทรงขององค์เทพเตียนฮู้ห่วนโส่ยจะฟาดฮวดโซ๊ะลงบนพื้น 3 ครั้ง แล้วส่งรูปให้ฮวดกั้วนำไปปักใน

กระถางรูปเป็นอันเสร็จสิ้นขั้นตอนการอัญเชิญ และม้าทรงเดินมายังบริเวณลานพื้นที่พิธีกรรมที่ได้จัดเตรียม เพื่อเริ่มประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จ และตามด้วยการจุดประทัด พบว่า พิธีกรรมแยกองค์เทพเตียนฮู้ห่วยไสย วันแรกเป็นการเตรียมตัวและประกอบพิธีปางเอี้ย เป็นพิธีกรรมอัญเชิญกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ การปล่อยทหารรักษาเขตปริมณฑล เพื่อคอยปกป้ององค์ “หยกฮ้องส่งเต” และประจําการที่ศาลเจ้าเพื่อดูแลมณฑลพิธี ซึ่งขั้นตอนของพิธีกรรมปางเอี้ยจะมีการจัดตั้งแท่นบูชาบริเวณลานพื้นที่หน้าศาลเจ้า ประกอบด้วยการอัญเชิญรูปเคารพองค์เทพต่าง ๆ การอัญเชิญห้วงมณฑลซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของแม่ทัพประจำกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ พร้อมชุดแก้วน้ำชา ต่อด้วยการประกอบพิธีเฮี้ยวไห้เป็นการอัญเชิญไฟศักดิ์สิทธิ์ (กระถางรูป) ขององค์เทพ ณ ปะรำพิธี บริเวณปลายแหลมสะพานหิน เพื่อนำมาวางหน้าแท่นบูชาขององค์เทพเตียนฮู้ห่วยไสย และการอัญเชิญหยกฮ้องส่งเตมาเป็นองค์ประธาน ซึ่งตัว(แท่นบูชา)จะประดิษฐานพระราชวังจำลองขององค์เทพหยกฮ้องส่งเตอันเป็นสัญลักษณ์ตัวแทน โดยเขียนกำกับไว้ชัดเจนว่า “เหลียงเซียไปเตียน” เป็นชื่อพระราชวังขององค์เทพหยกฮ้องส่งเต ส่วนรุ่งเช้าวันที่สองเรียกว่า “เจี้ยยัด” หรือ “วันเกิดองค์เทพ” มีพิธีเค่งเต (ถวายน้ำชา) เช่นไหว้ด้วยขนมหวาน และผักผลไม้ เริ่มพิธีกรรมไขก๊วน (จัดเลี้ยงอาหารแก่กองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ ทิศตะวันออก ทิศใต้ กองกลาง ทิศเหนือ และทิศตะวันตก) และส่งเสด็จหยกฮ้องส่งเตกลับสรวงสวรรค์ในช่วงเวลาประมาณห้าทุ่ม พิธีกรรมจบลงด้วยการจุดประทัด พิธีกรรมเหล่านี้แสดงถึงความศรัทธาของชุมชนกับองค์เทพเจ้า ดังตัวอย่างพิธีปางเอี้ยภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การบูชาหน้าตัวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีปางเอี้ย

1.4 องค์ประกอบของพิธีกรรม พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม เช่น ฮวดกั้ว หน้าที่หลักสำคัญ คือ ประกอบพิธีกรรม ม้าทรง (ร่างทรง) องค์เทพ และผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแยกได้แก่ ศิษยานุศิษย์ ครอบครัว รวมถึงบุคคลที่มีจิตศรัทธาอาหารหลักในพิธีกรรม มีการตั้งอาหารเช่นไหว้องค์เทพ เรียกว่า “พิธีกรรมห่องเส้ง” เป็นการไหว้อาหารคาว ประกอบด้วย หมู ไก่ ปลา กุ้ง ปู และหมีเหลียง อาหารแต่ละอย่างมีความหมายที่แตกต่างกัน เช่น หมู สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เนื่องจากหมูเป็นสัตว์เลี้ยงที่ให้เนื้อมาก ไก่ สื่อถึงความซื่อสัตย์ ความใส่ใจในครอบครัว และอุปกรณ์เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น ที่ก้องซู คือ พระราชวังจำลอง สะท้อนโครงสร้างจักรวาล และจุดเชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์กับอาณาจักรขององค์เทพ เล่งเสี้ยวไปเตียน ห่องเอี้ยเกี หรือ ธง 5 ผืน เป็นสัญลักษณ์ของกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 กองทัพ ประจําทิศทั้ง 5 ทิศ ได้แก่ ธงสีเขียว ธงสีแดง ธงสีเหลือง ธงสีขาว และธงสีดำ รวมถึงกระดาดเงินกระดาดทอง รูป เทียน ถ้วยน้ำชา และกระถางรูป

2. พิธีกรรมแยกองค์เทพภายนอกศาลเจ้า ผู้วิจัยศึกษาพิธีกรรมแยกองค์เทพของบ้าน นายชนคม ยี่หลั่นสุวรรณ 232/ 44 มีพิธีกรรมแยกองค์เทพเจ้ฮู้ฮ้องเอี้ย จัดขึ้นระหว่างวันที่ 14 – 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567

2.1 ความเป็นมา พิธีกรรมแยกองค์เทพภายนอกศาลเจ้าจัดขึ้นตามคำสั่งขององค์เทพ จากการบนบานให้หายเจ็บป่วย โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้จัดงานแยกคนอื่น ๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดงาน เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง โดยเฉพาะพิธีกรรมไขก๊วนที่ใช้งบประมาณมาก หากไม่มีผู้สนับสนุน เจ้าของบ้านหรือบรรดาศิษย์ร่วมรับผิดชอบการจัดพิธีกรรม การจัดพิธีที่บ้านของ

นายธนคม ยี่หลั่นสุวรรณ ทำหน้าที่เป็นม้าทรงขององค์เทพเจ่งฮู้ฮ้องเอี้ย สืบเนื่องจากอาทัง นายเฮง แซ่ฮ้อง เคยเป็นม้าทรงองค์เทพเดียวกัน หลังจากอาทังเสียชีวิต และไม่มีผู้รับหน้าที่ต่อ นายธนคมได้รับนิมิตจากมารดาว่าอาทังนำธงประจำขององค์เทพมาให้ ทำให้เขาตัดสินใจรับหน้าที่ม้าทรงในปี พ.ศ. 2538 และปฏิบัติหน้าที่มาจนถึงปัจจุบัน

2.2 ลักษณะขององค์เทพในพิธีกรรม องค์เทพเจ่งฮู้ฮ้องเอี้ย หรือหม่าอู่หวาง เป็นหนึ่งในแม่ทัพสำคัญของกวางอู่ (หลิวชิว) มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านกองทัพของหวางหมั่งจนได้รับชัยชนะ เขาได้รับการยกย่องในพงศาวดารราชวงศ์ฮั่น และได้รับการเคารพในฐานะ “เทพแห่งสงครามและการปกป้องบ้านเมือง” ลักษณะทางกายภาพของกิมซิ่นองค์เทพเจ่งฮู้ ฮ้องเอี้ยมีรูปร่างกำยำสูงใหญ่ ใบหน้าสีเขียวเหมือนปูทะเลสด (ปูดำ) หนวดเคราสีทองแดง และแข็ง มีความรู้ความสามารถทั้งฝ่ายบู๊และฝ่ายบุ๋น เป็นผู้มั่งมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด แคล่วคล่องว่องไว อาวุธประจำกายคือ ง้าว ลักษณะของกิมซิ่นสัมพันธ์กับอำนาจขององค์เทพทั้งรูปทรง สัตว์ส่วน และใบหน้าอ้อมเอิบที่แสดงถึงลักษณะที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของชาวจีนที่นับถือองค์เทพเจ่งฮู้ฮ้องเอี้ย ว่า เป็นผู้มีความแข็งแรง มีความรู้ความสามารถ และมีสติปัญญา ดังกิมซิ่นภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กิมซิ่นองค์เทพองค์เทพเจ่งฮู้ฮ้องเอี้ย

2.3 ขั้นตอนของพิธีกรรม พบว่า พิธีกรรมแซยิดองค์เทพเจ่งฮู้ฮ้องเอี้ย มีพิธีกรรมสำคัญ เช่น พิธีกรรมคู้หน้าตัว (การเปิดประรำพิธีในการจัดงาน) พิธีกรรมปางเอี้ย พิธีกรรมปักเด็กเทียมหรือปักเด็กฮู้ พิธีกรรมฉีดย้าย พิธีกรรมเซี้ยหยกฮ้อง (การอัญเชิญเหล่าเทวดา) “พิธีกรรมห่องเส้ง” เป็นการไหว้อาหารคาว ประกอบด้วย หมู ไก่ ปลา กุ้ง ปู และหมีเหลือง หรือในบางกรณีเจ้าของบ้านอาจมีอาหารเพิ่มเติมที่จะตั้งไหว้บูชา) พิธีกรรมใช้กุ้น พิธีกรรมไปฮุ่น (องค์พระทรงประทานพรให้แก่ลูกหลาน) พิธีกรรมโก้ยห่าน (การสะเดาะเคราะห์) พิธีกรรมมองค์พระเตียนสินถ้อง (องค์พระในพิธีกรรมใช้อาวุธประจำกายแสดงฤทธิ์พาดฟันดาบหรือขวานลงบนแผ่นหลัง) พิธีกรรมส่างทีกัง พิธีส่งองค์หยกฮ้องส่งเต่ และองค์ก๊วฮ้องไต่เต่กลับสวรรค์ และพิธีกรรมชีวเอี้ย ดังตัวอย่างพิธีปักเด็กฮู้หรือปักเขตปริณทลเพื่อกำหนดเขตในการประกอบพิธี ภาพที่ 4

ภาพที่ 4 พิธีปักเด็กฮู้

2.4 องค์ประกอบของพิธีกรรม พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม เช่น ฮวดแก้ว เป็นผู้มีหน้าที่หลักที่สำคัญ คือ เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ม้าทรง (ร่างทรง) องค์เทพ และผู้เข้าร่วมพิธีกรรมแยกได้แก่ ศิษยานุศิษย์ ครอบครัว รวมถึงบุคคลที่มีจิตศรัทธา อาหารหลักในพิธีกรรม มีการตั้งอาหารบูชาองค์เทพ เรียกว่า “พิธีกรรมห่อเส้ง” เป็นการไหว้อาหารคาว ประกอบด้วย หมู ไก่ ปลา กุ้ง ปู หมี่เหลือง เช่นเดียวกับพิธีกรรมภายในศาลเจ้า อุปกรณ์เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น ที่กองซู คือ พระราชวังจำลองแทน เล่งเสี้ยวโปเตียน ห่อเอี้ยกี้ หรือ ธง 5 ผืน เป็นสัญลักษณ์ของกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 กองทัพ ประจำทิศทั้ง 5 ทิศ ได้แก่ ธงสีเขียว ธงสีแดง ธงสีเหลือง ธงสีขาว และธงสีดำ รวมถึงกระดาษเงินกระดาษทอง รูป เทียน ถ้วยน้ำชา และกระถางธูปการจัดเตรียมข้าวของ อุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เจ้าของบ้านเองเป็นผู้จัดหาเองทั้งหมด

3. ความแตกต่างของพิธีกรรมแยกภายใน และภายนอกศาลเจ้า

ผู้วิจัยนำเสนอความแตกต่างของพิธีกรรมแยกภายใน และภายนอกศาลเจ้า แต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความแตกต่างของพิธีกรรมแยกภายใน และภายนอกศาลเจ้า

หัวข้อ	พิธีกรรมภายในศาลเจ้า	พิธีกรรมภายนอกศาลเจ้า	หมายเหตุ
ความเป็นมาของพิธีกรรม	-เพื่อเฉลิมฉลองวันประสูติขององค์เทพรวมถึงแสดงออกถึงการบูชาและแสดงความเคารพต่อองค์เทพ	-เป็นความประสงค์เจ้าของบ้านด้วยเชื่อ ว่าเป็นคำสั่งขององค์เทพ เป็นการแก้บน รวมถึงแสดงออกถึงการบูชา และแสดงความเคารพต่อองค์เทพ	-วัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีกรรมเหมือนกัน แตกต่างเรื่ององค์เทพ และที่มาของพิธีกรรม
ลักษณะขององค์เทพในพิธีกรรมแยก	-องค์เทพเตียนฮุ้น่วนโส่ย เดิมชื่อหลุยฮั๊วแซ่เป็นปรมาจารย์ด้านศิลปะการแสดง ลักษณะทางกายภาพของกิมซิ่น สอดคล้องกับตำนานที่มาของท่าน	-องค์เทพเจ่งฮู้ฮ้องเอี้ย หรือหม่าอู่หวาง มีบทบาทในการต่อต้านกองทัพของหวางหมั่งจนได้รับชัยชนะ ภายหลังได้รับแต่งตั้งให้เป็นข้าหลวงปกครองเมืองจิ้น และมีบทบาททางราชการ ได้รับการเคารพในฐานะ “เทพแห่งสงคราม และการปกป้องบ้านเมือง” ลักษณะทางกายภาพของกิมซิ่น สอดคล้องกับตำนานที่มาของท่าน	-องค์เทพทั้ง 2 ได้รับความเคารพจากชาวจีน และมีบทบาทสำคัญในศาลเจ้า และประเพณีของชุมชน - องค์เทพเตียนฮุ้น่วนโส่ยทำหน้าที่เป็น “องค์พระผู้จัดการของศาลเจ้า” ส่วนองค์เทพเจ่งฮู้ฮ้องเอี้ยเป็นองค์เทพที่ประทับทรงผ่านม้าทรงและเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมแยก
ขั้นตอนของพิธีกรรม	-การเตรียมสถานที่จัดพิธีกรรม -เตรียมอาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ -ฮวดแก้วเป็นผู้สื่อสารกับองค์พระและดำเนินการประกอบพิธีกรรมเองทั้งหมด	-การเตรียมสถานที่จัดพิธีกรรม -เตรียมอาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ -ฮวดแก้วเป็นผู้สื่อสารกับองค์พระและดำเนินการประกอบพิธีกรรมเองทั้งหมด	-ขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรมมีลักษณะที่เหมือนกัน แต่การจัดเตรียม และความร่วมมือแตกต่างกัน ภายในศาลเจ้าดำเนินงานโดยศาลเจ้าเป็นหลัก และมีผู้สนับสนุนหลากหลายจำนวนมากเนื่องจากเป็นพื้นที่

หัวข้อ	พิธีกรรมภายในศาลเจ้า	พิธีกรรมภายนอกศาลเจ้า	หมายเหตุ
องค์ประกอบของพิธีกรรม	-ม้าทรงองค์เทพเตียนฮู้ หง่วนโส่ย คือ นายเพชรมังกร รัตนวิสุทธิ -ฮวดกั้ว -ผู้ที่มีจิตศรัทธาต่อองค์เทพเตียนฮู้ หง่วนโส่ย (เล่าเอี้ย) -อาหารหลักในพิธีกรรมหรือ “พิธีกรรมห่อเส้ง” การไหว้อาหารคาว -ทีก้องซู หรือพระราชวังจำลองแทน “เล่งเสี่ยวโปเตียน” -อุปกรณ์เสริม เช่น รูป เทียน กระดาษเงิน กระดาษทอง แก้ว น้ำชา จาน กระจกธูป	-ม้าทรงองค์เทพเจ่งฮู้ฮ้องเอี้ย คือ นายธนคม ยี่หลั่นสุวรรณ (เจ้าของบ้าน) -ฮวดกั้ว -ครอบครัว และผู้ที่มีจิตศรัทธาต่อองค์เทพเจ่งฮู้ฮ้องเอี้ย -อาหารหลักในพิธีกรรม หรือ “พิธีกรรมห่อเส้ง” การไหว้อาหารคาว หรือตามความประสงค์ของเจ้าของบ้าน -ก้องซู หรือพระราชวังจำลองแทน “เล่งเสี่ยวโปเตียน” -อุปกรณ์เสริม เช่น รูป เทียน กระดาษเงิน กระดาษทอง แก้วน้ำชา จาน กระจกธูป	สาธารณะ ส่วนภายนอกศาลเจ้า เจ้าของบ้านดำเนินงานหลัก -องค์ประกอบทั้งหมดมีส่วนที่คล้ายกัน อาหารในพิธีกรรม (อาจต่างกันตรงที่ปริมาณ และความต้องการของเจ้าของบ้าน) ส่วนอุปกรณ์หากจัดพิธีกรรมในศาลเจ้ามีอุปกรณ์ครบ หากจัดที่บ้าน เจ้าของบ้านเป็นผู้จัดหา ส่วนสถานที่จัดงานหากจัดภายในศาลเจ้าบุคคลภายนอกเข้าร่วมพิธีได้สะดวก หากจัดงานที่บ้านอาจจำกัดบุคคลที่เข้าร่วมพิธี

สรุปผล และอภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาพิธีกรรมแซยิดในศาลเจ้า และภายนอกศาลเจ้า จังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของพิธีกรรมแซยิดภายใน และภายนอกศาลเจ้า จังหวัดภูเก็ต

ผลการศึกษาในส่วนของพิธีกรรมแซยิดองค์เทพเตียนฮู้หง่วนโส่ย (เล่าเอี้ย) ภายในศาลเจ้าจู้ฮู้เต้ไต้โง้งเก้ง พบว่า มีพิธีกรรมแซยิดองค์เทพเตียนฮู้หง่วนโส่ย องค์เทพที่เป็นเจ้าอาวาสที่คณะเจ้าเฒ่าเฒ่าจู้ฮู้เต้ไต้โง้งเก้ง จันได้ชื่อว่าเป็นองค์เทพประจำคณะเจ้า ซึ่งพิธีนี้จัดสืบเนื่องมาจากประเพณีถือศีลกินผัก สอดคล้องกับ สมชาย มนุจันทร (2551) ศึกษาปรากฏการณ์ใหม่ของประเพณีกินผักในจังหวัดภูเก็ต : กรณีศึกษาศาลเจ้าจู้ฮู้เต้ไต้โง้งเก้ง พบว่า สมัยก่อนมีคณะเจ้าหรือชาวจีนที่เป็นกลุ่มอั้งยี่อพยพเข้ามาทำมาหากินในเมืองภูเก็ต และมีบทบาทสำคัญในการควบคุมกลุ่มคนจีนอพยพในจังหวัดภูเก็ตที่ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยน ซึ่งนำเอาแนวคิดการประกอบพิธีกรรม ถือศีลกินผักเข้ามาด้วย และจากการสัมภาษณ์ สมชาย มนุจันทร (20 ธันวาคม 2567) ประชาชนด้านวัฒนธรรมจีนให้ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมแซยิดว่า “มีการประกอบพิธีแซยิดภายนอกศาลเจ้าที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในยุคหลัง โดยมีจุดเริ่มต้นจากความศรัทธา จึงมีการจัดพิธีกรรมแซยิดภายในบ้าน มีรูปแบบพิธีกรรมที่อิงมาจากพิธีกรรมในศาลเจ้า ไม่ว่าจะเป็นการจัดโต๊ะบูชา การถวายของเช่นไหว้ หรือแม้แต่การอัญเชิญองค์เทพมาประดิษฐานชั่วคราวภายในบ้าน” ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงการขยายขอบเขตของพิธีกรรมจากพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ภายในศาลเจ้าสู่พื้นที่ส่วนบุคคลในครอบครัว โดยยังคงยึดถือหลักความศรัทธา ความเคารพ และคติความเชื่อดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น อันเป็นเครื่องแสดงถึงพลวัตทางวัฒนธรรมของ ชาวยุทธเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตที่สามารถประยุกต์และรักษารากเหง้าทางจิตวิญญาณได้อย่างกลมกลืน

พิธีกรรมแซยิดภายใน และภายนอกศาลเจ้า ประกอบด้วยพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมบั้งเอี้ย อี้วเก้ง ไช้กั้ว ส่างหยกอ่อง ชิวเอี้ย คู้ตัว ปักเต็กเทียมหรือปักเต็กฮู้ ไหว้ห่อเส้ง ไป๋ฮุ้นลูกหลาน ไก่ฮ่าน พิธีเหล่านี้มีความสำคัญ เช่น พิธีกรรมไก่อ่าน

เป็นการสะเดาะเคราะห์ให้แก่ลูกหลาน รวมถึงศิษยานุศิษย์ และผู้เข้าร่วมพิธีกรรม พิธีกรรมปางเอี้ย เป็นการปล่อยทหาร เพื่อคอยปกป้ององค์ “หยกฮ่องเต้” โดยมี “ฮ่องเอี้ยเก้” หมายถึง ธง 5 ผืน ประจำทิศทั้ง 5 ทิศ ได้แก่ ธงสีเขียว สีแดง สีเหลือง สีขาว และสีดำ ซึ่งธงแต่ละสีมีความหมายไม่เหมือนกัน พิธีกรรมทั้งสองพื้นที่จัดขึ้นเพื่อแสดงความศรัทธาต่อองค์เทพ และรำลึกถึงคุณงามความดีของท่าน เช่นเดียวกับการศึกษาของ บัญชา เศส่วน (2566) เรื่อง พิธีเซียดตี้ฮ่องเอี้ย และเลี้ยงทหาร “คุณค่าความศรัทธาและความกตัญญู” ศาลเจ้าจ่ายเฮงเกียง ตีฮ่องเอี้ย เล่าเอี้ยกงสายบุรี พบว่า พิธีกรรมเซียด ฮ่องเอี้ยตี้ฮ่องเอี้ย เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงคุณงามความดีของท่าน โดยศาลเจ้ามีการจัดเครื่องเซ่นไหว้เพื่อสักการบูชา แต่ปัจจุบันมีการเชิญพระมาสวดให้แก่คนที่มาสักการะ และยังมีพิธีเลี้ยงทหาร นอกจากนี้ยังมีองค์เทพสำคัญ คือ “ม่าจ้อโป๋” และ “เทพแป๊ะกง” จะเห็นว่าพิธีกรรมทั้งสองพื้นที่มีวัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรมที่สอดคล้องกัน พิธีกรรมจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เห็นความศรัทธาของผู้คน สอดคล้องกับการศึกษาของ คงมร เหมรัตน์รักษ์ (2559) เรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรม : กรณีศึกษาตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่ามีขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมที่สร้างความศรัทธาให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธี ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การประกอบพิธีกรรมเป็นการสร้างความเชื่อร่วมให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ พิธีกรรมเซียดภายในศาลเจ้า เน้นการรำลึกถึงคุณงามความดีขององค์เตียนฮุ้น่วนไส่เป็นหลัก ส่วนพิธีกรรมเซียดภายนอกศาลเจ้า เน้นการแก้บน สะเดาะเคราะห์ ตามคำสั่งขององค์เทพเจ้าฮ่องเอี้ย เป็นการสะท้อนหน้าที่เชิงพิธีกรรมที่ต่างกันเล็กน้อย โดยมีขั้นตอนของพิธีกรรมที่ชัดเจน Turner (1970) กล่าวถึงขั้นตอนของพิธีกรรมที่มีรูปแบบชัดเจนตั้งแต่การเปิดเวที การหลอมรวมชุมชน การเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับองค์เทพ ในส่วนองค์ประกอบของผู้มีส่วนร่วมในพิธีกรรมทั้งสองพื้นที่นั้น ผู้ปฏิบัติหลักได้แก่ ฮวดกั้ว ม้าทรง และคณะผู้ช่วยในพิธีกรรม มีบทบาทเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างชุมชนที่หมายรวมถึงผู้คนกับเทพเจ้า นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบของพิธีกรรมเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความศรัทธา เชื่อมโยงจิตใจของผู้เข้าร่วมพิธีกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และทำให้พิธีกรรมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ปัทมาสน์ พิณนุกูล (2563) ศึกษา “กิมซิ่นกับม้าทรง : ความเป็นเทพกับความเป็นมนุษย์ในพื้นที่พิธีกรรมของคณินจังหวัดภูเก็ต” พบว่า ความเชื่อในองค์เทพตามแนวทางศาสนาช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยปฏิบัติการผ่านศาสนสถานสำคัญ คือ ศาลเจ้า ที่มีการสร้างประติมากรรม “กิมซิ่น” องค์เทพที่แกะสลักจากไม้หอม ผ่านการประจุความหมายด้วยการประกอบพิธีกรรมเบิกเนตร ม้าทรงขององค์เทพที่ประทับทรงเป็นสื่อกลางในฐานะความเป็นเทพที่เป็นผู้แสดง “สัญญาณ” ในมิติของการเป็นตัวแทนขององค์เทพในการประกอบพิธีกรรมที่ช่วยสร้างภาพลักษณ์ และภาพความทรงจำหรือภูมิหลังขององค์เทพ ด้วยการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการขับเคลื่อนการอ้างเพื่อ “ตริง” “ความเป็นจิ้น” กลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมในงานประเพณีที่ทรงคุณค่าทางสังคม และเป็นปรากฏการณ์ที่ดึงดูดใจผู้คนทั่วโลก สร้างความเจริญทางพื้นที่ และการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน

ในส่วนของบริบทสถานที่ และพลวัตของพิธีกรรมนั้น การจัดพิธีกรรมใน “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” ภายในศาลเจ้าช่วยส่งเสริมพื้นที่สังคมให้เข้มแข็ง ขณะที่พิธีกรรมภายนอกศาลเจ้าช่วยเสริมมิติพื้นที่จินตนาการที่ผู้คนสามารถน้อมนำพิธีกรรมไปสู่ชีวิตประจำวันได้ “ศาลเจ้า” จึงถือเป็นภาพตัวแทนศาสนสถานที่สำคัญต่อบรรพบุรุษคนจีนในอดีต และคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน รวมถึงผู้คนทั่วไปที่เคารพนับถือองค์เทพ ศาลเจ้าจึงเป็นพื้นที่แห่งจินตนาการที่ใช้แสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนที่โดดเด่น

การศึกษาครั้งนี้ทำให้เห็นว่า พิธีกรรมเซียดองค์เทพมีความคล้ายคลึงกันทั้งที่จัดภายใน และภายนอกศาลเจ้า โดยองค์ประกอบหลักของพิธีกรรมยังคงมีรูปแบบที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของพิธีกรรมอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เนื่องจากปัจจัยหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลให้บางพิธีกรรมที่เคยมีในอดีตถูกยกเลิกหรือสูญหายไป ในขณะที่บางพิธีกรรมที่เคยทำไม่ได้ในอดีตกลับสามารถทำได้ในปัจจุบัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดทางด้านสถานที่ ความเชื่อ ค่านิยม และความพร้อมของผู้เข้าร่วมพิธี เมื่อพิธีกรรมมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่อาจพัฒนาเป็นวัฒนธรรมใหม่ พฤติกรรมหรือแนวปฏิบัติบางอย่างที่ได้รับการยอมรับในสังคมอาจกลายเป็นมาตรฐานหรือจารีตที่สืบทอดต่อไปในอนาคต แม้ว่ารูปแบบของ

พิธีกรรมแยกแยะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่หรือยุคสมัย แต่หัวใจสำคัญของพิธีกรรมมุ่งเน้นการให้ความเคารพต่อองค์เทพ และความศรัทธาของผู้เข้าร่วมพิธียังคงอยู่ การศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้จึงช่วยเติมเต็มความเข้าใจในมานุษยวิทยาพิธีกรรม พลวัตทางวัฒนธรรม โดยเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และพื้นที่ส่วนบุคคล นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงกระบวนการถ่ายทอดความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น จึงเป็นกรณีศึกษาอันทรงคุณค่าที่จะนำไปเป็นแนวทางการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญา เช่น การจัดทำทะเบียนพิธีกรรมท้องถิ่น กำหนดมาตรฐานการจัดพิธีกรรมทั้งในศาลเจ้าและชุมชนบ้านเรือน ควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเชิงท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งความสำนึกรักบ้านเกิดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมชาวจีน ทำให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์สังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างพิธีกรรมแยกแยะกับพิธีกรรมจีนอื่น ๆ เช่น วันสารทจีน เทศกาลไหว้เจ้า หรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์เทพองค์อื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจบริบททางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น
2. ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาต่อยอดการวิจัย โดยผสมผสานแนวทางสหวิทยาการ การวิเคราะห์ภาษาพิธีกรรมร่วมกับสัญวิทยา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงสังคม/ชุมชน

1. ชุมชน ศาลเจ้า สามารถนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการดูแล รักษา หรือพัฒนาพิธีกรรมแยกแยะให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เช่น การลดทอนพิธีบางส่วนเพื่อให้กระชับขึ้น การใช้สื่อดิจิทัลเข้ามามีส่วนในการเผยแพร่ให้น่าสนใจ
2. หน่วยงานภาครัฐ อาทิ โรงเรียน หน่วยงานที่ดูแลงานด้านวัฒนธรรมชุมชน สามารถนำข้อมูลอัตลักษณ์ ความเชื่อที่ผ่านการถ่ายทอดจากพิธีกรรมแยกแยะของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมท้องถิ่น การสืบสานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย สามารถนำงานวิจัยไปใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับกำหนดนโยบายการจัดการและส่งเสริมมรดกภูมิปัญญา พัฒนาแผนงานประเพณีท้องถิ่น การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ และสืบสานพิธีกรรมแยกแยะองค์เทพ การใช้สื่อดิจิทัลนำเสนออย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

คงอมร เหมรัตน์รักษ์. *ความเชื่อและพิธีกรรม : กรณีศึกษา ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่*. หลักสูตรปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา. <https://shorturl.asia/nk2aL>

จันทร์สุตา ไชยประเสริฐ. (2566). *ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยน : กรณีศึกษาดำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต*. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5 วันที่ 3 เมษายน 2566.

<http://www.journalgrad.sru.ac.th/index.php/miniconference/article/view/4220>

บัญชา เตสวน. พิธีแยกแยะตั้งอุ่อ่งเอี้ยและเลี้ยงทหาร คุณค่าความศรัทธาและความกตัญญู. *รูสมิแล*, 44(2), 19-28.

<https://shorturl.asia/iPORD>.

ปัทมาสน์ พิณกุล. (2563). *กิมซิ่นกับม้าทรง : ความเป็นเทพกับความเป็นมนุษย์ในพื้นที่พิธีกรรมของคนจีนจังหวัดภูเก็ต*.

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรพรรณ จันทร์อนันท์. (2537). *ฮก ลก ชิว: โชค ลาก อายุยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ จำกัด.

ศุภมาน (นฤมล) วงศ์สุภาพ. (2544). *สาวใยตระกูล “งานทรี” แลวิถีพลังมังกรใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย.

สมชาย มนูญจันทร์. (2551). *ปรากฏการณ์ใหม่ของประเพณีกินผักในจังหวัดภูเก็ต : กรณีศึกษาศาลเจ้าจ้อยตุ๋นเต้าโบ้เก้ง*.

วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สันต์ สุวัจนราภินันท์. (2558). *ว่าด้วยทฤษฎีสถาปัตยกรรม : พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคม*. เชียงใหม่:

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Malden, Massachusetts: Blackwell.

Turner, V. (1967). *The forest of symbols: Aspects of Ndembu ritual*. New York: Cornell University Press.

บุคลากรกรม

ธนคม ยี่หลั่นสุวรรณ (ผู้สัมภาษณ์). รุ่งกานต์ ภูมิพงษ์ (ผู้สัมภาษณ์). บ้านเลขที่ 232/ 44 ถ.เยาวราช ต.ตลาดใหญ่ อ.เมือง จ.ภูเก็ต

วันที่ 9 ธันวาคม 2567

เพชรมังกร รัตนสุทธิ (ผู้สัมภาษณ์). รุ่งกานต์ ภูมิพงษ์ (ผู้สัมภาษณ์). ศาลเจ้าจ้อยตุ๋นเต้าโบ้เก้ง ต.ตลาดใหญ่ อ.เมือง จ.ภูเก็ต

วันที่ 9 ธันวาคม 2567

สมชาย มนูญจันทร์ (ผู้สัมภาษณ์). รุ่งกานต์ ภูมิพงษ์ (ผู้สัมภาษณ์). ศาลเจ้าจ้อยตุ๋นเต้าโบ้เก้ง ต.ตลาดใหญ่ อ.เมือง จ.ภูเก็ต

วันที่ 10, 11 และ 20 ธันวาคม 2567

ปัญหาความไม่เป็นเอกภาพของระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ ในประเทศไทย

The Problem of Non-Unified Medical Damage Remediation Systems in Thailand

วิทยา ทองแกมแก้ว,¹ จิตรตรมย์ รัตนวุฒิ²

¹ เกสเซอร์ชำนาญการพิเศษ โรงพยาบาลบ้านนาเดิม อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84240

โทร 0-77358018 ต่อ 107 อีเมล stock_pharm@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

โทร 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมล lawman077355623@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ของประเทศไทยที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพ 2) ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ของประเทศไทยกับประเทศอื่น และ 3) ศึกษาการขยายขอบเขตการจ่ายเงินของหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้ครอบคลุมความเสียหายอื่นที่เกิดจากความเสียหายทางการแพทย์ ตามแผนการจ่ายปรับเปลี่ยนได้ตามภาวะเศรษฐกิจ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ ตำรา กฎหมาย บทความวิชาการ และข้อมูลสืบค้นทางออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้รับและค้นพบจากการศึกษามาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์

จากการศึกษาพบว่า ระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ของประเทศไทยในปัจจุบันยังขาดความเป็นเอกภาพ โดยมีกลไกหรือช่องทางการเยียวยาความเสียหายในหลายรูปแบบตามกฎหมายต่าง ๆ คือ 1) การใช้สิทธิทางศาล (Medical Malpractice Litigation หรือ Medical Negligence Claim) ว่าด้วยละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ 2) การชดเชยเบื้องต้นและการใช้ศาล (No-Fault or Administrative Compensation Scheme and Medical Malpractice Litigation) ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 3) การสร้างกลไกการชดเชยกึ่งศาลและการใช้ศาล Quasi-Judicial Mechanism) มีลักษณะเป็นอนุญาโตตุลาการทางการแพทย์ ตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ.2545 ซึ่งล้วนมีหลักเกณฑ์ วิธีการพิสูจน์ และขั้นตอนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ผู้เสียหายเผชิญกับความซับซ้อน ความไม่เท่าเทียมและความล่าช้าในการเข้าถึงความยุติธรรมแตกต่างจากกลไกการชดเชยเต็มรูปแบบโดยไม่ใช้ศาล (No-Fault Compensation System) ในต่างประเทศ ซึ่งให้สิทธิผู้เสียหายทางการแพทย์ยื่นคำขอชดเชยกับกองทุนโดยไม่ต้องใช้ศาล และการชดเชยครอบคลุมค่าเสียหายจริงตามแผนการจ่ายปรับเปลี่ยนได้ตามภาวะเศรษฐกิจ ผู้ศึกษาจึงเห็นควรแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 ด้วยการกำหนดระบบการชดเชยความเสียหายแบบไม่ต้องพิสูจน์ความผิด (No-Fault Compensation Scheme) ของประเทศนิวซีแลนด์ เมื่อผู้เสียหายเลือกใช้ช่องทางการชดเชยผ่านระบบ ACC แล้ว จะไม่สามารถฟ้องร้องคดีแพ่งเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายได้อีก ซึ่งช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและความซับซ้อนของกระบวนการศาล การเข้าถึงกระบวนการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การเยียวยาความเสียหาย ความเสียหายทางการแพทย์ กฎหมายการแพทย์ การเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์

Abstract

This study aims to: 1) analyze the problems and limitations of Thailand's medical injury compensation system that create a lack of uniformity; 2) conduct a comparative study of approaches to developing medical injury compensation systems between Thailand and other countries; and 3) examine the expansion of the National Health Security Fund's payment scope to cover other damages arising from medical injuries, with adjustable payment ceilings based on economic conditions. This research employs a qualitative research methodology using documentary research methods, drawing from books, textbooks, legislation, academic articles, and relevant online resources. The collected and discovered data were then analyzed and synthesized to develop approaches and recommendations for legal development addressing the lack of uniformity in Thailand's medical injury compensation system, utilizing descriptive writing methodology.

The study reveals that Thailand's current medical injury compensation system lacks uniformity, with multiple mechanisms or channels for damage compensation under various laws: 1) litigation rights through courts (Medical Malpractice Litigation or Medical Negligence Claims) under tort law provisions in the Civil and Commercial Code and the State Liability Act; 2) preliminary compensation and litigation (No-Fault or Administrative Compensation Scheme and Medical Malpractice Litigation) under the National Health Security Act B.E. 2545 (2002); and 3) quasi-judicial compensation mechanisms and litigation (Quasi-Judicial Mechanism) characterized as medical arbitration under the Arbitration Act B.E. 2545 (2002). Each mechanism operates under different criteria, methods of proof, and procedures, resulting in victims facing complexity, inequality, and delays in accessing justice. This contrasts with comprehensive no-fault compensation systems abroad, which grant medical injury victims the right to file compensation claims with funds without resorting to courts, with compensation covering actual damages within adjustable payment ceilings based on economic conditions. The researcher therefore recommends amending the National Health Security Act B.E. 2545 (2002) by implementing a No-Fault Compensation Scheme similar to New Zealand's model. When victims choose to pursue compensation through the ACC system, they would be barred from filing civil litigation to claim damages, thereby reducing the burden of costs and complexity in judicial processes while providing access to swift and efficient procedures.

Keywords : Compensation remedy, Medical injury, Medical law, Medical Injury Compensation

บทนำ

การให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข จัดเป็นบริการสาธารณะที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยถือเป็นภารกิจหลักของรัฐตามหลักรัฐสวัสดิการ (Welfare State) ซึ่งมุ่งตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนในสังคมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 47 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในการได้รับบริการสาธารณสุขจากราชการไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัตินั้น การให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขมีลักษณะเฉพาะที่มีความเสี่ยงสูงและอาจเกิดผลกระทบอันไม่พึงประสงค์ (Adverse Events) ต่อผู้ป่วยได้ แม้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจะไม่ได้มีสาเหตุมาจากความผิดพลาด หรือความประมาทเลินเล่อของบุคลากรทางการแพทย์ ก็ตาม ผลการศึกษาวิจัยของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขระบุว่า "ผู้ป่วยประมาณร้อยละ 16 มีโอกาสได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ใน

โรงพยาบาล ซึ่งส่งผลให้เกิดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังทำให้ระยะเวลาการนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลยืดเยื้อออกไป" สภาพเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการให้บริการทางการแพทย์และความจำเป็นที่จะต้องมีการเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสมและเป็นธรรม ประเทศไทยมีระบบกลไกการเยียวยาความเสียหายจากการรักษาพยาบาลครอบคลุมกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง อาทิ การฟ้องคดีละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 การร้องขอรับการเยียวยาเบื้องต้นตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 41 โดยคดีเกี่ยวกับความเสียหายทางการแพทย์ถือเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีช่องทางการเยียวยาความเสียหายหลากหลายวิธี ผู้เสียหายจึงอาจประสบความสับสนหรือความไม่แน่ใจในการเลือกวิธีการที่เหมาะสม อีกทั้งมาตรฐานกฎหมายในแต่ละช่องทางมีหลักเกณฑ์ วิธีการพิสูจน์ และระยะเวลาการพิจารณาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ขาดความเป็นเอกภาพ และสร้างความลำบากแก่ผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ผู้เสียหายอาจได้รับ การเยียวยาที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ซึ่งได้กำหนดขอบเขตของความเสียหายที่เข้าเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นไว้ ได้แก่ ความเสียหายที่เกิดจากการรักษาพยาบาล เหตุสุดวิสัยในระบบการรักษาพยาบาล รวมถึงความเสียหายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลหรือเหตุสุดวิสัยในระบบการรักษาพยาบาลร่วมกับการดำเนินไปตามพยาธิสภาพ หรือเหตุแทรกซ้อนของโรค ซึ่งเป็นไปตามสภาพปกติธรรมดาของโรคนั้น อย่างไรก็ตาม หากความเสียหายนั้นเกิดจากการดำเนินไปตามพยาธิสภาพหรือเหตุแทรกซ้อนของโรค ที่เป็นไปตามสภาพปกติธรรมดาของโรคนั้นโดยตรง ก็ไม่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือดังกล่าว ทั้งนี้ การกำหนดค่าชดเชยความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์ยังคงมีข้อจำกัดสำคัญหลายประการ เช่น การประเมินความเสียหายที่ไม่ครอบคลุมสถานการณ์บางประเภท ตลอดจนกระบวนการพิจารณาขาดความชัดเจนและเป็นธรรมในบางกรณี

ระบบและกลไกการขอชดเชยความเสียหายทางการแพทย์ ประกอบด้วย

1) การใช้สิทธิทางศาล(Medical Malpractice Litigation หรือ Medical Negligence Claim) โดยทั่วไปแล้ว หลักการนี้จะใช้ในกรณีของการละเมิด (Law of Torts) ซึ่งจะต้องประกอบด้วย ผู้กระทำจะต้องกระทำโดยประมาท จงใจ หรือ ฝ่าฝืนต่อข้อกำหนดที่กำหนดขึ้น หรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ (Medical Standard of Care) อย่างไรก็ตามการใช้สิทธิทางศาลนี้ จะต้องมียุทธศาสตร์และการพิสูจน์ที่เข้มงวด เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิผู้ป่วยกับการสนับสนุนให้แพทย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อดีของระบบนี้คือ ผู้เสียหายได้รับค่าชดเชยเยียวยาที่สมเหตุสมผลจากคนกลางคือศาล ในส่วนของข้อเสีย คือ การใช้ระยะเวลาในการตัดสินคดีและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่สูง

2) การสร้างกลไกการชดเชยเบื้องต้นและการใช้ศาล (No-Fault or Administrative Compensation Scheme and Medical Malpractice Litigation) เป็นการสร้างกลไกการชดเชยเบื้องต้นเป็นไปในลักษณะของการที่จ่ายค่าชดเชยโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด หรือความประมาทในการปฏิบัติงานของแพทย์ต่อศาลโดยมีลักษณะเพียงแค่มิเหตุให้เกิดความเสียหายจริงหรือไม่(no-fault basis) เป็นหลัก โดยไม่ได้ตัดสินพิจารณาฟ้องร้องดำเนินคดีหากการตกลงรับค่าเยียวยาเบื้องต้นไม่เป็นที่พอใจต่อผู้เสียหาย โดยระบบนี้อาจจะมีการใช้กลไกหลายอย่างในการดำเนินการ เช่น มีระบบการไกล่เกลี่ยทางการแพทย์ และหากยังไม่สามารถยุติความขัดแย้งนั้นได้ ก็ให้นำเรื่องนั้นเข้าสู่กระบวนการของศาล แต่อย่างไรก็ตาม การใช้กระบวนการของศาลนี้ จะต้องมียุทธศาสตร์ทางการแพทย์ เวชระเบียน ค่าให้การของผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินใจ ทำให้ภาระการพิสูจน์จะตกเป็นของผู้เสียหายเป็นส่วนใหญ่ ในต่างประเทศเรียกว่า mixed or hybrid model โดยมีข้อดีคือ ลดภาระของศาลและช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาที่รวดเร็ว (access to quick remedy) แต่ยังคงใช้ศาลในการป้องกันมิให้ผู้ให้บริการละเลยต่อมาตรฐานทางวิชาชีพ แต่มีข้อเสียที่เกิดขึ้นได้เนื่องจากระบบนี้ มิได้ตัดสินพิจารณาฟ้องร้องดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางศาล และคำสั่งของคณะกรรมการที่กำหนดค่าชดเชยที่ได้รับ สามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้ ทำให้อาจจะเป็นมีการดำเนินการฟ้องร้องคดีหลังจากได้รับเงินช่วยเหลือเบื้องต้น

3) การสร้างกลไกการชดเชยกึ่งศาลและการใช้ศาล ระบบนี้จะมีการสร้างกลไกอื่นที่ใช้ในการตัดสินแทนศาล มีผลผูกพันตามกฎหมาย แต่ไม่ใช่ศาล (Quasi-Judicial Mechanism) มีลักษณะเป็นอนุญาโตตุลาการทางการแพทย์ โดยทั่วไป จะใช้การการตัดสินข้อพิพาทเฉพาะเรื่อง โดยมีกระบวนการที่คล้ายคลึงกับศาลแต่จะมีความยืดหยุ่นและเฉพาะเจาะจงมากกว่า ในระบบดังกล่าวยังคงต้องมีการพิสูจน์ความผิดของการกระทำนั้นและยังจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายการแพทย์ร่วม พิจารณา และยังคงต้องเป็นผู้ร้องที่จะต้องแสดงหลักฐานไม่ว่าจะเรื่องของการละเมิดหรือละเมิดมาตรฐานทางวิชาชีพเพื่อ ประกอบการพิจารณา ประเทศที่ใช้ระบบนี้เป็นหลัก ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย Health Care Complaints Commission , ประเทศแคนาดา College of Physicians and Surgeons disciplinary panels อย่างไรก็ตาม การอนุญาโตตุลาการทาง การแพทย์ตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ.2545 เป็นการระงับข้อพิพาทภาคสมัครใจ จึงไม่อาจบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่ กระบวนการระงับข้อพิพาทได้เช่นกรณีการใช้ศาล ดังนั้น คู่กรณีทั้งสองฝ่ายต้องมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการพิจารณา

4) การใช้กลไกการชดเชยเต็มรูปแบบโดยไม่ใช้ศาล (No-Fault Compensation System) ในการชดเชย ความเสียหายทางการแพทย์ เป็นระบบที่ใช้ในการชดเชยความเสียหายทางการแพทย์โดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของใคร เป็นการ เยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ที่สมบูรณ์ทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นค่ารักษาพยาบาลที่เพิ่มเข้ามา ค่าเสียหายที่เกิดต่อเนื่องจาก เหตุที่เกิด เช่น ค่าเดินทาง ค่าเลี้ยงดู ค่าอุปกรณ์ต่างๆ ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตโดยไม่ต้องตัดสินใดๆ มีจุดประสงค์ หลักคือผู้ได้รับความเสียหายได้รับค่าชดเชยที่รวดเร็วและเหมาะสม ลดการเผชิญหน้ากับบุคลากรทางการแพทย์ ระบบนี้พบได้ใน ประเทศสวีเดนและนิวซีแลนด์ ซึ่งทำให้ผู้เสียหายจึงได้รับค่าเสียหายที่รวดเร็วกว่าระบบศาลยุติธรรม โดยหลักเกณฑ์ ประกอบด้วย 1.กองทุนชดเชย โดยอาจจะมีจากรัฐบาล แพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ 2. คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ที่มา จากองค์กรที่เกี่ยวข้องเช่น นักกฎหมาย แพทย์ ผู้แทนของประชาชน เพื่อมีหน้าที่พิจารณาคำร้องขอการชดเชยและการกำหนด เงินที่เหมาะสม และ 3. เกณฑ์การพิจารณา จะเน้นที่ความเสียหาย หรือความสัมพันธ์กับการรับบริการทางการแพทย์ โดยไม่ ต้องพิสูจน์ความผิด ระบบนี้มีข้อดี คือ เข้าถึงการชดเชยที่รวดเร็ว ลดต้นทุนในกระบวนการดำเนินการ ลดการสั่งยาเกินความ จำเป็นเนื่องจากกลัวการโดนฟ้องร้อง (defensive medicine) แต่มีข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น อาจขาดตรวจสอบความ เหมาะสมในการปฏิบัติงานเนื่องจากไม่ต้องรับผิดชอบทางละเมิดของแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ (deterrence effect) รัฐอาจจะต้องจัดหาเงินงบประมาณหรือตั้งกองทุนที่เพียงพอและเป็นธรรม เนื่องจากการใช้ภาษีของคนทั้งประเทศ ซึ่งบาง ประเทศอาจจะต้องตั้งมาตรการกำกับควบคุมวิชาชีพเพื่อป้องกันการเกิดเหตุซ้ำ

สำหรับประเทศไทย ระบบและกลไกการชดเชยความเสียหายทางการแพทย์มีทั้งระบบกลไกทางศาล ระบบกลไก การชดเชยเบื้องต้นและการใช้ศาล และการสร้างกลไกการชดเชยกึ่งศาลและการใช้ศาล โดยระบบกลไก การชดเชยเบื้องต้น และการใช้ศาลตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับกลไกการชดเชยเต็มรูปแบบ โดยไม่ใช่ศาลของประเทศนิวซีแลนด์และประเทศสวีเดน แต่ระบบระบบกลไกการชดเชยเบื้องต้นของไทย ยังมีข้อจำกัดของ การชดเชยความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์หลายประการ เช่น

1) ข้อจำกัดด้านการกำหนดอัตราชดเชย กำหนดอัตราค่าชดเชยแบบคงที่ตามประเภทของความเสียหาย โดยไม่ คำนึงถึงสถานะทางเศรษฐกิจหรือรายได้จริงของผู้เสียหาย มีการจ่ายค่าชดเชยสูงสุด 400,000 บาท แต่ไม่มี การชดเชยใน ระยะยาวที่เกิดจากความพิการ

2) ข้อจำกัดด้านกระบวนการพิจารณา โดยกระบวนการพิจารณาชดเชยความเสียหายมีลักษณะซับซ้อนและใช้ เวลานาน ตั้งแต่การยื่นคำร้อง การตรวจสอบเอกสาร การพิจารณาโดยคณะกรรมการ และการอุทธรณ์หากไม่เห็นด้วยกับผล การพิจารณา ขณะเดียวกัน หากการอุทธรณ์ไม่เป็นผลและผู้เสียหายต้องนำคดีเข้าสู่กระบวนการศาล ก็จะต้องใช้เวลาเพิ่มเติม อีกหลายปี

3) ข้อจำกัดด้านขอบเขตความคุ้มครอง ขอบเขตความคุ้มครองของการชดเชยความเสียหายจำกัดเฉพาะการรักษาพยาบาลภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทางอ้อม เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พัก หรือค่าใช้จ่ายของผู้ดูแลที่ต้องลาหยุดงานเพื่อดูแลผู้ป่วย

4) ข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ การกำหนดอัตราชดเชยที่มีเพดานสูงสุดแต่ละประเภทความเสียหายนั้น อาจไม่เพียงพอต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายมีรายได้สูงหรือต้องรับภาระค่าใช้จ่าย ในการดูแลระยะยาว เช่น ค่าเครื่องช่วยชีวิต ค่าบริการพยาบาลพิเศษ หรือการรักษาที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงกระบวนการพิจารณาชดเชยมีความซับซ้อนและใช้เวลานาน

จากปัญหาที่เกิดขึ้น รัฐบาลได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข โดยมีเนื้อหาที่จะแก้ไขปัญหาการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข แม้จะเกิดขึ้นจากความประมาทโดยไม่จำเป็นต้องนำเรื่องขึ้นสู่ศาล เมื่อผู้เสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์พอใจในค่าเสียหายที่ได้รับแล้ว ก็ให้ยุติเรื่องในทางการฟ้องคดีแพ่ง และนำเหตุของการบรรเทาทุกข์นี้มาเป็นส่วนหนึ่งในการลดโทษในคดีอาญาว่าด้วยความประมาทที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ อันเป็นการใช้แนวทางการไกล่เกลี่ยเยียวยาด้วยวิธีการสันติวิธี ลดภาระพิสูจน์เหตุละเมิดของผู้เสียหาย รวมถึงความเสียหายอันเนื่องจากการรักษาและภาวะพยาธิสภาพของโรคของผู้ป่วยที่ไม่อาจจะหาเดาความเป็นไปได้ หรือภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป (Complication) ซึ่งก็มีได้ถือว่าเป็นความประมาทของบุคลากรทางการแพทย์ ผู้เสียหายจึงย่อมจะเรียกค่าเสียหายดังว่านั้นไม่ได้เช่นเดียวกัน ในส่วนของคดีอาญานั้น จะมีความผิดได้ก็ต่อเมื่อ ผู้กระทำความผิดโดยเจตนาหรือประมาทประกอบกรกระทำนั้นด้วย ซึ่งหากไม่สามารถพิสูจน์ ในประเด็นเจตนาหรือประมาทได้ ย่อมไม่มีความผิดทางอาญา ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข ยังกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นและเงินชดเชยจากกองทุน โดยไม่ต้องพิสูจน์ความรับผิด ทำให้ลดการเผชิญหน้าและลดกระบวนการการพิสูจน์ อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่ผ่านการพิจารณาและมีแรงต่อต้านจาก บุคลากรทางการแพทย์

จากที่ได้กล่าวมา ทำให้เห็นความไม่เป็นเอกภาพของระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ในประเทศไทย อันเกิดจากปัญหาความซับซ้อนของระบบกฎหมายไทยที่มีหลายช่องทางการเยียวยา ซึ่งสร้างความสับสนและไม่เท่าเทียมกัน ในการเข้าถึงความยุติธรรม ส่งผลต่อการกำหนดค่าชดเชยความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์ในประเทศไทย การนำระบบการชดเชยความเสียหายแบบไม่ต้องพิสูจน์ความผิด (No-Fault Compensation Scheme) มาใช้ในประเทศไทยจึงเป็นการลดภาระการฟ้องร้องและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ นำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบกฎหมายต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ประเทศไทยที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ของประเทศไทยกับประเทศอื่น
3. เพื่อศึกษาการขยายขอบเขตการจ่ายเงินของหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้ครอบคลุมความเสียหายอื่นที่เกิดจากความเสียหายทางการแพทย์ โดยเพดานการจ่ายปรับเปลี่ยนได้ตามภาวะเศรษฐกิจ

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นสำคัญ กำหนดขอบเขตการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชดเชยความเสียหายทางการแพทย์ของประเทศไทยจำนวน 4

ฉบับ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ด้วยการศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Research) ระบบการชดเชยความเสียหายทางการแพทย์โดยที่ไม่ต้องพิสูจน์ความผิด (No-Fault Compensation System) ของประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศสวีเดน และประเทศญี่ปุ่น เพื่อเปรียบเทียบในด้านหลักเกณฑ์การพิสูจน์ ระยะเวลาการพิจารณา และมาตรฐานการชดเชย โดยนำข้อมูลที่ได้รับและค้นพบจากการศึกษามาทำการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะในปัญหาความไม่เป็นเอกภาพของระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ของประเทศไทย โดยใช้วิธีการเขียนแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยและอภิปราย

1) ปัญหาและข้อจำกัดของระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ของประเทศไทยที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพ

ในปัจจุบันระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ของประเทศไทย ขาดความเป็นเอกภาพอย่างชัดเจน โดยพบว่า การเยียวยาความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์มีช่องทางตามกฎหมายหลายฉบับ รวมทั้งกระบวนการที่ได้มาซึ่งการเยียวยาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ผู้เสียหายได้รับความสับสน ไม่ได้รับการเยียวยาที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกัน กล่าวคือ ความไม่เป็นเอกภาพของระบบความเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ในประเทศไทย พิจารณาจากกฎหมายที่ก่อตั้งให้เกิดสิทธิมีหลายฉบับ และการใช้สิทธิทางศาลขึ้นอยู่กับสถานะของผู้ให้บริการและสถานะของผู้รับบริการ และลักษณะของความเสียหาย อันก่อให้เกิดความสับสนในเขตอำนาจศาล

ศาลแพ่ง: ผู้เสียหายใช้สิทธิทางศาลแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ที่ทำให้เกิดความเสียหาย ซึ่งผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ความผิด(จงใจหรือประมาทเลินเล่อ) ของแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ และพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นรวมทั้งความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุและผล (Factual & Proximate Cause) โดยศาลของประเทศไทยจะใช้เกณฑ์มาตรฐานทางวิชาชีพมาใช้ในการตัดสินชี้วัดความประมาทของแพทย์ แต่หากการรักษาเกิดความผิดพลาดหรือเสียหายในโรงพยาบาลของรัฐ ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐโดยตรง ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 โดยที่หน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน

ศาลปกครอง : ในกรณีที่ผู้เสียหายได้ยื่นขอรับค่าชดเชยความเสียหายเบื้องต้นตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 เมื่อคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมีคำสั่งให้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น แก่ผู้รับบริการแล้ว หากผู้รับบริการไม่พอใจค่าชดเชยเบื้องต้น ย่อมมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการเกี่ยวกับค่าชดเชยที่ไม่เป็นธรรม และนำคดีนั้นไปฟ้องต่อศาลปกครองต่อไป อย่างไรก็ตาม ศาลปกครองไม่มีอำนาจในการตัดสินคดีที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพโดยทั่วไป เช่น การรักษาพยาบาล กระบวนการรักษาพยาบาล เป็นต้น

คดีผู้บริโภค : ผู้เสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์สามารถเลือกฟ้องโรงพยาบาลหรือแพทย์ผู้ทำการรักษาเป็นคดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยกฎหมายเห็นว่าผู้ป่วยมีสถานะเป็นบริโภครับบริการทางการแพทย์ ซึ่งศาลในคดีผู้บริโภคมีข้อได้เปรียบด้านกระบวนการหลายอย่างที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ป่วยในฐานะผู้บริโภค เช่น สามารถยื่นคำร้องด้วยวาจาได้ มีภาระการพิสูจน์ที่ผ่อนปรนแก่ผู้เสียหาย (ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับผู้ประกอบการ หรือโรงพยาบาลไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชน) และศาลมีอำนาจพิจารณาให้เกินกว่าที่โจทก์ร้องขอได้

อนุญาโตตุลาการ : กลไกการเยียวยาที่เรียกว่า "กึ่งศาล" ซึ่งเป็นทางเลือกในการระงับข้อพิพาทก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการศาลเต็มรูปแบบ เช่น การร้องเรียนต่อคณะกรรมการจริยธรรมของหน่วยงาน หรือคณะกรรมการพิจารณาข้อ

ร้องเรียนของโรงพยาบาลหรือสังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยมุ่งเน้นการใกล้เคียงหรือเสนอแนวทางเยียวยา นอกจากนี้ยังมีการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการทางการแพทย์ โดยเฉพาะในโรงพยาบาลเอกชน ซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 อนุญาโตตุลาการมีข้อดีคือสามารถตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ลดความซับซ้อนและค่าใช้จ่ายของกระบวนการศาล และค่าชี้ขาดมีผลผูกพัน อย่างไรก็ตาม กลไกกึ่งศาลและอนุญาโตตุลาการเหล่านี้ก็ยังมีข้อจำกัดและไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าไม่เป็นเอกภาพได้อย่างสมบูรณ์ ได้แก่ อำนาจบังคับคดีกลไกกึ่งศาลส่วนใหญ่ไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการบังคับคดี ทำให้ หากผู้เสียหายไม่พึงพอใจผลการพิจารณาก็ยังต้องกลับไปฟ้องร้องในศาลอยู่ดี ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการที่ซ้ำซ้อนข้อจำกัดของอนุญาโตตุลาการ อนุญาโตตุลาการทางการแพทย์ตามกฎหมายไทยยังคงเป็นการระงับข้อพิพาทภาคสมัครใจ ผู้เสียหายยังคงมีการพิสูจน์หลักฐาน และสถานะระหว่างคู่กรณีมักไม่เท่าเทียมกัน (โรงพยาบาล/แพทย์มักมีทรัพยากรและเชี่ยวชาญด้านกฎหมายมากกว่า) ทำให้ผู้เสียหายอาจไม่ได้รับการเยียวยาที่เหมาะสมและต้องใช้สิทธิฟ้องศาลตามมา การขาดการบูรณาการยังไม่มีกระบวนการที่ชัดเจนระหว่างกลไกกึ่งศาลและกระบวนการยุติธรรมหลัก ทำให้ระบบการเยียวยาโดยรวมยังขาดการเชื่อมโยงและความโปร่งใส

ความไม่เป็นเอกภาพในการใช้สิทธิทางศาลทำให้เกิดความสับสนในเขตอำนาจศาลที่ผู้เสียหายต้องเผชิญ รวมถึงการที่ไม่มีกลไกกลางที่ชัดเจนเพื่อแนะนำทางเลือกที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิด "Forum Shopping" หรือการที่คู่ความเลือกศาลที่คาดว่าจะให้ผลประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง นอกจากนี้ การฟ้องคดีในศาลแพ่งยังคงต้องอาศัยการพิสูจน์ความผิด จึงเป็นภาระที่หนักอึ้งและสร้างความยุ่งยากแก่ผู้เสียหายในการนำพยานหลักฐานเชิงเทคนิค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากความรู้ทางการแพทย์ที่ไม่สมมาตรกันระหว่างแพทย์และผู้ป่วย

2) เปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ของประเทศไทยกับประเทศอื่น

ประเทศไทยมีกลไกการช่วยเหลือเบื้องต้นโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิดผ่านพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 41 แนวทางนี้ให้สิทธิแก่ผู้ใช้สิทธิบัตรทองเท่านั้นที่ได้รับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นจากคณะกรรมการระดับเขตหรือจังหวัด ซึ่งได้รับความเสียหายจากการมารับบริการสาธารณสุข ถึงแม้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นจะไม่ได้เกิดจากความผิดพลาดของบุคลากรทางการแพทย์ก็ตาม โดยมีจุดประสงค์เพื่อลดการฟ้องคดีในชั้นศาลและเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม แนวทางตามมาตรา 41 นี้ยังมีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้ระบบการเยียวยาขาดความเป็นเอกภาพ เช่น ขอบเขตของผู้รับบริการ ซึ่งใช้ได้เฉพาะกับผู้ที่มีสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเท่านั้น ไม่ครอบคลุมผู้ใช้สิทธิประกันสังคม หรือสิทธิสวัสดิการข้าราชการ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการเยียวยา วงเงินชดเชย อีกทั้งเป็นเพียงการช่วยเหลือเบื้องต้นและไม่ได้ตัดสินคดีของผู้เสียหายในการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล ทำให้ในหลายกรณีเกิดกระบวนการที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างการให้สิทธิเบื้องต้นกับการฟ้องร้องตามกฎหมายทั่วไป ซึ่งนำไปสู่ความล่าช้าและความยุ่งยากเพิ่มเติม ทั้งผู้เสียหายและบุคลากรทางการแพทย์ ข้อจำกัดข้างต้นเหล่านี้ส่งผลให้การช่วยเหลือเบื้องต้นตามมาตรา 41 ไม่ได้ลดการพึ่งพาศาลได้อย่างแท้จริง และยังคงความไม่เป็นเอกภาพ

ในระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ของไทย

สำหรับแนวทางการพัฒนาระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ในต่างประเทศ เช่น สวีเดน นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น ได้พัฒนาระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ในรูปแบบ "No-fault Compensation System" หรือระบบชดเชยโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด ซึ่งเน้นการเยียวยาผู้เสียหายโดยไม่ต้องอาศัยการฟ้องร้องหรือพิสูจน์ความผิดของแพทย์หรือโรงพยาบาล โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

ประเทศนิวซีแลนด์ มีระบบ Accident Compensation Corporation (ACC) ภายใต้ Accident Compensation Act 2001 โดยใช้แนวคิด No-Fault Compensation System ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อหรือการกระทำผิดของแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ แต่สามารถยื่นคำร้องขอชดเชยได้โดยตรง หากความเสียหายนั้นเข้าเงื่อนไขของการบาดเจ็บจากการรักษา (Treatment Injury) เมื่อผู้เสียหายเลือกใช้ช่องทางชดเชย

ผ่านระบบ ACC แล้ว จะไม่สามารถฟ้องร้องคดีแพ่งเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายได้อีก ซึ่งช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและความซับซ้อนของกระบวนการศาล การเข้าถึงกระบวนการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งใช้เวลาน้อยกว่ากระบวนการทางกฎหมายทั่วไป ครอบคลุมค่าใช้จ่ายหลากหลายประเภท เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพ ค่าชดเชยรายได้ และค่าชดเชยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงภัย กฎหมาย Accident Compensation Act 2001 ถือเป็นการนำระบบการชดเชยแบบไม่ใช้ความผิดมาใช้ในทางปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการสร้างระบบการชดเชยที่ครอบคลุม (Comprehensive Compensation Scheme) ซึ่งให้การคุ้มครองแก่ประชาชนทุกคนที่ได้รับผลกระทบจากการบาดเจ็บ รวมถึงการบาดเจ็บจากการรักษาพยาบาล ระบบการชดเชยความเสียหายทางการแพทย์ของนิวซีแลนด์ภายใต้ Accident Compensation Act 2001 มีลักษณะเด่นที่เน้นการชดเชยโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด และครอบคลุมค่าใช้จ่ายหลากหลายประเภท รวมถึงกระบวนการทำงานที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หากประเทศไทยนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ จะช่วยเพิ่มการเข้าถึงความยุติธรรมและลดภาระทางกฎหมายของผู้เสียหาย

ประเทศสวีเดน มีระบบ Patient Claims Panel ภายใต้กฎหมาย Patient Injury Act 1997 เพื่อคุ้มครองผู้ป่วยจากการบาดเจ็บหรือความเสียหายที่เกิดจากบริการทางการแพทย์ โดยระบบนี้เป็นการประกันความเสียหายแบบไม่มีการกล่าวโทษ (no-fault compensation system) ซึ่งหมายความว่าผู้ได้รับความเสียหายสามารถได้รับการชดเชยโดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าใครเป็นฝ่ายผิด ระบบนี้ช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการชดเชยเต็มจำนวนทั้งในส่วนของความเสียหายทางเศรษฐกิจและไม่ใช้เศรษฐกิจ ครอบคลุมทั้งการบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจ การชดเชยความเสียหายจากการบริการทางการแพทย์โดยใช้เกณฑ์ "avoidable injury" ไม่ได้อิงความผิด แต่ใช้หลักว่าหากความเสียหายนั้นสามารถหลีกเลี่ยงได้ ก็จะได้รับชดเชยผ่าน Patient Claims Panel ซึ่งลดค่าใช้จ่ายและเวลาในการดำเนินคดี

ประเทศญี่ปุ่น มีประมวลกฎหมายแพ่ง Civil Code of Japan ค่าเสียหายจากการกระทำละเมิด ตามบทบัญญัติในมาตรา 709 (Article 709) ระบบการปกครองแบบครอบครัว (paternalistic paradigm) และเน้นการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยมากกว่าการดำเนินคดีในศาล มีกลไกการระงับข้อพิพาทที่เน้นการไกล่เกลี่ยและ การจ่ายเงินเยียวยา โดยมีศูนย์สนับสนุนการสอบสวนอุบัติเหตุทางการแพทย์ และวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งหาความจริงและป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำ โดยไม่มุ่งเน้นการลงโทษหรือฟ้องร้องคดีในศาล

อันเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 มาตรา 41 ซึ่งเป็นรูปแบบ No-fault Compensation System ในระดับเบื้องต้น แต่ก็ยังเป็นเพียงการเยียวยาบางส่วน ไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทางอ้อม เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พัก หรือค่าใช้จ่ายของผู้ดูแล เพื่อลดภาระทางเศรษฐกิจของผู้เสียหาย หรือไม่ครอบคลุมผู้ป่วยทุกกลุ่ม เช่น ผู้ใช้สิทธิประกันสังคม สิทธิสวัสดิการข้าราชการ ผู้รับบริการภาคเอกชน รวมถึงความไม่มีสถานะทางกฎหมายที่สมบูรณ์ในการยุติข้อพิพาท ทำให้การฟ้องร้องยังคงเป็นทางเลือกหลักของผู้เสียหายและเป็นเหตุให้กระบวนการยืดเยื้อและซับซ้อน

3) การขยายขอบเขตการจ่ายเงินของหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้ครอบคลุมความเสียหายอื่นที่เกิดจากความเสียหายทางการแพทย์ โดยเพดานการจ่ายปรับเปลี่ยนได้ตามภาวะเศรษฐกิจ

การจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้รับบริการทางการแพทย์ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 41 จำกัดขอบเขตการจ่ายเงินที่มีระดับต่างกันไปตามความเสียหาย (สูงสุด 400,000 บาท สำหรับกรณีเสียชีวิต/ทพพลภาพถาวรสิ้นเชิง) ซึ่งไม่ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมด จึงควรขยายขอบเขตความคุ้มครองให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทางอ้อม เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พัก หรือค่าใช้จ่ายของผู้ดูแล เพื่อลดภาระทางเศรษฐกิจของผู้เสียหาย เป็นต้น ควรพิจารณาการปรับปรุงอัตราค่าชดเชย โดยควรคำนวณจากรายได้จริงของผู้เสียหาย เพื่อให้การชดเชยเหมาะสมกับสถานะทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล ควรลดระยะเวลาและขั้นตอนการพิจารณาคำร้อง โดยการจัดตั้งองค์กรกลางที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจ่ายค่าชดเชยและบริหารจัดการระบบ

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ความไม่เป็นเอกภาพของระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ในประเทศไทย พบว่า ระบบและกลไกการขอชดเชยความเสียหายทางการแพทย์ในปัจจุบันมีความซับซ้อน ขาดการบูรณาการ และสร้างความสับสน รวมถึงความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้เสียหาย การที่มีกฎหมายและช่องทางการเยียวยาที่หลากหลาย ทำให้ผู้เสียหายทางการแพทย์จะต้องเลือกช่องทางที่เหมาะสมสำหรับการเรียกร้องค่าเสียหาย และแต่ละช่องทางยังมีหลักเกณฑ์ วิธีการพิสูจน์ และระยะเวลาการพิจารณาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กลไกการเยียวยาที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่จะเป็นการใช้สิทธิทางศาลที่แยกย่อยตามประเภทของศาลและผู้ให้บริการกลไกการชดเชยเบื้องต้นตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ซึ่งมีข้อจำกัดด้านขอบเขตการคุ้มครอง ไม่คุ้มครองค่าใช้จ่ายทางอ้อม เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พักหรือค่าใช้จ่ายดูแล รวมทั้งการจัดการแบบองค์รวม คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพ อบรมทักษะการงานใหม่ นั้นทำให้ผู้เสียหายบางราย ได้ดำเนินการในชั้นศาลต่อเพราะไม่ได้ตัดสินใจในการฟ้องศาล หรือกลไกทั้งศาลและอนุญาโตตุลาการที่ยังไม่มีอำนาจบังคับและขาดการเชื่อมโยงกับกระบวนการยุติธรรมหลัก ระบบและกลไกการขอชดเชยความเสียหายทางการแพทย์ปัจจุบัน ยังพบว่า ผู้เสียหายที่มีสถานการณ์ใกล้เคียงกัน หรือคล้ายคลึงกัน อาจได้รับการเยียวยาที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับช่องทางที่ได้เลือกใช้ หากใช้ระบบของหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ก็จะได้ค่าชดเชยที่มีอัตราแน่นอนตายตัว ไม่ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้น หากใช้ระบบทางศาลก็จะได้ค่าชดเชยที่สูงกว่า แต่แลกมาด้วยระยะเวลาและความเสี่ยงในการแพคดี รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่สูง นอกจากนี้ เรื่องการบริหารจัดการที่ซับซ้อน ไม่มีประสิทธิภาพสิ้นเปลืองงบประมาณ ด้วยเหตุที่เกิดจากผู้เสียหายได้ดำเนินการหลายช่องทางพร้อมกัน หรือเปลี่ยนช่องทางตามความรู้สึกหรือไม่เป็นไปตามที่คิดหวังไว้ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เป็นเอกภาพของระบบไทย สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้เสียหายในการพิสูจน์ความเสียหายและต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ในการดำเนินคดี ซึ่งมักใช้เวลายาวนาน (เฉลี่ย 8-10 ปี) ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาที่รวดเร็ว และเหมาะสมตามหลักความยุติธรรมที่ล่าช้าคือความไม่ยุติธรรม (“Justice delayed is justice denied”) การศึกษาเปรียบเทียบกับระบบของประเทศนิวซีแลนด์ซึ่งใช้หลักการ “No-Fault Compensation System” ภายใต้ Accident Compensation Act 2001 (ACC) แสดงให้เห็นถึงแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ระบบ ACC ของนิวซีแลนด์ สามารถให้การชดเชยที่ครอบคลุม รวดเร็ว และลดภาระการฟ้องร้องในศาลได้อย่างมีนัยสำคัญ เพราะหากผู้เสียหายเลือกใช้ระบบนี้และเข้าเงื่อนไขของการบาดเจ็บจากการรักษาพยาบาล (Treatment Injury) จะไม่สามารถฟ้องร้องคดีแพ่งได้อีก ระบบนี้ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของบุคลากรทางการแพทย์ สิ่งนี้ช่วยสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและการเรียนรู้จากความผิดพลาดในระบบสาธารณสุข รวมถึงลดความตึงเครียดระหว่างแพทย์และผู้ป่วย

ประเทศไทยมีความพยายามที่จะในการปฏิรูประบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ผ่านการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข เป็นการแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดจาก การปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข โดยไม่ต้องนำเรื่องไปฟ้องเป็นคดีต่อศาล และยังนำเหตุการณ์รบกวนทุกขมาเป็นส่วนหนึ่งในการลดโทษในคดีอาญา แต่ร่างกฎหมายดังกล่าวได้ถูกคัดค้านในเรื่องการครอบคลุมความเสียหาย เนื่องจากแพทย์เห็นว่าไม่ครอบคลุมทุกมิติของการรักษา แต่หากครอบคลุมทุกมิติการรักษา ก็จะทำให้เกิดภาระทางการเงินต่อกองทุนซึ่งอาจจะกระทบต่อตัวแพทย์ที่ออกเงินสมทบกองทุนได้ ดังนั้น เพื่อให้ระบบการเยียวยาความเสียหายทางการแพทย์ของประเทศไทยเป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมมากขึ้น จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกลไกการทำงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยอาจนำหลักการและบทเรียนจากประเทศที่ประสบความสำเร็จมาประยุกต์ใช้ เพื่อลดภาระการฟ้องร้องร้องสร้างความชัดเจนในการเข้าถึงการเยียวยา และส่งเสริมให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมและรวดเร็ว รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบกฎหมายและกลไกการเยียวยาของประเทศไทยให้มีความเป็นเอกภาพและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น โดยขอให้แก้ไขมาตรา 41 ของพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ดังนี้

1. การขยายขอบเขตความคุ้มครอง ประเทศไทยควรพิจารณาขยายขอบเขตการคุ้มครองของระบบการชดเชยความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์ให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทางอ้อมที่เกิดขึ้นจริงของผู้เสียหาย เช่น ค่าเดินทางค่าที่พัก ค่าใช้จ่ายของผู้ดูแลที่ต้องลาหยุดงานเพื่อดูแลผู้ป่วย รวมถึงค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ค่าฝึกอบรมทักษะการทำงานใหม่ และค่าปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อรองรับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อลดภาระทางเศรษฐกิจและให้การเยียวยาเป็นไปอย่างครบวงจรและสมบูรณ์ในทุกมิติของการดำรงชีวิต

2. การปรับปรุงอัตราการชดเชย ควรมีการทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างการกำหนดอัตราค่าชดเชยให้มีความยืดหยุ่นและสะท้อนความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายมีรายได้สูง หรือได้รับผลกระทบต่อความสามารถในการหารายได้อย่างมาก ควรพิจารณาการคำนวณค่าชดเชยจากรายได้จริงของผู้เสียหาย และมีกลไกการปรับเพิ่มอัตราตามสภาพเศรษฐกิจและภาวะเงินเฟ้อ เพื่อให้มูลค่าการชดเชยเป็นธรรมและเพียงพอต่อการเยียวยาในระยะยาว

3. การพัฒนาระบบการพิจารณาและยุติข้อพิพาท ควรจัดตั้งองค์กรกลางที่เป็นอิสระและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อรับผิดชอบในการพิจารณาและจ่ายค่าชดเชยความเสียหายทางการแพทย์โดยใช้หลักการ "No-Fault Compensation" อย่างเต็มรูปแบบ โดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของบุคลากรทางการแพทย์ องค์กรนี้ควรมีอำนาจและกลไกในการยุติข้อพิพาทอย่างสมบูรณ์ โดยหากผู้เสียหายเลือกรับการชดเชยจากกองทุนแล้ว ควรถือว่าเป็นการยุติข้อพิพาททางแพ่งทั้งหมดในประเด็นนั้น เพื่อลดการดำเนินคดีซ้ำซ้อนในศาล (คล้ายคลึงกับหลักการใน Accident Compensation Act 2001 ของนิวซีแลนด์) ควรมีการกำหนดระยะเวลาและขั้นตอนการพิจารณาคำร้องให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างทันท่วงที สอดคล้องกับหลักการ "Justice delayed is justice denied"

4. การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและเรียนรู้จากความผิดพลาด ส่งเสริมการสร้าง "วัฒนธรรมความปลอดภัย" (Safety Culture) และ "วัฒนธรรมการไม่กล่าวโทษ" (No-Blame Culture) ในสถานพยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ โดยเน้นการรายงานความคลาดเคลื่อนและเรียนรู้จากกรณีศึกษาอย่างโปร่งใสและเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพและความปลอดภัยของการบริการสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มุ่งเน้นการลงโทษ แต่เน้นการป้องกันการเกิดซ้ำ หรือมีสถาบันเข้ามาตรวจประเมินมาตรฐานโรงพยาบาลซึ่งปัจจุบันมีสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล(องค์การมหาชน) เข้ามาดูแล แต่อาจจะต้องเพิ่มระดับมาตรฐานของสถานพยาบาลให้มีเกณฑ์มาตรฐานที่สูงขึ้นกว่าปัจจุบัน

5. การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์อย่างละเอียดของการนำระบบ "No-Fault Compensation" มาใช้ในประเทศไทย เพื่อประเมินผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขงบประมาณของประเทศ และผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับในระยะยาว รวมถึงการจัดหาแหล่งเงินทุนที่ ยั่งยืนสำหรับกองทุนชดเชย เช่นจากภาษีสุรา ยาสูบหรือ จากสำนักงานสลากกินแบ่ง เป็นต้นเพื่อไม่ให้กระทบต่อผู้ประกอบการวิชาชีพ ด้านสาธารณสุข

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยเห็นว่า หากได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 ตามข้อเสนอแนะของผู้วิจัยแล้ว งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับต่อหน่วยรับบริการ ผู้ให้บริการและบุคลากรทางการแพทย์ในทุกกระดับ ในการป้องกันการฟ้องร้องจากผู้รับบริการที่ได้รับความเสียหายทางการแพทย์ทั้งคดีแพ่งและคดี

เอกสารอ้างอิง

- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2561). *หลักกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐสมัยใหม่*. วิทยุชน.
- สุชาติ อัครเศรณี. (2558). *กฎหมายละเมิดทางการแพทย์: ศึกษาเปรียบเทียบ*. สำนักพิมพ์วิทยุชน.
- ฉัตรสุนัน พุฒิกัญญา. (2558). ระบบการชดเชยความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขโดยไม่พิสูจน์ความผิด, *Public Health & Health Laws Journal*, 1(63).
- พิทักษ์ เทพวรรณ. (2550). ระบบการเยียวยาความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 36(2), 125-148
- วิฑูรย์ อังประพันธ์และรุจิรา ทัศนวิจิตรกุล. (2560). การพัฒนาระบบการชดเชยความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขในประเทศไทย. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 26(3), 412-421
- พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542. มาตรา 4.(2542)
- พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542, มาตรา 31-33.(2542)
- พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541, มาตรา 4.(2541)
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.(2560)
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. *การพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น ตามมาตรา 41*.
<https://law.nhso.go.th/files/content/be720bda-ac11-4ee6-a453-f2f5f05ee5e2-131513926316446137.pdf>.
- Atiyah, P.S. (1997). *The Damages Lottery*. Oxford: Hart Publishing.
- Danzon, P.M. (1985). *Medical Malpractice: Theory, Evidence, and Public Policy*. (pp.78-102) Harvard University Press.
- Palmer, G. (2019). *Compensation for incapacity: A study of law and social change in New Zealand and Australia*. Oxford University Press.
- Reason, J. (1990). *Human error* (pp. 173-196). Cambridge University Press.
- Abraham, K. S. (2002). *The insurance effects of regulation by litigation*. In W. K. Viscusi (Ed.), *Regulation through litigation* (pp. 212-238). AEI-Brookings Joint Center.
- Honoré, T. (1995). *The morality of tort law - questions and answers*. In D. Owen (Ed.), *Philosophical foundations of tort law* (pp. 73-95). Oxford University Press.
- Davis, P., Lay-Yee, R., Briant, R., & Scott, A. (2003). Preventable in-hospital medical injury under the "no fault" system in New Zealand. *Quality and Safety in Health Care*, 12(4), 251-256.
- Donabedian, A. (1966, July). Evaluating the quality of medical care. *The Milbank Memorial Fund Quarterly*, 44(3), 166-206.
- Levesque, J. F., Harris, F., & Russell, G. (2013). Patient-centred access to health care: Conceptualising access at the interface of health systems and populations. *International Journal for Equity in Health*, 12(18), 1-9.
- Murray, C. J. L., & Frenk, J. (2000). A framework for assessing the performance of health systems. *Bulletin of the World Health Organization*, 78(6), 717-731.
- Palmer, G. (1994). The New Zealand accident compensation scheme: Twenty years on. *University of Toronto Law Journal*, 44(3), 223-252.
- Accident Compensation Corporation. (2023). *Annual Report 2023*. ACC.

ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์:

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งในภาคใต้

Resilience of first-year students in education faculty: a case study of a Rajabhat university in southern Thailand

ประภาศรี เพชรมนต์¹, อารี สาริปา², จิราภรณ์ เหมพันธ์³, กิตติศักดิ์ ใจอ่อน⁴

¹หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช 80280

โทร 0-832966633 อีเมล prapasri_pec@nstru.ac.th

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช 80280

โทร 0-832966633 อีเมล prapasri_pec@nstru.ac.th

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช 80280

โทร 0-832966633 อีเมล prapasri_pec@nstru.ac.th

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช 80280

โทร 0-832966633 อีเมล prapasri_pec@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป ระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ และเปรียบเทียบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งในภาคใต้ ประชากรประกอบด้วยนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 จำนวน 508 คน กลุ่มตัวอย่าง 230 คน กำหนดขนาดโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ซึ่งได้ 219 คน แต่เพิ่มเป็น 230 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล การเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสาขาวิชา 13 สาขา และการเก็บข้อมูลแบบสัดส่วนในระยะเวลา 3 สัปดาห์ เครื่องมือการวิจัย คือแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบวัดความยืดหยุ่นทางอารมณ์ (RQ) ของกรมสุขภาพจิต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา t-test และ One-way ANOVA ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 73.04) มาจากครอบครัววิตามารดาอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 64.78) รายได้ครอบครัว 5,001 - 10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 29.57) ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจโดยรวม อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ (ค่าเฉลี่ย 71.24) โดยมี 131 คน (ร้อยละ 56.96) สูงกว่าเกณฑ์ปกติ เมื่อพิจารณาทางด้าน ด้านความทนทานทางอารมณ์มีค่าสูงที่สุด รองลงมา คือ การจัดการกับปัญหาและกำลังใจ ตามลำดับ การเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) แต่พบแนวโน้มว่านักศึกษาที่มีเพื่อนสนิทมากขึ้นมีความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจสูงขึ้น

คำสำคัญ : ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์

Abstract

This quantitative research aims to study general information, resilience levels, and compare emotional and psychological resilience by personal factors among first-year students in the Education Faculty at a Rajabhat University in Southern Thailand. The population consisted of 508 first-year Bachelor of Education students. The sample size of 230 students was determined using Krejcie and Morgan's formula (1970), which yielded 219 students, but was increased to 230 to prevent data loss. Multi-stage sampling

was employed, including selection criteria establishment, stratified random sampling across 13 academic majors, and proportional data collection over 3 weeks. Research instruments included personal information questionnaires and the Resilience Quotient (RQ) scale by the Department of Mental Health. Data were analyzed using descriptive statistics, t-test, and One-way ANOVA. Results showed that most participants were female (73.04%), from intact families (64.78%), with family income of 5,001-10,000 baht monthly (29.57%). Overall emotional and psychological resilience was above normal criteria (mean 71.24), with 131 students (56.96%) scoring above normal. By dimension, emotional endurance ranked highest, followed by problem-solving and morale respectively. Comparison by personal factors showed no statistically significant differences ($p > 0.05$), but revealed a trend that students with more close friends tended to have higher resilience.

Keyword : resilience, first-year students, Faculty of Education

บทนำ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัตในศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายมิติ ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้นำมาซึ่งความท้าทายและภาวะวิกฤติที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของประชากรทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อสุขภาวะทางจิตที่ทวี ความรุนแรงมากขึ้นในช่วง ทศวรรษที่ผ่านมา สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกลุ่มเยาวชนและนักศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วง ของการพัฒนาและการเปลี่ยนผ่านทางจิตวิทยา (Psychological Transition) องค์การอนามัยโลก (WHO, 2022) ได้เผยแพร่ รายงานการศึกษาที่ครอบคลุมประชากรกลุ่มเยาวชนจาก 157 ประเทศทั่วโลก พบว่าในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคโควิด - 19 อัตราการเกิดปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนเพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าวิตก โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 25 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการระบาด การศึกษาดังกล่าวยังระบุถึงการแสดงออกของปัญหาสุขภาพจิตในหลายรูปแบบ โดย ที่พบมากที่สุด คือ ภาวะความเครียด (Stress) ซึ่งมักแสดงออกผ่านอาการทางกายและจิตใจ เช่น นอนไม่หลับ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย หงุดหงิดง่าย และขาดสมาธิ รองลงมา คือ ความวิตกกังวล (Anxiety) ที่แสดงออกผ่านความกลัว ความกังวล และ ความไม่มั่นใจเกี่ยวกับอนาคต และภาวะซึมเศร้า (Depression) ที่ส่งผลให้เกิดความรู้สึกหมดหวัง ท้อแท้ และขาดแรงจูงใจใน การดำเนินชีวิต ในบริบทของประเทศไทย รายงานสถานการณ์สุขภาพจิตที่จัดทำโดยกรมสุขภาพจิต (2565) ได้แนะนำข้อมูล ที่สอดคล้องกับแนวโน้มระดับโลก โดยพบว่านักศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตสูงถึงร้อยละ 32.6 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าประชากรกลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญ โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงประกอบด้วย ความกดดันด้านการ เรียน การปรับตัวกับสภาพแวดล้อมใหม่ ความคาดหวังจากครอบครัว และความไม่แน่นอนเกี่ยวกับอนาคตการทำงาน ในกลุ่ม นักศึกษาครูชั้นปีที่ 1 ถือเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางต่อปัญหาสุขภาพจิตเป็นพิเศษ เนื่องจากต้องเผชิญกับความท้าทายที่ ซับซ้อนและหลากหลาย นอกจากการปรับตัวกับการเรียนในระดับอุดมศึกษาที่มีความเข้มข้นทางวิชาการมากขึ้นแล้ว นักศึกษา กลุ่มนี้ยังต้องพัฒนาทักษะวิชาชีพครูที่มีความซับซ้อนและต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อีกทั้งยังต้องแบกรับความ คาดหวังจากสังคมในบทบาทของผู้ที่จะเป็นครูในอนาคต ซึ่งถือเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

จากการสำรวจเบื้องต้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งซึ่งเป็นบริบทการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า นักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 จำนวน 13 สาขาวิชา รวม 508 คน ที่ผ่านการศึกษาดำเนินหลักสูตร 1 ภาคการศึกษา แสดงอาการ และพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงปัญหาการปรับตัวและความเครียดหลายประการ ได้แก่ 1) ปัญหาการปรับตัวทางวิชาการ นักศึกษา ส่วนหนึ่งมีอัตราการเข้าชั้นเรียนที่ลดลง การส่งงานล่าช้า และผลการเรียนที่ไม่เป็นไปตามศักยภาพ 2) ปัญหาการปรับตัวทาง

สังคม จากการสังเกตของฝ่ายกิจการนักศึกษา พบว่า นักศึกษาจำนวนหนึ่งมีความยากลำบาก ในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น การเข้าร่วมกิจกรรมของคณะ และการทำงานเป็นทีมในโครงการต่าง ๆ 3) ปัญหาการปรับตัวกับบทบาทครู จากผลการประเมินจากการฝึกปฏิบัติการสอนเบื้องต้น พบว่า นักศึกษาบางคนแสดงความไม่มั่นใจ ความกลัวในการยืนหน้าชั้นเรียน และความวิตกกังวลเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการชั้นเรียน ความท้าทายเหล่านี้ส่งผลให้นักศึกษาครูชั้นปีที่ 1 จำนวนมากเกิดภาวะความเครียดสะสม (Cumulative Stress) และขาดความสามารถในการยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ (Psychological Resilience) อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถรับมือกับความท้าทาย ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง และฟื้นตัวจากภาวะวิกฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขาดทักษะนี้อาจส่งผลกระทบต่อทั้งความสำเร็จในการศึกษา การพัฒนาวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตโดยรวมของนักศึกษา

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาความสามารถในการฟื้นฟูทางใจจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการผลิตครูที่ต้องการบุคลากรที่มีความเข้มแข็งทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และจิตใจ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและสังคมไทยในอนาคต

ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ (Resilience) หมายถึง ความสามารถ (Ability) ทักษะ (Skill) หรือ กระบวนการ (Process) ของบุคคล ที่ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญหน้ากับวิกฤติปัญหาโดยยังมีจิตใจที่มั่นคง หรือได้รับผลกระทบจากวิกฤตินั้นลดลง สามารถตั้งรับกับวิกฤติที่เผชิญและฟื้นตัวจากวิกฤติได้ (American Psychological Association, 2014; Grotberg, 1995; World Health Organization, 2020; กรมสุขภาพจิต, 2562) มีนักวิชาการและองค์กรต่างๆ แบ่งองค์ประกอบของคุณลักษณะนี้ไว้ อย่างหลากหลาย แต่ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิดความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของกรอทเบิร์ก (Grotberg, 1995) มีองค์ประกอบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจทั้งองค์ประกอบภายในตัวบุคคล และองค์ประกอบภายนอกตัวบุคคล อีกทั้งเป็นองค์ประกอบที่ครอบคลุมองค์ประกอบของความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของหน่วยงานและนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งองค์ประกอบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจตามแนวคิดของกรอทเบิร์ก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบสิ่งที่ฉันมี (I HAVE) เป็นปัจจัยภายนอกที่เสริมสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ องค์ประกอบสิ่งที่ฉันเป็น (I AM) คือ แนวคิด ความเชื่อ ทศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ภายในตัวบุคคล และองค์ประกอบสิ่งที่ฉันสามารถทำได้ (I CAN) คือ ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะทางสังคมของบุคคล และ จากการศึกษาการสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจทั้งในต่างประเทศและในประเทศ พบว่า แบบวัดความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และจิตใจส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบบวัดลักษณะนี้มีข้อจำกัด คือ ข้อคำถามเป็นเพียงข้อความสั้น ๆ หากไม่ชัดเจนอาจสื่อความหมายไม่ตรงได้ นอกจากนี้ยังไม่ค่อยมีการศึกษาการสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจสำหรับนักศึกษาครู ชั้นปีที่ 1 อีกทั้งการตรวจสอบคุณภาพแบบวัดส่วนใหญ่ยังใช้เพียงทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม ทำให้มีข้อจำกัด ในการประมาณค่าคุณลักษณะของผู้ตอบและข้อคำถาม

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่พบในปัจจุบันและการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นถึง ความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบการผลิตครูให้สอดคล้องกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และจิตใจของผู้เรียน งานวิจัยของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2563) ได้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดสำคัญของหลักสูตรการผลิตครูในปัจจุบันที่ขาดการบูรณาการการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และจิตใจอย่างเป็นระบบ โดยพบว่าแม้จะมีการกล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาสุขภาวะทางจิตในเชิงนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มี การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและการดูแลสุขภาพจิตของผู้เรียน อย่างเป็นรูปธรรม การศึกษาดังกล่าวยัง พบว่า หลักสูตรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้และทักษะ ทางวิชาการเป็นหลัก โดยละเลยมิติด้านการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และจิตใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่จะเป็นครูในอนาคต ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในระดับนานาชาติที่ชี้ให้เห็นว่าการขาด การพัฒนาทักษะดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความสามารถในการปรับตัวและการ

รับมือกับความท้าทายในวิชาชีพครูในระยะยาว จากความสำคัญของความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจที่มีต่อการปรับตัวและการเรียนรู้ของนักศึกษาครู (วิไลลักษณ์ ลังกา, 2560; Mansfield et al., 2016) ประกอบกับช่วงเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นระยะวิกฤตที่ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2563; Beltman et al., 2018) ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อเข้าใจระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ รวมทั้งปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าว โดยองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบโปรแกรมการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจสำหรับนักศึกษาครูตั้งแต่เริ่มต้นวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครูเชิงป้องกัน (preventive approach) ที่มุ่งเสริมสร้างปัจจัยปกป้อง (protective factors) ให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในวิชาชีพ (Mansfield et al., 2021; สุวิมล ว่องวานิช, 2564) อันจะนำไปสู่การผลิตครูที่มีคุณภาพและความเข้มแข็งทางจิตใจในการพัฒนาการศึกษาของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง ปีการศึกษา 2567
2. เพื่อศึกษาระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง ปีการศึกษา 2567
3. เพื่อเปรียบเทียบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง ปีการศึกษา 2567 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา สถานภาพครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนเพื่อนสนิทในมหาวิทยาลัยที่สามารถปรึกษาได้เมื่อมีปัญหา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความยืดหยุ่นทางด้านจิตใจ (Resilience) คือ ความสามารถของบุคคลในการปรับตัว และการฟื้นตัวเมื่อต้องเผชิญกับความยากลำบากหรือภาวะวิกฤตในชีวิต สามารถเรียนรู้และผ่านพ้น จากเหตุการณ์นั้นไปได้ ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

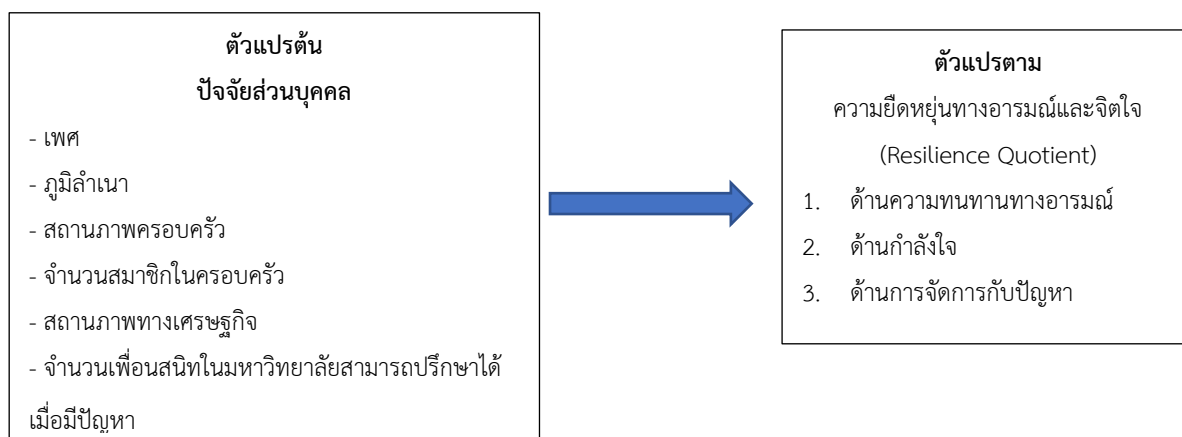
1. ด้านความทนทานทางอารมณ์ หมายถึง การมีจิตใจที่ไม่วอกแวก อดทนต่อ ความกดดัน และมีวิธีจัดการกับอารมณ์ได้
2. ด้านกำลังใจ หมายถึง มีความมุ่งมั่น ไม่ท้อถอย มีความหวังและกำลังใจ
3. ด้านการจัดการกับปัญหา หมายถึง การมีมุมมองทางบวกต่อปัญหา และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา การต่อสู้เอาชนะอุปสรรค

โดยใช้แบบวัดความยืดหยุ่นทางอารมณ์ RQ (Resilience Quotient) ซึ่ง พัฒนาโดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข โดยคะแนนรวมตั้งแต่ 54 คะแนนลงไป หมายถึง ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ คะแนนรวม 55 – 69 คะแนน หมายถึง เกณฑ์ปกติ และคะแนนรวมตั้งแต่ 70 คะแนน หมายถึง สูงกว่าเกณฑ์ปกติ

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ โดยประยุกต์จากแนวคิดความสามารถในการฟื้นฟูทางใจของ Connor และ Davidson (2003) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้องค์ประกอบของความสามารถในความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความทนทานทางอารมณ์ ด้านกำลังใจ และด้านการจัดการกับปัญหา สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นฟูทางใจนั้น ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคมของ House (1981) แนวคิดการเห็นคุณค่าในตนเองของ Coopersmith (1981) และทฤษฎีความฉลาดทางอารมณ์ของ Goleman (1998) ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การสนับสนุนทาง

สังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง และความฉลาดทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสามารถในความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เครื่องมือและวิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) เพื่อศึกษาระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง และเปรียบเทียบความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง จำนวน 13 สาขาวิชา รวม 508 คน ที่ผ่านการศึกษาตามหลักสูตร 1 ภาคการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง จำนวน 230 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ซึ่งจากประชากร 508 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง 219 คน แต่เพื่อเพิ่มความแม่นยำและป้องกันการสูญหายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 230 คน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.02) เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างสามารถใช้อธิบายกลุ่มประชากรเป้าหมายได้อย่างถูกต้องและเพื่อเป็นการเพิ่มความเที่ยงตรงของข้อสรุปที่จะได้รับการเลือกตัวอย่างในครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ถูกเลือก ได้แก่ เป็นนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 และผ่านการศึกษาตามหลักสูตรครบ 1 ภาคการศึกษา ยินดีเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยแบ่งตามสาขาวิชาทั้ง 13 สาขา เพื่อให้ได้ตัวแทนที่หลากหลาย

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บข้อมูลแบบสัดส่วน (Proportional sampling) โดยกำหนดจำนวนตัวอย่างจากแต่ละสาขาตามสัดส่วนของจำนวนนักศึกษาในสาขานั้นๆ และดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงระยะเวลา 3 สัปดาห์ตั้งแต่วันที่ 10

มีนาคม 2568 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2568 โดยแบ่งการเก็บข้อมูลเป็น 3 ช่วง (สัปดาห์ละ 1 ช่วง) เพื่อหลีกเลี่ยงอคติจากปัจจัยชั่วคราว เช่น ช่วงสอบ กิจกรรมพิเศษ หรือเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของนักศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา สถานภาพครอบครัว จำนวนสมาชิก ในครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ จำนวนเพื่อนสนิทในมหาวิทยาลัยสามารถปรึกษาได้เมื่อมีปัญหา

ส่วนที่ 2 แบบวัดความยืดหยุ่นทางอารมณ์ (Resilience Quotient) ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2550) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.749 ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 16 – 24 ปีเป็นครั้งแรก โดยมีข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 20 ข้อ เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ประเมินความสามารถของบุคคล 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านกำลังใจ และด้านการจัดการกับปัญหา และนำมาดัดแปลงให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง เป็นการสอบถามถึงความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้ทำแบบประเมินในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏตัวอย่างในการเก็บข้อมูล
2. ประสานงานกับมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล
3. เตรียมแบบวัดที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์
4. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดระบบข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจทั้งภาพรวมและรายด้าน
2. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) ใช้สถิติ t-test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่มี 2 กลุ่ม ใช้สถิติ One-way ANOVA ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม
3. การตีความผล จำแนกระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจตามเกณฑ์ของกรมสุขภาพจิต โดยคะแนนรวมตั้งแต่ 54 คะแนนลงไป หมายถึง ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ คะแนนรวม 55-69 คะแนน หมายถึง เกณฑ์ปกติ และคะแนนรวมตั้งแต่ 70 คะแนนขึ้นไป หมายถึง สูงกว่าเกณฑ์ปกติ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครู ศาสตรมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง จำนวน 508 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ได้รับแบบสอบถามครบถ้วนจำนวน 230 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่นำมาทำการวิเคราะห์ผลและนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
เพศชาย	62	26.96
เพศหญิง	168	73.04
2. ภูมิลำเนา		
ภาคใต้	230	100
3. ลักษณะครอบครัว		
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	149	64.78
บิดามารดาแยกกันอยู่	36	15.65
บิดามารดาหย่าร้าง	38	16.53
บิดามารดาเสียชีวิต	7	3.04
4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1-5 คน	167	72.61
6-10 คน	33	14.35
11-15 คน	30	13.04
5. รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน		
ไม่เกิน 5,000 บาท	22	9.57
5,001 – 10,000 บาท	68	29.57
10,001 – 15,000 บาท	60	26.08
15,001 – 20,000 บาท	41	17.82
20,001 บาท ขึ้นไป	39	16.96
6. จำนวนเพื่อนสนิทในมหาวิทยาลัย		
0-5 คน	74	32.17
6-10 คน	42	18.27
11-15 คน	51	22.17
16-20 คน	35	15.22
20 คนขึ้นไป	28	12.17

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 168 คน (ร้อยละ 73.04) มีภูมิลำเนาทั้งหมดอยู่ในภาคใต้ (ร้อยละ 100) สถานภาพครอบครัวส่วนใหญ่เป็นบิดามารดาอยู่ด้วยกัน จำนวน 149 คน (ร้อยละ 64.78) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-5 คน จำนวน 167 คน (ร้อยละ 72.61) รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5,001-

10,000 บาท จำนวน 68 คน (ร้อยละ 29.57) และมีจำนวนเพื่อนสนิทในมหาวิทยาลัยที่สามารถปรึกษาได้เมื่อมีปัญหา 0-5 คน จำนวน 74 คน (ร้อยละ 32.17)

ส่วนที่ 2 ระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ

ด้านความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ด้านความทนทานทางอารมณ์	24.85	4.12	สูงกว่าเกณฑ์ปกติ
2. ด้านกำลังใจ	22.47	3.89	เกณฑ์ปกติ
3. ด้านการจัดการกับปัญหา	23.92	4.25	เกณฑ์ปกติ
ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจโดยรวม	71.24	10.67	สูงกว่าเกณฑ์ปกติ

ตารางที่ 3 แสดงการแจกแจงระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ

ระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านความทนทานทางอารมณ์		
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	161	70.00
เกณฑ์ปกติ	57	24.78
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	12	5.22
ด้านกำลังใจ		
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	47	20.43
เกณฑ์ปกติ	172	74.78
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	11	4.78
ด้านการจัดการกับปัญหา		
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	95	41.30
เกณฑ์ปกติ	126	54.78
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	9	3.92
ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจโดยรวม		
สูงกว่าเกณฑ์ปกติ	131	56.96
เกณฑ์ปกติ	74	32.18
ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ	25	10.86

จากตารางที่ 2 และ 3 พบว่า ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจโดยรวมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์มีค่าเฉลี่ย 71.24 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.67) อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ โดยมีนักศึกษาจำนวน 131 คน (ร้อยละ 56.96) ที่มีความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจสูงกว่าเกณฑ์ปกติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความทนทานทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ย

สูงที่สุด (24.85) อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ โดยมีนักศึกษาจำนวน 161 คน (ร้อยละ 70.00) ที่มีความทนทานทางอารมณ์สูงกว่าเกณฑ์ปกติ ด้านการจัดการกับปัญหามีค่าเฉลี่ย 23.92 อยู่ในระดับเกณฑ์ปกติ และด้านกำลังใจมีค่าเฉลี่ย 22.47 อยู่ในระดับเกณฑ์ปกติ

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p-value
ชาย	62	70.85	11.24	-0.287	0.774
หญิง	168	71.38	10.45		

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจจำแนกตามสถานภาพครอบครัว

สถานภาพครอบครัว	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p-value
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	149	71.52	10.38	0.421	0.738
บิดามารดาแยกกันอยู่	36	70.25	11.67		
บิดามารดาหย่าร้าง	38	71.18	10.95		
บิดามารดาเสียชีวิต	7	69.57	12.48		

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจจำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว (บาท)	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p-value
ไม่เกิน 5,000	22	69.86	12.34	1.245	0.292
5,001-10,000	68	71.85	9.87		
10,001-15,000	60	71.23	10.45		
15,001-20,000	41	70.78	11.02		
20,001 ขึ้นไป	39	72.15	10.89		

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจจำแนกตามจำนวนเพื่อนสนิท

จำนวนเพื่อนสนิท	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	p-value
0-5 คน	74	69.85	11.25	2.187	0.071
6-10 คน	42	71.64	10.12		
11-15 คน	51	72.35	9.87		
16-20 คน	35	72.11	10.54		
20 คนขึ้นไป	28	73.25	9.96		

จากตารางที่ 4-7 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ ได้แก่ เพศ สถานภาพครอบครัว รายได้ครอบครัว และจำนวนเพื่อนสนิทในมหาวิทยาลัย พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p > 0.05$)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแนวโน้มจากค่าเฉลี่ย พบว่า นักศึกษาที่มีจำนวนเพื่อนสนิทมากขึ้นมีแนวโน้มที่จะมีความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจสูงขึ้น โดยกลุ่มที่มีเพื่อนสนิท 20 คนขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (73.25) และกลุ่มที่มีเพื่อนสนิท 0-5 คนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (69.85)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 73.04) มีภูมิลำเนาทั้งหมดอยู่ในภาคใต้ (ร้อยละ 100) อาศัยอยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 64.78) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-5 คน (ร้อยละ 72.61) รายได้ครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 29.57) และมีจำนวนเพื่อนสนิทในมหาวิทยาลัยที่สามารถปรึกษาได้เมื่อมีปัญหา 0-5 คน (ร้อยละ 32.17)

2. ระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ

ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจโดยรวมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ (ค่าเฉลี่ย 71.24) โดยมีนักศึกษาจำนวน 131 คน (ร้อยละ 56.96) ที่มีความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจสูงกว่า เกณฑ์ปกติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความทนทานทางอารมณ์มีระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 24.85) รองลงมา คือ ด้านการจัดการกับปัญหา (ค่าเฉลี่ย 23.92) และด้านกำลังใจ (ค่าเฉลี่ย 22.47) ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษาไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ ได้แก่ เพศ สถานภาพครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ครอบครัว และจำนวนเพื่อนสนิทในมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม พบแนวโน้มที่น่าสนใจว่า นักศึกษาที่มีจำนวนเพื่อนสนิทมากขึ้นมีแนวโน้มความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจที่สูงขึ้น

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจที่สูงกว่าเกณฑ์ปกติ

ผลการวิจัยที่พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์มีความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ (ร้อยละ 56.96) สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการปรับตัวและรับมือกับความท้าทายในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอสม่า คัมภีรานนท์ (2567) ที่ศึกษานักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ พบว่า นักศึกษามีความยืดหยุ่นทางอารมณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการต่อสู้เอาชนะอุปสรรคมีคะแนนสูงที่สุด การที่ด้านความทนทานทางอารมณ์มีคะแนนสูงที่สุด (ร้อยละ 70.00 อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ) อาจเป็นผลมาจากการที่นักศึกษาครูต้องเผชิญกับประสบการณ์การฝึกปฏิบัติการสอนเบื้องต้นซึ่งช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางใจและความสามารถในการจัดการกับความกดดัน ส่วนด้านกำลังใจที่มีคะแนนต่ำที่สุดอาจสะท้อนถึงความไม่แน่นอนเกี่ยวกับอนาคตในวิชาชีพครูซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนา

2. การไม่มีความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัย พบว่า ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลต่างๆ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ นาคเลขา (2564) ที่ศึกษาอาสาสมัครสภาการศึกษา พบว่า ปัจจัยพื้นฐานทั่วไปบางประการไม่มีความสัมพันธ์กับความยืดหยุ่นทางอารมณ์ การที่เพศไม่มีความแตกต่าง อาจเป็นเพราะทั้งนักศึกษาชายและหญิงต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวเข้าสู่วิชาชีพครูในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และหลักสูตรการศึกษาไม่ได้เน้นความแตกต่างทางเพศในการพัฒนาทักษะทางอารมณ์

การที่สถานภาพครอบครัวไม่มีความแตกต่าง แสดงให้เห็นว่านักศึกษาจากครอบครัวที่มีโครงสร้างแตกต่างกัน สามารถพัฒนาความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจได้ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ เช่น ระบบสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย การให้คำปรึกษาจากอาจารย์ และการสร้างเครือข่ายเพื่อนในมหาวิทยาลัย

การที่รายได้ครอบครัวไม่มีผลต่อความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ อาจเป็นเพราะนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ในระดับที่ไม่แตกต่างกันมากนัก (ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5,001-15,000 บาท) และมหาวิทยาลัยราชภัฏมักมีระบบสนับสนุนทุนการศึกษาและสวัสดิการที่ช่วยลดปัญหาทางเศรษฐกิจ

3. แนวโน้มความสัมพันธ์กับจำนวนเพื่อนสนิท

แม้ว่าจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่แนวโน้มที่พบว่านักศึกษาที่มีเพื่อนสนิทมากขึ้นจะมีความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจสูงขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคมของ House (1981) ที่ระบุว่าเรามีเครือข่ายสังคมที่แข็งแกร่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมให้นักศึกษาร่างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในมหาวิทยาลัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์มีความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ โดยเฉพาะด้านความทนทานทางอารมณ์ แต่ยังมีจุดที่ต้องพัฒนาในด้านกำลังใจ ประกอบกับแนวโน้มที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการมีเพื่อนสนิทในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจ สถาบันการศึกษาควรพัฒนาระบบสนับสนุนทางสังคมผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และระบบพี่เลี้ยง จัดโปรแกรมเสริมสร้างกำลังใจและความมั่นใจในวิชาชีพครู รวมทั้งบูรณาการการพัฒนาความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจเข้าสู่หลักสูตรการผลิตครูอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่นักศึกษาที่มีความเสี่ยง

สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ การศึกษาตามยาวเพื่อติดตามพัฒนาการของนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนจบการศึกษา การเปรียบเทียบกับนักศึกษาสาขาอื่น การพัฒนาแบบวัดที่เหมาะสมกับบริบทไทย และการวิจัยประสิทธิผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาครูให้มีความแข็งแกร่งทางจิตใจในการเป็นครูที่มีคุณภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ พันทอง, อัจศรา ประเสริฐสิน, ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ, และมนทิรา จารุเพ็ง. (2564). ลักษณะและ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความยืดหยุ่นทางจิตใจของวัยรุ่นที่ถูกรังแกผ่านโลกโซเชียล. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 19(1), 39-57.

กัญญารัตน์ นาคเลขา. (2564). ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องของอาสาสมัครสภาการศึกษา โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- กรมสุขภาพจิต. (2550). *แบบวัดความยืดหยุ่นทางอารมณ์ RQ (Resilience Quotient)*. กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมสุขภาพจิต. (2562). *ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจ*. กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมสุขภาพจิต. (2563). *เปลี่ยนร้ายกลายเป็นดี พลังสุขภาพจิต RQ: Resilience Quotient*. สำนักวิชาการสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมสุขภาพจิต. (2565). *รายงานสถานการณ์สุขภาพจิต*. กระทรวงสาธารณสุข.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2545). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- เพ็ญประภา ปริญญากมล. (2550). ความยืดหยุ่นและทนทานของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 13(2), 137-153.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2563). *การพัฒนาระบบการผลิตครูในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิไลลักษณ์ ลังกา. (2560). ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักเรียนมัธยมศึกษา: การพัฒนาแบบวัด. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 15(2), 45-62.
- วิไลลักษณ์ ลังกา. (2566). การพัฒนาแบบวัดความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18(1), 87-101.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาชั้นปีที่ 1. *วารสารจิตวิทยาการศึกษา*, 12(3), 78-95.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2564). การพัฒนาแบบวัดและประเมินความต้องการจำเป็นด้านคุณลักษณะของครูนักคิดออกแบบ. *วารสารการวัดผลการศึกษา สำนักทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา*, 39(106), 75-89.
- อสม่า คัมภีรานนท์. (2567). การเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์ของนักศึกษาโดยการให้คำปรึกษากลุ่ม. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 19(1), 139-155.
- American Psychological Association. (2014). *The road to resilience*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Beltman, S., Mansfield, C., & Price, A. (2018). Thriving not just surviving: A review of research on teacher resilience. *Educational Research Review*, 24, 117-132.
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. T. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, 18(2), 76-82.
- Coopersmith, S. (1981). *The antecedents of self-esteem*. Consulting Psychologists Press.
- Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam Books.
- Grotberg, E. H. (1995). *A guide to promoting resilience in children: Strengthening the human spirit*. The Hague: Bernard Van Leer Foundation.
- House, J. S. (1981). *Work stress and social support*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Mansfield, C. F., Beltman, S., Broadley, T., & Weatherby-Fell, N. (2016). Building resilience in teacher education: An evidenced informed framework. *Teaching and Teacher Education*, 54, 77-87.
- Mansfield, C. F., Beltman, S., Price, A., & McConney, A. (2021). Don't sweat the small stuff: Understanding teacher resilience, wellbeing and career-longevity. *Teaching and Teacher Education*, 106, 103-115.

World Health Organization. (2020). *Mental health and psychosocial considerations during the COVID-19 outbreak*. Geneva: WHO Press.

World Health Organization. (2022). *World mental health report: Transforming mental health for all*. Geneva: WHO Press.

**ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตร
และการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา**
**Needs Assessment for Enhancing Teachers' Competencies in
Curriculum Administration and Learning Management
in the Context of Education Sandbox Schools**

รมย์ชลี บุตรกริม,¹ จิราภรณ์ เหมพันธ์,² อารี สาริปา,³ กิตติศักดิ์ ใจอ่อน⁴

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

โทร 075-845-510 ต่อ 3702 อีเมล 6777711005@nstru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

โทร 075-845-510 ต่อ 3702 อีเมล chiraporn_hem@nstru.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

โทร 075-845-510 ต่อ 3702 อีเมล aree_sar@nstru.ac.th

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

โทร 075-845-510 ต่อ 3702 อีเมล kittisak_jai@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 165 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ เพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNImodified) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$, S.D.=0.56) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.52) องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (PNImodified =0.35) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร (PNImodified =0.34) การออกแบบและจัดการเรียนรู้ (PNImodified =0.34) และการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ (PNImodified =0.33) ตามลำดับ

คำสำคัญ : สมรรถนะครู หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

Abstract

This survey research aimed to investigate the current state, desired state, and needs assessment for enhancing teachers' competencies in curriculum administration and learning management in the context

of Education Sandbox schools. The study focused on teachers from pilot innovation schools under the Krabi Primary Educational Service Area Office, with a sample of 165 teachers. The research utilized questionnaires to explore teachers' perspectives on competency development in curriculum administration and learning management. Data collection employed statistical methods including frequency, percentage, mean, standard deviation, and modified Priority Needs Index (PNI_{modified}), complemented by content analysis. The research findings revealed that the overall current state was at a moderate level ($\bar{X}=3.02$, S.D.=0.56), while the desired state was at the highest level ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.52). The components with the highest development needs, ranked in order of priority, were: Learning Assessment and Evaluation (PNI_{modified} = 0.35), Curriculum Development (PNI_{modified} = 0.34), Learning Design and Management (PNI_{modified} = 0.34), Utilization of Media, Innovation, and Technology in Learning Management (PNI_{modified} = 0.33), respectively.

Keyword : teachers' competencies, curriculum and learning management, Education Sandbox

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในมาตรา 6 ไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตรา 22 ระบุไว้ว่า “การจัดการศึกษายึดหลักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนเป็นสำคัญ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

ในช่วงที่ผ่านมา การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยยังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ที่น่าพึงพอใจ โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินาชาติดะท้อนว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศในภูมิภาคเอเชีย อีกทั้งคุณภาพของกำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไปยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในด้านสมรรถนะการปฏิบัติและคุณลักษณะที่จำเป็น ส่งผลให้ มีผู้ว่างงานและกำลังแรงงานที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของภาคเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ปัจจัยสำคัญหนึ่งที่สะท้อนปัญหาดังกล่าวคือระบบการจัดการศึกษาที่ประสบข้อจำกัดด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล โดยเฉพาะหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกำหนดตัวชี้วัดจำนวนมาก ทำให้ครูต้องมุ่งสอนเนื้อหาสาระเพื่อให้ครอบคลุมตัวชี้วัด ส่งผลให้แนวทางการประเมินผลเน้นด้านความรู้มากกว่าการประเมินสมรรถนะและทักษะปฏิบัติที่แท้จริงของผู้เรียน(กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ซึ่งในปัจจุบัน ประเทศไทยได้ดำเนินมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเริ่มนำแนวคิด หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต่อ การดำรงชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) นอกจากนี้ การจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผลได้อย่างยืดหยุ่นตามบริบทของพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่แท้จริง (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562, 2562)

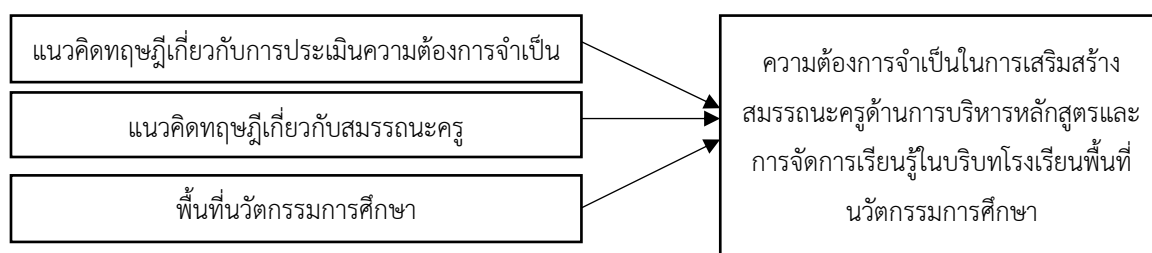
ปัญหาหลักของครูไทยในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการขาดความรู้และทักษะพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล หรือการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านสมรรถนะครูในการบริหารหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553; สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562) โดยเฉพาะในด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ครูจำนวนมากยังขาดความสามารถในการศึกษานวัตกรรมและแนวโน้มการศึกษาสมัยใหม่เพื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ตลอดจนการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน และความต้องการของผู้เรียนและภาคเศรษฐกิจ-สังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562; 2563; 2565) ในด้านการออกแบบและจัดการเรียนรู้ พบว่าครูยังขาดทักษะในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะและการออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ไม่สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเต็มที่ (Darling-Hammond et al., 2017; Guskey, 2002) ขณะเดียวกัน การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ยังไม่เป็นระบบ ครูส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเลือกและสร้างสื่อหรือนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) นอกจากนี้ ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูยังมุ่งเน้นการประเมินผลด้านความรู้ตามเนื้อหา มากกว่าการประเมินพัฒนาการและสมรรถนะของผู้เรียนตามสภาพจริง ส่งผลให้ไม่สามารถใช้ข้อมูลการประเมินเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; Stiggins, 2005)

การศึกษาลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีความสำคัญในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เนื่องจากการระบุความต้องการจำเป็นจะทำให้สามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และช่องว่างของสมรรถนะครูได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยจัดลำดับความสำคัญของด้านสมรรถนะที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก การดำเนินการดังกล่าวก่อให้เกิดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถใช้วางแผนการพัฒนาครูได้อย่างตรงจุดและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ส่งผลให้ครูสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน การศึกษานี้จึงมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเป็นรากฐานในการกำหนดแนวทางพัฒนาครูเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

1.1 การดำเนินการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ประกอบสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

2.1 การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยนำองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นกรอบเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา แล้วนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล

2.2 ประชากร ได้แก่ ครู โรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 16 โรงเรียน มีจำนวนทั้งสิ้น 283 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู โรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 165 คน คำนวณโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ เพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ 1 หมายถึงระดับน้อยที่สุด 2 หมายถึงระดับน้อย 3 หมายถึงระดับปานกลาง 4 หมายถึงระดับมาก และ 5 หมายถึงระดับมากที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 – 1.0 ซึ่งเกินเกณฑ์การพิจารณา คือ มีค่ามากกว่า 0.5 แสดงว่ามีความตรงเชิงเนื้อหาผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ทั้ง 20 ข้อ

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปจัดทำให้อยู่ในรูปแบบของ google form และนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ด้วยการหาค่าสถิติบรรยาย โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึงระดับน้อยที่สุด 1.51 - 2.50 หมายถึงระดับน้อย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.51 - 4.50 หมายถึงระดับมาก และ 4.51 - 5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด และผู้วิจัยดำเนินการเรียงลำดับความต้องการ

จำเป็นจากมากไปน้อย โดยวิธี Modified Priority Needs Index (PINmodified) เพื่อระบุความต้องการจำเป็น โดยใช้ดัชนี ความสำคัญของลำดับความสำคัญของข้อมูล (Modified priority needs index : PINmodified) (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา แสดงผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการนำเสนอข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=165)

	ตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
เพศ	ชาย	18	10.90
	หญิง	147	89.10
	รวม	165	100
ตำแหน่ง	ครูผู้ช่วย	35	21.21
	ครู คศ.1	24	14.55
	ครู คศ.2	36	21.82
	ครู คศ.3	62	35.57
	ครูอัตราจ้าง	8	4.85
	รวม	165	100
อายุ	21 – 30 ปี	27	16.36
	31 – 40 ปี	60	36.36
	41 – 50 ปี	41	24.85
	51 – 60 ปี	37	22.43
	รวม	165	100
ระดับการศึกษาสูงสุด	ปริญญาตรี	134	81.21
	ปริญญาโท	31	18.79
	ปริญญาเอก	0	0
	รวม	165	100
ประสบการณ์ในการทำงาน	ไม่เกิน 5 ปี	41	24.85
	6 – 10 ปี	41	24.85
	11 – 15 ปี	33	20.00
	16 – 20 ปี	12	7.27
	21 – 25 ปี	9	5.45

	ตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
	มากกว่า 25 ปี	29	17.58
	รวม	165	100
ขนาดของสถานศึกษา	ขนาดเล็ก	16	9.70
	ขนาดกลาง	84	50.91
	ขนาดใหญ่	65	39.39
	รวม	165	100

จากตารางที่ 1 เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 165 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 89.10 ส่วนเพศชายจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 10.90

เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นครู คศ.3 จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 35.57 รองลงมา คือ ครู คศ.2 จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 21.82 ครูผู้ช่วย จำนวน 35 คน คิดเป็น ร้อยละ 21.21 ครู คศ.1 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 14.55 และน้อยที่สุด คือ ครูอัตราจ้าง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.85

เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมา คือ อายุ 41-50 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 24.85 อายุ 51-60 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 22.43 และน้อยที่สุด คือ อายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.36

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 81.21 รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 18.79 ส่วนระดับปริญญาเอก ไม่มี

เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ ในการทำงานไม่เกิน 5 ปี และ 6 - 10 ปี จำนวนเท่ากัน คือ 41 คน คิดเป็นร้อยละ 24.85 รองลงมา คือ มีประสบการณ์ ในการทำงาน 11 - 15 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 20 มากกว่า 25 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 17.58 16 - 20 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27 กลุ่มที่น้อยที่สุด คือ มีประสบการณ์ในการทำงาน 21-25 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 5.45

เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน ขนาดกลาง จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 50.91 รองลงมา คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 39.39 และน้อยที่สุด คือ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 9.70

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหาร หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา วิเคราะห์โดยวิธี Modified Priority Needs Index (PNImodified) เพื่อระบุความต้องการจำเป็น สำหรับค่าดัชนี PNIModified ที่มีค่า 0.30 ขึ้นไปเป็นเกณฑ์ที่ถือว่า มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วน การจัดลำดับจะจัดจากดัชนีที่มีค่ามากไปหาค่าน้อย ดัชนีที่มีค่ามากหมายถึงมีความต้องการจำเป็นสูงที่ควรได้รับการพัฒนามากกว่าดัชนีที่มีค่าน้อย ปรากฏผล ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี PNImodified

รายการ	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่		PNI modified (I-D)/D	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
	(D)		พึงประสงค์ (I)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
การสร้างและพัฒนาหลักสูตร						
1. ศึกษาวัฒนธรรมและแนวโน้มทางการศึกษาใหม่ ๆ เพื่อนำมา ปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ตอบโจทย์อนาคต	2.84	0.53	4.60	0.55	0.38	
2. ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของ โรงเรียนและชุมชน โดยคำนึงถึงการพัฒนาทักษะที่จำเป็น สำหรับศตวรรษที่ 21	2.94	0.51	4.64	0.49	0.37	
3. ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับความต้องการของ ผู้เรียน ชุมชน และภาคเศรษฐกิจ-สังคม เพื่อสร้างโอกาสการ เรียนรู้ที่แท้จริง	3.11	0.49	4.54	0.50	0.32	
4. ประเมินและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลเชิง ประจักษ์และความคิดเห็นจากผู้เรียน ครู และชุมชน	3.18	0.64	4.52	0.55	0.30	
เฉลี่ยรวมรายองค์ประกอบ	3.02	0.56	4.57	0.52	0.34	2
การออกแบบและการจัดการเรียนรู้						
1. กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน	3.07	0.59	4.70	0.47	0.35	
2. ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ และบริบทของสถานศึกษา รวมถึงการเชื่อมโยงกับโลกแห่งการ ทำงาน	3.09	0.62	4.66	0.47	0.34	
3. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและพัฒนาทักษะตามความสามารถของ ตนเอง	3.06	0.63	4.60	0.49	0.33	
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ตามความถนัดของผู้เรียนรายบุคคล และ เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง	2.98	0.66	4.56	0.51	0.35	
5. ใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อปรับปรุงการออกแบบการ เรียนรู้ให้ตอบโจทย์สมรรถนะที่ต้องการ	3.05	0.60	4.53	0.55	0.33	
6. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เช่น การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตและมีจิตสำนึกต่อสังคม	3.07	0.55	4.52	0.54	0.32	

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)		สภาพที่ พึงประสงค์ (I)		PNI modified (I-D)/D	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
7. ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้และเกิดแรงบันดาลใจ	2.94	0.51	4.51	0.54	0.35	
8. ประเมินและปรับปรุงแผนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ	3.06	0.59	4.52	0.52	0.32	
เฉลี่ยรวมรายองค์ประกอบ	3.04	0.59	4.57	0.52	0.34	2
การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้						
1. ใช้สื่อและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน และช่วยส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็น	2.97	0.53	4.53	0.56	0.34	
2. ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง	3.13	0.42	4.52	0.53	0.31	
3. ใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างหลากหลาย คิดสร้างสรรค์ และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา	3.07	0.46	4.61	0.51	0.33	
4. ใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อและนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การเรียนรู้แบบ Active Learning	3.08	0.53	4.53	0.50	0.32	
เฉลี่ยรวมรายองค์ประกอบ	3.07	0.49	4.54	0.53	0.33	3
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้						
1. ออกแบบวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสะท้อนถึงความก้าวหน้าด้านสมรรถนะ	2.91	0.57	4.58	0.49	0.37	
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อสร้างทักษะการประเมินตนเองและการเรียนรู้แบบอัตโนมัติ	2.95	0.60	4.53	0.52	0.35	
3. สร้างและใช้เครื่องมือวัดผลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถสะท้อนถึงการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้	2.90	0.58	4.64	0.48	0.38	
4. วัดผลตามสภาพจริง โดยใช้แนวทางการประเมินที่เน้นพัฒนาการ และนำผลการประเมินไปพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน	3.08	0.47	4.52	0.50	0.32	
เฉลี่ยรวมรายองค์ประกอบ	2.96	0.56	4.57	0.50	0.35	1
ภาพรวม	3.02	0.56	4.57	0.52	0.34	

จากตารางที่ 2 สภาพปัจจุบันในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.56) และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.49) รองลงมา ได้แก่ การออกแบบและจัดการเรียนรู้

($\bar{X}$ = 3.04, S.D. = 0.59) และการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X}$ = 3.02, S.D. = 0.56) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 2.96, S.D. = 0.56)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยเท่ากันถึงสามองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.52) การออกแบบและ จัดการการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.52) และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.50) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.53)

เมื่อพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เพื่อแสดงถึงความสำคัญของสภาพปัญหาที่มีอยู่จริง ด้วยดัชนี PNImodified ซึ่งจากการสำรวจ พบว่า โดยภาพรวมมีดัชนี PNImodified เท่ากับ 0.34 ซึ่งมากกว่าค่าที่กำหนด (0.30) ถือว่ามีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องได้รับการพัฒนา และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ดัชนี PNImodified อยู่ระหว่าง 0.33 – 0.35 โดยมีความต้องการจำเป็น เรียงลำดับ ได้แก่ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (0.35) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร (0.34) การออกแบบและจัดการเรียนรู้ (0.34) และ การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ (0.33) และทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าวถือว่าเป็นความต้องการจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบย่อย พบว่า การสร้างและพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X}$ = 3.02, PNImodified=0.34) รายการที่มีความต้องการสูงสุด คือ การศึกษานวัตกรรมและแนวโน้มการศึกษาใหม่เพื่อพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (0.38) การออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน (0.37) การออกแบบและจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.04, PNImodified=0.34) รายการที่มีความต้องการสูงสุดคือการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ เช่น การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (0.35) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ (0.35) การใช้จิตวิทยาการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ (0.35) การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.07, PNImodified=0.33) รายการที่มีความต้องการสูงสุดคือ การใช้สื่อ และเทคนิคการสอนที่หลากหลายและสอดคล้องกับลักษณะผู้เรียน (0.34) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 2.96, PNImodified=0.35) รายการที่มีความต้องการสูงสุดคือ การสร้างและใช้เครื่องมือวัดผลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสะท้อนสมรรถนะผู้เรียน (0.38) การออกแบบวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสะท้อนความก้าวหน้าของสมรรถนะ (0.37)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ผู้วิจัยพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นมีองค์ประกอบของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด โดยหากดูรายละเอียดในรายการแต่ละข้อจะพบว่า ดัชนี PNImodified มีค่าใกล้เคียงกัน คือ อยู่ระหว่าง 0.30 – 0.38 เมื่อจำแนกรายการ พบว่า ในองค์ประกอบการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร มีรายการที่มีดัชนี PNImodified สูงสุด ได้แก่ การศึกษานวัตกรรมและแนวโน้มทางการศึกษาใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ตอบโจทย์อนาคต (0.38) รองลงมา ได้แก่ การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน โดยคำนึงถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (0.37) องค์ประกอบการวัดและประเมินผล ได้แก่ การสร้างและใช้เครื่องมือวัดผลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือและสะท้อนถึงการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน (0.38) สำหรับการออกแบบและจัดการเรียนรู้ มีดัชนี PNImodified เท่ากันสามรายการ ได้แก่ การ

กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะ เช่น การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา (0.35) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามความถนัด (0.35) ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้และเกิดแรงบันดาลใจ (0.35) องค์ประกอบการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ มีดัชนี PNImodified สูงสุด ได้แก่ ใช้สื่อและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน และช่วยส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็น (0.34)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ครูในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและ การจัดการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึง ช่องว่างของสมรรถนะครู ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด (0.35) แสดงว่าครูยังต้องการเสริมทักษะในการออกแบบเครื่องมือวัดที่สะท้อนสมรรถนะผู้เรียน และการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ให้มากขึ้น สาเหตุที่ทำให้ด้านการวัดและประเมินผลเป็นความต้องการเร่งด่วน สอดคล้องกับ รายงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ที่พบว่าครูไทยยังมุ่งเน้น การประเมินด้านความรู้มากกว่าการประเมินสมรรถนะตามสภาพจริง อีกทั้งหลักสูตรฐานสมรรถนะซึ่งเน้นการวัดผลเชิงพัฒนาการยังเป็นแนวทางใหม่สำหรับครู จึงเกิดความ ต้องการพัฒนาสูงในด้านนี้ ในขณะเดียวกัน การสร้างและพัฒนาหลักสูตร และการออกแบบและจัดการเรียนรู้ ก็มีความ ต้องการจำเป็นสูง (PNImodified=0.34) เนื่องจากครูยังต้องพัฒนา ทักษะการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมที่ตอบโจทย์ ศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Taba (1962) ที่ชี้ว่าหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพต้องอิงบริบทจริงของผู้เรียนและสังคม และเชื่อมโยงกับความต้องการของชุมชนและภาคเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนหลักการของ Biggs (2003) ในแนวคิด Constructive Alignment ที่เน้นความสอดคล้องระหว่างผลลัพธ์ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล หากครูสามารถเชื่อมโยงทั้งสามองค์ประกอบได้อย่างเหมาะสม จะทำให้เกิด การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาครูในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมควรมุ่งไปที่ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงควบคู่ กับการพัฒนาทักษะออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะและส่งเสริมผู้เรียนสู่ ความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thummaphan, Sripa & Prakobthong (2022) ที่ศึกษาโรงเรียน ต้นแบบในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมของไทย จำนวน 224 โรงเรียน (และเน้นสัมภาษณ์กลุ่มใน 18 โรงเรียน) พบว่า แนวทางการ พัฒนาหลักสูตรที่ครอบคลุม 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การออกแบบหลักสูตรแบบมุ่งความสามารถ (curriculum design) 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาความสามารถของผู้เรียน (learning management) และ 3) การประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (evaluation & continuous improvement) ซึ่งสะท้อนภาพเดียวกันกับองค์ประกอบในงานวิจัยนี้ เช่น การสร้าง หลักสูตร การออกแบบและจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ว่าเป็นสิ่งที่ต้องเร่งพัฒนา และงานวิจัยของ Promket, Phengsawat & Jantarak (2023) สำรวจในโรงเรียนขนาดใหญ่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบที่มี ดัชนี PNImodified สูงสุดคือ การวัดและประเมินผลแบบเน้นสมรรถนะ (PNI $\approx$ 0.842) รองลงมาเป็นกระบวนการจัดการ เรียนรู้ (PNI $\approx$ 0.297) สอดคล้องกับผลของงานวิจัยในส่วนของการวัดและประเมินผล และ การออกแบบหลักสูตร/จัดการ เรียนรู้ มีความต้องการเร่งด่วนสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยพบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มากที่สุด และ

องค์ประกอบอื่นก็ใกล้เคียงกัน จึงเป็นสารสนเทศที่สามารถนำไปแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เชื่อมโยงสอดคล้องกันได้ เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะยังค่อนข้างใหม่สำหรับครู จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้ครบทุกองค์ประกอบ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาโดยเก็บข้อมูลสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมในมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูล สารสนเทศเชิงเปรียบเทียบมากขึ้น และควรมีการศึกษาแนวทางให้การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill) เพื่อเตรียมการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย รองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ของโลกศตวรรษที่ 21 : ผลการศึกษาและแนวทางการ*

ส่งเสริม. เพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 74ก, หน้า23.

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (2562, 30 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 136 ตอนที่ 56ก, หน้า 102-120.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *สมรรถนะครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). *กรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซี-ทีซีเอฟ)*. กรุงเทพฯ: ออนป้า

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579*. กรุงเทพฯ:

กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและข้อเสนอแนะการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

Biggs, J. (2003). *Teaching for Quality Learning at University: What the Student Does*. McGraw-Hill Education.

Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.

Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 8(3), 381-391. <https://doi.org/10.1080/135406002100000512>.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Promket, W., Phengsawat, W., & Jantarak, S. (2023). A Model of Teacher Leadership Development on

Competency-Based Learning Management for science and technology teachers in large secondary schools. *International Education Studies*, 16(4), 37–45. <https://doi.org/10.5539/ies.v16n4p37>.

Stiggins, R. (2005). From formative assessment to assessment FOR learning: A path to success in standards-based schools. *Phi Delta Kappan*, 87(4), 324-328. <https://doi.org/10.1177/003172170508700414>.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. Harcourt, Brace & World.

Thummaphan, P., Sripa, K., & Prakobthong, W. (2022). Competency-Based School Curriculum: A development and implementation framework in pilot education sandbox schools. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 23(3), 185–187. <https://doi.org/10.57260/rcmrj.2022.261665>.

การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Synthesis of Models to Enhance Problem-Solving Skills For Basic Education Students

จิรพรรณ สงขลา,¹ อารี สาริปา,² กิตติศักดิ์ ใจอ่อน³, จิราภรณ์ เหมพันธ์⁴

¹สาขาวิชาบัณฑิตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราช โทร 084-4229953 อีเมล 6777711001@nstru.ac.th

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาบัณฑิตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โทร

075-845-510 ต่อ 3702 โทรสาร 075-392-239 อีเมล aree_sar@nstru.ac.th

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาบัณฑิตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โทร

075-845-510 ต่อ 3702 โทรสาร 075-392-239 อีเมล kittisak_jai@nstru.ac.th

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาบัณฑิตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โทร

075-845-510 ต่อ 3702 โทรสาร 075-392-239 อีเมล chirapom_hem@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหานักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ การแก้ปัญหานักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการสังเคราะห์เอกสาร บทความวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา และ ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบประเมินความเหมาะสมตามองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหานักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.80 – 1.00 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน รวม 5 คน ที่ผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย 1) ผลการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนกรูปแบบที่มีศักยภาพในการใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหานักเรียนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน เช่น Problem-Based Learning (PBL) และ Project-Based Learning (PjBL) (2) กลุ่มที่เน้นการออกแบบและสร้างสรรค์ เช่น Design-Based Learning (DBL) และ Creative Problem Solving (CPS) และ (3) กลุ่มที่เน้นการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เช่น Inquiry-Based Learning และ STEAM Education จากการหลอมรวมจุดเด่นของแต่ละกลุ่ม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบใหม่ชื่อว่า WISE Model ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ W-Work with Problem (เผชิญและเข้าไปปัญหา), I-Introduce Possible Solutions (เสนอแนวทางแก้ไข), S-Solve the Problems (ลงมือปฏิบัติ) และ E-Evaluate and Reflect (ประเมินผลและสะท้อนการเรียนรู้) รูปแบบนี้ได้รับการออกแบบเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหานักเรียนโดยตรง 2) ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (M = 4.76, SD = 0.42) โดยเฉพาะในด้านแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ รูปแบบนี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมทักษะการ

แก้ปัญหาทางการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยรูปแบบนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายกลุ่มสาระ การเรียนรู้

คำสำคัญ : ทักษะการแก้ปัญหา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model

Abstract

This research aimed to: 1) synthesize a pedagogical model to enhance problem-solving competencies among elementary education students, and 2) evaluate the appropriateness of the pedagogical model for enhancing problem-solving competencies among elementary education students. This study employed a mixed-methods research design comprising two phases: Phase 1 consisted of documentary research through the synthesis of scholarly literature, empirical studies, and theoretical frameworks related to pedagogical models for enhancing problem-solving competencies, and Phase 2 involved survey research to assess the appropriateness of the pedagogical model through expert evaluation. The research instrument comprised an appropriateness assessment questionnaire based on the components of the pedagogical model designed to enhance problem-solving competencies among elementary education students. The instrument underwent content validity verification with Index of Item-Objective Congruence (IOC) values ranging from 0.80–1.00. The participants were 5 curriculum and instruction specialists selected according to predetermined selection criteria. Statistical analyses included descriptive statistics: mean (M) and standard deviation (SD).

Research Findings : Results of Pedagogical Model Synthesis: Through the systematic synthesis of pedagogical models derived from relevant theoretical frameworks and empirical research, potential models for enhancing learners' problem-solving competencies can be taxonomically classified into three categories: (1) problem-based pedagogical approaches such as Problem-Based Learning (PBL) and Project-Based Learning (PjBL), (2) design-oriented and creativity-focused approaches such as Design-Based Learning (DBL) and Creative Problem Solving (CPS), and (3) systematic analytical thinking approaches such as Inquiry-Based Learning and STEAM Education. Through the integration and synthesis of the distinctive strengths of each category, the researchers developed a novel pedagogical framework designated as the WISE Model, comprising four sequential phases: W–Work with Problem (problem identification and comprehension), I–Introduce Possible Solutions (solution generation and proposal), S–Solve the Problems (solution implementation), and E–Evaluate and Reflect (outcome evaluation and reflective learning). This model was conceptualized and designed to serve as a comprehensive pedagogical framework specifically targeting the enhancement of learners' problem-solving competencies. Results of Pedagogical Model Appropriateness Assessment: The appropriateness assessment conducted by curriculum and instruction experts demonstrated that the WISE Model pedagogical framework achieved the highest level of appropriateness ($M = 4.76$, $SD = 0.42$), particularly regarding the model's theoretical foundations and systematic instructional

processes. Consequently, this pedagogical model demonstrates exceptional suitability for implementation as a comprehensive framework for enhancing problem-solving competencies in elementary education contexts, facilitating the development of learners' effective and sustainable problem-solving capabilities.

The WISE Model pedagogical framework demonstrates exceptional appropriateness for implementation as a comprehensive approach to enhancing problem-solving competencies in elementary education learning environments, aimed at fostering learners' effective and sustainable problem-solving capabilities. This pedagogical model demonstrates versatility for application across diverse academic disciplines and curricular contexts.

Keywords : problem-solving competencies, pedagogical model, WISE Model instructional framework

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการแก้ปัญหา นับเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ เนื่องจากโลกปัจจุบันเต็มไปด้วยความซับซ้อน ความไม่แน่นอน และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ คิดหาทางแก้ไข และประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Trilling & Fadel, 2009) โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการวางรากฐานทางความคิด การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการลงมือปฏิบัติจึงเป็นกระบวนการที่ต้องปลูกฝังตั้งแต่ต้น (Jonassen, 2011) ทักษะนี้ยังเชื่อมโยงกับทักษะอื่นๆ ในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการคิดสร้างสรรค์ (ชูศรี ศิริบุญ, 2560) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับชาติและนานาชาติ พบว่านักเรียนไทยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีการเรียนรู้ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยเฉพาะในด้านการคิดระดับสูงและการแก้ปัญหา ผลการทดสอบ PISA แสดงให้เห็นว่านักเรียนไทยยังมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD โดยเฉพาะในด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ปัญหาดังกล่าวเกิดจากการจัดการเรียนการสอนที่ยังเน้นการท่องจำและการทำซ้ำ ขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหายังเป็นระบบรวมถึงการขาดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจนในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562; นฤมล วงศ์จันทร์, 2561)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา คิดหาแนวทาง และลงมือปฏิบัติจริง เช่น Problem-Based Learning (PBL) ที่พัฒนาขึ้นในคณะแพทยศาสตร์เพื่อเตรียมนักศึกษาให้แก้ปัญหาทางคลินิก (Barrows & Tamblyn, 1980), Project-Based Learning (PjBL) ที่มีรากฐานจากแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของ John Dewey (Krajcik & Shin, 2014), Design-Based Learning (DBL) และ Creative Problem Solving (CPS) ที่เน้นกระบวนการออกแบบและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Puccio, Murdock, & Mance, 2011; Doppelt, 2009) และ Inquiry-Based Learning ที่มีรากฐานจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (Pedaste et al., 2015) ล้วนส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหามีนัยสำคัญ แต่รูปแบบดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัดในการใช้งานแยกเดี่ยว เนื่องจากแต่ละรูปแบบมีจุดเด่นเฉพาะตนที่ครอบคลุมเพียงบางมิติของทักษะการแก้ปัญหา ขาดความเป็นองค์รวมที่สมบูรณ์ และยังไม่มีกรอบหรือสังเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดเป็นแนวทางที่ครอบคลุมทุกมิติของทักษะการแก้ปัญหายังแท้จริงในบริบทของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งอยู่ในช่วงพัฒนาการคิดระดับสูงและกำลังสร้างทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้ควรมีรูปแบบที่สามารถกระตุ้นความคิด วิเคราะห์ทางเลือก กระตุ้นให้ลงมือปฏิบัติ และสะท้อนตนได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน (Joyce, Weil, & Calhoun, 2015)

ดังนั้นการวิจัยเพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหามีการผสมผสานจุดเด่นของแต่ละรูปแบบเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ จึงไม่เพียงแต่มีความจำเป็นเร่งด่วนต่อระบบการศึกษาไทย แต่ยังเป็นการสร้าง

นวัตกรรมการเรียนรู้ที่ก้าวล้ำในเชิงวิชาการและการปฏิบัติ การสังเคราะห์นี้เป็นนวัตกรรมสำคัญที่จะเกิดจากการบูรณาการองค์ความรู้หลากหลายสาขาเข้าด้วยกัน สร้างเป็นรูปแบบใหม่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์และสามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม การสังเคราะห์ดังกล่าวจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล พร้อมทั้งสร้างฐานความรู้ใหม่ที่สามารถขยายผลไปสู่การพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมครูในอนาคต นวัตกรรมนี้จะเป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการได้จริงและสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทการศึกษาที่หลากหลาย ทำให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีการวิจัย

การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

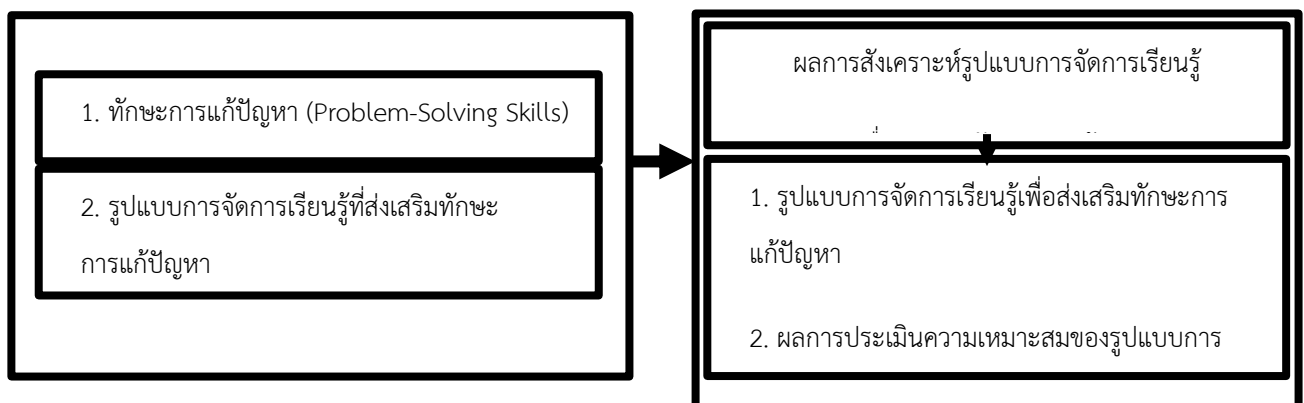
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาและวิเคราะห์งานวิจัย เอกสาร และตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแก้ปัญหาและรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ทักษะการแก้ปัญหาและการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างกรอบแนวคิด

วิเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแก้ปัญหา รวมถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้

สังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 และ 2

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สังเคราะห์ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทำการประเมิน

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปผลการประเมินความเหมาะสม

นำผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากผู้เชี่ยวชาญมาสรุปผลและดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงและจัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model ฉบับสมบูรณ์ พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการใช้งานและแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้

แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีลักษณะ ดังนี้

1. รูปแบบของแบบประเมิน มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 = เหมาะสมมากที่สุด
- 4 = เหมาะสมมาก
- 3 = เหมาะสมปานกลาง
- 2 = เหมาะสมน้อย
- 1 = เหมาะสมน้อยที่สุด

2. โครงสร้างของแบบประเมิน

ส่วนที่ 1 การประเมินความเหมาะสมตามองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการใส่ตัวเลขลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็น

ส่วนที่ 2 การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบประเมินได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item-Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่าแบบประเมินมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้อย่างเหมาะสม หลังจากนั้นได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ให้คำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 ท่าน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1. มีการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านหลักสูตรและการสอน หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง
- 2. มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี
- 3. มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการจัดการเรียนรู้หรือการพัฒนาหลักสูตร
- 4. มีผลงานวิจัยหรือบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากเอกสาร บทความวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบ
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยการ:

- จำแนกและจัดหมวดหมู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ
- วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละรูปแบบ
- สังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่

2. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประกอบด้วย:

2.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของความคิดเห็นจาก
ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของความคิดเห็นระหว่างผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน

เกณฑ์การแปลผลระดับความเหมาะสม

- ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ผลการวิจัยและอภิปราย

1. ผลการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
ในการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1.1 การเริ่มต้นจากสถานการณ์หรือปัญหาจริง เป็นการสร้างบริบทการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับ
ประสบการณ์ชีวิตจริงของผู้เรียน

1.2 การเน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและการออกแบบแนวทางแก้ไข เป็นการพัฒนาทักษะการคิด
วิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์

1.3 การส่งเสริมการสะท้อนและประเมินผลด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาทักษะเมตาคognition (Metacognition) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และเปรียบเทียบจุดเด่นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ในการ
ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ดังนี้

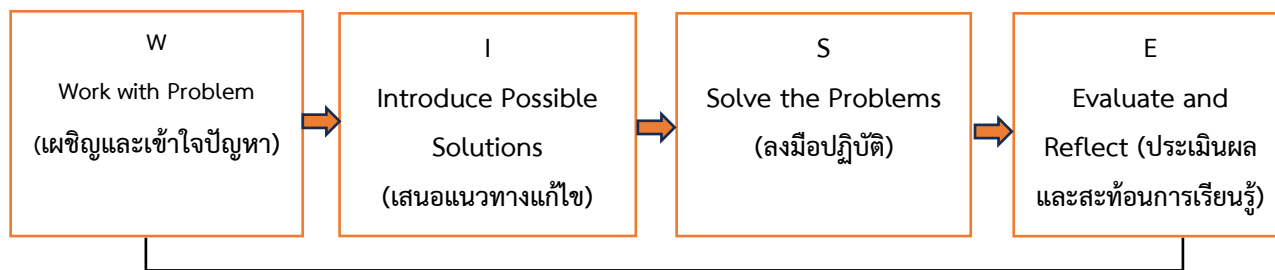
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบจุดเด่นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา

ทักษะการแก้ปัญหา (OBEC)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุน	จุดเด่นของกิจกรรม	หลอมรวมใน WISE Model	อ้างอิง
1. การเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหา	1) Problem-Based Learning (PBL) 2) Inquiry-Based Learning (IBL) 3) Simulation-Based Learning	- ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์จริง - วิเคราะห์สาเหตุอย่างมีระบบ - ตั้งคำถามเพื่อระบุปัญหาอย่างแม่นยำ	W – <i>Work with Problem</i>	Barrows & Tamblyn (1980); Pedaste et al. (2015)
2. การคิดหาแนวทางแก้ไข	1) Creative Problem Solving (CPS) 2) Design-Based Learning (DBL) 3) Project-Based Learning (PjBL)	- ระดมแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ - ทดลองคิดทางเลือกหลากหลาย - คิดอย่างเป็นระบบ	I – <i>Introduce Possible Solutions</i>	Puccio et al. (2011); Doppelt (2009)
3. การตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสม	1) CPS 2) PjBL 3) DBL	- วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก - ใช้เหตุผลและเกณฑ์ประกอบการตัดสินใจ	I – <i>Introduce Possible Solutions</i>	Krajcik & Shin (2014); Doppelt (2009)
4. การลงมือแก้ปัญหา	1) PjBL 2) DBL 3) STEAM Education 4) CIPPA Model	- ปฏิบัติตามแผนการแก้ปัญหาจริง - จัดการอุปสรรคระหว่างทาง - สร้างนวัตกรรมหรือผลงาน	S – <i>Solve the Problems</i>	Doppelt (2009); Yakman (2008); ศิริพร (2562)
5. การประเมินผลและปรับปรุง	1) IBL 2) CIPPA Model 3) Simulation-Based Learning	- สะท้อนความสำเร็จ - ข้อบกพร่อง - นำไปปรับใช้และต่อยอดในสถานการณ์ใหม่ - พัฒนาความรู้ตนเองต่อเนื่อง	E – <i>Evaluate and Reflect</i>	Kolb (1984); Flavell (1979); ศิริพร (2562)

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model

จากการหลอมรวมและสังเคราะห์แนวคิดสำคัญจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า **"WISE Model"** ซึ่งมีโครงสร้างที่สอดคล้องกับทักษะการแก้ปัญหาในศตวรรษที่ 21 และเหมาะสมกับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โครงสร้างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model รูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

WISE Model

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า "WISE Model"

ขั้นตอนที่ 1 W – Work with Problem (เผชิญและเข้าใจปัญหา)

วัตถุประสงค์ ผู้เรียนเริ่มต้นจากสถานการณ์หรือปัญหาที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

กิจกรรมสำคัญ การนำเสนอสถานการณ์หรือปัญหาจริงที่เกี่ยวข้องกับบริบทของผู้เรียน การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจและความอยากรู้ การวิเคราะห์บริบทและสาเหตุของปัญหา การกำหนดขอบเขตและเป้าหมายของการแก้ปัญหาอย่างชัดเจน

ทักษะที่พัฒนา ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการสังเกต ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการเชื่อมโยงความรู้ ทักษะการกำหนดปัญหา ทักษะการรับรู้บริบท

ทฤษฎีสนับสนุน สอดคล้องกับแนวคิดของ Problem-Based Learning (PBL) Barrows & Tamblyn, 1980 Inquiry-Based Learning (IBL) Pedaste et al., 2015

ขั้นตอนที่ 2 I – Introduce Possible Solutions (เสนอแนวทางแก้ไข)

วัตถุประสงค์ นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลาย

กิจกรรมสำคัญ การระดมความคิด (Brainstorming) เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาหลายทางเลือก การออกแบบและพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ การวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของแต่ละแนวทาง การตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดโดยใช้เกณฑ์ที่กำหนด

ทักษะที่พัฒนา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะ การตัดสินใจ

ทฤษฎีสนับสนุน สัมพันธ์กับแนวคิด Creative Problem Solving (CPS) ของ Puccio et al. (2011), Project-Based Learning (PjBL) และ Design-Based Learning (DBL) ของ Doppelt (2009)

ขั้นตอนที่ 3 S – Solve the Problems (ลงมือปฏิบัติ)

วัตถุประสงค์ ผู้เรียนนำแนวทางที่เลือกไว้ไปสู่การปฏิบัติจริงเพื่อแก้ปัญหา

กิจกรรมสำคัญ การวางแผนการปฏิบัติอย่างละเอียดและเป็นขั้นตอน การลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่เลือกไว้ การทดลองหรือสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม การทำงานทั้งแบบเดี่ยวและกลุ่มตามความเหมาะสม การจัดการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการปฏิบัติ

ทักษะที่พัฒนา ทักษะการวางแผน การจัดการเวลา การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

ทฤษฎีสนับสนุน สอดคล้องกับแนวคิด Decision-Making Model ของ Jonassen (2011), Evidence-Based Learning ของ Hammond, Keeney, & Raiffa (2015)

ขั้นตอนที่ 4 E – Evaluate and Reflect (ประเมินผลและสะท้อนการเรียนรู้)

วัตถุประสงค์ ผู้เรียนพัฒนาทักษะการประเมินผล การสะท้อนคิด และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กิจกรรมสำคัญ การประเมินผลลัพธ์ของการแก้ปัญหาเทียบกับเป้าหมายที่วางไว้ การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดและปัจจัยแห่งความสำเร็จ การสะท้อนคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และการแก้ปัญหา การสรุปทบทเรียนและความรู้ที่ได้รับ การนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในบริบทใหม่

ทักษะที่พัฒนา ทักษะเมตาคอกนิชัน (Metacognitive Skills) ทักษะการประเมินผล การสะท้อนคิด และการถ่ายทอดการเรียนรู้

ทฤษฎีสนับสนุน สอดคล้องกับแนวคิด Inquiry-Based Learning ของ Pedaste et al. (2015) และ CIPPA Model ของ ทิศนา แฉมณี (2555 : 22)

โดย ทั้งกระบวนการ**บทบาทของครู** คือผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการสร้างแรงจูงใจและเชื่อมโยงความรู้เดิมกับสถานการณ์ใหม่

จุดเด่นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model

1. **ความเป็นระบบ** มีขั้นตอนที่ชัดเจนและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับ
2. **ความยืดหยุ่น** สามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลายสาขาวิชาและบริบทการเรียนรู้
3. **การพัฒนาทักษะแบบองค์รวม** ครอบคลุมทั้งทักษะการคิด การปฏิบัติ และการสะท้อนผล
4. **ความเหมาะสมกับผู้เรียน** ออกแบบมาสำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะ
5. **การสนับสนุนจากทฤษฎี** มีรากฐานทางทฤษฎีที่แข็งแกร่งจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model จึงเป็นผลการสังเคราะห์ที่หลอมรวมจุดเด่นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาที่เน้นกระบวนการคิด การลงมือทำ และการสะท้อนผลเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลายบริบททางการเรียนรู้

2. ผลประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: รูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model

องค์ประกอบของรูปแบบ	ค่าเฉลี่ย <i>M</i>	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ	4.86	0.38	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.73	0.45	มากที่สุด
3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ (WISE 4 ขั้นตอน)	4.74	0.43	มากที่สุด
4. บทบาทของครูและผู้เรียน	4.79	0.37	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล	4.69	0.46	มาก
6. ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง	4.75	0.43	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.76	0.42	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 ซึ่งอยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยทุกองค์ประกอบของรูปแบบได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้าน แนวคิดพื้นฐาน ของรูปแบบ ($M = 4.86$, $SD = 0.38$) และ บทบาทของครูและผู้เรียน ($M = 4.79$, $SD = 0.37$) ซึ่งเป็นจุดแข็งสำคัญ ของการออกแบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริงและสามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ องค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ, กระบวนการจัดการเรียนรู้ (WISE 4 ขั้นตอน) และ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ล้วนได้รับการประเมินอยู่ในระดับ “มากที่สุด” เช่นกัน สะท้อนว่ารูปแบบนี้มีความเป็นไปได้สูงในการนำไปใช้ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างกว้างขวาง ส่วน องค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.69 ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” โดยผู้เชี่ยวชาญเสนอให้เพิ่มเติมตัวอย่างเครื่องมือ เช่น Learning Log, Rubric และการประเมินตนเอง/ประเมินกลุ่ม เพื่อให้ครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์มาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มที่ใช้สถานการณ์/ปัญหาเป็นฐาน เช่น PBL, SBL, Simulation-Based Learning ซึ่งเน้นการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจจากสถานการณ์จริง (Loyens et al., 2015; นฤมล วงศ์จันทร์, 2561) กลุ่มที่เน้นการออกแบบ/สร้างสรรค์ เช่น PjBL, DBL, STEAM และ CPS ซึ่งเน้นการคิดสร้างสรรค์ การวางแผน และการผลิตผลงานจริง (Doppelt, 2009; Puccio et al., 2011; Kokotsaki et al., 2016) และกลุ่มที่เน้นการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เช่น Inquiry-Based Learning, CIPPA, Active Learning โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ การสังเคราะห์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Jonassen (2011) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรเกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาที่แท้จริง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับฐานคิดของทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) นอกจากนี้ยังสะท้อนแนวคิดของนักทฤษฎี ได้แก่ Polya (1957), Heppner & Petersen (1982), Jonassen (2011) และชูศรี ศิริบุญ (2560) ที่สามารถสังเคราะห์กระบวนการของทักษะการแก้ปัญหาออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจและกำหนดปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การวางแผนและออกแบบแนวทางแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติแก้ปัญหา และการประเมินผลและสะท้อนการเรียนรู้ ที่เน้นการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ผ่านประสบการณ์ตรงและการทำงานร่วมกัน

เมื่อได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model ที่เป็นผลจากการสังเคราะห์ดังกล่าวแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้งานจริง จากผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า WISE Model มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการบูรณาการจุดเด่นของรูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ผลการประเมินนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Loyens, Kirschner, & Paas (2015) ที่ระบุว่า Problem-Based Learning (PBL) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์จริงและกำหนดขอบเขตของปัญหาได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับขั้น Work with Problem ของ WISE ขณะที่ Doppelt (2009) และ Puccio, Murdock, & Mance (2011) ยืนยันว่า Design-Based Learning (DBL) และ Creative Problem Solving (CPS) สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การออกแบบ และการวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งสะท้อนอยู่ในขั้น Introduce Possible Solutions และ Solve the Problems ของ WISE นอกจากนี้ งานวิจัยของ นฤมล วงศ์จันทร์ (2561) พบว่าการใช้สถานการณ์จำลองช่วยให้ผู้เรียนตัดสินใจได้แม่นยำขึ้น มีความเข้าใจปัญหาลึกซึ้ง และกล้าคิด กล้าแสดงออก ขณะที่ เอกสิทธิ์ ชินนทรภูมิ (2562) รายงานว่า STEAM Education ช่วยส่งเสริมทักษะการลงมือปฏิบัติ การจัดการงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้หลากหลายสาขา ซึ่งสอดคล้องกับขั้น Solve the Problems ของ WISE และสุดท้าย Pedaste et al. (2015) และทิสนา ขมมณี (2555) ต่าง

สนับสนุนว่าการเรียนรู้แบบ Inquiry-Based และ CIPPA Model มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมการประเมินตนเอง การสะท้อนการเรียนรู้ และการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ อันเป็นหัวใจของขั้น Evaluate and Reflect

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีจุดแข็งในด้านความเป็นระบบของขั้นตอน ความชัดเจนของกิจกรรมการเรียนรู้ และความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model จึงเป็นผลการสังเคราะห์ที่ประสบความสำเร็จในการหลอมรวมจุดเด่นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลายบริบททางการเรียนรู้ เป็นผลผลิตจากการสังเคราะห์ที่ครอบคลุมทั้งทฤษฎีและงานวิจัยเชิงประจักษ์ มีโครงสร้างที่เชื่อมโยงกับกระบวนการแก้ปัญหาอย่างชัดเจน และได้รับการยืนยันว่ามีความเหมาะสมและมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะ การแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างรอบด้าน จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมอย่างยิ่งกับการพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีสมรรถนะพร้อมต่อการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์

1. การส่งเสริมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานควรส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยอิงจากแนวคิดของ WISE Model เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21
2. การพัฒนาครูผู้สอนอย่างเป็นระบบ หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาครู ในด้านการออกแบบการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ WISE Model ควบคู่กับการใช้เครื่องมือวัดผลที่เน้นกระบวนการ เช่น Learning Log, Rubric และการประเมินแบบมีส่วนร่วม
3. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ควรสร้างเครือข่ายครูผู้ใช้ WISE Model เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี ผ่านการจัดประชุมวิชาการ เว็กรับชม และการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์
4. การติดตามและประเมินผลการใช้งาน สถานศึกษาควรมีระบบติดตามและประเมินผลการนำ WISE Model ไปใช้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษาแต่ละแห่ง

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยในอนาคต

1. การทดลองใช้โมเดลกับกลุ่มนักเรียนจริง ควรดำเนินการวิจัยเชิงทดลองเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของ WISE Model กับนักเรียนในสถานการณ์จริง โดยเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และวัดพัฒนาการของทักษะการแก้ปัญหาในระยะเวลาต่าง ๆ
2. การเปรียบเทียบกับโมเดลอื่น ๆ ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของ WISE Model กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น PBL, PjBL, Design Thinking และ 5E Model เพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อย และความเหมาะสมในการใช้งาน
3. การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดทักษะการแก้ปัญหาที่เชื่อมโยงกับแต่ละขั้นตอนของ WISE Model โดยใช้วิธีการวัดผลหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ
4. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาสำหรับกลุ่มเฉพาะ ศึกษาความเป็นไปได้ในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น AI และ VR เข้ากับ WISE Model พร้อมทั้งพัฒนาโมเดลให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี ศิริบุญ. (2560). *ทักษะการแก้ปัญหากับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล วงศ์จันทร์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา*, 13(3), 45–58.
- ทีศนา แคมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานผลการศึกษาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เอกสิทธิ์ ชินทรภูมิ. (2562). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะด้วยรูปแบบ STEAM Education สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.
- Barrows, H. S., & Tamblyn, R. M. (1980). *Problem-based learning: An approach to medical education*. Springer.
- Doppelt, Y. (2009). Assessing creative thinking in design-based learning. *International Journal of Technology and Design Education*, 19(1), 55–65. <https://doi.org/10.1007/s10798-006-9008-y>
- Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive–developmental inquiry. *American Psychologist*, 34(10), 906–911. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.906>
- Heppner, P. P., & Petersen, C. H. (1982). The development and implications of a personal problem-solving inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 29(1), 66–75.
- Jonassen, D. H. (2011). *Learning to solve problems: A handbook for designing problem-solving learning environments*. Routledge.
- Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2015). *Models of teaching* (9th ed.). Pearson Education.
- Kokotsaki, D., Menzies, V., & Wiggins, A. (2016). Project-based learning: A review of the literature. *Improving Schools*, 19(3), 267–277. <https://doi.org/10.1177/1365480216659733>
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.
- Krajcik, J., & Shin, N. (2014). Project-based learning. In R. K. Sawyer (Ed.), *The Cambridge handbook of the learning sciences* (2nd ed., pp. 275–297). Cambridge University Press.
- Loyens, S. M. M., Kirschner, P. A., & Paas, F. (2015). Problem-based learning. In J. D. Wright (Ed.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (2nd ed., Vol. 18, pp. 380–386). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.92052-6>
- Pedaste, M., Mäeots, M., Siiman, L. A., de Jong, T., van Riesen, S. A. N., Kamp, E. T., ... & Tsourlidaki, E. (2015). Phases of inquiry-based learning: Definitions and the inquiry cycle. *Educational Research Review*, 14, 47–61.
- Polya, G. (1957). *How to solve it: A new aspect of mathematical method* (2nd ed.). Princeton University Press.
- Puccio, G. J., Murdock, M. C., & Mance, M. (2011). *Creative leadership: Skills that drive change*. SAGE Publications.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.
- Yakman, G. (2008). STEAM education: An overview of creating a model of integrative education. *Pupils' Attitudes Toward Technology*, 10, 1–15.

**สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน
ของครูวิทยาศาสตร์ ในระดับชั้นประถมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2**

**Learning Management Practices to Foster Students' Creativity among Primary-
Level Science Teachers under the Nakhon Si Thammarat Secondary
Educational Service Area Office2**

พรทิพย์ ไวยรัตน์¹, กิตติศักดิ์ ใจอ่อน², อารี สาริปา³, จิราภรณ์ เหมพันธ์⁴

¹คณะครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

โทร 086-2936553 อีเมล phontipvaiyarat@gmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โทร 075-377438 อีเมล kittisak_jai@nstru.ac.th

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โทร 075-377438 อีเมล aree_sar@nstru.ac.th

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โทร 075-377438 อีเมล chiraporn_hem@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา ในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน โดยใช้กรอบแนวคิดที่ประกอบด้วย ด้านครูผู้สอน และด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ บทบาทและทัศนคติของครูต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ประชากร คือ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 374 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา จำนวน 191 คน กำหนดขนาดโดยใช้ ตารางของเครซีและมอแกน (Krejcie & Morgan, 1970) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา และใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 0.72) โดยองค์ประกอบ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.46) รองลงมา คือ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.94) และบทบาทและทัศนคติของครูต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.95) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 3 องค์ประกอบ ในขณะที่การประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อยู่ใน ระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.57) ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ได้แก่ การส่งเสริมทัศนคติของครู การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในห้องเรียน การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการคิดนอกกรอบ และการพัฒนาระบบการประเมินที่เน้นการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

คำสำคัญ : บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

การประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ทัศนคติของครูต่อความคิดสร้างสรรค์

Abstract

This research aimed to study the learning management conditions of primary science teachers in promoting students' creativity. The conceptual framework consisted of two main dimensions: teacher-related aspects and learning management aspects, which were further divided into four sub-components: (1) teachers' roles and attitudes toward promoting creativity, (2) classroom atmosphere and environment conducive to creativity, (3) learning processes that foster creativity, and (4) assessment to enhance creativity. The population comprised 374 science teachers in schools under the jurisdiction of the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. The sample group included 191 primary science teachers, determined using Krejcie and Morgan's (1970) sample size table. Stratified random sampling was employed based on school size, followed by simple random sampling within each stratum. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire, which had been validated for content validity by experts and showed a reliability coefficient of 0.95. Descriptive statistics, including means and standard deviations, were used to analyze the data. The findings revealed that, overall, the learning management conditions for promoting creativity were at a moderate level ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 0.72). The highest-rated component was the learning process ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.46), followed by the classroom atmosphere and environment conducive to creativity ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.94), and teachers' roles and attitudes toward promoting creativity ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.95), all of which were at a moderate level. However, assessment to enhance creativity was rated at a low level ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.57). Recommendations based on the findings include promoting teachers' attitudes toward creativity, improving the classroom environment, designing learning processes that emphasize out-of-the-box thinking, and developing an assessment system that emphasizes constructive feedback in order to holistically enhance students' competencies.

Keywords : Classroom Environment, Creative Learning Process, Assessment for Creativity, Teachers' Attitudes toward Creativity

บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถคิดนอกกรอบ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต (Robinson, 2011) โดยความคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถหาวิธีแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย โดยไม่ยึดติดกับแนวทางเดิม ๆ (Sternberg & Lubart, 1999) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นและทดลองสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Amabile, 1996) โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิต เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีความสามารถในการประมวลผลข้อมูลจำนวนมากและใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการคำนวณหรือสร้างผลลัพธ์ที่มีความแม่นยำสูง แต่ขาดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ หรือการสร้างสิ่งใหม่จากแนวคิดที่ยังไม่เคยมีมาก่อน ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ในการทำงานได้ (OECD, 2019) คิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในทักษะหลักแห่งอนาคต ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาให้ทันต่อบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ซึ่งถือเป็นช่วงวัยสำคัญของการปูพื้นฐานกระบวนการคิดอย่างมี

ประสิทธิภาพ การบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่ช่วงต้นของการศึกษา จึงเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งกำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียน พัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ด้วยการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีการคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการคิด ซึ่งสอดคล้องกับโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล หรือ PISA (Programme for International Student Assessment) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพหรือมีความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยกำหนดให้มีการประเมิน ความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการประเมินความสามารถในการมีส่วนร่วมในการสร้าง ประเมิน และปรับปรุงแนวคิด ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดในการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่และหลากหลาย มีการพัฒนาองค์ความรู้ และเป็นการแสดงออกถึงจินตนาการที่เกิดประโยชน์ ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน ทำให้ทราบว่า ระบบการศึกษาของแต่ละประเทศมีการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีการคิดนอกกรอบในการทำงานตามบริบทต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด จากผลการประเมินของ PISA 2022 ซึ่งเน้นการวัดความคิดสร้างสรรค์ ใน 2 ด้าน คือ การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ และ การสร้างสรรค์องค์ความรู้และ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนไทยถูกจัดอันดับอยู่ที่ 54 จากทั้งหมด 64 โดยประเทศสมาชิก OECD มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 33 คะแนน สำหรับประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ย 21 คะแนน นอกจากนี้ ผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ ตามระดับความสามารถ ซึ่งมี 6 ระดับ (ระดับที่ 1-6) ระดับที่ 3 ถือเป็นระดับพื้นฐานของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ พบว่า ประเทศสมาชิก OECD มีนักเรียนที่มีความสามารถตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไปอยู่ที่ 78% ในขณะที่ ประเทศไทย มีนักเรียนที่มีความสามารถตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป 37% ผลดังกล่าวสะท้อนถึงระบบการศึกษาของไทยที่ยังไม่สามารถพัฒนาความพร้อมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่แนวคิดใหม่ ในการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลของการจัดการศึกษา ที่แสดงด้วยผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2564 - 2566 ที่มีค่าเฉลี่ย 33.36, 38.93 และ 39.46 ตามลำดับ ซึ่งคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2, 2567) โดยการทดสอบ O-net มุ่งเน้นการวัดทักษะการวิเคราะห์และ การประยุกต์ใช้แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า นักเรียนจำนวนมากยังขาดทักษะ ในการเชื่อมโยงระหว่างความรู้และการคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหา หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ สาเหตุสำคัญอาจมาจากรูปแบบการเรียนการสอนที่ยังมุ่งเน้นเนื้อหาและการท่องจำ มากกว่าการคิดวิเคราะห์และคิดนอกกรอบ ผลข้างต้นแสดงถึงปัญหาของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความคิดสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับ การคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการแสวงหาวิธีแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ที่แตกต่างจากกรอบคิดเดิม ๆ (Runco & Acar, 2012) ความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นทักษะสำคัญที่ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนา ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน (Partnership for 21st Century Learning, 2019) ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จึงต้องอาศัยทั้งทักษะทางปัญญา ทักษะคิด และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าลอง และกล้าแสดงออก โดย พบว่า ปัจจัยสำคัญของการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ปัจจัยด้านครูผู้สอน และปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสรุปได้ว่า ทักษะคติของครูมีผลโดยตรงต่อแนวทางการสอนและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดอย่างสร้างสรรค์ (Haviland, 2012; Runco, 2014; Sarsani, 2007; Smare & Elfatih, 2022) ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ เช่น บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางจิตวิทยา ส่งผลต่อการเกิดความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน (Cooke, 2018; Mehta, Zhu, & Cheema, 2012; Smare & Elfatih, 2022; Zhang et al., 2023) กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดนอกกรอบ โดยใช้วิธีการสอนที่เน้นการปฏิบัติ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้

อย่างเต็มศักยภาพ (Collard & Looney, 2014; Öztürk et al., 2023) นอกจากนี้ การประเมินผลด้วยการใช้รูปแบบการประเมินที่เน้นกระบวนการ (process-based assessment) ร่วมกับการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกและสร้างสรรค์ (constructive feedback) ยังส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน (Collard & Looney, 2014; Öztürk et al., 2023)

จากเอกสารและงานวิจัย ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ คือ การพัฒนาครู ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่ต้องศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนของครูวิทยาศาสตร์ ในระดับชั้นประถมศึกษา ทั้งด้านปัจจัยด้านครูผู้สอน และปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา ซึ่งนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปใช้เป็นปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานและการตัดสินใจของทางการบริหาร ตลอดจนนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน โดยใช้กรอบแนวคิดที่ครอบคลุมองค์ประกอบหลักด้านครูผู้สอน และด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ บทบาทและทัศนคติของครูต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยการศึกษาจะใช้แบบสอบถามในการสำรวจความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติงานจริง เพื่อให้เข้าใจสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในมิติที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาแนวทางส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามความหมายของคำศัพท์ในการวิจัยเพื่อให้มีความเข้าใจ ความหมายของคำศัพท์เฉพาะได้ตรงกันดังนี้

สภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง สภาพการปฏิบัติของครูในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่ง ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. บทบาทและทัศนคติของครูต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ทัศนคติ ของครูที่มีต่อการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลต่อแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน

2. การจัดการเรียนรู้ หมายถึง องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ในห้องเรียน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ (Classroom Environment) หมายถึง ปัจจัยทางกายภาพ จิตวิทยา ที่มีผลต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียน โดยรวมถึงลักษณะของพื้นที่เรียนรู้ บรรยากาศในห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน รวมถึงสภาพการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องเรียน เช่น การจัดวางโต๊ะและเก้าอี้ พื้นที่เรียนรู้ แสง สี เสียง และอุณหภูมิ ซึ่งส่งผลต่อสมาธิและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน

สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา (Psychological Environment) หมายถึง บรรยากาศเชิงอารมณ์และจิตวิทยาในชั้นเรียนที่ช่วยสร้างความมั่นใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับนักเรียน และวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย

2.2 กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง แนวทางการสอนที่ช่วยให้นักเรียนสามารถคิดนอกกรอบและพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นการใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา และทดลองสิ่งใหม่ การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทำโครงงาน หรือชิ้นงานที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน เพื่อช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่สร้างสรรค์

2.3 การประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การประเมินผลและการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยการใช้รูปแบบการประเมินที่เน้นกระบวนการ (Process-based Assessment) และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกและสร้างสรรค์ (Constructive Feedback) เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและแรงบันดาลใจของผู้เรียน

เครื่องมือและวิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมโดยผู้ตอบประเมินพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อคำถาม 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อคำถาม สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ทั้งหมด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน และด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1. บทบาทและทัศนคติของครูต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 2. บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ 3. กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 4. การวัดประเมินผล เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน จำนวน 40 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสร้างเครื่องมือ สำหรับแบบประเมินสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน ของครูวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยได้สร้างโดยดำเนินการตาม ขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนสามารถแบ่งออกเป็น สององค์ประกอบหลัก ได้แก่ ด้านครูผู้สอน และ ด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1) บทบาทและทัศนคติของครูต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 2) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ 3) กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และ 4) การวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

1.2 กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบประเมินให้ครอบคลุมองค์ประกอบข้างต้น

1.3 นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในการวิจัย พร้อมทั้งสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ

2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสำรวจที่พัฒนาขึ้นได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาครู และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อคำถาม ตลอดจนความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม โดยดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือได้รับการคำนวณเพื่อยืนยันว่าแต่ละข้อคำถามมีความตรงเชิงเนื้อหาสูง

2.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) แบบประเมินที่ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูวิทยาศาสตร์ ที่สอนระดับประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 30 คน และไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อตรวจสอบ ความเชื่อมั่นของแบบสำรวจ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.95

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดย กำหนดประชากรเป้าหมายเป็น ครูวิทยาศาสตร์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ใช้แบบสำรวจที่พัฒนาแล้วส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ข้อมูลจากแบบสำรวจ ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์โดย หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับของ บุญชม ศรีสะอาด (2554, น.121) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง สภาพการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง สภาพการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง สภาพการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง สภาพการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย และ ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง สภาพการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเก็บข้อมูล สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนตามองค์ประกอบย่อย ได้แก่ บทบาทและทัศนคติของครู บรรยายาสและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 374 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 191 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนด โดยใช้ ตารางของเครซีและมอแกน (Krejcie & Morgan, 1970) ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มตามขนาดของสถานศึกษา และใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละชั้นภูมิ โดยการสุ่มรายชื่อครูจากรายชื่อทั้งหมดในแต่ละขนาดโรงเรียน เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการเลือกอย่างเท่าเทียมกัน ตามจำนวนครูแต่ละขนาดโรงเรียน ดังนี้

ตารางที่ 1 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดโรงเรียน	ประชากร(คน)	กลุ่มตัวอย่าง(คน)
ขนาดใหญ่	16	8
ขนาดกลาง	264	135
ขนาดเล็ก	94	48
รวม	374	191

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 191 คน โดยสามารถสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้ ในด้านเพศ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 85.86 และเพศชายจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 14.14 ด้านอายุ พบว่าครูส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 54.99 รองลงมาคือช่วงอายุ 20-30 ปี จำนวน 48 คน (ร้อยละ 25.13) อายุ 41-50 ปี จำนวน 30 คน (ร้อยละ 15.71) และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน (ร้อยละ 3.14) ตามลำดับ วุฒิการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาครุศาสตรบัณฑิต จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 47.12 รองลงมาคือวุฒิปริญญาตรีในสาขาอื่น ๆ จำนวน 6 คน (ร้อยละ 3.14) ในด้านขนาดของโรงเรียน พบว่าครูส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 70.68 รองลงมาคือโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 48 คน (ร้อยละ 25.14) และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 8 คน (ร้อยละ 4.18) ในด้านระดับชั้นที่สอน พบว่า ครูส่วนใหญ่สอนในระดับประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 52.35 ส่วนอีก 91 คน (ร้อยละ 47.65) สอนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย ในด้านประสบการณ์การสอน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์สอนในช่วง 5-10 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 37.17 รองลงมาคือผู้ที่มีประสบการณ์สอนมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 63 คน (ร้อยละ 32.98) ผู้ที่มีประสบการณ์ 2-5 ปี จำนวน 32 คน (ร้อยละ 16.75) และผู้ที่มีประสบการณ์ 1-2 ปี จำนวน 25 คน (ร้อยละ 13.10) ในด้านวิทยฐานะ พบว่าครูส่วนใหญ่มีวิทยฐานะครูชำนาญการ จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 50.79 รองลงมาคือครูผู้ช่วย จำนวน 56 คน (ร้อยละ 29.32) และครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 38 คน (ร้อยละ 19.90)

2. สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

ตารางที่ 2 สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ฯ ระดับประถมศึกษา สพ.นศ 2

องค์ประกอบที่	องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับสภาพการจัดการเรียนรู้
1	บทบาทและทัศนคติของครูต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	2.73	0.95	ปานกลาง
2	บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์	2.89	0.94	ปานกลาง
3	กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	2.91	0.46	ปานกลาง
4	การประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	2.48	0.57	น้อย
ภาพรวมของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์		2.75	0.72	ปานกลาง

จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนของครูวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ทุกองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ บทบาทและทัศนคติของครู บรรยากาศในห้องเรียน กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผล มีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.55)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของครูวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเรียงองค์ประกอบ พบว่า บทบาทและทัศนคติของครูต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.53) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.57) กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง มีแนวโน้มไปทางสูง ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.55) การประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.58) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ครูมีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ แต่ยังคงมีความจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกองค์ประกอบ เพื่อยกระดับศักยภาพของผู้เรียนในการคิดสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

การอภิปรายผล

ภาพรวมของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 0.72) โดยมีรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. บทบาทและทัศนคติของครูต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.72) แสดงให้เห็นว่าครูมีความตระหนักในบทบาทของตนเองและพยายามปรับใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ แต่ยังมิข้อจำกัดบางประการในด้านทัศนคติและการปฏิบัติ โดยผลการสำรวจ พบว่า การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนครูเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 2.93$, S.D.=0.98) เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ในกลุ่มคำถาม การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้การเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.90$, S.D.= 0.96) และมีบทบาทในการเป็นผู้กระตุ้นและชี้แนะมากกว่าการถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X} = 2.90$, S.D.= 0.96) แสดงให้เห็นว่า ครูให้ความสำคัญกับกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และจัดการเรียนรู้โดย เป็นผู้อำนวยการเรียนรู้” (Learning Facilitator) เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน โดยพบว่า ครูให้โอกาสผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเองมากกว่าการให้คำตอบโดยตรง ($\bar{X} = 2.78$, S.D.= 0.89) รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนและนำไปปรับปรุงการสอน ($\bar{X} = 2.74$, S.D.= 0.91) ศึกษาแนวทางการเรียนรู้ใหม่ๆ มาใช้ในการสอนเพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.76$, S.D.= 0.91) และเปิดรับแนวคิดใหม่ๆ และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนตามแนวทางใหม่ ($\bar{X} = 2.73$, S.D.= 0.92) แสดงว่าครูให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามแนวคิดของ Professional Development (PD) และ การเห็นว่าการบรรยากาศที่เป็นมิตรและเปิดกว้างต่อการแสดงความคิดเห็นส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.61$, S.D.= 0.87) สะท้อนถึง ทัศนคติแบบเปิด (Open-mindedness) ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “การสอนควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสดงผลลัพธ์ที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียว” ($\bar{X} = 2.58$, S.D.= 0.97) และมองว่าการให้ผู้เรียนคิดนอกกรอบทำให้ผู้เรียนมีเวลาเรียนรู้น้อยลง ($\bar{X} = 2.41$, S.D.= 1.01) ซึ่งมีคะแนนในระดับกลาง แสดงให้เห็นว่า ครูบางส่วนมีแนวโน้มยึดติดกับการสอนแบบเน้นเนื้อหาและความถูกต้องเพียงอย่างเดียว โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Runco (2014) และ Haviland (2012) ที่ระบุว่า ทัศนคติของครูมีผลโดยตรงต่อความกล้าในการสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ผ่านการสร้างแรงจูงใจ การจัดบรรยากาศ การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดนอกกรอบ และการใช้วิธีการสอนที่กระตุ้นการคิดสร้างสรรค์ (Smare & Elfatih, 2022) ซึ่ง ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Amabile (1996) ที่ระบุว่า “บทบาทของครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ต้องเริ่มจากการเปิดใจ ยอมรับแนวทางใหม่ และสนับสนุนการเรียนรู้แบบไม่ปิดกั้น” รวมถึงแนวคิดของ Runco (2007) ที่เน้นว่าความคิดสร้างสรรค์จะเกิดได้ต้องอาศัยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน “ลองผิด ลองถูก และคิดนอกกรอบ”

2. บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์

การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.94) แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีแนวโน้มในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ยอมรับความคิดที่หลากหลาย และมีแรงจูงใจในการคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ การออกแบบห้องเรียนให้มีสื่อและวัสดุที่ช่วยกระตุ้นจินตนาการ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 0.92) และการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่เรียนรู้ให้เหมาะสมกับการทำงานของตนเอง ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.97) ซึ่งแสดงว่าครูให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เช่น การจัดมุมสร้างสรรค์และการเปิดเสรีในการเล่น ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา พบว่า ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.93) ส่งเสริมให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองอย่างอิสระ ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.92) ใช้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.96) และสนับสนุนให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.95) ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการส่งเสริมแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) และพัฒนาความสามารถในการกำกับตนเอง (self-directed learning) ของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง วัฒนธรรม และสังคมรอบตัว รวมถึงสร้างความต่อเนื่องของการเรียนรู้ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang et al. (2023), Cooke (2018), และ Smare and Elfatih (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทั้งกายภาพและจิตวิทยาเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังพบว่า ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นโดยไม่ตัดสินถูกหรือผิด ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.95) ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ยอมรับไอเดียที่หลากหลาย ($\bar{X} = 2.85$,

S.D. = 0.95) รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน และชื่นชมแนวคิดใหม่ของผู้เรียนอยู่เสมอ ($\bar{X}$ = 2.85, S.D. = 0.92) รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (psychological safety) เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น ($\bar{X}$ = 2.84, S.D. = 0.95) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Amabile (1996) ที่ระบุว่า “ความปลอดภัยทางจิตวิทยา” เป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงแนวทางของ Collard and Looney (2014) ที่เสนอให้ครูมีบทบาทในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดอย่างอิสระในห้องเรียน จากผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่า ครูส่วนใหญ่มีความตระหนักและมีพฤติกรรมในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ทั้งในด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ยังควรส่งเสริมเพิ่มเติม คือ การสร้างระบบความร่วมมือกับครอบครัวอย่างเป็นระบบ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกแบบพื้นที่เรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Zhang et al. (2023) และ Cooke (2018) ที่สนับสนุนการออกแบบห้องเรียนให้มีความยืดหยุ่น เปิดกว้าง และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

3. กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

การปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.91, S.D. = 0.57) แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีแนวโน้มในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยเฉพาะการกระตุ้นการคิด การค้นคว้าด้วยตนเอง การลงมือปฏิบัติจริง และการตั้งคำถามปลายเปิด ผลการสำรวจ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ($\bar{X}$ = 2.91, S.D. = 0.48) การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 2.91, S.D. = 0.47) การกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = 2.92, S.D. = 0.47) การตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 2.92, S.D. = 0.46) การส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้วิธีคิดแบบหลากหลายแนวทางในการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 2.92, S.D. = 0.46) การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทำโครงการหรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ใช้ความคิดโดยไม่จำกัดความคิดของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 2.91, S.D. = 0.46) การใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = 2.92, S.D. = 0.47) การส่งเสริมให้ผู้เรียนทดลองแนวคิดใหม่ ๆ ผ่านการปฏิบัติจริง ($\bar{X}$ = 2.92, S.D. = 0.46) และ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 2.93, S.D. = 0.46) โดยสะท้อนให้เห็นว่า องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ที่ครูให้ความสำคัญ ได้แก่ การกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และตั้งคำถามปลายเปิด การให้ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง ทดลองปฏิบัติจริง และแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Runco (2014) และ Collard & Looney (2014) ที่ชี้ให้เห็นว่า การคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์อย่างอิสระ ทดลองผิดพลาด และเรียนรู้จากบริบทจริง การจัดการเรียนรู้ที่ครูออกแบบโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น การจัดทำโครงการ การใช้คำถามปลายเปิด และการส่งเสริมการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ล้วนเป็นแนวทางที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ Guilford (1967) ที่เสนอว่า “divergent thinking” คือ กระบวนการสำคัญในการสร้างความคิดใหม่ โดยต้องอาศัยอิสรภาพทางความคิดและการตั้งคำถามแบบเปิด ผลการสำรวจในข้อการสนับสนุนให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ($\bar{X}$ = 2.53, S.D. = 0.46) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยผลการสำรวจสะท้อนว่า ครูส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่ดีในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม การทดลอง และการแก้ปัญหาเชิงระบบ แต่ยังขาดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม สะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้ ที่ยังไม่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ขาดการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความคิดคิดที่แตกต่างหลากหลายและต่อยอดความคิดจากผู้อื่นอันจะส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

4. การประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

การปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.57) แสดงให้เห็นว่า ครูยังขาดความมั่นใจหรือยังไม่ได้นำแนวปฏิบัติด้านการประเมินที่เน้นกระบวนการและการให้ ข้อมูลย้อนกลับ มาใช้อย่างเป็นระบบ โดยผลการสำรวจ พบว่า ในด้านของการประเมิน มีการใช้การประเมินที่เน้นกระบวนการ (Process-based Assessment) มากกว่าผลลัพธ์สุดท้าย ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.57) การกระตุ้นให้ผู้เรียนประเมินและปรับปรุงผลงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.57) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.57) การใช้วิธีการประเมินที่สะท้อนถึงการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.50$, S.D. = 0.57) การใช้การประเมินโดยให้ผู้เรียนสะท้อนแนวคิดของตนเองและพัฒนาต่อไป ($\bar{X} = 2.50$, S.D. = 0.60) การใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายตามชิ้นงานที่แตกต่างของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.56) และการใช้เกณฑ์การประเมินที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามชิ้นงาน ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.57) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ครู ยังคงใช้วิธีการประเมินที่ยึดหยุ่น ยึดติดกับเกณฑ์การประเมิน โดยไม่มีการใช้เกณฑ์การประเมินที่แตกต่างตามชิ้นงานของผู้เรียน รวมทั้งครูยังคงให้ความสำคัญกับการให้ผู้เรียนมีบทบาทในการประเมินตนเอง ในระดับน้อย ด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ พบว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่สร้างสรรค์และช่วยพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.57) การให้ข้อมูลย้อนกลับในเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความมั่นใจของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.49$, S.D. = 0.57) และการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากความผิดพลาดโดยไม่ตำหนิเมื่อพวกเขาทดลองแนวคิดใหม่ ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.57) ซึ่งผลสำรวจ สะท้อนว่าครูยังคงเน้นการประเมินความรู้ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ หรือให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ครูยังขาดความรู้และแนวทางการประเมินที่เน้นส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัย Barak & Doppelt (2000), Johnson & Miller (2022), และ Fan et al. (2024) ซึ่งว่าการประเมินแบบ Authentic, Portfolio-based และ Competency-based เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ให้กับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ควรดำเนินการพัฒนาครูด้าน ทักษะที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ส่งเสริมทัศนคติของครูต่อความคิดสร้างสรรค์

สนับสนุนให้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ครูมีความเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สร้างวัฒนธรรมการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC เพื่อเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อแนวทางการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

2. ปรับปรุงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน

ปรับปรุงบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความยืดหยุ่น เช่น การจัดพื้นที่เรียนรู้แบบกลุ่มหรือพื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตาม บริบทของการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศ แสง สี เสียง ที่เหมาะกับการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย ส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบวกในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจ และกล้าคิดอย่างอิสระ

3. ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้

สนับสนุนให้ครูมีความรู้ เรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จัดอบรมพัฒนาครูให้สามารถนำแนวคิด Project-Based, Inquiry-Based การบูรณาการข้ามสาขาและการส่งเสริมการคิดนอกกรอบมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

4. พัฒนาระบบการประเมินผลที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

สนับสนุนให้ใช้การประเมิน Authentic และ Portfolio-Based เพื่อวัดศักยภาพแท้จริงของผู้เรียน จัดอบรมให้ความรู้แก่ครู เกี่ยวกับการวัดประเมินผลและการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนาแก่ผู้เรียน ส่งเสริมวัฒนธรรมการประเมินที่หลากหลาย และให้อิสระแก่ผู้เรียนในการกำหนดแนวทางในการประเมินตนเอง

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ข้อจำกัดด้านพื้นที่และประชากร การวิจัยครอบคลุมเฉพาะครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เท่านั้น ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนสภาพการจัดการเรียนรู้ในบริบทของเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ได้

2. ข้อจำกัดของเครื่องมือวิจัย การเก็บข้อมูลใช้เพียงแบบสอบถามที่เป็นการประเมินตนเอง (self-report) ของครู ซึ่งอาจมีอคติจากการรับรู้ของผู้ตอบ เช่น การประเมินในเชิงบวกเกินจริง หรือการไม่เปิดเผยพฤติกรรมที่แท้จริงในห้องเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์และนำไปใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น ควรมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ดังนี้

1. การขยายพื้นที่ศึกษา ควรขยายขอบเขตของการวิจัยให้ครอบคลุมหลายเขตพื้นที่การศึกษา หรือเปรียบเทียบบริบทระหว่างเขตเมืองและชนบท เพื่อเพิ่มความหลากหลายของข้อมูล

2. การใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย เช่น การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน การสัมภาษณ์เชิงลึกครูและนักเรียน เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้และเจตคติที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

3. การศึกษาเชิงทดลอง ควรพัฒนานวัตกรรมหรือโปรแกรมการพัฒนาครูที่เน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ แล้วนำไปทดลองใช้กับครูในบริบทจริง เพื่อวัดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมและผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. การศึกษาระบบการประเมินเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากองค์ประกอบด้าน “การประเมินผลเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์” มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด จึงควรมีการวิจัยเฉพาะด้านเกี่ยวกับแนวทางการประเมินที่ใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เช่น การใช้ Portfolio, Rubric, Feedback เพื่อสร้างนวัตกรรมด้านการวัดประเมินที่ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2563*.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2563*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. (2567). *ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2.

Amabile, T. M. (1996). *Creativity in context: Update to "The social psychology of creativity"*. Westview Press.

- Barak, M., & Doppelt, Y. (2000). Using portfolios to enhance creative thinking. *International Journal of Technology and Design Education*, 10(3), 275-291.
- Collard, P., & Looney, J. (2014). Nurturing creativity in education. *European Journal of Education*, 49(3), 348-364.
- Cooke, S. (2018). The creative classroom environment. *Journal of Classroom Interaction*, 53(2), 62–76. EJ1255083
- Fan, X., Feng, Y., & Zhang, L. (2024). Parental involvement and student creativity: A three-level meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 15, 1195414.
- Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. McGraw-Hill.
- Haviland, M. (2012). Encouraging teachers to teach creativity. *Powerful Learning Practice*.
<https://plpnetwork.com>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Mehta, R., Zhu, R., & Cheema, A. (2012). Is noise always bad? Exploring the effects of ambient noise on creative cognition. *Journal of Consumer Research*, 39(4), 784-799.
- OECD. (2019). *Fostering students' creativity and critical thinking: What it means in practice*. OECD Publishing.
- Öztürk, G., Şahin, İ. T., & Acar, İ. H. (2023). Open-ended questions and creative expression in early childhood education. *Early Child Development and Care*, 193(4), 567-580.
- Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st century learning*. Battelle for Kids.
- Robinson, K. (2011). *Out of our minds: The power of being creative*. Capstone.
- Runco, M. A. (2014). *Creativity theories and themes: Research, development, and practice* (2nd ed.). Academic Press.
- Runco, M. A. (2007). *Creativity. Theories and themes: Research, development, and practice*. Elsevier.
- Runco, M. A., & Acar, S. (2012). Divergent thinking as an indicator of creative potential. *Creativity Research Journal*, 24(1), 66–75. <https://doi.org/10.1080/10400419.2012.652929>
- Sarsani, M. R. (2007). Students' assessment of their teachers' encouragement in the classroom for the promotion of creativity. *Journal on Educational Psychology*, 1(1), 47-60.
- Smare, Z., & Elfatih, M. (2022). Developing creative thinking skills in EFL classes in Morocco. *International Journal of Language and Literary Studies*, 4(3), 221–246.
- Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1999). *The concept of creativity: Prospects and paradigms*. In R. J. Zhang, J., Yang, Y., Ge, J., Liang, X., & An, Z. (2023). Stimulating creativity in the classroom: examining the impact of sense of place on students' creativity and the mediating effect of classmate relationships. *BMC Psychology*, 11, Article 432. <https://doi.org/10.1186/s40359-023-01479-7>

การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์
เรื่อง เครื่องดื่มอาชีพ วิชาการทำงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of a Teaching Model to Promote Practical Skills
and Creativity Topic : “Beverages for the Career”
in Home economics Subject for Grade 6 Students

อรรณพ ศรีรัตนพรพันธุ์

โรงเรียนเทศบาลเมืองท่าข้าม 1 ต.ท่าข้าม อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี

โทร 0-83032-8973 อีเมล noplejaa@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐานและปัญหาในการพัฒนารูปแบบการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ 2) พัฒนารูปแบบการสอน 3) ทดลองใช้รูปแบบการสอน และ 4) ตรวจสอบรูปแบบการสอน ดังนี้ (1) หาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนตามเกณฑ์ (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการสอน (3) ศึกษาทักษะปฏิบัติของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 (4) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการสอน และ (5) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอน ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิจัย (Research : R₁) 2) การพัฒนา (Development : D₁) 3) การวิจัย (Research : R₂) และ 4) การพัฒนา (Development : D₂) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 โรงเรียนเทศบาลเมืองท่าข้าม 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มอาชีพ วิชาการทำงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) แผนการจัด การเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบวัดทักษะปฏิบัติ 5) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ และ 6) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่า การสอนปัจจุบันเน้นบรรยาย ยึดตำรา นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์และโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนต้องการเรียนแบบกลุ่ม ลงมือปฏิบัติจริง และเลือกกลุ่มเอง 2) ได้รูปแบบการสอน ที่มีชื่อว่า ABIACE MODEL ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ ที่สำคัญ 7 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล 6) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ และ 7) ผลที่ได้จากรูปแบบการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี 6 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นสร้างความสนใจ (Attraction : A) (2) ขั้นระดมสมอง (Brainstorming : B) (3) ปฏิบัติตามแบบ (Imitation : I) (4) ขั้นฝึกปฏิบัติและให้เทคนิค (Action and Advice : A) (5) ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน (Creativity : C) และ (6) ชื่นนำเสนอและประเมินผล (Exhibit and Evaluation : E) ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนอยู่ในระดับมาก 3) ผลการทดลองใช้ รูปแบบการสอนพบว่า (1) การทดลองแบบกลุ่มเดี่ยว มีประสิทธิภาพเท่ากับ 71.67/67.78 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (2) การทดลองแบบกลุ่มเล็ก มีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.67/72.96 ซึ่งยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ (3) การทดลองภาคสนาม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.83/81.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ 4) ผลการตรวจสอบรูปแบบการสอนพบว่า (1) รูปแบบการสอน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.21/85.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) ทักษะปฏิบัติของนักเรียนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 87.04 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (4) ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (5) นักเรียน มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการสอน ทักษะปฏิบัติ ความคิดสร้างสรรค์ เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ

Abstract

This research aimed to 1) Study of Foundational Data and Problems, 2) Development of the Instructional Model, 3) Implementation of the Instructional Model and 4) Evaluation of the Instructional Model as follows: (1) Efficiency Analysis (2) Comparison of Learning Achievement (3) Assessment of Practical Skills (4) Comparison of Creativity and (5) Study of Student Satisfaction. The research procedure comprised of research and development. There were 4 steps as follow; 1) Research: R₁, 2) Development: D₁, 3) Research: R₂, and 4) Development: D₂. The sample group consisted of 27 students from classroom 6/3 at Takham 1 Municipality School, who were enrolled during the first semester of the 2023 academic year. The research tools included: 1) A teaching model to promote practical skills and creativity, 2) Lesson plans, 3) An achievement test, 4) A practical skills assessment form, 5) A creativity assessment form, and 6) A student satisfaction questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, and t-test. The research findings were: 1) The current teaching approach mainly focused on lectures and textbooks. Students lacked of creativity and opportunities to share the ideas. They preferred group work, hands-on activities, and choosing their own teams. 2) The developed teaching model, called the ABIACE MODEL, which consists of seven key components: 1) principles of the instructional model, 2) objectives, 3) content, 4) learning activities, 5) measurement and evaluation, 6) implementation of the instructional model, and 7) outcomes of the instructional model. The design of the learning activities, includes six steps: (1) Attraction, (2) Brainstorming, (3) Imitation, (4) Action and Advice, (5) Creativity, and (6) Exhibit and Evaluation. The developed teaching model was evaluated as highly appropriate. 3) Results of the model implementation showed: (1) The single group had an efficiency of 71.67/67.78, lower than the standard. (2) The small group had an efficiency of 76.67/72.96, still lower than the standard. (3) Demonstration had an efficiency of 82.83/81.11, which was higher than the standard. The model evaluation showed that: (1) The model had an efficiency of 87.21/85.68, higher than the standard. (2) Students' learning achievement after the lessons was significantly higher than before at the .01 level. (3) Students' practical skills after learning were at 87.04%, higher than the 80% standard. (4) Students' creativity scores after learning were significantly higher than before at the .01 level. (5) Students' satisfaction with learning was at a high level.

Keywords : teaching model, practical skills, creativity, beverages for the Career, Home economics Subject

บทนำ

หลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้นักเรียน เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพและพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด จะช่วยให้นักเรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญข้อหนึ่งคือ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต วิชาการงานอาชีพต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจึงจะได้ผลดีที่สุด กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ มาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและ

สากล เห็นแนวในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ มาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553: 204) ยังเป็นกลุ่มสาระที่มุ่งมั่นพัฒนานักเรียนแบบองค์รวม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่ออย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลเมืองท่าข้าม ๑ พบว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้จะมุ่งเน้นการสอนเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนด โดยใช้วิธีการสอนโดยตรงหรือบอกความรู้ ยึดหนังสือเรียน อธิบายเนื้อหาใช้สื่อประกอบและใช้การสาธิตให้ทำตาม และในปีการศึกษา 2564 โรงเรียนจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ส่งผลให้ส่วนใหญ่ นักเรียนขาดทักษะการปฏิบัติงาน ทำให้การปฏิบัติงานไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ไม่กล้าคิด ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าตอบคำถาม ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการงานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลเมืองท่าข้าม ๑ มีคะแนนเฉลี่ยลดลง

อย่างไรก็ตามหากจะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้น ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ ต้องจัดให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง จึงจะเห็นผลที่สุด นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดความก้าวหน้าทั้งทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาการ ในการพัฒนาและส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ ได้สอดคล้องกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies's instructional Model) ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติแบบหนึ่งที่ทำให้นักเรียน ได้ฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเองทุกคน นักเรียนสามารถปฏิบัติหรือทำทักษะย่อย ๆ ได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่จะช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะปฏิบัติของนักเรียน (ทิศนา ขัมมณี. 2566: 247; วิณา ประชากุล; ประสาท เนื่องเฉลิม. 2563: 66 และ Davies. 1971: 50-56) สอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน ซึ่งเป็นการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยกำหนดให้ครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกเรียนรู้เป็นรูปแบบการสอนที่ทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและการทำงานเป็นทีม (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์. 2558: 4-6) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากตัวนักเรียนผ่านกระบวนการปฏิบัติโดยการนำความรู้หรือความคิดที่ได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงาน ส่วนครูผู้สอนทำหน้าที่เพียงอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียน จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีโดยผสมผสานระหว่างรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส รูปแบบการสอนสร้างสรรค์เป็นฐาน และทฤษฎี การสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน มาพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสุราอาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลสำคัญและเป็นประโยชน์ที่จะช่วยให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ใช้เป็นแนวทาง การแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐานและปัญหาในการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสุราอาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

4.1 หาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่ม สู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4.3 ศึกษาทักษะปฏิบัติของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนกับเกณฑ์ ร้อยละ 80

4.4 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริม ทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4.5 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เครื่องมือและวิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ (Analysis) โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบาย 2) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน 3) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูการงานอาชีพที่มีต่อรูปแบบการสอน 4) วิเคราะห์เปรียบเทียบ สิ่งที่คาดหวังเชิงนโยบาย และสภาพความเป็นจริงของการพัฒนารูปแบบการสอน และ 5) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอน โดยใช้แบบสัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารจำนวน 1 คน ครูผู้สอนการงานอาชีพ จำนวน 3 คน และนักเรียน จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียน และ 3) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูการงานอาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) เป็นการออกแบบและพัฒนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) สร้างร่างรูปแบบการสอน โดยนำองค์ประกอบและขั้นตอนที่ได้จากการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ มาใช้ในการสังเคราะห์ร่างเป็นรูปแบบการสอน 2) พัฒนาเครื่องมือการใช้รูปแบบการสอน ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการสอน ได้แก่ (1) แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก (2) แบบประเมินทักษะปฏิบัติ เป็นแบบรูบริก (Scoring Rubric) 4 ระดับ (3) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบอัตนัย แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ อาศัยภาษา และอาศัยรูปภาพ และ (4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการสอน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 3) ตรวจสอบคุณภาพเพื่อยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการสอนและเครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน จากด้านการวิจัยทางการศึกษา ด้านนวัตกรรมการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการสอนการงานอาชีพ และด้านภาษาไทย 4) ตรวจสอบประสิทธิภาพของ ร่างรูปแบบการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทดลองภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) เป็นการทดลองใช้ โดยการทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริม ทักษะ ปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประชากรเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลเมืองท่าข้าม ๑ ปีการศึกษา 2666 จำนวน 81 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ วิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3 โรงเรียนเทศบาลเมืองท่าข้าม 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 27 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยมีห้องเรียน เป็นหน่วยการสุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) เป็นการตรวจสอบการพัฒนา รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริม ทักษะ ปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดย 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน 2) ศึกษาทักษะการปฏิบัติของนักเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 3) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน และ 5) ปรับปรุง รายละเอียดของรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบการสอนพบว่า สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียน การสอนการงานอาชีพ ครูผู้สอนจะใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ยึดเนื้อหาตามหนังสือเรียนเป็นหลัก และให้นักเรียนปฏิบัติทำ ตามแบบที่ครูสอนเท่านั้น ส่งผลให้นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ครูผู้สอนขาดการจัดการเรียนรู้ แบบกระบวนการกลุ่ม ทำใ้ นักเรียนไม่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้จัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ลงมือฝึก ปฏิบัติ และนักเรียนเป็นคนตัดสินใจเลือกสมาชิกในกลุ่มด้วยตนเอง

2. ผลการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ ได้รูปแบบการสอน ที่มีชื่อว่า ABIACE MODEL โดยมีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล 6) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ และ 7) ผลที่ได้จากรูปแบบ การสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (Attraction: A) ขั้นที่ 2 ขั้นระดมสมอง (Brainstorming: B) ขั้นที่ 3 ปฏิบัติตามแบบ (Imitation: I) ขั้นที่ 4 ขั้นฝึกปฏิบัติและให้เทคนิค (Action and Advice: A) ขั้น ที่ 5 ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน (Creative: C) และขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอและประเมินผล (Exhibit and Evaluation: E) ผลการ ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอน พบว่า ผลการประเมินโดยรวม อยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ พบว่า 1) การทดลองแบบ กลุ่มเดียว มีประสิทธิภาพเท่ากับ 71.67/67.78 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) การทดลองแบบกลุ่มเล็กมีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.67/72.96 ซึ่งยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ 3) การทดลองภาคสนามมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.83/81.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนด

4. ผลการตรวจสอบรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ พบว่า

4.1 รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.21/85.68 ซึ่งสูง กว่าเกณฑ์ที่กำหนด

4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติ และความคิด สร้างสรรค์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	ΣD	ΣD^2	t-test
ก่อนเรียน	27	13.59	3.66	327	4,333	16.62**
หลังเรียน	27	25.70	1.51			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.3 ทักษะปฏิบัติของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ ได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ 87.04 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาทักษะปฏิบัติหลังการใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แผนการจัดการเรียนรู้	คะแนนทักษะปฏิบัติ		ร้อยละ	เกณฑ์	ผลการเปรียบเทียบ
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้			
1	1,350	1,113	82.44	80	สูงกว่าเกณฑ์
2	1,350	1,083	80.22	80	สูงกว่าเกณฑ์
3	1,350	1,155	85.56	80	สูงกว่าเกณฑ์
4	1,350	1,158	85.78	80	สูงกว่าเกณฑ์
5	1,350	1,176	87.11	80	สูงกว่าเกณฑ์
6	1,350	1,225	90.74	80	สูงกว่าเกณฑ์
7	1,350	1,217	90.15	80	สูงกว่าเกณฑ์
8	1,350	1,197	88.67	80	สูงกว่าเกณฑ์
9	1,350	1,247	92.37	80	สูงกว่าเกณฑ์
คะแนนเฉลี่ย	1,350	1,175	87.04	80	สูงกว่าเกณฑ์

4.4 ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์หลังการใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	ΣD	ΣD^2	t-test
ก่อนเรียน	27	7.96	1.88	176	1,232	18.76**
หลังเรียน	27	14.48	1.66			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.5 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการจัดการศึกษาโดยการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนการงานอาชีพและจากการศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนารูปแบบการสอน พบว่า ครูผู้สอนต้องการ ส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียน ต้องได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทุกคน ใช้กระบวนการกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ อภิปราย และสร้างความรู้ด้วยตนเองซึ่งจะช่วยให้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มให้นักเรียนลงมือฝึกปฏิบัติ และสมาชิกกลุ่มควรเป็นสมาชิก ที่นักเรียนเป็นคนตัดสินใจเลือก ครูผู้สอนจะต้องจะเปลี่ยนหน้าที่จากการสอนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ และตอบคำถามด้วยคำถามเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด

2. ผลการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.1 รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล 6) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ และ 7) ผลที่ได้จากรูปแบบการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ (Attraction : A) ขั้นที่ 2 ขั้นระดมสมอง (Brainstorming : B) ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติตามแบบ (Imitation : I) ขั้นที่ 4 ขั้นฝึกปฏิบัติและให้เทคนิค (Action and Advice : A) ขั้นที่ 5 ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน (Creativity : C) และขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอและประเมินผล (Exhibit and Evaluation : E)

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการสอนมีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.54) แสดงว่ารูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนการงานอาชีพได้ ซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยวาสนา บุญวรรณ (2563 : 304-316) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า “WAS-NA Model” มีองค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอน 4) สิ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 5) สารความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน และ 6) หลักการตอบสนอง และรูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรา ศรีสง (2565 : 99-113) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่าน จับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนภาษาไทยเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้อง เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้วจึงกำหนดแนวทาง ในการพัฒนารูปแบบการสอน โดยศึกษาและสังเคราะห์สาระสำคัญ ข้อมูลพื้นฐาน เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงนำสาระสำคัญที่ได้จากการสังเคราะห์มากำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบ

การสอน ซึ่งได้แก่ 1) หลักการ ของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล 6) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ และ 7) ผลที่ได้จากรูปแบบการสอน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า จากทดลองแบบกลุ่มเดียวมีประสิทธิภาพเท่ากับ 71.67/67.78 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการทดลองแบบกลุ่มเล็ก มีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.67/72.96 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการทดลองภาคสนามมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.83/81.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 แสดงว่า รูปแบบการสอนที่ผู้วิจัย พัฒนาขึ้น จากการทดลองภาคสนาม มีประสิทธิภาพที่จะนำไปใช้ในการจัดการการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุขจิต ขาวชาติ (2565 : 99-111) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนบนเว็บตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมมือกัน รายวิชาการงานอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนบนเว็บตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมมือกัน รายวิชาการงานอาชีพ มีค่าเท่ากับ 83.43/83.212.2 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา บุญวรรณ (2563 : 304-316) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ผลการวิจัย พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.92/82 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามขั้นตอนการส้างและพัฒนา รูปแบบการสอน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ เอกสาร ตำรา และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงนำสาระสำคัญที่ได้จาก การสังเคราะห์มากำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการสอน

4. ผลการตรวจสอบการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4.1 รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างมีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.21/85.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรา ศรีสอง (2565 : 99 - 113) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่าน จับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนภาษาไทยเพื่อส่งเสริมความสามารถ ด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 83.43 /81.67 สอดคล้องกับงานวิจัยของของณปภัช ลิ้มพงศ์ธร (2562 : 231-240) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำขนมไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำขนมไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.85/84.06 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยมีการศึกษารูปแบบการสอน วิธีการสร้างเครื่องมือ มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ พัฒนารูปแบบการสอนผ่านการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการสอนมีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.53) อีกทั้ง มีการหาประสิทธิภาพจากการทดลองแบบกลุ่มเดียวกลุ่มเล็กและการทดลองภาคสนาม มีการปรับปรุงแก้ไขให้มี ความชัดเจน ถูกต้อง ทำให้ได้รูปแบบการสอนที่มีองค์ประกอบครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียา โคตรสาส์ (2565 : 196-209) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องสารในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาร่วมกับผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมารณ บุญกระจำ (2564 : 62-75) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับ Bar Model เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแก้โจทย์ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชามาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอนทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

4.3 ทักษะปฏิบัติของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1,175 คะแนน คิดเป็นคะแนนร้อยละ 87.04 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 คะแนนทักษะปฏิบัติจึงสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอินทรา ติแป้น (2563 : 1681-184) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติการพ่อน้อยเอ็ดเพชรงาม ตามแนวคิดของเดวิส สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยกิจกรรม การเรียนรู้ทักษะปฏิบัติการพ่อน้อยเอ็ดเพชรงามตามแนวคิดของเดวิส มีค่าเท่ากับ 81.56 มีค่าระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์จิรา ประทัง (2563 : 154-167) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติการพ่อนผ้าไหมลายดอกมะลิโดยใช้แหล่งเรียนรู้โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านดอนหลี่ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะปฏิบัติการพ่อนผ้าไหมลายดอกมะลิผ่านเกณฑ์ระดับดีขึ้นไปจำนวน 9 คน ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด 11 คน คิดเป็นร้อยละ 81.81 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะปฏิบัติ ทำงานตามลำดับขั้นตอน มีความรอบคอบในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4.4 ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสริยาภรณ์ ชัยกุลลาบ (2565 : 58-68) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะ ผ่านมัดย้อม โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุมารณ บุญกระจำ (2564 : 62-75) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับ Bar Model เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแก้โจทย์ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบการสอน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีการส่งเสริมการทำงานกลุ่ม การมีส่วนร่วม การลงมือฝึกปฏิบัติอย่างอิสระ ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น

4.5 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสู่อาชีพ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณารายการประเมินเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านการวัดและ

ประเมินผล ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายการประเมินเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่นักเรียน มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.62) รองลงมาคือ ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.75) ด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.70) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.81) ตามลำดับ ส่วนรายการประเมินรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ทุกรายการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพร นิลพันธ์ (2566 : 177-192) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยวาสนา บุญวรรณ (2563 : 304-316) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้การสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ รูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน มีการจัดลำดับอย่างเหมาะสม มีการเตรียมความพร้อม โดยการชี้แจงวิธีการเรียน อย่างเป็นขั้นตอนทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจและพัฒนาตนเอง ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนนี้ไปใช้ ด้วยรูปแบบการสอนดังกล่าวเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้นักเรียนทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในกลุ่ม และมีการหมุนเวียนบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง
2. ขณะทำกิจกรรมการเรียนการสอนมีนักเรียนบางส่วนยังไม่เข้าใจกระบวนการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการสอนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปใช้สอนจริงกับนักเรียน
3. ในช่วงแรกของการใช้รูปแบบการสอนนี้นักเรียนอาจจะไม่ยากคิด ไม่อยากทำ ครูผู้สอนต้องหลีกเลี่ยงที่จะไม่บอกคำตอบหรือวิธีการ แต่จะต้องมีความอดทนและกระตุ้นให้นักเรียนคิด โดยอธิบาย ชี้แนะ คอยช่วยเหลือ เมื่อนักเรียนพยายามคิดแต่ยังไม่ได้คำตอบ และควรเสริมแรงให้นักเรียนเมื่อนักเรียนคิดถูกทาง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อยืนยันได้ว่ารูปแบบการสอนดังกล่าวสามารถใช้ในการพัฒนาทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ ให้นักเรียน เกิดความเข้าใจที่คงทน สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป
2. ควรนำรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ ไปวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง ของในโรงเรียนสังกัด ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคลในตัวนักเรียน สภาพแวดล้อม บริบทต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่ารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์มีผลต่อสถานภาพนั้น ๆ หรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จันทร์จิรา ประเท้ง. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ การพินิจผ้าไหมลายดอกมะลิโดยใช้แหล่งเรียนรู้โครงการส่งเสริมศิลปาชีพ บ้านดอนหลี่ จังหวัดมหาสารคาม, *Journal of Modern Learning Development*, 5(3), 154-167.
- จารุขจิต ขาวชาติ. (2565). การพัฒนารูปแบบการสอนบนเว็บตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน รายวิชาการงานอาชีพ. *วารสารการบริหารนิเทศและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(12), 99-111.
- จิราพร นิลพันธ์. (2566). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(4), 177-192.
- ณภัช ลิ้มพงศ์ธร. (2019). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำขนมไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอรัญญิก*, 8(1), 231-240.
- ทิตนา แฉมมณี. (2566). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียา โคตรสาถิ. (2565). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องสารในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาร่วมกับผังกราฟิก. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 14(1), 196-209.
- มยุรา ศรีส่อง. (2565). การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(3), 99-113.
- วาสนา บุญวรรณ. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอรัญญิก*, 9(2), 304-316.
- วิริยะ ฤชชัยพานิชย์. (2558). การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(2), 23-37.
- วีณา ประชากุล และประสาธ เนืองเฉลิม. (2563). *รูปแบบการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. ราชกิจจานุเบกษา.
- อุมาภรณ์ บุญกระจ่าง. (2564). การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับ Bar Model เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแก้โจทย์ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *Journal of Graduate School*, 18(82), 62-75.
- Davies, I.K. (1971). *The Management of Learning*. London: McGraw-Hill.

**การพัฒนาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์
โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence**
**The Development Scientific Explanation of Grade 11 Students on Human
Homeostasis using Model-Centered Instruction Sequence Learning**

อรอนงค์ ขนะบุญ,¹ ดวงสมร กิจโกศล²

¹สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี 4100

โทร 098-1286083 อีเมล mona_199609@hotmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี 4100

โทร 098-1286083 อีเมล mona_199609@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence และศึกษาระดับความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนนักเรียน 29 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน และแบบทดสอบการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ ดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลา 5 สัปดาห์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired samples t-test ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียน เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ หลังสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ ของนักเรียนอยู่ระดับพอใช้

คำสำคัญ : การสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์

การจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence

Abstract

The purposes of this research were to compare the scientific explanation of grade 11 students on human homeostasis before and after using Model-Centered Instruction Sequence learning and to study Scientific explanation of grade 11 students on human homeostasis after using Model-Centered Instruction Sequence learning. The sample consisted of 29 students of grade 11 students at Mueang District, Nongbualamphu Province under the Office of Loei Nongbualamphu Primary Education, in the second semester of the academic year 2024, selected by cluster random sampling. The research instruments

included 5 lesson plans and scientific explanation ability test. The experiment lasted 5 weeks. The mean, percentage, standard deviation and paired samples t-test were used in data analysis. The findings of this research were as follows: The students' of scientific explanation ability after using Model-Centered Instruction Sequence learning was higher than that of the pretest at the significant level of .05 and The students' of scientific explanation ability after using Model-Centered Instruction Sequence learning was at a fair level.

Keywords : Scientific Explanation, Human Homeostasis, Model-Centered Instruction Sequence Learning

บทนำ

ปัจจุบันโลกกำลังอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ส่งผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบทำให้มนุษย์ต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มนุษย์ต้องเรียนรู้ให้เข้าใจธรรมชาติและเกิดความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับตัวและการดำรงชีวิต การเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาให้มนุษย์เกิดความรู้ความสามารถในการปรับตัวในยุคปัจจุบัน (สิริภพ เทพพิทักษ์, 2565) ความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องในเรื่องธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และทัศนคติต่อวิทยาศาสตร์ ผู้ที่มีความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ควรมีความสามารถในการระบุข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์พื้นฐานที่สร้างขึ้นจากข้อเท็จจริง แนวคิด และทฤษฎี และขั้นตอนในการสร้างความรู้ดังกล่าว เพื่อนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และสามารถวิเคราะห์ สื่อสาร และโต้แย้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์อย่างมีตรรกะ ความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากเป็นผู้มีความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ ให้มีความสำคัญกับการตีความข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และใช้ในการตัดสินใจชีวิตประจำวัน จะตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตได้อย่างชาญฉลาดมากขึ้น (OECD, 2016) การสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Explanation) องค์ประกอบหนึ่งของการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ หนึ่งในเป้าหมายสำคัญของการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ให้นักเรียนค้นหาคำตอบหลักฐาน และเหตุผลสำหรับความคิด หรือการเสนอแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ ช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงความคิดจากการมองวิทยาศาสตร์เป็นชุดข้อมูลสิ่งที่ สู้การมองวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการที่สร้างขึ้นจากความรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจในวิทยาศาสตร์อย่างลึกซึ้ง ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ข้อกล่าวอ้าง หลักฐาน และการให้เหตุผล (McNeill & Krajcik 2008) หากนักเรียนไม่สามารถสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้ จะส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถทำความเข้าใจสาเหตุ และแนวทางการเกิดปรากฏการณ์ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง เมื่อมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางด้านวิทยาศาสตร์จะส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถสร้างข้อสรุปของสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องโดยมีหลักฐานที่เหมาะสมและเพียงพอมาสนับสนุน และที่สำคัญคือไม่สามารถนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาประกอบการแสดงเหตุผลได้อย่างมีน้ำหนักมากพอ (Kuhn & Reiser, 2005) จากการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยสะท้อนได้จาก การศึกษาของพนิดา มีลาและร่มเกล้า อาจเดช (2560) การสืบเสาะหาความรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานและการอธิบายทางวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน แต่ในองค์ประกอบของหลักฐานและการให้เหตุผลยังเป็นเรื่องที่ยากสำหรับนักเรียน เนื่องจากในการอธิบายทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนมักจะให้หลักฐานที่ไม่สามารถสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของตนเอง และระบุเหตุผลที่ไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างข้อกล่าวอ้างและหลักฐานได้ และการศึกษาของ Ruiz-Primo et al. (2010) การทดสอบการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ในห้องเรียนวิทยาศาสตร์ การสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์และการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า

นักเรียนส่วนน้อย สามารถเขียนคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ได้ทั้ง 3 องค์ประกอบ ขณะที่นักเรียนส่วนใหญ่เขียนเพียงข้อกล่าวอ้างโดยไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุน

การจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence เป็นการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนามาจากโครงการออกแบบการสร้างแบบจำลองเพื่อใช้ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (The Modeling Designs for Learning Science (MoDeLS)) ซึ่ง Hamin Beak และคณะ ในปี 2011 มีการปรับปรุงการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ และเพิ่มแบบจำลองในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ได้ง่ายขึ้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์ และการปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์ เกี่ยวข้องกับการตั้งสมมติฐาน การสังเกต และการอธิบายเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การสำรวจ การหาข้อเกี่ยวกับสมมติทางวิทยาศาสตร์และแบบจำลอง การร่วมกันประเมินโดยเพื่อนร่วมชั้น การลงความเห็นเพื่อหาข้อสรุปในการสร้างแบบจำลอง การให้เหตุผลการสร้างแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์ การใช้แบบจำลอง ในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่กำลังหาคำตอบ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การมุ่งปรากฏการณ์และการตั้งคำถามที่สำคัญ ขั้นที่ 2 การสร้างแบบจำลองเบื้องต้น ขั้นที่ 3 การสำรวจตรวจสอบเชิงประจักษ์ ขั้นที่ 4 การแนะนำความคิดทางวิทยาศาสตร์และสถานการณ์จำลอง ขั้นที่ 5 การประเมินและปรับปรุงแบบจำลอง ขั้นที่ 6 การประเมินโดยเพื่อน ขั้นที่ 7 การลงมติแบบจำลองที่สร้าง และขั้นที่ 8 การใช้แบบจำลองเพื่อทำนายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้อง มีการนำการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence ไปใช้พบว่า นักเรียนใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการพัฒนาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ผ่านการแก้ไขแบบจำลอง ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น (Baek et al., 2011)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence
2. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence

เครื่องมือและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่งในจังหวัดหนองบัวลำภู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำนวน 16 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 560 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่งในจังหวัดหนองบัวลำภู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 29 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. แบบแผนการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยก่อนทดลอง (Pre-experimental designs) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามรูปแบบการทดลองกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence แบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง การรักษาคุณภาพของร่างกายมนุษย์ ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence มีแผนการจัดการเรียนรู้

ทั้งหมด 5 แผน ใช้เวลาแผนละ 3 ชั่วโมง มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ ศึกษาแนวทาง ในการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence วิเคราะห์ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไข เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการพิจารณา โดยผลการประเมินองค์ประกอบ ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence มีค่าเฉลี่ย 4.78-4.92

3.2 แบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นแบบสอบชนิดเลือกตอบ 2 ระดับ (two-tier multiple-choice test) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วยคำถามและส่วนของคำตอบซึ่งมี 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็น ตัวเลือกที่เป็นคำตอบและตัวลวง และส่วนที่สองเป็นตัวเลือกที่เป็นหลักฐานและการให้เหตุผลที่ใช้ในการตอบตอบส่วนแรก (วันเพ็ญ คำเทศ, 2560) ครอบคลุม 5 เนื้อหา ในหน่วยการเรียนรู้ การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ ได้แก่ โครงสร้างการทำงานของไต และการรักษาสสมดุลน้ำและแร่ธาตุในร่างกาย การรักษาสสมดุลกรด-เบสในเลือด และการรักษาสสมดุลอุณหภูมิ ภายในร่างกาย กลไกการต่อต้านหรือทำลายสิ่งแปลกปลอมแบบไม่จำเพาะ กลไกการต่อต้านหรือทำลายสิ่งแปลกปลอมแบบ จำเพาะ และความผิดปกติของระบบภูมิคุ้มกัน และภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่องจาก HIV แต่ละข้อมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ การกล่าวอ้าง หลักฐาน และการให้เหตุผล มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ ศึกษาตำรา หนังสือ เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ สร้างแบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบาย เชิงวิทยาศาสตร์ นำแบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำมาปรับปรุง แก้ไข ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แต่ละข้อมีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้น พร้อมปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทำแบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิง วิทยาศาสตร์ เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ ก่อนเรียน จัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence จำนวน 5 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง ใช้ระยะเวลา 15 ชั่วโมง รวมทั้งหมดเป็นเวลา 5 สัปดาห์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทำแบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง การรักษาดุลยภาพ ของร่างกายมนุษย์ หลังเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบค่าที (Paired samples t-test)

5.2 การศึกษาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence ได้ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในสองด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน เพื่อประเมินผลการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ในแต่ละองค์ประกอบของการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย ข้อกล่าวอ้าง (Claim) หลักฐาน (Evidence) และการให้เหตุผล (Reasoning) โดยจัดกลุ่มคำตอบของนักเรียนในแต่ละข้อและประเมินตามแนวคิดของ McNeill & Krajcik (2006) ที่แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับดี (2 คะแนน) ระดับพอใช้ (1 คะแนน) และระดับปรับปรุง (0 คะแนน) จากนั้น ทำการจำแนกคะแนนของคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในแต่ละเนื้อหา และคำนวณค่าร้อยละของนักเรียนที่ได้คะแนนในแต่ละ องค์ประกอบ เพื่อตรวจสอบความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์โดยรวม โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

และแบ่งอันตรายภาคขึ้นตามหลักสถิติ เพื่อแปลผลคะแนนออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับดี (2.0-1.4) ระดับพอใช้ (1.3-0.7) และระดับปรับปรุง (0.6-0.0)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence แบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง การดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง เครื่องมือ (สมชาย วรภิเษมสกุล, 2553) เพื่อตรวจสอบการใช้คำถามกับวัตถุประสงค์ให้มีความสอดคล้องกัน

6.3 สถิติทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test dependent)

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence จากการวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence วิเคราะห์ด้วยสถิติ Paired Sample t-test แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence

องค์ประกอบ	n	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t-test	p
		$\bar{X}$	(S.D.)	$\bar{X}$	(S.D.)		
ข้อกล่าวอ้าง	29	1.79	0.35	1.89	0.38	2.05	0.050
หลักฐาน	29	0.57	0.40	0.90	0.59	3.57	0.001
การให้เหตุผล	29	0.73	0.41	1.31	0.46	6.86	<0.001
รวมทุกองค์ประกอบ	29	1.03	0.29	1.37	0.35	6.19	<0.001

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ หลังสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในหลักฐาน การให้เหตุผล และรวมทุกองค์ประกอบ ส่วนข้อกล่าวอ้าง พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ก่อน และหลังเรียนไม่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาระดับความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence จากการวิเคราะห์ข้อมูลร้อยละความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพ

ของร่างกายมนุษย์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence ในแต่ละองค์ประกอบ โดยใช้แบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนที่มีความสามารถในแต่ละองค์ประกอบของการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในแต่ละเนื้อหา

(n=29)

คะแนนแต่ละองค์ประกอบของการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ)									
เนื้อหา	ข้อกล่าวอ้าง			หลักฐาน			การให้เหตุผล		
	2	1	0	2	1	0	2	1	0
1. โครงสร้าง การทำงานของไต และการรักษาสสมดุลน้ำและแร่ธาตุในร่างกาย	26 (89.7)	0 (0.0)	3 (10.3)	5 (17.2)	8 (27.6)	16 (55.2)	7 (24.1)	12 (41.4)	10 (35.4)
2. การรักษาสสมดุลกรด - เบสในเลือดและการรักษาสสมดุลอุณหภูมิภายในร่างกาย	28 (96.6)	0 (0.0)	1 (3.4)	5 (17.2)	13 (44.8)	11 (37.9)	12 (41.4)	11 (37.9)	6 (20.7)
3. กลไกการต่อต้านหรือทำลายสิ่งแปลกปลอมแบบไม่จำเพาะ	28 (96.6)	0 (0.0)	1 (3.4)	13 (44.8)	4 (13.8)	12 (41.4)	14 (48.3)	9 (31.0)	6 (20.7)
4. กลไกการต่อต้านหรือทำลายสิ่งแปลกปลอมแบบจำเพาะ	28 (96.6)	0 (0.0)	1 (3.4)	11 (37.9)	8 (27.6)	10 (34.5)	18 (62.1)	9 (31.0)	2 (6.9)
5. ความผิดปกติของระบบภูมิคุ้มกัน และภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่องจาก HIV	27 (93.1)	0 (0.0)	2 (6.9)	11 (37.9)	7 (24.1)	11 (37.9)	21 (72.4)	5 (17.2)	3 (10.3)

จากการให้คะแนนในแต่ละองค์ประกอบของการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ สามารถนำมาพิจารณาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในภาพรวม โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก จากนั้นทำการแบ่งอันดับตามหลักการทางสถิติ เพื่อทำการแปลผลคะแนนออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับดี (2.0-1.4) ระดับพอใช้ (1.3-0.7) และระดับปรับปรุง (0.6-0.0) ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในภาพรวม

เนื้อหา	คะแนน 2 คะแนน			รวม
	ข้อกล่าวอ้าง	หลักฐาน	การให้เหตุผล	
1. โครงสร้าง การทำงานของไต และการรักษาสมดุลน้ำและแร่ธาตุในร่างกาย	1.79	0.62	0.90	1.10
2. การรักษาสมดุลกรด - เบสในเลือดและการรักษาสมดุลอุณหภูมิภายในร่างกาย	1.93	0.79	1.21	1.31
3. กลไกการต่อต้านหรือทำลายสิ่งแปลกปลอมแบบไม่จำเพาะ	1.93	1.03	1.28	1.41
4. กลไกการต่อต้านหรือทำลายสิ่งแปลกปลอมแบบจำเพาะ	1.93	1.03	1.55	1.51
5. ความผิดปกติของระบบภูมิคุ้มกัน และภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่องจาก HIV	1.86	1.00	1.62	1.49
คะแนนรวม	1.89	0.90	1.31	1.36

จากตารางที่ 3 คะแนนความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในภาพรวม อยู่ในระดับพอใช้ (1.36) เมื่อแยกเป็นองค์ประกอบของการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ พบว่า องค์ประกอบข้อกล่าวอ้าง อยู่ในระดับดี (1.89) หลักฐาน อยู่ในระดับพอใช้ (0.09) และองค์ประกอบหลักฐาน อยู่ในระดับพอใช้ (1.31)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง การรักษา ดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ หลังสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง การรักษา ดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence ในระดับพอใช้

จากผลการวิจัยการวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนรวมทุกองค์ประกอบ พบว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์หลังสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence สามารถพัฒนาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งสมมติฐาน การสังเกต และการอภิปรายเพื่อสร้างความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจน (Schwarz et al., 2009 : 633) และเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ การสร้าง การประเมิน และการปรับปรุงแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ (Beak et al., 2011) ซึ่งประกอบด้วย ข้อกล่าวอ้าง หลักฐาน และการให้เหตุผล โดยการใช้แบบจำลองที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์มากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับญาดา ยวนพันธ์ และประสาธ เนืองเฉลิม (2564) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence สามารถพัฒนา

แบบจำลองทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องของนักเรียนได้ ซึ่งนำไปสู่การสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ผ่านการสร้างแบบจำลองของนักเรียน

จากการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในภาพรวมระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบข้อกล่าวอ้างอยู่ในระดับดี และในองค์ประกอบหลักฐานและการให้เหตุผลอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีคะแนนแตกต่างกันออกไปในแต่ละเนื้อหา ดังนี้ องค์ประกอบข้อกล่าวอ้าง นักเรียนมีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ในระดับดี โดยเนื้อหาที่นักเรียนมีคะแนนข้อกล่าวอ้างมากที่สุด คือ การรักษาสมดุลกรด - เบสในเลือดและการรักษาสมดุลอุณหภูมิภายในร่างกาย กลไกการต่อต้านหรือทำลายสิ่งแปลกปลอมแบบไม่จำเพาะ และกลไกการต่อต้านหรือทำลายสิ่งแปลกปลอมแบบจำเพาะ เนื่องจากข้อมูลหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้มีความสอดคล้องกับความรู้เดิมของนักเรียนในเรื่อง ระบบขับถ่ายและภูมิคุ้มกัน อีกทั้ง องค์ประกอบข้อกล่าวอ้าง ในแบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จึงง่ายต่อการเลือกคำตอบของนักเรียน ส่งผลให้องค์ประกอบข้อกล่าวอ้างก่อนเรียนและหลังเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับพินิตา มีลาและร่มเกล้า อาจเดช (2560) การสืบเสาะหาความรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน และการอธิบายทางวิทยาศาสตร์ พบว่า องค์ประกอบข้อกล่าวอ้างของนักเรียนในการอธิบายทางวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนไม่แตกต่างกัน เนื่องจากนักเรียนสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องโดยใช้ความรู้เดิม และข้อกล่าวอ้างเป็นลักษณะข้อความสั้น ๆ กระชับเป็นการตอบคำถามด้วยประโยคสั้น ๆ จึงเป็นองค์ประกอบที่ง่ายต่อการตอบคำถามในการอธิบายทางวิทยาศาสตร์ (Ruiz-Primo, et al., 2010) สำหรับองค์ประกอบหลักฐาน พบว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ในระดับพอใช้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนไม่สามารถเลือกข้อมูล หรือหลักฐานที่สอดคล้องเหมาะสมมาใช้ในการสนับสนุนข้อกล่าวอ้างหรือคำตอบของตนเองได้ เนื่องจากความรู้เดิมหรือประสบการณ์ในการเลือกข้อมูลของนักเรียนยังไม่เพียงพอ และจากการที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence ทำให้นักเรียนรู้จักเลือกข้อมูลหรือหลักฐานที่มีความเหมาะสมมาอ้างอิงในการตอบคำถามหรือสนับสนุนข้อกล่าวอ้างได้ แต่นักเรียนบางส่วนยังมีความยุ่งยากในการเลือกข้อมูลเพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิงหรือสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง แม้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจะพบว่าความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ในองค์ประกอบของหลักฐานก่อนเรียนและหลังเรียนจะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับองค์ประกอบของการให้เหตุผล นักเรียนมีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ในระดับพอใช้ เนื่องจากนักเรียนมีความยุ่งยากในการให้เหตุผล จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ แม้ว่าในองค์ประกอบการให้เหตุผลก่อนเรียนและหลังเรียนจะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาร้อยละของนักเรียนหลังเรียนเทียบกับก่อนเรียน พบว่านักเรียนส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถพัฒนาความสามารถในการสร้างคำอธิบายในองค์ประกอบของการให้เหตุผลในระดับดี เนื่องจากความรู้เดิมของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกันทำให้การให้เหตุผลแตกต่างกันไปด้วย โดยความรู้เดิมที่ถูกต้องทางวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการให้เหตุผลของนักเรียน (Metz, 2000)

จากผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า นักเรียนจะสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้ดี หากมีประสบการณ์หรือมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเนื้อหาที่กำลังศึกษา เช่น กลไกการต่อต้านหรือทำลายสิ่งแปลกปลอมแบบจำเพาะ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัคซีน นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดี เนื่องจากอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด 19 และเป็นประสบการณ์โดยตรงที่นักเรียนได้รับ ส่งผลให้นักเรียนสามารถใช้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ สร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อรยา แจ่มใจ (2557: 9) ที่ชี้ให้เห็นว่านักเรียนสามารถสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากได้รับการส่งเสริมให้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์ โดยการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ช่วยพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกในเนื้อหาที่ศึกษา อีกทั้งยังส่งเสริมทักษะในการอธิบายปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ควบคู่กับเหตุผลที่เหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence ขั้นที่ 1 การมุ่งปรากฏการณ์และการตั้งคำถามสำคัญ ผู้เรียนตั้งคำถามสำคัญที่หลากหลาย ผู้สอนควรแนะนำเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษาอยู่เพื่อให้ผู้เรียนตั้งคำถามสำคัญได้ตรงประเด็น และสามารถต่อไปในขั้นการจัดการเรียนรู้ต่อไปได้อย่างเหมาะสม และถูกต้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การจัดการเรียนรู้แบบ Model-Centered Instruction Sequence ในขั้นที่ 2 การสร้างแบบจำลองเบื้องต้น ผู้เรียนสามารถสร้างแบบจำลองได้หลากหลายรูปแบบอย่างสร้างสรรค์ แสดงถึงศักยภาพในการคิด และออกแบบ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงสมร กิจโกศล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาคำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์ และให้กำลังใจในผู้วิจัยมาโดยตลอดจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิเทพ ปิติพรเทพิน รองศาสตราจารย์ ดร.วรัญญา จีระวิพลวรรณ และดร.บุญเลี้ยง จอดนอก ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการร่วมพิจารณาตลอดจนให้คำปรึกษา คำแนะนำ แก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ คุณครูระพีพรรณ จันทะบุณย์ คุณครูสุจิตรา ผลธนะ และคุณครูจุฑพร อินทร์พิมพ์ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- พัฒนา มีลา และร่มเกล้า อาจเดช. (2560). การสืบเสาะหาความรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานและการอธิบายทางวิทยาศาสตร์: การส่งเสริมการสร้างความหมายในชั้นเรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(3), 1-15.
- วันเพ็ญ คำเทศ. (2560). มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวิทยาศาสตร์: ประเภทและเครื่องมือประเมิน Scientific Misconception: Type and Assessment Tool. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 10(2), 54-64.
- สิริภพ เทพพิทักษ์. (2565). *ความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์: คุณลักษณะสำคัญในศตวรรษที่ 21*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2553). *ระเบียบวิธีทางวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุดรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์.
- อรยา แจ่มใจ. (2557). *การพัฒนาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะร่วมกับกลวิธีการโต้แย้ง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การสอนวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- Baek, H., Schwarz, C., Chen, J., Hokayem, H., & Zhan, L. (2011). Engaging elementary students in scientific modeling: The MoDeLS fifth-grade approach and findings. In Khing M., & Saleh I., (Eds.), *Models and modeling in science education*. (pp. 195-218), Netherlands: Springer.
- Kuhn, L., & Reiser, B. (2005). Students constructing and defending evidencebased scientific explanations. Paper presented at the annual meeting of the National Association for Research in Science Teaching, Dallas, TX.
- McNeill, K. L., Lizotte, D., Krajcik, J., & Marx, R. (2006). Supporting Students' Construction of scientific Explanations by Fading Scaffolds in Instructional Materials. *Journal of the Learning Sciences*, 15, 153–191.
- McNeill, K. L., Krajcik, J. (2008). Scientific Explanations: Characterizing and Evaluating the Effects of Teachers' Instructional Practices on Student Learning. *Journal of Research in Sciences Teaching*, 45(1), 55-78.
- OECD. (2016). *PISA 2015 Assessment and Analytical Framework: Science, Reading, Mathematic and Financial Literacy*. OECD Publishing.
- Ruiz-Primo, M. A., Shin-Ping Tsai, M. L., & Schneider, J. (2010). Testing one premise of scientific inquiry in science classrooms: Examining students' scientific explanations and student learning. *Journal of Research in Science Teaching*. 47(5), 583-608.

การพัฒนากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

The Development of the Information Management System Administration

Process at Ban Khuan Racha School

Under Surat Thani Primary Educational service Area Office 1

ชนัญญา สอนขำ¹ ญาณิศา บุญจิตร² และ พิชามณซ์ สุริยพรรณ³

¹หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

³อาจารย์ คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

โทร 089-7256908 อีเมล chananoilzaa321@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 2) เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 และ ประชากรในการวิจัยคือครูโรงเรียนบ้านควนราชาจำนวน 6 คน ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยคือวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชาอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.18$) และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.52$) 2) กระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชาประกอบด้วย การเก็บรวบรวม การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ซึ่งผลจากการประเมินกระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชาโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามี ความถูกต้องและเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริง มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเพิ่มเติมดังนี้ควรใช้เครื่องมือดิจิทัล และระบบฐานข้อมูลกลางให้มากขึ้น ควรมีมาตรฐานการตรวจสอบข้อมูลที่ชัดเจน เช่น แบบตรวจสอบ การนำเสนอข้อมูลควรใช้ รูปแบบเข้าใจง่าย เช่น อินโฟกราฟิก ควรมีการติดตามผลการใช้สารสนเทศเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาระบบอย่างต่อเนื่องและความเชื่อมโยงกับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาตบโจทย์ระบบประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา

คำสำคัญ : ระบบสารสนเทศ การบริหารระบบสารสนเทศ ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศ

Abstract

This research aimed (1) to investigate the current and desired conditions of the information management system administration at Ban Khuan Racha School under the jurisdiction of the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 1, and (2) to develop an effective administrative process for the school's information management system. The population consisted of six teachers from Ban Khuan Racha School. This study employed a mixed-methods research design. Data were collected using questionnaires and structured interviews. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics including percentage,

mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis. The findings revealed that (1) the current condition of the school's information management system administration was at a moderate level ($\mu = 3.18$), while the desired condition was at the highest level ($\mu = 4.52$). (2) The developed administrative process of the information management system comprised five components: data collection, data verification, data processing, data presentation, and data storage. Evaluation by educational administration experts confirmed the validity and practical applicability of the developed process. Recommendations for further improvement include increasing the use of digital tools and centralized databases, establishing standardized data verification protocols (e.g., checklists), utilizing user-friendly presentation formats such as infographics, and implementing continuous monitoring and feedback mechanisms. These enhancements aim to align with internal and external educational quality assurance standards

Keywords : Information system, information system administration, system efficiency

บทนำ

ปัจจุบันสังคมมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ มากมาย ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นระบบที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ทุกสังคมในโลกจึงปรับตัวมุ่งสู่การเป็นสังคมอิเล็กทรอนิกส์อย่างสมบูรณ์ ความรู้ความเข้าใจในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีการขยายตัวครอบคลุมพื้นที่ต่างๆ อย่างกว้างขวาง การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถทำได้ค่อนข้างสะดวกมาก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566 - 2570 : 127)

ระบบสารสนเทศเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ หากมีการวางแผนในการบริหารจัดการที่ดีจะทำให้บริหารงาน ในสถานศึกษาเป็นระบบ สะดวก รวดเร็ว มีความน่าเชื่อถือในการนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารต้องนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล บริหารงานทั่วไป ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหาร ซึ่งถ้าผู้บริหารมีวิธีการบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ดีก็จะนำพาสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้ ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติหลักในการปฏิรูปการศึกษาของชาติในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่ปรากฏอยู่ในหมวด 9 สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์คือยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โรงเรียนส่วนใหญ่มักเก็บข้อมูลและสารสนเทศจำแนกตามงานของโรงเรียน ค่อนข้างลำบากในการเรียกใช้และเกิดปัญหาในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษาเพื่อตอบคำถามจากการประเมินภายนอก และขาดแนวปฏิบัติและขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจน ขาดความสอดคล้องตรงกันทำให้ข้อมูลที่เป็นต้องใช้นั้นไม่มีการจัดเก็บไว้ในระบบข้อมูล ตลอดจนผู้บริหารไม่นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจบริหารงาน ข้อมูลไม่ได้รับการปรับปรุงให้ทันต่อความต้องการของผู้ใช้ (นาตยา เกตุกลิ่น, 2555 : 79) โรงเรียนบ้านควนราชา เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 7 คน มีนักเรียน จำนวน 52 คน ในปีการศึกษา 2566 ที่ผ่านมา แม้ว่าการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ ประเด็นที่ 2.6 มีการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการ พบว่าผลการประเมินบรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด แต่การบริหารจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชายังไม่ได้พัฒนาเท่าที่ควร

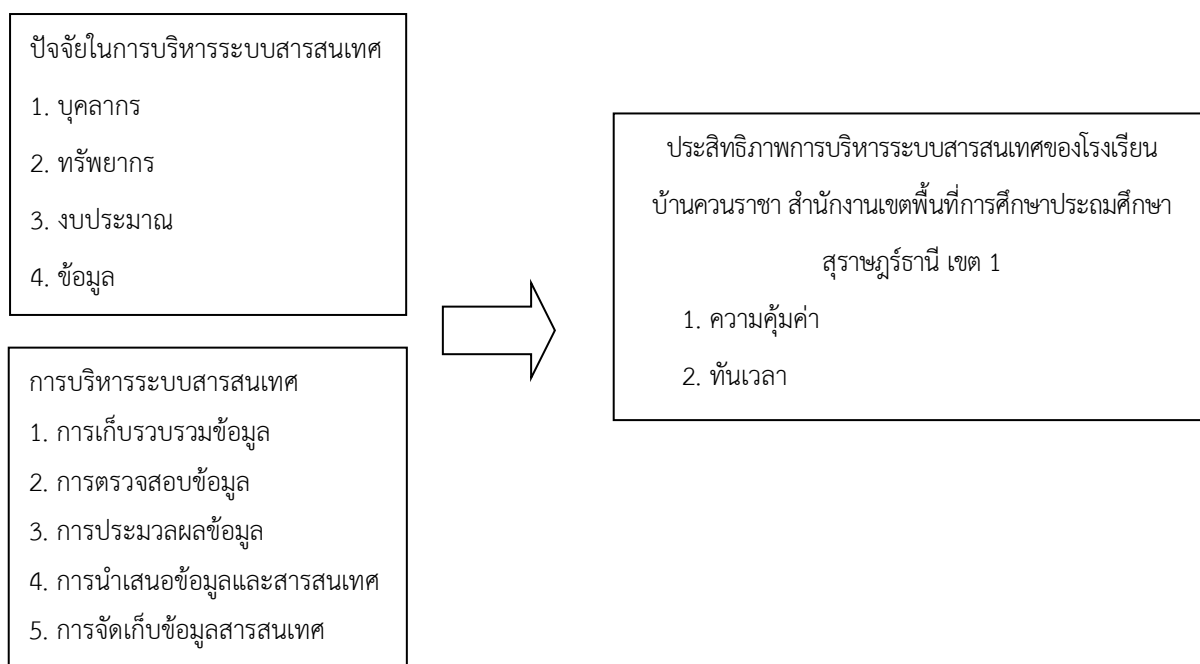
จากที่มาและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการบริหารระบบสารสนเทศ และเห็นว่าควรมีการพัฒนากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อให้บุคลากรที่รับผิดชอบงานต่าง ๆ สามารถทำงานได้อย่างรวดเร็ว และตอบสนองทันต่อความต้องการของฝ่ายบริหารที่จะนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจ เพื่อการบริหารงานโรงเรียนและองค์กรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
2. เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

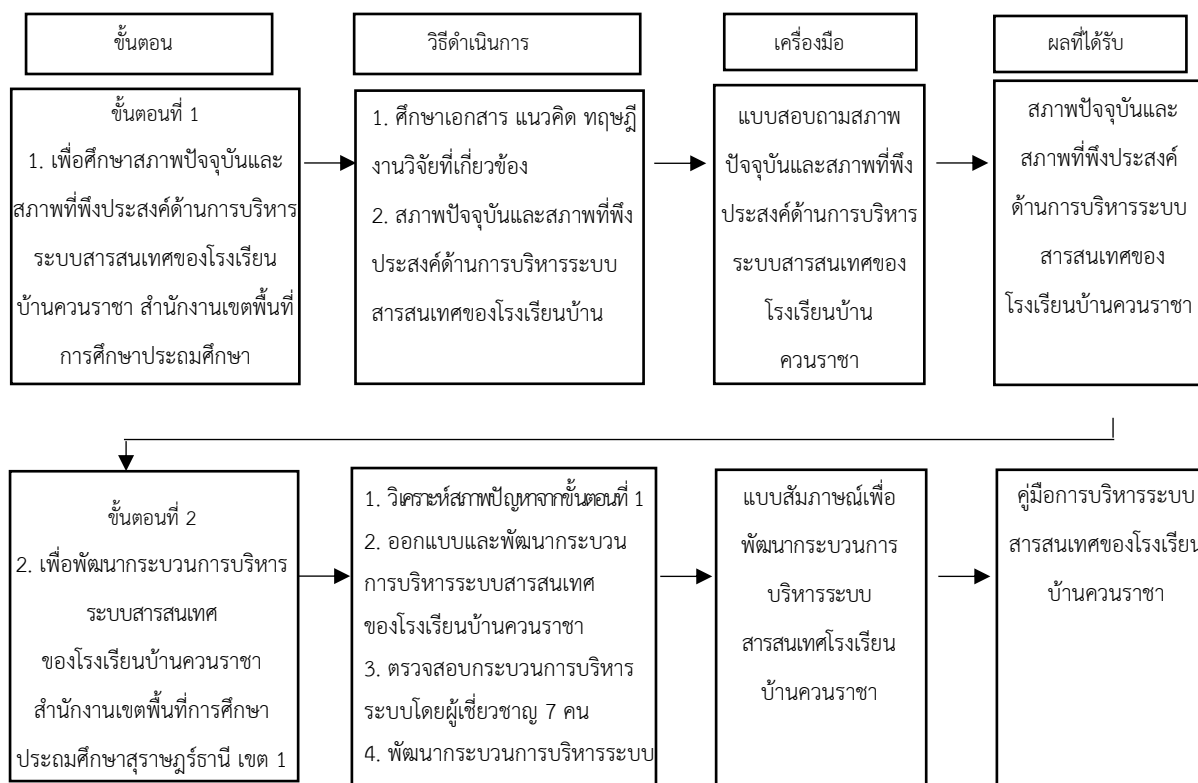
การพัฒนากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1 จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิด ดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เครื่องมือและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

1. การดำเนินการวิจัย

1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2) วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2. ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนบ้านควนราชา จำนวน 6 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบสารสนเทศ ของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสาร การสร้างแบบสอบถาม เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตด้านเนื้อหาตามที่กำหนด

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารระบบสารสนเทศใน การบริหารสถานศึกษา

3. ร่างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 และนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศ มาหา ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีประสบการณ์ทำงานด้านการศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี 2) มีความสามารถและเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารระบบสารสนเทศ ประเมินความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามสภาพและความต้องการ

จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำไปทดลองใช้กับครูโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒ (บ้านดอนเกลี้ยง) จำนวน 30 คน ซึ่งมีความรู้ความสามารถใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย

6. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้แบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.95

7. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามทั้งฉบับเป็นครั้งสุดท้ายภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มเป้าหมาย

8. นำแบบสอบถามไปใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย และนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์

5. สถิติที่ใช้

1. ค่าร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ย (μ)
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

1. การดำเนินการวิจัย

1) นำข้อมูลสภาพปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 สภาพปัญหาและความต้องการด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา

2) ออกแบบและพัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2.1 กำหนดโครงสร้าง วัตถุประสงค์ ขอบข่ายของกระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2.2 ออกแบบและพัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

3) พัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

3.1 พัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ตามร่างระบบที่ได้ออกแบบไว้

3.2 จัดทำคู่มือการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้น

3.3 ตรวจสอบความตรงเชิงระบบ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อหาความถูกต้องและเหมาะสมของกระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยศึกษานิเทศก์จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศ จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสถานศึกษา มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปทางด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 ท่าน

4) แก้ไขปรับปรุงกระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์การพัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสาร การสร้างแบบสอบถาม เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตด้านเนื้อหาตามที่กำหนด

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศในสถานศึกษา

3. ร่างแบบสัมภาษณ์การพัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 และนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสัมภาษณ์การพัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศ มาหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารระบบสารสนเทศ ประเมินความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

5. นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร และนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ดังตารางที่ 4.1 - 4.2

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)(n=6)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 หญิง	6	100.00
2. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
2.1 ปริญญาตรี	5	83.33
2.2 สูงกว่าปริญญาตรี	1	16.67
3. ประสบการณ์ทำงาน		
3.1 ต่ำกว่า 5 ปี	2	33.33
3.2 5-10 ปี	3	50.00
3.3 11 ปีขึ้นไป	1	16.67
4. ตำแหน่ง		
4.1 ครู	4	66.66
4.2 เจ้าหน้าที่ธุรการ	1	16.67
4.3 ผู้บริหาร	1	16.67

จากตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นเพศหญิง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ในด้านวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า ทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 สำหรับประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีประสบการณ์ทำงาน 5 - 10 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และมีประสบการณ์ทำงาน 11 ปีขึ้นไปจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ส่วนตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นครู จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 66.66 เป็นเจ้าหน้าที่ธุรการจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และเป็นผู้บริหารจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

ส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา (รายด้าน)

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบันของการบริหารระบบสารสนเทศ			สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบสารสนเทศ		
	μ	S.D.	ระดับความคิดเห็น	μ	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล	3.00	0.53	ปานกลาง	4.67	0.50	มากที่สุด
2. ด้านการตรวจสอบข้อมูล	4.33	0.59	มาก	4.53	0.50	มากที่สุด
3. ด้านการประมวลผลข้อมูล	2.93	0.52	ปานกลาง	4.20	0.55	มาก
4. ด้านการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ	3.23	0.54	ปานกลาง	4.53	0.50	มากที่สุด
5. ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ	2.43	0.52	น้อย	4.67	0.50	มากที่สุด
รวม	3.18	0.54	ปานกลาง	4.52	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา (รายด้าน) พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านตรวจสอบข้อมูลมีค่ามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 รองลงมา คือ ระดับปานกลางคือด้านการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.23 ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 ด้านการประมวลผลข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 สภาพที่ พึงประสงค์ของการบริหารระบบสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่พึงประสงค์มีค่ามากที่สุดได้แก่ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลมีค่าเฉลี่ย 4.67 ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ย 4.67 รองลงมา คือ ด้านการตรวจสอบข้อมูลมีค่าเฉลี่ย 4.53 ด้านการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการประมวลผลข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 อยู่ในระดับมาก ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าว พบว่า ด้านที่ควรพัฒนามากที่สุด คือ ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

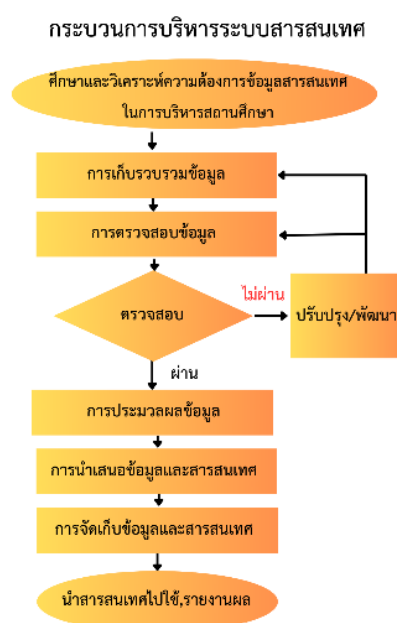
ด้านข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารระบบสารสนเทศโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ประชากรจำนวน 6 คน สามารถสรุปได้ดังนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้

มีการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชาให้สามารถใช้งานได้ดีขึ้น สะดวกและรวดเร็วขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการบริหารโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของครูโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำนวน 6 คน พบว่าผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรโรงเรียนมีความต้องการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศโรงเรียนบ้านควนราชาด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

กระบวนการบริหารระบบสารสนเทศโรงเรียนบ้านควนราชาประกอบด้วย การเก็บรวบรวม การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ดังนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการบริหารระบบสารสนเทศโรงเรียนบ้านควนราชา

กระบวนการบริหารระบบสารสนเทศโรงเรียนบ้านควนราชามีขั้นตอนคือ ศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการข้อมูลสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาร่วมกันในโรงเรียน การรวบรวมข้อมูล ผู้บริหารมอบหมายให้ผู้ที่รับผิดชอบที่ชัดเจน กำหนดรายการข้อมูลสารสนเทศที่สถานศึกษาจะต้องไปเก็บมาจากแหล่งตามหลักการและกรอบความคิด นำมาวิเคราะห์โดยใช้คณะทำงานและโดยบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในแต่ละเรื่องกำหนดวิธีการจัดเก็บ และสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและ แหล่งข้อมูล กำหนดเวลาหรือปฏิทินในการจัดเก็บให้ชัดเจน การตรวจสอบข้อมูล ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ก่อนที่จะนำไปประมวลผล ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยพิจารณาจากความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และความเป็นปัจจุบันของข้อมูล การประมวลผลข้อมูล ทำข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ ข้อมูลใดที่เป็นสารสนเทศอยู่แล้วนำมาจัดกลุ่ม แยกแยะ ตามลักษณะและประเภทของสารสนเทศ โดยใช้ค่าสถิติที่ง่ายและตรงที่สุด การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ คือ การนำข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลหรือจัดทำเป็นสารสนเทศที่มีความหมายชัดเจน มีความกะทัดรัด ตรงกับความต้องการและสะดวกต่อการนำไปใช้ อาจนำเสนอในรูปแบบของตาราง แผนภาพ กราฟ หรือการบรรยาย การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ มีการจัดเก็บข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบในระบบบริหารสารสนเทศของโรงเรียน ทำให้การสืบค้น นำกลับมาใช้

และตรวจสอบในภายหลังเป็นไปอย่างสะดวก มีความปลอดภัย และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียน โดยจัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสารและแฟ้มอิเล็กทรอนิกส์เมื่อครบกระบวนการสามารถนำสารสนเทศไปได้อย่างมีคุณภาพ กระบวนการบริหารระบบสารสนเทศโรงเรียนบ้านควนราชา มีความเป็นระบบและครอบคลุมโดยมีจุดแข็งและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ มีความถูกต้องและเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริง มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเพิ่มเติมดังนี้ควรใช้ เครื่องมือดิจิทัล และระบบฐานข้อมูลกลางให้มากขึ้นควรมี มาตรฐานการตรวจสอบข้อมูลที่ชัดเจน เช่น แบบตรวจสอบ (Checklist) การนำเสนอข้อมูลควรใช้ รูปแบบเข้าใจง่าย เช่น อินโฟกราฟิกหรือแดชบอร์ด ควรมีการติดตามผลการใช้สารสนเทศ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาระบบอย่างต่อเนื่องและความเชื่อมโยงกับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาตบโจทย์ระบบประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมสภาพปัจจุบันด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่น้อยที่สุดคือด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ด้านการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชาอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่าด้านที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล แสดงว่า แม้โรงเรียนจะมีการดำเนินงานด้านระบบสารสนเทศอยู่แล้ว แต่ยังมีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ในระดับที่ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในสภาพที่พึงประสงค์ สะท้อนให้เห็นว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนให้ความสำคัญกับการมีระบบการเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้จริง เช่น การวางแผน การตัดสินใจ และการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเบิร์ชและกรูนิตสกี ที่บอกว่าสารสนเทศที่ดีต้องมีความแม่นยำ ทันต่อเหตุการณ์ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ในทุกโอกาส ตรงประเด็น ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของข้อมูลและสอดคล้องกับ งานวิจัยของบัลลังก์ จารยคุณ และพีระศักดิ์ วรรณธร (2562) ที่ศึกษาการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยระบุว่าสภาพปัจจุบันของการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยและสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด การที่สภาพปัจจุบันของการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชาอยู่ในระดับปานกลาง และน้อยในด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยวัลย์ ขวัญเมือง (2566) ที่ศึกษาพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิชาการโรงเรียนอนุบาลชนนพร อำเภอนบพิตำ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยระบุว่าสภาพปัญหาการบริหารระบบสารสนเทศงานวิชาการโรงเรียนอนุบาลชนนพร ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลขาดความต่อเนื่อง ขาดระบบการจัดเก็บข้อมูล ครูและบุคลากรยังมีการบันทึกข้อมูลด้วยมือเป็นหลัก ผลงานการวิจัยต่างๆขาดการจัดเก็บในที่เดียวกัน มีความกระจัดกระจายและมีการสูญหายตามระยะเวลาและการเคลื่อนย้ายบุคลากร ขาดบุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินการสำรวจแหล่งเรียนรู้ และสอดคล้องกับณัฐพงษ์ เจริญฉาย (2564) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแก้ว ประชาชนุทิศ โดยระบุว่า 1) การรวบรวมข้อมูล มีสามแนวทาง คือ (1) ควรมีการกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน (2) ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลมีความรู้ความสามารถ และ (3) บุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล มีสองแนวทาง คือ (4) มีการตรวจสอบความสอดคล้องกันระหว่างข้อมูลเก่าและข้อมูลใหม่ (5) ผู้ตรวจสอบต้องมีความรู้เฉพาะทางในการตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผลข้อมูล มีสามแนวทางคือ (6) ควรมี การกำหนดความสัมพันธ์ของข้อมูล (7) กำหนดผู้รับผิดชอบด้านการประมวลผลข้อมูล (8) พัฒนาเครื่องมือที่ทันสมัย ในการประมวลผลข้อมูล 4) การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ มีสี่แนวทาง คือ (9) ควรนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ ในการพัฒนาบุคลากร (10) ใช้ประสานกับหน่วยงาน

อื่น (11) นำข้อมูลและสารสนเทศมาแสดงในรูปแบบของ Dashboard ด้วย Google Data Studio และ (12) นำมาประกอบในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และ 5) การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ มีสามแนวทาง คือ (13) มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในรูปแบบที่เหมาะสมกับข้อมูลและสารสนเทศ (14) การสำรองข้อมูลและสารสนเทศเพื่อป้องกันความเสียหาย และ (15) มีระบบรักษา ความปลอดภัยข้อมูลและสารสนเทศ

2. ผลจากการพัฒนากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศโรงเรียนบ้านควนราชา กระบวนการบริหารระบบสารสนเทศโรงเรียนบ้านควนราชา ประกอบด้วย การเก็บรวบรวม การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศโรงเรียนบ้านควนราชาพบว่ากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านควนราชาโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความถูกต้องและเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพบูลย์ เกียรติโกมล (2561) ที่กล่าวว่าผู้ใช้ระบบต้องมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนาระบบโดยเฉพาะผู้นำหรือบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ และมีอำนาจในกลุ่มผู้ใช้ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ และงานที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการวางแผนที่ดีเป็นหลัก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอมเรศ ชาตรูปะชีวิน (2564) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย โดยระบุว่าแนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล สถานศึกษาควรมีการวางแผน กำหนดแนวปฏิบัติและวิธีการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ เจริญฉาย (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนูปถิต โดยระบุว่าแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนูปถิตประกอบด้วย 5 ด้าน 15 แนวทางคือการเก็บรวบรวม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การพัฒนากระบวนการบริหารระบบสารสนเทศควรมีการพัฒนาเป็นวงจร โดยใช้กลยุทธ์ การนิเทศ กำกับ ติดตาม มีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้นำผลที่ได้ใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาต่อไป

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่และ ความรับผิดชอบ ให้ดูแลด้านกระบวนการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนโดยตรง

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและวางแผนร่วมกับบุคลากรในการบริหารระบบสารสนเทศ ชี้ให้บุคลากรทุกท่านในสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการบริหารระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษา

2.2 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาเชิงลึกของการนำกระบวนการบริหารไปใช้ในสถานการณ์จริง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาค บังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร:

องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

จิตติมา วรณศรี. (2564). การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

- ชัยณรงค์ ทั้งเฮียง และกฤษฎา วัฒนศักดิ์. (2564). *การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ณัฐพงษ์ เจริญฉาย. (2564). *แนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแก ประชาชนุทิศ*. การค้นคว้าอิสระ ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วนิดา ทองพล. (2564). *การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร
- สุพรรณษา คงตั้ง. (2564). *การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี*. การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 8 โดยวิทยาลัยนครราชสีมา, 206-216.
- อมเรศ ขาตรูปะชีวิน. (2564). *การจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย*. การค้นคว้าอิสระ ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชยากร ทิพมาศ. (2565). *แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1*. การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุริย์วัลย์ ขวัญเมือง. (2566). *การพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิชาการ โรงเรียนอนุบาลชนะพร อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

การจัดการตลาดนัดสีเขียว กรณีศึกษา ตลาดนัดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Green Market Management: A Case Study of Cultural Market in Songkhla Rajabhat University

วรรณิ์ งามอินทร์,¹ อรอนงค์ วงษ์วานิช,² ปิฎกพร ปาติง ³, คุลยา ศรีโยม⁴, อมราวดี วงศ์เทพ⁵

¹สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

²สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

³สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

⁴สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

⁵ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

โทร 0-81896-1238 อีเมล kulaya.sr@skru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลการจัดการตลาดนัดสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 2) ศึกษาแนวทางการจัดการตลาดนัดสีเขียว ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้จำหน่ายและผู้บริโภคจำนวน 325 คน ด้วยแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21–30 ปี ร้อยละ 49.5 การรับรู้เกี่ยวกับตลาดนัดสีเขียวอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าตลาดนัดสีเขียวช่วยลดขยะและกระตุ้นจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการลดและแยกขยะของผู้บริโภค อยู่ในระดับปานกลาง ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า Facebook มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 69.2 รองลงมาเป็น Instagram ร้อยละ 50.2 และ TikTok ร้อยละ 45.5 ข้อเสนอแนะด้านนโยบายควรสนับสนุนให้ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ลดภาษีวัสดุย่อยสลาย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และประชาสัมพันธ์แนวทาง Zero Wasteอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ตลาดนัดสีเขียว ตลาดนัดวัฒนธรรม พฤติกรรมการลดขยะของผู้บริโภค การจัดการขยะเป็นศูนย์

Abstract

This research aims to: 1) study the management of the Green Market at Songkhla Rajabhat University, and 2) examine the approaches to managing the Green Market. Data was collected from 325 vendors and consumers using questionnaires. The results revealed that the majority of respondents were female, aged 21–30 years, accounting for 49.5%. Awareness of the Green Market was at a high level, with respondents perceiving that the Green Market helps reduce waste and raises environmental consciousness. However, behaviors related to waste reduction and segregation were at a moderate level. The quantitative findings indicate that Facebook is the most utilized platform for environmental information, accounting for 69.2%, followed by Instagram at 50.2% and TikTok at 45.5%. Based on these findings, the following policy recommendations are proposed: promoting the use of cloth bags in place of plastic bags, reducing taxes on biodegradable materials, organizing hands-on training workshops, and consistently disseminating information on Zero Waste practices.

Keywords : Green Market Cultural Market Consumer Behavior toward waste reduction Zero Waste

บทนำ

ตลาดนัดถือเป็นศูนย์กลางการซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทอาหารสด พืชผัก เนื้อสัตว์ และอาหารปรุงสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ตลาดนัดในหลายพื้นที่ยังคงเผชิญกับปัญหาการจัดการขยะ โดยเฉพาะขยะจากถุงพลาสติกและภาชนะที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ง่าย ส่งผลให้เกิดมลภาวะและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และประเทศไทยมีการใช้ถุงพลาสติกหิ้วมากถึงปีละกว่า 45,000 ล้านใบ แม้จะมีการรณรงค์และจัดทำนโยบายเกี่ยวกับการลดการใช้พลาสติกและการจัดการขยะมูลฝอยตามแผน พ.ศ. 2561 - 2573 แต่การนำแนวคิดเหล่านี้ไปปฏิบัติในพื้นที่จริงยังคงมีข้อจำกัด ตลาดนัดวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการจำหน่ายสินค้าอย่างหลากหลาย มีผู้ซื้อและผู้ขายเป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดขยะจากการใช้ถุงพลาสติกและภาชนะโฟมเป็นจำนวนมาก และขยะเหล่านี้เป็นปัญหาที่ย่อยสลายยากและสะสมในระบบนิเวศ ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นในการนำแนวคิด “ตลาดสีเขียว” (Green Market) มาใช้ในการจัดการตลาดนัด โดยเน้นให้เกิดการลดใช้พลาสติก รณรงค์การใช้ถุงผ้า และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนแนวทางการจัดการตามหลัก Zero Waste มุ่งเน้นการลดขยะตั้งแต่ต้นทาง ได้แก่ การลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่จำเป็น การส่งเสริมให้ใช้ซ้ำหรือหมุนเวียนวัสดุ การคัดแยกขยะอย่างมีระบบ รวมถึงการรณรงค์และให้แรงจูงใจเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว. “ตลาดนัดสีเขียวคือพื้นที่ตลาดที่ส่งเสริมการค้าขายโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อธรรมชาติ เช่น บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ การลดใช้ถุงพลาสติก และสนับสนุนให้ผู้ซื้อ-ผู้ขายมีพฤติกรรมรักษโลก

ตลาดนัดวัฒนธรรม ตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 255 ภายใต้ “โครงการ UBI ตลาดนัดวัฒนธรรม” เนื่องจากปัจจุบันผู้ที่สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่หลังจากจบการศึกษาแล้วจะไปประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างของรัฐ และบริษัทเอกชนต่าง ๆ ซึ่งมีการแข่งขันกันสูง ทำให้มีจำนวนผู้ว่างงานเพิ่มมากขึ้น สาเหตุหลักมาจากไม่มีระบบ และกลไกในการสร้างความตระหนักในการเป็นผู้ประกอบการ และสนับสนุนการเป็นผู้ประกอบการแก่นักศึกษาที่ชัดเจน ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ (UBI) จัด “โครงการ UBI ตลาดนัดวัฒนธรรม” เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้นักศึกษา บัณฑิต ศิษย์เก่า และบุคลากรในมหาวิทยาลัย ฝึกเป็นผู้ประกอบการ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการ พร้อมทั้งส่งเสริมแนวคิดการเป็นเจ้าของธุรกิจ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา สอดรับต่อความต้องการของท้องถิ่น ทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนอีกด้วย ปัจจุบันตลาดนัดวัฒนธรรมจะเปิดให้บริการทุกวันพฤหัสบดี เวลา 16.30 - 22.00 น. ซึ่งได้รับความสนใจจากพ่อค้าแม่ค้าในชุมชน และนักศึกษาคณะต่างๆ ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ร่วมจัดแสดงทางวัฒนธรรม และออกร้านจำหน่ายสินค้ามากกว่า 100 ร้านค้า มีผลผลิตของนักศึกษา ผลิตภัณฑ์ชุมชน ของกินประจำท้องถิ่น อาหาร สินค้าแฟชั่น ได้แก่ การเพนท์ภาพ และจำหน่ายภาพวาดของคณะศิลปกรรมศาสตร์ การแสดงดนตรีเปิดหมวกของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรของคณะเทคโนโลยีเกษตร การจำหน่ายอาหาร และเครื่องดื่มของคณะครุศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการจำลองการประกอบธุรกิจ โดยมีพ่อค้าแม่ค้าเป็นต้นแบบในการเรียกลูกค้า อีกทั้งยังฝึกความกล้าแสดงออกของนักศึกษา เตรียมพร้อมออกสู่ตลาดแรงงาน ทำให้นักศึกษากำหนด ท้นต่อความเปลี่ยนแปลง ซึ่งนักศึกษาจะได้เรียนรู้การทำธุรกิจที่อาจมีทั้งสำเร็จ และล้มเหลว ได้เรียนรู้ปัญหา และวิธีปรับแก้ให้ธุรกิจดำเนินไปได้ นอกจากนั้น ยังเป็นการสร้างเครือข่ายและสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างนักศึกษาแต่ละคณะ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกันต่อไปในอนาคต

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของตลาด พบว่า ยังมีการใช้ถุงพลาสติก โฟม เป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาขยะที่ต้องจัดการเฉลี่ยวันละ 400-450 กิโลกรัม ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาการจัดการตลาดนัดสีเขียวของตลาดนัดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยการศึกษาข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดสีเขียว การตระหนักถึงประโยชน์ในการลดขยะและรักษาสภาพแวดล้อม รวมถึงพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การพกถุงผ้า การใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ การลดการใช้พลาสติก เป็นต้น อีกทั้งควรมีการส่งเสริมและรณรงค์อย่างต่อเนื่องผ่านสื่อออนไลน์ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมหรือ

สิ่งจูงใจ เช่น การลดราคา หรือแจกของรางวัลที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การจัดการตลาดนัดในรูปแบบ Zero Waste ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลการจัดการตลาดนัดสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการตลาดนัดสีเขียวของตลาดนัดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

วิธีการวิจัย

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่สามารถเข้าถึงได้และสมัครใจให้ข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้จำหน่ายและผู้บริโภคที่เดินทางมาจับจ่ายสินค้าในตลาดนัดวัฒนธรรม จำนวน 325 คน ซึ่งคำนวณจากสูตรของ Cochran โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้จำหน่ายสินค้าในตลาดนัดวัฒนธรรม ผู้บริโภคสินค้าในตลาดนัด (นักศึกษา บุคลากร และบุคคลทั่วไป) จำนวน 325 คน

การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง กรณีไม่ทราบจำนวนประชากร ใช้สูตรของ W.G. Cochran

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{d^2}$$

เมื่อ n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P คือ สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการสุ่ม (โดยทั่วไปนิยมใช้สัดส่วน 30% หรือ 0.30)

Z คือ ระดับความมั่นใจที่กำหนด กำหนดความเชื่อมั่น 95% ค่า Z = 1.96

d คือ สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ ระดับความเชื่อมั่น 95% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

$$n = \frac{0.30(1-0.30)(1.96^2)}{0.05^2} = 323$$

2. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้หาความเชื่อมั่น (Validity) แบบสอบถาม โดยได้รับการตรวจสอบความเชื่อมั่นเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบดูความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้จากนั้นรวบรวมข้อมูล ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการ ประเมินด้วยค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยใช้สูตรของ IOC ดังนี้ (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอรรษา ขานิประศาสน์, 2547: น.145-146) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน + 1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน - 1

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่:

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือนและสถานภาพ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจตลาดนัดสีเขียว การจัดตลาดนัดสีเขียวมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม การใช้สินค้าจากตลาดนัดสีเขียวช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการตลาดนัดสีเขียว ได้แก่ ตลาดนัดสีเขียวส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ปฏิเสธการรับถุงพลาสติก เมื่อซื้อสินค้าในตลาดนัดนำถุงผ้าที่ไปซื้อของที่ร้านอาหารในตลาดนัดวัฒนธรรมนำถุงพลาสติกที่ซื้อได้ไปซื้อของที่ร้านอาหารในตลาดนัดวัฒนธรรม นำปิ่นโตหรือกล่องอาหารไปซื้ออาหารที่ร้าน พกกระบอกน้ำส่วนตัวเวลาออกไปข้างนอก มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ซื้อสินค้าที่บรรจุด้วยภาชนะจากวัสดุธรรมชาติ

ส่วนที่ 4 การได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ ได้รับข่าวสาร ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะจากช่องทางไหนบ้าง สื่อใด มีการให้ข้อมูลด้านขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล และขยะอันตรายมากที่สุด

ส่วนที่ 5 การรณรงค์การลดใช้ถุงพลาสติกและกลับมาใช้ถุงผ้า ได้แก่ ต้องการให้ลูกค้าหรือผู้ประกอบการนำถุงผ้ามาใช้ในการซื้อขายสินค้าหรือไม่ ต้องการให้ผู้ประกอบการร้านค้าลดการใช้ถุงพลาสติกในการขายสินค้าหรือไม่ นำถุงผ้ามาใช้แทนถุงพลาสติก สนับสนุนให้เลิกใช้ถุงพลาสติกและกลับมาใช้ถุงผ้าแทน การใช้ถุงผ้าช่วยลดปริมาณขยะได้

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็น และค่าน้ำหนักของตัวเลือก

ระดับความคิดเห็น	ค่าน้ำหนักของตัวเลือก
ความพึงพอใจมากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5
ความพึงพอใจมาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4
ความพึงพอใจปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3
ความพึงพอใจน้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2
ความพึงพอใจน้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1

ระดับความคิดเห็นจะมีความหมายของค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีระดับของปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีระดับของปัญหามาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีระดับของปัญหาปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับของปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีระดับของปัญหาน้อย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม พ.ศ. 2568 และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ณ ตลาดนัดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

4. ประเมินความพึงพอใจของตลาดนัดวัฒนธรรมทั้ง 5 ส่วน โดยนักศึกษา บุคลากร และบุคคลทั่วไปที่มาเดินจับจ่ายซื้อของในตลาดนัดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 316 คน หลังจากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Excel เพื่อหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ทำการปรับปรุงตลาดนัดวัฒนธรรมตามผลการประเมินความพึงพอใจแบบที่ได้คะแนนที่ได้มา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

7. สรุปผลการวิจัย

การพิจารณาจรรยาบรรณในการวิจัย การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดถือหลักจรรยาบรรณทางการวิจัยอย่างเคร่งครัด โดยมีการขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างก่อนการเก็บข้อมูล อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างชัดเจน และรับรองว่าข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ รวมถึงไม่เปิดเผยชื่อหรือข้อมูลส่วนบุคคลใด ๆ ที่สามารถระบุตัวบุคคลได้

ผลการวิจัยและอภิปราย

1. ศึกษาและประชุมร่วมกับอาจารย์เพื่อศึกษาการจัดการตลาดนัดวัฒนธรรมให้มีการใช้ถุงพลาสติกที่น้อยลง โดยการให้นำเอาถุงผ้ามาใช้แทนพลาสติก เพื่อไม่ให้เพิ่มจำนวนขยะในตลาดนัดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
2. ออกแบบการจัดทำแบบสอบถามให้กับนักศึกษา บุคลากร บุคคลทั่วไปที่ได้มาทำการจำหน่ายและจับจ่ายสินค้าในตลาดนัดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และแจกให้กับนักศึกษา บุคลากร บุคคลทั่วไปที่ได้มาทำการเดินตลาดนัดวัฒนธรรม

ภาพที่ 1 การเก็บแบบสอบถามในตลาดนัดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

3. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการตลาดนัดสีเขียว ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 325 คน ซึ่งประกอบด้วย นักศึกษา บุคลากร และบุคคลทั่วไป ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนและสถานภาพ ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนและสถานภาพ

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ค่าร้อยละ
เพศ		
ชาย	128	39.4%
หญิง	161	49.5%
ไม่ต้องการระบุ	36	11.1%
รวม	325	100

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	72	22.8%
21-30	128	39.4%
31-40	95	29.2%
41-50	23	7.1%
51-60	4	1.2%
60 ปีขึ้นไป	1	0.3%
รวม	325	100
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยม	41	12.6%
มัธยมศึกษาตอนต้น	24	7.4%
มัธยมศึกษาตอนปลาย	46	13.8%
ปวช.	29	8.9%
ปวส.	45	13.8%
ปริญญาตรี	111	34.2%
ปริญญาโท	23	7.1%
ปริญญาเอก	6	1.8%
รวม	325	100
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	159	48.9%
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	33	10.2%
ข้าราชการ/พนักงานรัฐ	59	18.2%
พนักงานบริษัทเอกชน	28	8.6%
เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ	37	11.4%
อื่น ๆ โปรดระบุ	9	2.8%
รวม	325	100
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	119	36.6%
15,001-25,000 บาทต่อเดือน	81	24.9%
25,001-35,000 บาทต่อเดือน	76	23.4%
35,001-45,000 บาทต่อเดือน	38	11.7%
45,001-55,000 บาทต่อเดือน	9	2.8%
55,000 บาทขึ้นไป	2	0.6%
รวม	325	100

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ค่าร้อยละ
สถานภาพ		
โสด	200	62.3%
สมรส	109	34%
หม้าย/หย่าร้าง	16	3.7%
รวม	325	100

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้บริโภคสินค้าในตลาดนัดวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 325 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 49.5% ส่วนใหญ่อายุราว 21-30 ปี ร้อยละ 39.4% เป็นระดับการศึกษา ปริญญาตรี ร้อยละ 34.2% และมีอาชีพเป็น นักเรียน /นิสิต/นักศึกษา ร้อยละ 48.9% รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ประมาณ ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 36.6% และส่วนใหญ่จะมีสถานภาพโสด ร้อยละ 62.3%

3.2 ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดสีเขียว พฤติกรรมในการลดและแยกขยะ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดสีเขียว ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

การจัดการตลาดนัดสีเขียว (ตลาดนัดวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดสีเขียว			
1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจตลาดนัดสีเขียว	3.60	0.97	มาก
2. ท่านคิดว่าการจัดตลาดนัดสีเขียวมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม	3.65	0.98	มาก
3. ท่านคิดว่าการใช้สินค้าจากตลาดนัดสีเขียวช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้	3.52	1.03	มาก
4. ท่านคิดว่าตลาดนัดสีเขียวส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม	3.44	1.14	ปานกลาง
พฤติกรรมในการลดและแยกขยะ			
5. ท่านปฏิเสธการรับถุงพลาสติก เมื่อซื้อสินค้าในตลาดนัด	2.80	0.95	ปานกลาง
6. ท่านนำถุงผ้าที่ไปซื้อของที่ร้านอาหารในตลาดนัดวัฒนธรรม	2.75	0.91	ปานกลาง
7. ท่านนำถุงพลาสติกที่ใช้ซ้ำได้ไปซื้อของที่ร้านอาหารในตลาดนัดวัฒนธรรม	2.87	0.96	ปานกลาง
8. ท่านนำปิ่นโตหรือกล่องอาหารไปซื้ออาหารที่ร้าน	2.72	1.02	ปานกลาง
9. ท่านพกกระบอกน้ำส่วนตัว เวลาออกไปข้างนอก	2.88	0.99	ปานกลาง
10. ท่านมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง	3.04	1.03	ปานกลาง
11. ท่านซื้อสินค้าที่บรรจุด้วยภาชนะจากวัสดุธรรมชาติ	2.87	1.00	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดสีเขียว และพฤติกรรมในการลดและแยกขยะ พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจตลาดนัดสีเขียว การจัดตลาดนัดสีเขียวมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม และการใช้สินค้าจากตลาดนัดสีเขียวช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ อยู่ในระดับมาก และความคิดเห็น

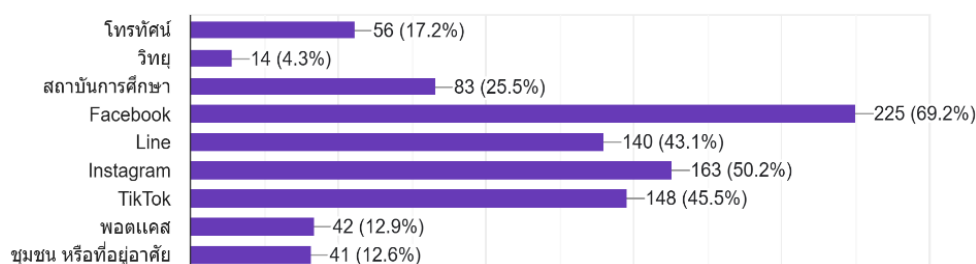
เกี่ยวกับตลาดนัดสีเขียวส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นในด้านพฤติกรรมในการลดและแยกขยะ อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาต้องดำเนินการปรับปรุง หรือรณรงค์ด้านพฤติกรรมในการลดและแยกขยะ ให้มากขึ้น

3.3 ผลการได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

3.3.1 ผู้ตอบแบบส่วนใหญ่ได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกขยะจากช่องทาง Facebook มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.2 รองลงมา คือ ช่องทาง Instagram คิดเป็นร้อยละ 50.2 และช่องทาง TikTok คิดเป็นร้อยละ 45.5

ท่านได้รับข่าวสาร ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะจากช่องทางไหนได้บ้าง (โปรดเรียงลำดับ 1, 2, 3 ความคาดหวังมากที่สุดไปน้อยที่สุด)

325 responses

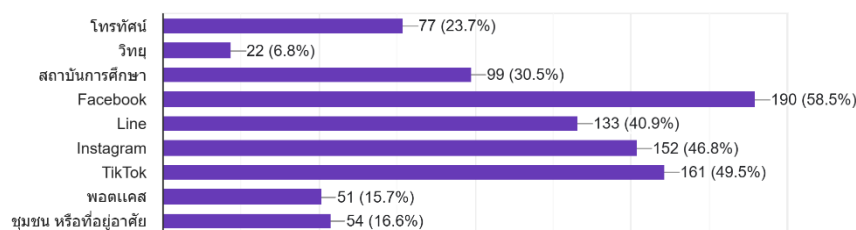

ภาพที่ 2 ผลการประเมินการได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

3.3.2 ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับข้อมูลด้านขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล และขยะอันตรายจากช่องทาง Facebook มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.5 รองลงมาจากช่องทาง TikTok คิดเป็นร้อยละ 49.5 และช่องทาง Instagram คิดเป็นร้อยละ 46.8

สื่อใด มีการให้ข้อมูลด้านขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล และขยะอันตรายมากที่สุด (โปรดเรียงลำดับ 1, 2, 3 ความคาดหวังมากที่สุดไปน้อยที่สุด)

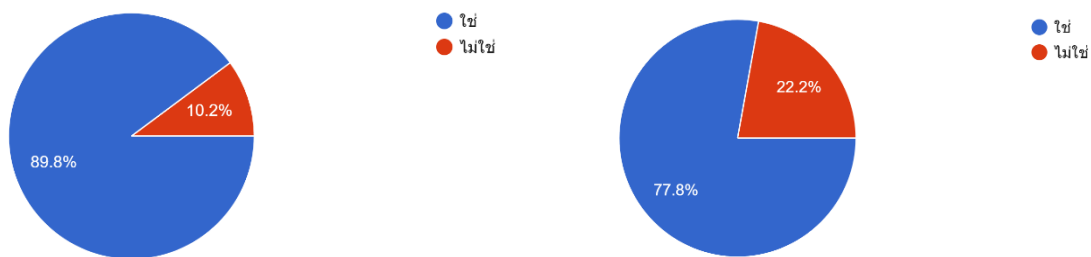
325 responses

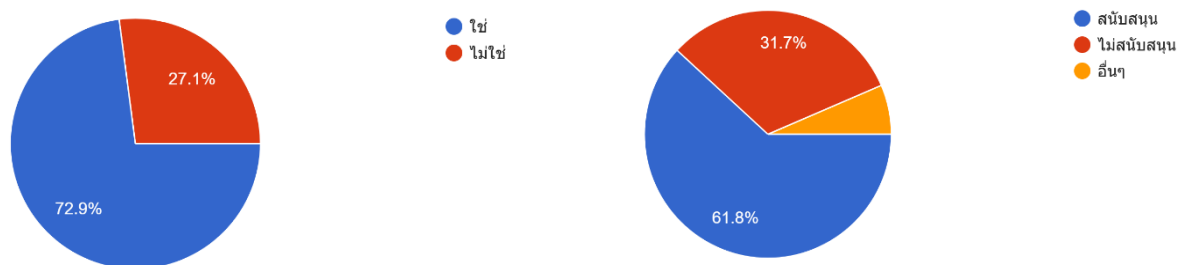
ภาพที่ 3 ผลการประเมินการได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

3.4 ผลการรณรงค์การลดใช้ถุงพลาสติกและกลับมาใช้ถุงผ้า

3.4.1 จากการสอบถามข้อมูล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกค้านำถุงผ้ามาใช้ในการซื้อขายสินค้า ร้อยละ 89.8 ต้องการให้ผู้ประกอบการร้านค้าลดการใช้ถุงพลาสติกในการขายสินค้า ร้อยละ 77.8 ต้องการนำถุงผ้ามาใช้แทนถุงพลาสติก ร้อยละ 72.9 ต้องการสนับสนุนให้เลิกใช้ถุงพลาสติกและกลับมาใช้ถุงผ้า ร้อยละ 61.8 ตามลำดับ

(ก) ลูกค้าหรือผู้ประกอบการนำถุงผ้ามาใช้ในการซื้อขายสินค้า (ข) ต้องการให้ผู้ประกอบการร้านค้าลดการใช้ถุงพลาสติกในการขายสินค้า

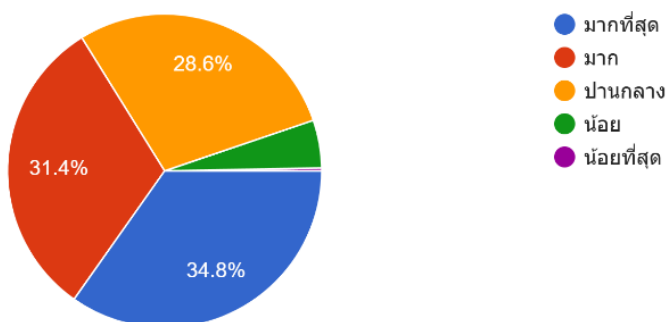

(ค) ต้องการนำถุงผ้ามาใช้แทนถุงพลาสติก

(ง) ต้องการสนับสนุนให้เลิกใช้ถุงพลาสติกและกลับมาใช้ถุงผ้า

ภาพที่ 4 ผลการรณรงค์การลดใช้ถุงพลาสติกและกลับมาใช้ถุงผ้า

3.4.2 ผู้ตอบแบบสอบถาม คิดว่าการใช้ถุงผ้าช่วยลดปริมาณขยะได้ระดับมากที่สุด ร้อยละ 34.8 ระดับมาก ร้อยละ 31.4 ระดับปานกลาง ร้อยละ 28.6 ระดับน้อย

ภาพที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ถุงผ้าช่วยลดปริมาณขยะได้

3.5 แนวทางการรณรงค์การจัดการตลาดนัดสีเขียว เพื่อสร้างความตระหนัก และลดการใช้พลาสติก

3.5.1 การจัดทำแผ่นพับรณรงค์การลดขยะและใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก

แนวทางการจัดการขยะและการนำเอาถุงพลาสติกในตลาดนัด บย

การจัดการขยะและการนำเอาถุงพลาสติกในตลาดนัด บย คืออะไร

คือการส่งเสริมให้ ผู้ค้าและผู้ซื้อ ลดการใช้ถุงพลาสติก โดยหันมาใช้ ถุงผ้า หรือ ภาชนะที่นำกลับมาใช้ได้ เพื่อช่วยลดปริมาณขยะที่เกิดจากตลาดนัด และปกป้องสิ่งแวดล้อม

แนวคิดของการจัดการขยะและการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกในตลาดนัด

การจัดการขยะในตลาดนัดเกิดจากแนวคิด “Zero Waste” หรือ “ขยะเป็นศูนย์” คือการ ลดการสร้างขยะตั้งแต่ต้นทาง ด้วยการ เลือกใช้วัสดุที่ใช้งานได้ เช่น ถุงผ้า กล่องอาหาร กระบอกน้ำ แทนถุงพลาสติกหรือภาชนะใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง

จุดเด่นของตลาด:

- มีจุดคัดแยกขยะให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม
- ส่งเสริมให้ผู้ค้าลดใช้ถุงพลาสติก
- สนับสนุนสินค้าพื้นถิ่น ออร์แกนิก และปลอดสาร
- มีการรณรงค์ให้ใช้ภาชนะจากธรรมชาติ เช่น ใบตอง ถุงผ้า
- มีเวทีแสดงวัฒนธรรมควบคู่กับการสื่อสารเรื่องสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการลดขยะและการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกในตลาดนัด

- ลดปริมาณขยะในชุมชนและสิ่งแวดล้อม
- ช่วยรักษาธรรมชาติและลดต้นทุนจากขยะพลาสติก
- ประหยัดเงิน เพราะถุงผ้าใช้ซ้ำได้หลายครั้ง
- ตลาดและบ้านสะอาด น่าอยู่มากขึ้น
- สร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่ดีต่อโลก
- เป็นแบบอย่างในการดูแลสิ่งแวดล้อม

วิธีการลดขยะและใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก

ทำอย่างไร

พกถุงผ้าติดตัว
ปฏิเสธถุงพลาสติก
เลือกซื้อสินค้าบรรจุภัณฑ์ธรรมชาติ
ใช้ภาชนะที่ใช้งานได้
รณรงค์ให้คนรอบข้างใช้ถุงผ้า
สนับสนุนร้านค้างดใช้ถุงพลาสติก

GET IN

ubi@skru.ac.th

www.skru.ac.th

074-260-200

ถนนกาญจนาภิเษก อ.เมือง จ.สงขลา

ภาพที่ 6 แผ่นพับแนวทางการลดขยะและใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก

3.5.2 การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์แนวทางการแยกขยะและใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ผ่านช่องทาง Facebook, Instagram และ Tiktok ซึ่งเป็นช่องทางหลักที่เข้าถึงง่ายในทุกกลุ่มอายุ

ภาพที่ 7 แนวทางการแยกขยะและใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการจัดการตลาดนัดสีเขียว กรณีศึกษาตลาดนัดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยใช้แบบสอบถามจากผู้จำหน่ายสินค้าและผู้บริโภคจำนวน 325 คน สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ร้อยละ 49.5 อายุระหว่าง 21-30 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และอาชีพหลักเป็นนักเรียน/นักศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดสีเขียว ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.62) ด้าน พฤติกรรมในการลดและ แยกขยะ พบว่า มีแนวโน้มในระดับปานกลาง เช่น การใช้ถุงผ้า การพกกระบอกน้ำ การใช้กล่องอาหารเอง เป็นต้น ช่องทางที่ได้รับข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมากที่สุด คือ Facebook, Instagram และ TikTok ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าควรส่งเสริมให้ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก และเห็นว่า การใช้ถุงผ้า ช่วยลดปริมาณขยะได้อย่างมีนัยสำคัญ การวิจัย ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดสีเขียวในระดับมาก แต่พฤติกรรมด้านการลดและแยกขยะยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการรณรงค์การใช้ถุงพลาสติกและหันมาใช้ถุงผ้า ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการพัฒนาแนวทางการจัดการตลาดนัดสีเขียวให้ยั่งยืนมากยิ่งขึ้นเพื่อเพิ่มความสำเร็จของงานวิจัยและ ความน่าเชื่อถือทางวิชาการ ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 3 ประการ ดังนี้ 1) การอภิปรายผลเชิงทฤษฎี ควรเพิ่มเติม การเชื่อมโยงผลการวิจัยกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิด Zero Waste หรือพฤติกรรมผู้บริโภคด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเปรียบเทียบกับผลการศึกษาก่อนหน้า เพื่อสร้างความลึกและมิติทางวิชาการที่ชัดเจนมากขึ้น 2) ข้อจำกัดของการวิจัยงานวิจัยฉบับนี้มีข้อจำกัดด้านขอบเขตพื้นที่ศึกษาเฉพาะในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก อาจไม่สามารถสะท้อนพฤติกรรมในเชิงลึกหรือทั่วไปได้อย่างครบถ้วน จึงควรระบุข้อจำกัดเหล่านี้เพื่อให้ การตีความผลมีความรอบคอบ 3) แนวทางการวิจัยในอนาคต แนะนำให้มีการวิจัยต่อยอดในพื้นที่อื่น หรือเปรียบเทียบกับตลาดนัดสีเขียวแห่งอื่น รวมถึงใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือกลุ่มสนทนา (Focus Group) เพื่อศึกษาความคิด แรงจูงใจ และอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งจะช่วยพัฒนาโยบายหรือแนวทางปฏิบัติที่ครอบคลุมและยั่งยืนมากขึ้น

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กับมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานท้องถิ่น สามารถนำแนวคิดตลาดสีเขียวไปใช้ปรับปรุงตลาดนัดให้ลดขยะ ใช้ถุงผ้า และส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม พ่อค้าแม่ค้าสามารถเปลี่ยนมาใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น หลีกเลี้ยงถุงพลาสติกหรือกล่องโฟม เพื่อช่วยลดขยะ และทำให้ตลาดดูดีน่าเข้ามามากขึ้น คนที่มาซื้อของหรือผู้บริโภคก็ได้แนวคิดกลับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น พกถุงผ้า กล่องข้าว หรือแยกขยะให้เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจใช้ข้อมูลจากงานวิจัยนี้ในการวางแผนหรือจัดกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการลดขยะและรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ขานิประศาสตร์. (2547). *ระเบียบวิธีวิจัย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการ พิมพ์.
- จักรพงษ์ เจือจันทร์. (2560). กำเนิดและพัฒนาการของตลาดนัดในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 1(2), 45–60.
- ชลวรรณ ชีระบัญชา, มณฑล จันทร์แจ่มใส และคณะ. (2567). *แบบจำลองการพัฒนาตลาดการค้าปลีกน้ำเพื่อการพึ่งพาตนเองของพื้นที่ริมคลองลาดพร้าวโดยชุมชนมีส่วนร่วม*.
- ทพพัฒน์ เรืองปรัชญากุล. (2566). การสื่อสารอัตลักษณ์และการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดนัดถนนคนเดินเซราะกราว จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 18(1), 101–114.
- นิตยา เคหะบาล, อารยา ลาน้ำ และเที่ยง. (2564). *การพัฒนาตลาดนัดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมของผู้ผลิตและผู้บริโภค: กรณีเครือข่ายตลาดสีเขียวกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์*. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- นิตยา ปุระโก, ไหมตรี สระแพนน้อย และคณะ. (2560). *รูปแบบการพัฒนาตลาดนัดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมของผู้ผลิตและผู้บริโภค: กรณีเครือข่ายตลาดสีเขียวกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- เนตร คำเครื่อง และคณะ. (2563). *โครงการการฟื้นฟูตลาดชุมชนสู่การสร้างเศรษฐกิจฐานรากบ้านห้วยน้ำอุ่น จังหวัดน่าน*. รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- พัชรินทร์ ฤชวรารักษ์, จตุพร ดอนโสม และคณะ. (2563). *ตลาดชุมชนเป็นช่องทางการตลาดที่สำคัญของท้องถิ่น: กรณีการคงอยู่ของตลาดชุมชน*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- รัชฎากร วินิจกุล, ปรียานุช พรหมภาสิต และคณะ. (2567). การบริหารจัดการขยะ (Zero Waste): กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบจังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 25–42.
- จำลอง อรุณเลิศอารีย์. (2562). *การจัดการตลาดสีเขียว*. คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรทัย วงษ์ไทย. (2565). *การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนตลาดไถ่โหนด บ้านจันนา ตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง*.

การประเมินและศึกษาแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์

กรณีศึกษา คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

Assessment and Study on Carbon Footprint Reduction

Case Study : Faculty of Industrial Technology

เจษฎา ดีแก้ว¹, ยศวริศ สังข์แก้ว², คุลยา ศรีโยม³ สุวลี ชูวานิชย์⁴

¹สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

²สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

³สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

⁴สาขาวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้าอุตสาหกรรม(ต่อเนื่อง) คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

จังหวัดสงขลา 90000 โทร 081-8961238 อีเมล kulaya.sr@skru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ที่ และหาแนวทางในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา การดำเนินงานวิจัยประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่ก่อให้เกิดคาร์บอนฟุตพริ้นท์หลัก ได้แก่ การใช้ไฟฟ้าในอาคารเรียน ห้องปฏิบัติการ และสำนักงาน การใช้น้ำ และการจัดการขยะ ปี พ.ศ.2566-2567 โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ แบบสอบถาม การสังเกต และการวิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานภายในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ผลการศึกษา พบว่า ปี พ.ศ. 2566 มีการปล่อยคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากการใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ และปริมาณขยะ เท่ากับ 3,165.64 kgCO₂e, 77,058.99 kgCO₂e และ 166.40 kgCO₂e ตามลำดับ ปี พ.ศ. 2567 มีการปล่อยคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากการใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ และปริมาณขยะ เท่ากับ 4,456.63 kgCO₂e, 176,959.31 kgCO₂e และ 182.20 kgCO₂e ตามลำดับ เมื่อได้นำเสนอแนวทางในการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ เช่น การให้ความรู้แก่บุคลากร การส่งเสริมวินัยในการใช้พลังงานไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพ การรณรงค์ลดการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลด้วยการใช้ระบบขนส่งสาธารณะหรือการเดินทางร่วมกัน การเพิ่มจุดแยกขยะภายในคณะ การแจกแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์ และการจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้เพื่อลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ ทั้งนี้เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับองค์กร พบว่า ปี พ.ศ.2568 มีแนวโน้มการปล่อยคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากการใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ และปริมาณขยะลดลง เท่ากับ 2,509.72 kgCO₂e, 137,456.97 kgCO₂e และ 19.74 kgCO₂e ตามลำดับ

คำสำคัญ : คาร์บอนฟุตพริ้นท์ คาร์บอนไดออกไซด์ การจัดการขยะ

Abstract

The objective of this research is to study the amount of carbon footprint and to propose guidelines for reducing carbon dioxide emissions at the Faculty of Industrial Technology, Songkhla Rajabhat University. The research activities included collecting data from major sources of carbon footprint emissions, such as electricity consumption in classrooms, laboratories, and offices, water usage, and waste management during the years 2023–2024. Research tools included carbon footprint assessment forms, questionnaires, observations, and data analysis from internal departments within the Faculty of Industrial Technology. The results revealed that in 2023, the carbon footprint emissions from electricity consumption, water usage, and waste amounted to 3,165.64 kgCO₂e, 77,058.99 kgCO₂e, and 166.40 kgCO₂e, respectively. In 2024, the

carbon footprint emissions from electricity consumption, water usage, and waste amounted to 4,456.63 kgCO₂e, 176,959.31 kgCO₂e, and 182.20 kgCO₂e, respectively. The proposed guidelines to reduce the carbon footprint include providing education to staff, promoting efficient electricity use, encouraging reduced private vehicle use by promoting public transportation or carpooling, increasing waste separation points within the faculty, distributing informational leaflets about carbon footprint, and organizing tree planting activities to help reduce carbon dioxide emissions. These initiatives aim to achieve sustainable development at the organizational level. Preliminary results for 2025 show carbon footprint emissions from electricity consumption, water usage, and waste at 2,509.72 kgCO₂e, 137,456.97 kgCO₂e, and 19.74 kgCO₂e, respectively.

Keywords : Carbon Footprint, Carbon Dioxide, Waste management

บทนำ

ในปัจจุบัน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อนได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ หนึ่งในดัชนีที่นิยมใช้วัดผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อมคือ “คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint)” ซึ่งหมายถึง ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (CO₂e) ที่ปล่อยออกสู่ชั้นบรรยากาศจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้พลังงานไฟฟ้า การเดินทาง การบริโภค และการจัดการของเสีย เป็นต้น

สถานศึกษาโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ถือเป็นแหล่งที่มีกิจกรรมหลากหลายซึ่งอาจส่งผลต่อการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทั้งในด้านการใช้ทรัพยากร การบริโภคพลังงาน และการจัดการขยะ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ในฐานะที่มีบทบาทในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม จึงควรให้ความสำคัญกับแนวทางการดำเนินงานที่ส่งเสริมความยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยปัจจุบันคณะ มีการดำเนินการด้านการจัดการสำนักงานสีเขียว การคัดแยกขยะ รวมถึงรณรงค์การลดพลาสติก การใช้ถุงผ้า และแก้วน้ำแบบพกพาอย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ยังพบข้อมูลการใช้ไฟฟ้าและน้ำในปริมาณสูง ดังนั้น การศึกษาแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ภายในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมจึงมีความสำคัญ เพื่อให้สามารถประเมินแหล่งที่มาของการปล่อยคาร์บอนอย่างชัดเจน และกำหนดแนวทางหรือมาตรการที่เหมาะสมในการลดการปล่อยคาร์บอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรให้กับนักศึกษาและบุคลากรในคณะ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับองค์กรต่อไป

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จึงเกิดแนวคิดการศึกษาปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ และแนวทางการลดปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะ เพื่อเป็นต้นแบบการจัดการและควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

วิธีการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์และบุคลากรในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ประกอบด้วยอาจารย์จำนวน 32 คน เจ้าหน้าที่ จำนวน 10 คน และพนักงานบริการ จำนวน 4 คน รวม 46 คน

2. คำนวณปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ปี พ.ศ.2566-2567 ตามรูปแบบขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก(องค์การมหาชน)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่:

ส่วนที่ 1. เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการทำงาน ตำแหน่งงาน

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเกิดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ได้แก่ วิธีการเดินทางที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก พยายามลดการใช้พลังงาน เช่น การปิดไฟ เปิดแอร์ที่25°C เมื่อไม่ใช้งาน

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ได้แก่ การใช้แอปพลิเคชันหรือเครื่องมือดิจิทัลช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่ลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์

ส่วนที่ 5. ข้อเสนอแนะและแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ได้แก่ การให้ความรู้และจัดอบรมเกี่ยวกับการลดคาร์บอน การรณรงค์การใช้ขวดพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง การมีโครงการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็น และค่าน้ำหนักของตัวเลือก

ระดับความคิดเห็น	ค่าน้ำหนักของตัวเลือก
ความพึงพอใจมากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5
ความพึงพอใจมาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4
ความพึงพอใจปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3
ความพึงพอใจน้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2
ความพึงพอใจน้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1

ระดับความคิดเห็นจะมีความหมายของค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีระดับของปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีระดับของปัญหามาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีระดับของปัญหาปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับของปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีระดับของปัญหาน้อยที่สุด

โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยการหาความเชื่อมั่น (Validity) ของแบบสอบถาม โดยได้รับการตรวจสอบความเชื่อมั่นเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบดูความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ จากนั้นรวบรวมข้อมูล ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการประเมินด้วยค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยใช้สูตรของ IOC ของลัดดาวลีย์ เพชรโรจน์ และอัจรา ขานิประศาสน์, 2547: น.145-146 ดังนี้

สูตร
$$IOC = \sum R/N$$

โดยที่ $\sum R$ = ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

และกำหนดเกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน + 1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน - 1

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2568 และใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรในสถานที่จริง และการวิเคราะห์ข้อมูล จากหน่วยงานภายในคณะ เช่น ข้อมูลการใช้ไฟฟ้า และน้ำประจำเดือน

5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

6. ดำเนินการจัดทำแนวทางการลดปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ตามผลการประเมินที่ได้ให้อาจารย์ บุคลากร และพนักงานบริการดำเนินการในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เดือนมีนาคม พ.ศ.2568

7. คำนวณปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม โดยใช้ข้อมูลของเดือนมกราคม-เดือนมิถุนายน พ.ศ.2568 มาคำนวณและเทียบปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ เป็น 1 ปี ตามรูปแบบขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก(องค์การมหาชน)

8. จัดมาตรฐานแนวทางการลดปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ และสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปราย

1. ผลการศึกษาปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2566 - 2567

จากข้อมูลการคำนวณปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ตามรูปแบบขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก(องค์การมหาชน) โดยใช้ข้อมูลปริมาณการใช้น้ำ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า และปริมาณขยะ ที่เกิดขึ้นของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม พบว่า ปี พ.ศ. 2566 มีการปล่อยคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากการใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ และปริมาณขยะ เท่ากับ 3,165.64 kgCO₂e, 77,058.99 kgCO₂e และ 166.40 kgCO₂e ตามลำดับ ปี พ.ศ. 2567 มีการปล่อยคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากการใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ และปริมาณขยะ เท่ากับ 4,456.63 kgCO₂e, 176,959.31 kgCO₂e และ 182.20 kgCO₂e ตามลำดับ โดยปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ปี พ.ศ.2567 มีค่ามากกว่า ปี พ.ศ.2566 เนื่องจากคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมมีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้น อีกทั้งมีนักศึกษาจากคณะอื่นๆในมหาวิทยาลัยมาใช้อาคารเรียนของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2566 - 2567

ปี พ.ศ.	รายการ	ปริมาณ (หน่วย)	ค่า LCI	GHG ที่ปล่อย (kgCO ₂ e)
2566	ปริมาณการใช้ไฟฟ้า	5,712.35 kWh	0.554	3,165.64
	ปริมาณการใช้น้ำ	224,003 m ³	0.344	77,058.99
	ปริมาณขยะ	1,770.3 kg	0.094	166.40
2567	ปริมาณการใช้ไฟฟ้า	8,042.67 kWh	0.554	4,456.63
	ปริมาณการใช้น้ำ	511,498 m ³	0.344	176,959.31
	ปริมาณขยะ	1,938.3 kg	0.094	182.20

ที่มา : การคำนวณ

2. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ บุคลากร และพนักงานบริการ ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 46 คน ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการทำงาน ตำแหน่งงาน

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการทำงาน ตำแหน่งงาน

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	23	50%
หญิง	22	48%
ไม่ต้องการระบุ	1	2%
รวม	46	100
อายุ		
21-30	2	4%
31-40	14	30%
41-50	24	52%
50 ปีขึ้นไป	6	13%
รวม	46	100
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	0	0%
มัธยมศึกษาตอนต้น/เทียบเท่า	1	2%
มัธยมศึกษาปลาย/ปวช.	3	7%
ปวส./เทียบเท่า	0	0%
ปริญญาตรี	13	28%
ปริญญาโท	13	28%
ปริญญาเอก	16	35%
รวม	46	100
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
10,001-20,000 บาทต่อเดือน	10	22%
20,001-30,000 บาทต่อเดือน	3	7%
30,001-40,000 บาทต่อเดือน	3	7%
40,001-50,000 บาทต่อเดือน	12	26%
50,000 บาทขึ้นไป	18	39%
รวม	46	100

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ค่าร้อยละ
ระยะเวลาการทำงาน		
ต่ำกว่า 1 ปี	2	4%
1-5 ปี	3	7%
6-10 ปี	7	15%
11-15 ปี	21	46%
16-20 ปี	11	24%
20 ปีขึ้นไป	2	4%
รวม	46	100
ตำแหน่งงาน		
แม่บ้าน/คนงาน	4	9%
หัวหน้างาน	3	7%
เจ้าหน้าที่	7	15%
ผู้บริหารคณะ	7	15%
อาจารย์	25	54%
รวม	46	100

จากตารางที่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศชาย ร้อยละ 50% อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 52% เป็นระดับ การศึกษาปริญญาเอก ร้อยละ 35% รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 39% ระยะเวลาการทำงาน 11-15 ปี ร้อยละ 46% และส่วนใหญ่ตำแหน่งงานเป็นอาจารย์ ร้อยละ 54%

2.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

ผลการวิเคราะห์แนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.1 อยู่ในระดับปานกลาง ด้านพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเกิดคาร์บอน ฟุตพริ้นท์ มีค่าเฉลี่ย 3.98 อยู่ในระดับมาก ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ มีค่าเฉลี่ย 4.35 อยู่ในระดับมาก และ ด้านข้อเสนอแนะและแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ มีค่าเฉลี่ย 4.38 อยู่ในระดับมากเช่นกัน ดังนั้น คณะเทคโนโลยี อุตสาหกรรม ต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์แก่บุคลากรในคณะ และมีการรณรงค์เกี่ยวกับการใช้ไฟฟ้า การใช้ น้ำ และการคัดแยกขยะเพื่อลดปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมต่อไป รายละเอียดแสดง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

แนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์			
1.1 ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์	3.1	0.76	ปานกลาง
1.2 ท่านคิดว่าองค์กรให้ความสำคัญกับการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์	3.4	0.86	ปานกลาง
1.3 ท่านเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากแหล่งต่างๆ เช่น สื่อออนไลน์ การอบรมในองค์กร เป็นต้น	2.9	0.80	ปานกลาง
1.4 ท่านเข้าใจวิธีการคำนวณหรือประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ของกิจกรรมหรือสิ่งของในชีวิตประจำวัน	3.0	0.87	ปานกลาง
1.5 ท่านคิดว่าข้อมูลหรือแหล่งความรู้เกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์ เช่น สื่อออนไลน์ การอบรมในองค์กร เป็นต้น ในปัจจุบันมีเพียงพอ	3.1	0.88	ปานกลาง
1.6 ท่านมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์ เช่น สื่อออนไลน์ การอบรมในองค์กร เป็นต้น	3.0	0.76	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.1	0.82	ปานกลาง
2. พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเกิดคาร์บอนฟุตพริ้นท์			
2.1 ท่านใช้วิธีการเดินทางที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น ใช้วิธีการเดินแทนใช้รถในการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน ใช้รถไฟฟ้าแทนรถน้ำมันเบนซินหรือดีเซล เป็นต้น	3.4	0.97	ปานกลาง
2.2 ท่านพยายามลดการใช้พลังงาน เช่น การปิดไฟ เปิดแอร์ที่ 25°C เมื่อไม่ใช้งาน มากน้อยเพียงใด	4.0	0.89	มาก
2.3 ท่านเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือมีคาร์บอนฟุตพริ้นท์ต่ำ	4.4	0.68	มาก
2.4 ท่านเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการที่สนับสนุนการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์	3.5	0.68	มาก
2.5 ท่านใช้กระดาษให้คุ้มค่าอย่างสม่ำเสมอ เช่น Reuse Recycle ใช้กระดาษ 2 หน้า กับงานไม่สำคัญ เป็นต้น	4.1	0.61	มาก
2.6 ท่านใช้ถุงผ้า แก้วน้ำส่วนตัว แทนการใช้ถุงพลาสติกหรือแก้วพลาสติก	4.3	0.71	มาก
2.7 ท่านใช้วิธีการเดินเมื่อขึ้นชั้น 2 แทนการใช้ลิฟท์	3.9	0.80	มาก
2.8 ท่านมีการแยกขยะก่อนทิ้ง	4.0	0.56	มาก
2.9 ท่านไม่เปิดน้ำทิ้งไว้หรือเปิดใช้น้ำเท่าที่จำเป็น	4.8	0.43	มากที่สุด
2.10 ท่านมีการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ทำงาน	3.4	1.04	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.98	0.74	มาก

แนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
3. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์			
3.1 ท่านเห็นด้วยกับการสนับสนุนรถยนต์ไฟฟ้าเพื่อทดแทนรถยนต์ที่ใช้เชื้อเพลิง	4.4	0.50	มาก
3.2 ท่านเชื่อว่าการพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น เครื่องกรองอากาศ มีประโยชน์มากน้อยเพียงใด	4.5	0.57	มากที่สุด
3.3 ท่านเห็นด้วยกับการลงทุนในเทคโนโลยีที่ช่วยตรวจวัดและลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ในองค์กร	4.3	0.64	มาก
3.4 ท่านเชื่อว่าการใช้แอปพลิเคชัน หรือเครื่องมือดิจิทัลช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่ลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์	4.2	0.77	มาก
เฉลี่ย	4.35	0.62	มาก
4. ข้อเสนอแนะและแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์			
4.1 ท่านสนับสนุนองค์กรที่ใช้พลังงานหมุนเวียน	4.4	0.50	มาก
4.2 ท่านคิดว่าการให้ความรู้และจัดอบรมเกี่ยวกับการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มีความสำคัญ	4.5	0.63	มากที่สุด
4.3 ท่านเห็นว่าลดการใช้พลังงานที่ไม่จำเป็นเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ	4.4	0.63	มาก
4.4 ท่านเห็นด้วยกับการรณรงค์การใช้ขวดพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง	4.3	0.61	มาก
4.5 ท่านเห็นด้วยกับการมีโครงการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง	4.7	0.47	มากที่สุด
4.6 ท่านมีอุปสรรคในการดำเนินการเกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์ เช่น ค่าใช้จ่าย ความสะดวก องค์ความรู้ เป็นต้น	4.0	0.76	มาก
เฉลี่ย	4.38	0.60	มาก

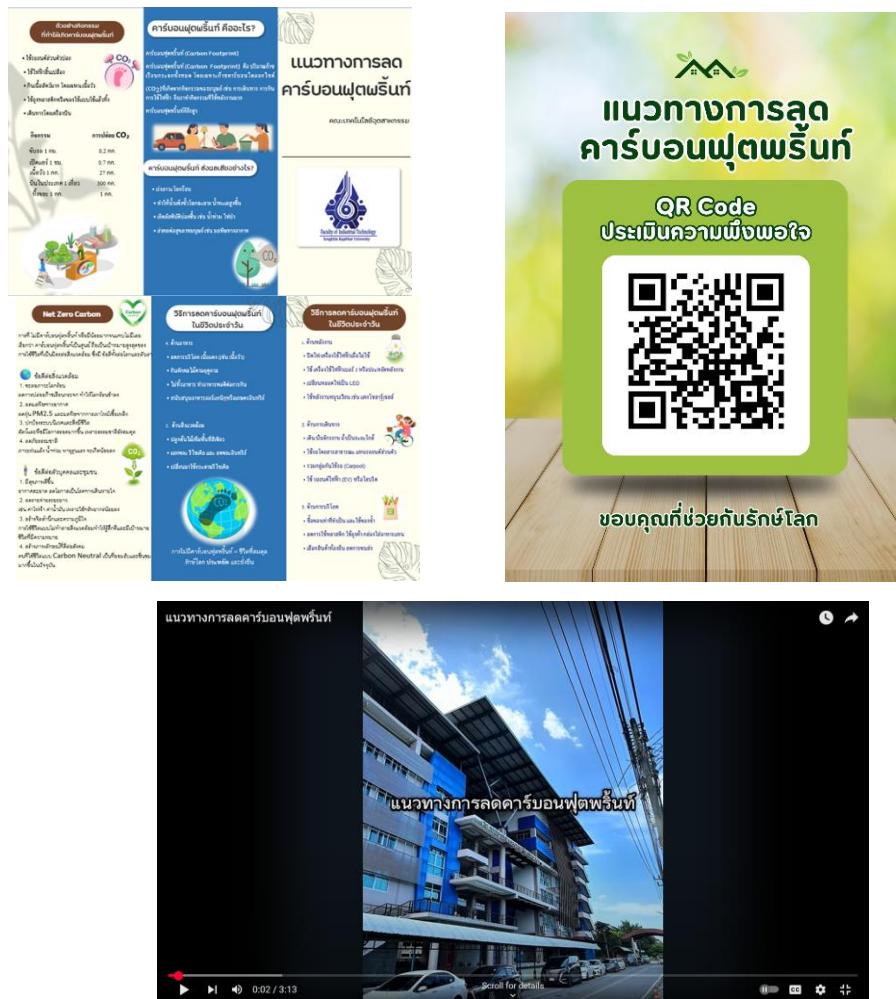
2.3 แนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

จากข้อมูลแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์ มีพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเกิดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ได้แก่ วิธีการเดินทางที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น ใช้วิธีการเดินทางใช้รถในการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน ใช้รถไฟฟ้าแทนรถน้ำมันเบนซินหรือดีเซล มีการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการจัดทำแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ดังนี้

2.3.1 จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์แนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ได้แก่ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ คลิปวิดีโอ เป็นต้น

2.3.2 รณรงค์การเดินแทนใช้รถ หรือใช้รถไฟฟ้าให้มากขึ้นในการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน ภายในมหาวิทยาลัย

2.3.3 รณรงค์การปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้นรอบคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

ภาพที่ 1 แนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

3. ผลการคำนวณปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ปี พ.ศ.2568

หลังจากดำเนินการจัดทำแนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ผู้วิจัยได้คำนวณปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ตามรูปแบบขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก(องค์การมหาชน) โดยใช้ข้อมูลปริมาณการใช้น้ำ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า และปริมาณขยะ ที่เกิดขึ้นของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ในช่วงเดือนเมษายน - มิถุนายน พ.ศ. 2568 และเทียบข้อมูลที่ได้เป็นปริมาณทั้งปี พบว่า ปี พ.ศ. 2568 มีการปล่อยคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากการใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ และปริมาณขยะ เท่ากับ 2,509.72 kgco₂e, 137,456.97 kgco₂e และ 19.74 kgco₂e ตามลำดับ รายละเอียดแสดง ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ปี พ.ศ.2568

ปี พ.ศ.	รายการ	ปริมาณ (หน่วย)	ค่า LCI	GHG ที่ปล่อย (kgCO ₂ e)
2568	ปริมาณการใช้ไฟฟ้า	4,604.99 kWh	0.545	2,509.72
	ปริมาณการใช้น้ำ	398,522 m ³	0.344	137,456.97
	ปริมาณขยะ	210 kg	0.094	19.74

ที่มา : การคำนวณ

จากข้อมูลปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ที่คำนวณได้ พบว่า ปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ปี พ.ศ.2568 มีแนวโน้มลดลงทั้ง ปริมาณการใช้ไฟฟ้า ปริมาณการใช้น้ำ และปริมาณขยะ คิดเป็นร้อยละ 43.69 22.32 และ 59.17 ตามลำดับ ทั้งนี้ ปริมาณ ขยะ มีปริมาณการลดลงสูงที่สุด เนื่องจาก นโยบายการคัดแยกขยะของ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และมหาวิทยาลัย ที่ให้ แต่ละคณะดำเนินการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง และการดำเนินการด้านการจัดการสำนักงานสีเขียวของคณะที่มีการดำเนินการ ต่อเนื่องมากเป็นระยะเวลา 2 ปี

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการเก็บข้อมูลปริมาณการใช้ไฟฟ้า ปริมาณการใช้น้ำ และปริมาณขยะ ในช่วงเดือนเมษายน - มิถุนายน พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลา 3 เดือน พบว่า ปริมาณการใช้ไฟฟ้า ปริมาณการใช้น้ำ และปริมาณขยะ มีแนวโน้มลดลง ซึ่งปัจจัยหลักเกิดจากการรณรงค์เรื่องคาร์บอนฟุตพริ้นท์มากขึ้น ซึ่งพฤติกรรมของบุคลากรในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคาร์บอนฟุตพริ้นท์ที่มีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ. 2566 - 2567 แต่ทั้งนี้บุคลากรยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (2564) ที่ระบุว่า การขาดความรู้พื้นฐานเป็นอุปสรรคสำคัญในการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ในหน่วยงานภาครัฐและการศึกษา การจัดทำ แผ่นพับให้ความรู้ และกิจกรรมปลูกต้นไม้ จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในบริบทของคณะฯ เพราะไม่เพียงช่วยลดคาร์บอน ฟุตพริ้นท์โดยตรง แต่ยังช่วยสร้างจิตสำนึกแก่บุคลากรและนักศึกษาได้ในระยะยาวแนวทางนี้ยังตอบสนองต่อเป้าหมาย การพัฒนา อย่างยั่งยืน (SDGs)

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ได้แนวทางการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์โดยบุคลากรของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม นำมาเป็นต้นแบบการดำเนินการ ลดปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์เพื่อขยายผลไปยังกลุ่มนักศึกษาของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และหน่วยงานอื่นๆภายใน มหาวิทยาลัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2564). *แนวทางการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคการศึกษา*.

กรุงเทพฯ: กระทรวงพลังงาน.

ชลิดา โปะะมา. (2567). *ศึกษาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชนวนี จิใจ และคณะ. (2566). *รายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์กรและแนวทางการลดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจกของโรงพยาบาลกรังปอ้น จังหวัดยะลา*. ยะลา. คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร. ประภากร เลาเรือง. (2562). *ศึกษาการใช้พลังงานประเมินศักยภาพพลังงานทดแทนและศึกษาแนวทางในการลดการใช้พลังงานและการใช้พลังงานทดแทนในชุมชนบ้านวังป้อม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พัชรี ศรีรอด. (2562). *ศึกษาเรื่องวิเคราะห์ปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลดปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ และเสนอแนวทางการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างยั่งยืนของสำนักงานสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล*.

เพชรรัตน์ ผานิตกุลวัฒน์. (2567). *ศึกษาก๊าซเรือนกระจกเป็นสาเหตุสำคัญของสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและโลกร้อน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ไพลีฐ ชมเชียงคา. (2565). ศึกษาการประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์สำหรับการจำลองสถานการณ์ประสิทธิภาพบ่อฝังกลบขยะเทศบาลเมืองอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เมทิกา พ่วงแสง. (2566). ศึกษาลักษณะการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชานีประศาสตร์. (2547). ระเบียบวิธีวิจัย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการ พิมพ์.
- วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ และนิกรม มหาวิน. (2562). รายงานวิจัย เรื่อง ศึกษาวิธีการลดก๊าซเรือนกระจก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศึกษา.
- วิภพ แพงวังทอง และรังสรรค์ เกตุอืด. (2565). ศึกษาทำแผนที่คาร์บอนฟุตพริ้นท์บนถนนภายในมหาวิทยาลัยพะเยาที่สร้างจากข้อมูลตรวจนับการสัญจรช่วงเวลาเร่งด่วน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยพะเยา].
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). การจัดการคาร์บอนฟุตพริ้นท์ในองค์กร. กรุงเทพฯ.

แบบจำลองพยากรณ์และเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน

กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

The PM2.5 Predictive Model and Data Center Website:

A Case Study of Northeastern Thailand Provinces

พิษณุสินี กิจวัฒนาถาวร¹, สุดจิต คุรุจิต²

¹สำนักวิทยาศาสตร์และศิลปดิจิทัล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา 30000

โทร 0-4422-5781 อีเมล pichak@sut.ac.th

²สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา 30000

โทร 0-4422-4456 อีเมล sudjit@sut.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบประสิทธิภาพแบบจำลองการพยากรณ์ค่าฝุ่น PM2.5 ด้วยขั้นตอนวิธีโครงข่ายประสาทเทียม (Neural Network) ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machines) ต้นไม้ป่าสุ่ม (Random Forest) ต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree) และกราเดียนต์ บูสต์ติ้ง (Gradient Boosting) 2) วิเคราะห์ ข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น PM2.5 ได้แก่ ฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 10 ไมครอน (PM₁₀) ก๊าซโอโซน (O₃) ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ (CO) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ความเร็วลม ทิศทางลม อุณหภูมิ ความชื้น และความกดอากาศ 3) พัฒนาเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลคุณภาพอากาศ ผลการวิจัยพบว่าแบบจำลองที่ได้จากขั้นตอนวิธีกราเดียนต์ บูสต์ติ้ง ให้ค่าความถูกต้องสูงสุด (Accuracy) คิดเป็นร้อยละ 89.22 รวมถึงค่ารากที่สองค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (RMSE) เท่ากับ 10.78 ค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (MSE) เท่ากับ 116.39 และค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ (MAE) ต่ำสุดเท่ากับ 8.27 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R²) อยู่ที่ 0.44 นอกจากนี้ยังพบข้อมูลเชิงลึกจากวิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ว่าการเพิ่มขึ้นของฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 10 ไมครอน ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ส่งผลให้ ค่าความเข้มข้นของ PM2.5 เพิ่มขึ้น ในทางตรงข้ามเมื่อค่าความเร็วลมและอุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ค่าความเข้มข้นของ PM2.5 ลดต่ำลง ผลประเมินความสามารถในการใช้งานได้ของเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลคุณภาพอากาศที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับดี (Good) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ด้วยแบบสอบถาม

คำสำคัญ : คุณภาพอากาศ ศูนย์ข้อมูล ฝุ่น PM2.5 แบบจำลอง เหมืองข้อมูล

Abstract

The objectives of this research are threefold: 1) to compare the performance of predictive models for PM2.5 concentrations using Neural Network, Support Vector Machines, Random Forest, Decision Tree, and Gradient Boosting algorithms; 2) to analyze the meteorological and pollutant variables that influence PM2.5 concentrations, including coarse particulate matter (PM₁₀), ozone (O₃), carbon monoxide (CO), nitrogen dioxide (NO₂), sulfur dioxide (SO₂), wind speed, wind direction, temperature, relative humidity, and air pressure; and 3) to develop an data center website of air quality. The experimental results demonstrate that the Gradient Boosting algorithm achieved superior predictive performance with an accuracy of 89.22%, exhibiting a Root Mean Squared Error (RMSE) of 10.78, Mean Squared Error (MSE) of 116.39, Mean Absolute Error (MAE) of 8.27, and Coefficient of Determination (R²) of 0.44. Furthermore, statistical analysis employing

Pearson's correlation coefficients and multiple regression analysis revealed significant associations between predictor variables and PM2.5 concentrations. Specifically, elevated concentrations of coarse particulate matter (PM10), carbon monoxide, nitrogen dioxide, and sulfur dioxide demonstrated positive correlations with PM2.5 levels. Conversely, increased wind speed and ambient temperature exhibited negative correlations with PM2.5 concentrations. The usability evaluation of the developed data center website, conducted by five computer science experts using the Software Usability Measurement Inventory (SUMI) questionnaire, yielded favorable results, achieving an overall usability rating classified as "Good."

Keywords : Air Quality, Data Center, PM2.5, Prediction Model, Data Mining

บทนำ

สถานการณ์ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5) ในประเทศไทย เป็นปัญหาคุณภาพอากาศระดับประเทศที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพของประชาชนและก่อให้เกิดความวิตกกังวลอย่างมากของทุกฝ่าย โดยเฉพาะผลกระทบต่อสุขภาพนั้น มีตั้งแต่อาการทางระบบการหายใจ ระคายเคืองผิวหนัง ตาแดง ปวดศีรษะ แน่นหน้าอก ไปจนถึงการเพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเรื้อรัง อาทิ โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ภาวะหลอดเลือดสมองตีบ โรคหัวใจขาดเลือด และโรคมะเร็งปอด เป็นต้น นอกจากนี้ ผลกระทบดังกล่าวจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในประชากรกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ หญิงตั้งครรภ์ ผู้มีโรคประจำตัว และผู้ที่ทำงานกลางแจ้ง (นิพนธ์ และคณะ, 2566)

การจัดการคุณภาพอากาศของเมืองหรือจังหวัดไม่ใช่ภารกิจที่สามารถทำได้โดยง่ายหรือรวดเร็ว เนื่องจากแต่ละท้องถิ่นมีแหล่งกำเนิดหลักและวิถีการดำรงชีวิตของประชากรต่างกัน ดังนั้นปัญหา PM2.5 จะยังคงอยู่กับสังคมไทยไประยะหนึ่ง แม้ว่าปัจจุบันภาครัฐ องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทำหน้าที่ในการรายงานสถานการณ์ PM2.5 เพื่อให้ประชาชนมีข้อมูลสำหรับป้องกันสุขภาพของตนเองแล้วก็ตาม อาทิ กรมควบคุมมลพิษ (คพ.) ศูนย์แก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ (ศกพ.) ศูนย์ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (CCDC) โครงการ Sensor for All และเว็บไซต์ด้านคุณภาพอากาศต่าง ๆ แต่เนื่องจากแหล่งข้อมูลมีจำนวนมากและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่แตกต่างกันไป จึงเป็นการยากที่ประชาชนทั่วไปและผู้ที่มีความรู้พื้นฐานจะติดตามสถานการณ์ อีกทั้งการที่ข้อมูลจากแต่ละแหล่งไม่ตรงกันยังก่อให้เกิดความสับสน นอกจากนี้ยังต้องใช้เวลาในการสืบค้นและประมวลผลข้อมูลมากเกินความจำเป็น ดังนั้น จึงควรมี การออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลคุณภาพอากาศที่รวบรวมข้อมูลสถานการณ์ PM2.5 จากหลายแหล่งเป็นจุดเดียว และให้ความรู้กับประชาชนด้วยการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เน้นการนำเสนอข้อมูลเฉพาะสำหรับแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบระดับมลพิษและความเสี่ยงทางสุขภาพของตนเอง รวมทั้งสามารถมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในกรณีพบเห็นปัญหาในพื้นที่ได้

งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลคุณภาพอากาศ โดยใช้เขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์เป็นกรณีศึกษา ซึ่งเป็น 4 จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้แก่ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ โดยรายงานข้อมูลฝุ่น PM2.5 ทุก ๆ 1 ชั่วโมง เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพอากาศปัจจุบันแบบเวลาจริง (Real Time) ประกอบด้วยส่วนแสดงผลการทำนายคุณภาพอากาศล่วงหน้า 7 วัน ส่วนแสดงจุดอันตรายและปลอดภัย เพื่อให้ประชาชนทราบถึงความเสี่ยงจากคุณภาพอากาศ ส่วนรับแจ้งเหตุ ที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการรายงานปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพอากาศ และส่วนแสดงข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น PM2.5 ซึ่งเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลคุณภาพอากาศที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถเป็นสื่อกลางให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างความตระหนักรู้ถึงความเสี่ยง และช่วยเพิ่มการตอบสนองที่รวดเร็วในพื้นที่นครชัยบุรินทร์ เพื่อความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีในชุมชน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแบบจำลองพยากรณ์ การพัฒนาเว็บไซต์รายงานคุณภาพอากาศ และการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพอากาศ พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทาง

สภาพอากาศที่ส่งผลต่อการเพิ่มหรือลดความเข้มข้นของฝุ่น PM2.5 (ชนิดอากาศ และคณะ, 2565) มีการสร้างแบบจำลองโครงข่ายประสาทเทียมหน่วยความจำระยะสั้นแบบยาว (Long Short-Term Memory: LSTM) พบว่า อุณหภูมิเป็นตัวแปรทางสภาพอากาศที่สามารถใช้ทำนายค่าความเข้มข้นของฝุ่น PM2.5 ได้ดี เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ (Mean Absolute Error: MAE) น้อยที่สุด ส่วนงานวิจัยที่เปรียบเทียบการพยากรณ์ปริมาณฝุ่น PM2.5 ด้วยวิธีโครงข่ายประสาทเทียม (Neural Network) และวิธีผสมของโครงข่ายประสาทเทียมและห่วงโซ่มาร์คอฟ (พรนภา และพรพิมล, 2564) โดยใช้ข้อมูลฝุ่น PM2.5 รายชั่วโมง พบว่าวิธีผสมของโครงข่ายประสาทเทียมและห่วงโซ่มาร์คอฟให้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด โดยให้ค่ารากที่สองค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (Root Mean Square Error: RMSE) และ MAE เท่ากับ 1.1890 และ 3.2972 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ทำการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของเทคนิคการเรียนรู้ของเครื่องสำหรับการพยากรณ์ฝุ่น PM2.5 โดยใช้ 16 ตัวแปร พบว่า เทคนิคโครงข่ายประสาทเทียม ให้ค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (Mean Squared Error: MSE) น้อยที่สุดเท่ากับ 8.673 ค่า RMSE เท่ากับ 2.945 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R^2) เท่ากับ 0.948 (กฤติกา และคณะ, 2566) ทั้งนี้ ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 10 ไมครอน (PM_{10}) ด้วยวิธีสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) การถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) และการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) (ตรววรรณ และ นภาพพร, 2556) พบว่า อุณหภูมิส่งผลต่อปริมาณฝุ่นมากที่สุด รองลงมาคือความเร็วลม แต่ฝนไม่มีผลมากนักต่อความเข้มข้นของฝุ่นขนาดเล็ก

งานวิจัยที่ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนเว็บสำหรับแจ้งเตือนสภาวะอากาศด้วยอินเทอร์เน็ทของสรรพสิ่งร่วมกับแผนที่ภูมิศาสตร์ (ธนพนธ์ และคณะ, 2565) ผลการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมประยุกต์บนเว็บโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.51$, $S.D.=0.53$) นอกจากนี้ งานวิจัยที่พัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนสมาร์ตโฟนที่มีการเชื่อมต่อและอ่านข้อมูลจากเครื่องวัดปริมาณฝุ่น PM2.5 (อมรรัตน์ และคณะ, 2565) ผลการประเมินความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับสูง เท่ากับ 4.84 โดยความเหมาะสม ในการแสดงข้อมูลย้อนหลัง เท่ากับ 4.93 โดยมีขั้นตอนการใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก เท่ากับ 4.90 และมีความรวดเร็ว ในการแสดงผลข้อมูล เท่ากับ 4.9

ในส่วนของงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพอากาศ พบว่า ข้อมูลค่าฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 10 ไมครอน (PM_{10}) ก๊าซโอโซน (O_3) ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ (CO) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO_2) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) และปัจจัยทางอากาศอื่น ๆ เช่น ความเร็วลม ทิศทางลม อุณหภูมิ ความชื้น ความกดอากาศ สามารถนำมาใช้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานที่ใช้และคุณภาพอากาศ รวมถึงการใช้ตัวแปรบางตัวในการสร้างแบบจำลองการพยากรณ์ โดยงานวิจัยนี้ได้ใช้ปัจจัยดังกล่าวเพื่อวิเคราะห์หาความเข้มข้นของฝุ่น PM2.5 เพื่อเปรียบเทียบขั้นตอนวิธีแบบโครงข่ายประสาทเทียม ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machine: SVM) ต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree) ต้นไม้ป่าสุ่ม (Random Forest) และกราเดียนท์ บูสต์ติ้ง (Gradient Boosting) เพราะจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนวิธีเหล่านี้เป็นขั้นตอนวิธีที่ได้ผ่านการทดลองในบริบทที่คล้ายกันมาแล้วว่าให้ ค่าความถูกต้องสูงหรือให้ค่าความคลาดเคลื่อนน้อยสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ชุดข้อมูลขนาดเล็กได้ โดยงานวิจัยนี้ ใช้ค่าความถูกต้อง (Accuracy) ในการประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลอง และใช้ค่ารากที่สองค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (RMSE) ค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (MSE) และค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ (MAE) ในการประเมินความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ อีกทั้งยังใช้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R^2) ช่วยในการอธิบายข้อมูลแบบจำลองในแง่ของความเป็นไปได้ของสภาพอากาศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพแบบจำลองการพยากรณ์ค่าฝุ่น PM2.5
2. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น PM2.5
3. เพื่อพัฒนาเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลคุณภาพอากาศ

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยตามวงจรการพัฒนาแบบ (System Development Life Cycle: SDLC) โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของระบบ โดยรวบรวมข้อมูลปริมาณฝุ่น PM2.5 แบบรายชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566 ถึงวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2566 จากสถานีตรวจวัดจำนวน 9 สถานี บนเว็บไซต์กรมควบคุมมลพิษ (Air4Thai) และเครือข่าย Sensor ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Dustboy) ที่ผ่านส่วนต่อประสานโปรแกรมประยุกต์ (Application Programming Interface: API) ประกอบด้วย 11 ตัวแปร ได้แก่ ฝุ่น PM2.5 ฝุ่น PM₁₀ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO) ไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ก๊าซโอโซน (O₃) ความเร็วลม ทิศทางลม อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ และความกดอากาศ โดยใช้กูเกิ้ลแอปสคริปต์ (Google App Script) เชื่อมต่อข้อมูลกับเครื่องแม่ข่าย ซึ่งสามารถจัดเก็บข้อมูลฝุ่น PM 2.5 แบบอัตโนมัติได้ตลอด 24 ชั่วโมง

2. ออกแบบระบบ เป็นการจัดวางเนื้อหาต่าง ๆ เมนูการใช้งานบนเว็บไซต์ โดยใช้ชีเอสเอส (Cascading Style Sheets: CSS) เพื่อออกแบบการแสดงผลด้านกราฟิกของเว็บเพจ เช่น ขนาดตัวอักษร รูปแบบตัวอักษร ขนาดรูป เป็นต้น และการออกแบบฐานข้อมูล (Database) สำหรับจัดเก็บข้อมูล ได้แก่ ค่าฝุ่น PM2.5 ข้อมูลแจ้งเหตุฝุ่นละอองจากผู้ใช้ ความรู้เกี่ยวกับฝุ่น PM 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายความร่วมมือด้านคุณภาพอากาศ โดยฐานข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลฝุ่นละออง ข้อมูลการแจ้งเหตุ และข้อมูลผู้ดูแลระบบ

3. พัฒนาระบบ เป็นขั้นตอนที่การพัฒนาเว็บไซต์ด้วยภาษาเอชทีเอ็มแอล (Hypertext Markup Language) ซึ่งเป็นภาษาหลักที่จะใช้ในการสร้างและจัดรูปแบบเนื้อหาบนเว็บไซต์ ภาษาจาวา (JAVA) เป็นภาษาที่ใช้ในการเชื่อมต่อกับเอพีไอ ภาษาไพธอน (Python) ใช้ในการสร้างแบบจำลองการพยากรณ์ค่าฝุ่น PM2.5 และภาษาพีเอชพี (Hypertext Preprocessor) ที่ใช้ในการกำหนดสิทธิ์ต่าง ๆ ทั้งฝั่งเว็บไซต์และเครื่องแม่ข่าย (Server) ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนการพยากรณ์ค่าฝุ่น PM 2.5 ล่วงหน้า และส่วนแสดงข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น PM 2.5 โดยรวบรวมข้อมูลปริมาณฝุ่น PM 2.5 แบบรายชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึงวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2566 มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การพยากรณ์ค่าฝุ่น PM2.5 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากสถานีตรวจวัดจำนวน 9 สถานี บนเว็บไซต์ Air4Thai และ Dustboy ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ค่า PM2.5 AQI_TH และ AQI_US เป็นการพยากรณ์โดยใช้เทคนิคเหมือนข้อมูลด้านการจำแนกข้อมูล ด้วยขั้นตอนวิธีโครงข่ายประสาทเทียม ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน ต้นไม้ป่าสุ่ม ต้นไม้ตัดสินใจ และกราฟิเดียนท์ บูสต์ติ้ง ทั้งนี้ได้ใช้ค่ารากที่สองค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน ค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน และค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ สำหรับประเมินความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ ในการอธิบายความเป็นได้ของแบบจำลอง รวมถึงใช้ค่าความถูกต้อง ในการวัดประสิทธิภาพของแบบจำลอง

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น PM2.5 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากสถานีตรวจวัดจำนวน 4 สถานี บนเว็บไซต์ Air4TH ชุดข้อมูลประกอบด้วย 11 ตัวแปร (คอลัมน์) 1,032 ระเบียบ โดยจัดเก็บในรูปแบบไฟล์เอ็กเซล (Excel) นอกจากนี้ ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น PM2.5 จากตัวแปรอิสระ 10 ตัว โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่น PM2.5 กับปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยา ด้วยโปรแกรม IBM SPSS Statistics Version 27

4. ทดสอบการใช้งานและประเมินความสามารถของเว็บไซต์ ขั้นตอนนี้เป็นประเมินเว็บไซต์ที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ด้วยแบบสอบถามซูมิ (Software Usability Measurement Inventory: SUMI) (ชาคริช, 2560) ซึ่งเป็นเครื่องมือใช้สำหรับประเมินความสามารถในการใช้งานได้ของเว็บไซต์ ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) 2. ด้านผลกระทบต่อการใช้งาน (Affect) 3. ด้านประโยชน์ที่ได้จากการใช้งาน (Helpfulness) 4.

ด้านการควบคุม (Control) และ 5. ด้านการเรียนรู้ (Learnability) ด้านละ 10 ข้อ รวมทั้งหมด 50 ข้อ รวมถึงมีข้อคำถามปลายเปิด เพื่อแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงเว็บไซต์ให้มีความสามารถในการใช้งานและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ข้อดีของแบบสอบถามชุดนี้คือ ข้อคำถามกระชับเข้าใจง่าย มีการสลับข้อคำถามเชิงบวก (Positive Questions (+)) และ ข้อคำถามเชิงลบ (Negative Questions (-)) เพื่อป้องกันการตอบคำถามอย่างมีอคติ (Bias) และมีการแปลค่าคำถามเชิงบวกและเชิงลบที่ต่างกันอย่างชัดเจน โดยมีการให้คะแนนการแปลค่าคำถามเชิงบวก (+) กรณีเห็นด้วย มีค่าเท่ากับ 3 กรณีไม่เห็นด้วย มีค่าเท่ากับ 2 และกรณีไม่เห็นด้วย มีค่าเท่ากับ 1 ในขณะที่การแปลค่าคำถามเชิงลบ (-) กรณีเห็นด้วย มีค่าเท่ากับ 1 กรณีไม่เห็นด้วย มีค่าเท่ากับ 2 และกรณีไม่เห็นด้วย มีค่าเท่ากับ 3 เมื่อนำข้อคำถามแต่ละข้อมาแปลค่าตามประเภทคำถามเชิงบวกหรือเชิงลบ ซึ่งมีค่าคะแนนตั้งแต่ 1-3 จากนั้นจึงนำค่าคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วจึงแปลผลระดับคะแนนการใช้งานได้ของระบบ โดยมีเกณฑ์ การวิเคราะห์และแปลผลคะแนนจากการคำนวณค่าอันตรภาคชั้น ได้แก่ ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.00 หมายถึง สามารถการใช้งานได้ในระดับดี ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.67 – 2.33 หมายถึง สามารถการใช้งานได้ในระดับพอใช้ และช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 -1.66 หมายถึง สามารถการใช้งานได้ในระดับควรปรับปรุง

ผลการวิจัยและอภิปราย

1. ผลการพัฒนาแบบจำลองพยากรณ์ค่าฝุ่น PM_{2.5}

ข้อมูลที่ใช้ในการพัฒนาแบบจำลองพยากรณ์ค่าฝุ่น PM_{2.5} ได้แก่ ข้อมูลปริมาณฝุ่น PM_{2.5} แบบรายชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2566 จนถึง 17 ธันวาคม พ.ศ. 2566 จากสถานีตรวจวัดจำนวน 9 สถานี บนเว็บไซต์ Air4Thai และ Dustboy ที่จัดเก็บอยู่ในฐานข้อมูล โดยนำมาสร้างแบบจำลองพยากรณ์ค่าฝุ่น PM_{2.5} ด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูลด้านการจำแนกข้อมูล (Classification) ผ่านขั้นตอนวิธีโครงข่ายประสาทเทียม ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน ต้นไม้ป่าสุ่ม ต้นไม้ตัดสินใจ และกราฟิกัล บูลต์ติ้ง ทั้งนี้ เพื่อเปรียบเทียบและคัดเลือกแบบจำลองที่ให้ค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์สูงที่สุด ได้แก่ ค่ารากที่สองค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (RMSE) ค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (MSE) และค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ (MAE) ช่วยในการประเมินความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R²) ช่วยในการเข้าใจว่าแบบจำลองสามารถอธิบายข้อมูลที่มีความเป็นไปได้อย่างไร รวมถึงค่าความแม่นยำ (Accuracy) ในการวัดประสิทธิภาพของแบบจำลอง (Chalat, 2563; Visitsora-at, 2562) ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพแบบจำลองพยากรณ์ค่าฝุ่น PM_{2.5} แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบประสิทธิภาพแบบจำลองการพยากรณ์

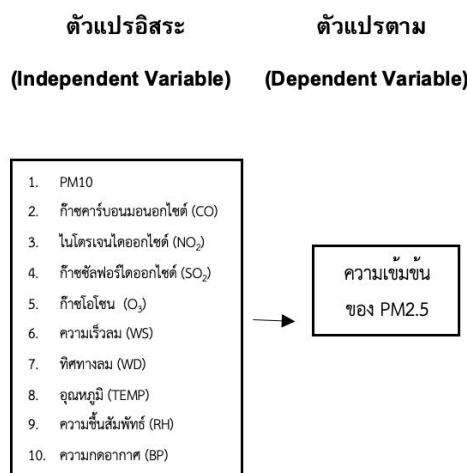
แบบจำลอง	RMSE	MSE	MAE	R ²	Accuracy
กราฟิกัล บูลต์ติ้ง	10.78	116.39	8.27	0.44	89.22
โครงข่ายประสาทเทียม	13.34	178.00	10.74	0.13	86.66
ต้นไม้ป่าสุ่ม	14.36	206.18	10.43	-0.10	85.64
ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน	14.50	210.70	10.85	0.02	85.50
ต้นไม้ตัดสินใจ	17.12	293.20	12.09	-0.45	82.88

จากตารางที่ 1 พบว่า แบบจำลองกราฟิกัล บูลต์ติ้ง เป็นแบบจำลองที่มีความถูกต้องมากที่สุด คิดเป็น 89.22% รวมถึงมีค่ารากที่สองค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (RMSE) น้อยที่สุดเท่ากับ 10.78 ค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน (MSE) น้อย

ที่สุดเท่ากับ 116.39 และมีค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ (MAE) น้อยที่สุดเท่ากับ 8.27 แสดงถึง ความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่น้อยที่สุด และแบบจำลองนี้ยังมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R^2) ที่มีค่ามาก แสดงว่าแบบจำลองสามารถอธิบายข้อมูลว่ามีความเป็นไปได้สูง ดังนั้น แบบจำลองการถดถอย บูลต์ตั้ง จึงเป็นแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุดในบริบทของงานวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้ขั้นตอนวิธีโครงข่ายประสาทเทียมมักจะต้องการข้อมูลที่มีจำนวนมาก ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้อาจยังมีไม่เพียงพอ ในส่วนของขั้นตอนวิธีต้นไม้ป่าสุ่มเป็นขั้นตอนวิธีที่มีความสามารถในการจัดการกับข้อมูลที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อน เหมาะกับข้อมูลที่มีหลายตัวแปร และขั้นตอนวิธีซัพพอร์ทเวกเตอร์แมชชีนเป็นขั้นตอนวิธีที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับข้อมูลที่มีลักษณะการคำนวณที่ซับซ้อนหรือไม่เป็น เชิงเส้น อาจทำให้มีความล่าช้า และขั้นตอนวิธีต้นไม้ตัดสินใจสามารถทำนายข้อมูลประเภทหมวดหมู่ได้ดี แต่มีโอกาสเกิดการอคติกับชุดข้อมูลฝึกฝนมากเกินไป (Overfitting) จึงทำให้ไม่สามารถทำนายข้อมูลในบริบทของงานวิจัยนี้ได้ดีเท่าที่ควร

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น $PM_{2.5}$

ข้อมูลที่น่าสนใจในการพัฒนาแบบจำลองพยากรณ์ค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ ได้แก่ ข้อมูลปริมาณฝุ่น $PM_{2.5}$ แบบรายชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2566 จนถึง 17 ธันวาคม พ.ศ. 2566 จากสถานีตรวจวัดจำนวน 4 สถานี บนเว็บไซต์ Air4Thai และ Dustboy ที่จัดเก็บอยู่ฐานข้อมูล ประกอบด้วย 11 ตัวแปร ได้แก่ ฝุ่น $PM_{2.5}$ ฝุ่น PM_{10} ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO) ไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO_2) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) ก๊าซโอโซน (O_3) ความเร็วลม (WS) ทิศทางลม (WD) อุณหภูมิ (TEMP) ความชื้นสัมพัทธ์ (RH) และความกดอากาศ (BP) รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คอลัมน์ 1,032 ระเบียบ โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ จากตัวแปรอิสระทั้ง 10 ตัว แสดงกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1 โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่น $PM_{2.5}$ กับปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาแต่ละปัจจัย ด้วยโปรแกรม IBM SPSS Statistics เวอร์ชัน 27

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น $PM_{2.5}$

จากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกตามกรอบแนวคิด โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างฝุ่น $PM_{2.5}$ กับปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาแต่ละปัจจัย แสดงผลดังตารางที่ 2 และวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อหาอิทธิพลระหว่างฝุ่น $PM_{2.5}$ กับปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาแต่ละปัจจัย แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลลัพธ์ความสัมพันธ์ระหว่าง PM2.5 กับปัจจัยอุตุนิยมวิทยา

ปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยา	ชัยภูมิ	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์
ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไมครอน (PM ₁₀)	-	-	0.917	-
ก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ (CO)	0.468	0.584	0.460	0.748
ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO ₂)	0.295	0.519	0.393	0.655
ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO ₂)	0.077	0.133	0.457	0.447
ก๊าซโอโซน (O ₃)	-0.184	-0.329	-0.365	-0.062
ความเร็วลม (WS)	-0.504	-0.339	-0.237	-0.288
ทิศทางลม (WD)	0.015	0.116	0.023	0.021
อุณหภูมิ (Temp)	-0.453	-0.169	-0.230	-0.243
ความชื้นสัมพัทธ์ (RH)	0.340	0.035	-0.123	-0.016
ความกดอากาศ (BP)	-0.040	-0.024	-0.029	-0.018

จากตารางที่ 2 พบว่า ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไมครอน (PM₁₀) ก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ (CO) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) มีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือแปรผันตรงต่อ ค่าความเข้มข้นของ PM2.5 กล่าวคือเมื่อค่าเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้ค่า PM2.5 เพิ่มขึ้นตาม ซึ่งเป็นไปตามที่คาดหมายเนื่องจากมลสารในกลุ่มดังกล่าวมีแหล่งกำเนิดร่วมกันคือ ไอเสียจากยานพาหนะ การเผาไหม้เศษชีวมวลทางการเกษตร และไอเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะค่า PM₁₀ มีค่าสัมประสิทธิ์ที่สูงที่สุดกับ PM_{2.5} เนื่องจากเป็นค่าที่รวมฝุ่นขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนอยู่ด้วย ในทางตรงข้าม ความเร็วลมและอุณหภูมิ มีความสัมพันธ์ในทางลบหรือแปรผกผันต่อค่าความเข้มข้นของ PM2.5 กล่าวคือ เมื่อค่าต่ำจะส่งผลให้ค่า PM2.5 เพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการประเมินการระบายมลสารออกจากพื้นที่โดยใช้ค่าอัตราการระบายอากาศ (Ventilation Rate) ซึ่งเป็นผลคูณของค่าความสูงผสม (Mixing Height) กับความเร็วลม หากอุณหภูมิอากาศใกล้พื้นดินมีค่าต่ำและความเร็วลมอ่อน อัตราการระบายอากาศจะต่ำ เกิดสภาพอากาศปิดและระดับมลพิษอากาศสูง (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2568)

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มข้นของค่า PM2.5

จังหวัด	สมการที่ได้
ชัยภูมิ	$= 931.064 + 0.304(O_3) - 0.938(Temp) + 0.204(RH) + 0.561(NO_2) - 1.247(BP) + 16.701(CO)$
นครราชสีมา	$= 959.796 + 24.498(CO) + 0.358(NO_2) - 0.300(Temp) + 0.247(O_3) + 0.158(RH) + 1.281(BP) - 1.330(WS)$
บุรีรัมย์	$= 536.141 + 0.605(PM_{10}) + 0.169(RH) - 0.742(BP) + 0.056(O_3) - 0.513(WS) + 0.904(SO_2)$
สุรินทร์	$= 338.527 + 35.587(CO) - 1.184(Temp) - 3.132(WS) + 0.194(O_3) - 0.150(RH) + 3.176(SO_2)$

จากตารางที่ 3 พบว่า ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไมครอน (PM₁₀) ก๊าซโอโซน (O₃) ก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ (CO) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) มีผลกระทบในทางบวกต่อค่าความเข้มข้นของ PM2.5

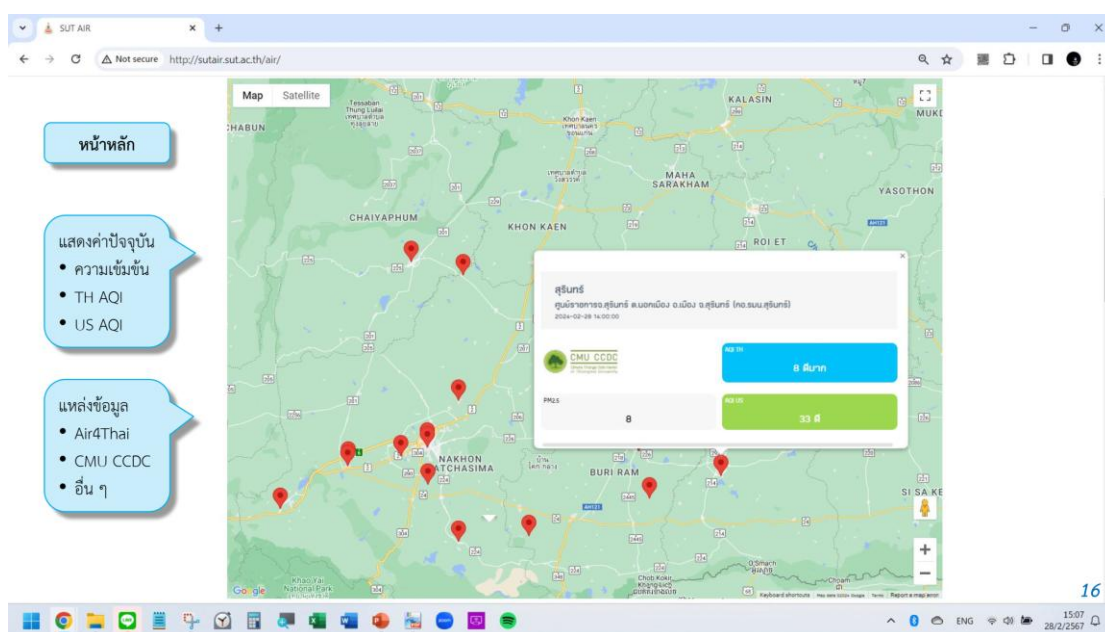
กล่าวคือเมื่อค่าเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้ค่า PM2.5 เพิ่มขึ้นตาม ในทางตรงข้าม ความเร็วลมและอุณหภูมิ มีผลกระทบในทางลบต่อค่าความเข้มข้นของ PM2.5 กล่าวคือ เมื่อค่าเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้ค่า PM2.5 ลดลง อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของตัวแปรในสมการบางตัวอาจยังไม่สามารถอธิบายในเชิงเหตุและผล แต่เป็นความสัมพันธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ในทางสถิติเท่านั้น

3. ผลการพัฒนาเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูล PM_{2.5}

การทำงานในเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูล PM2.5 และเครือข่ายคุณภาพอากาศสำหรับกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีนทร์ แต่ละขั้นตอนจะต้องมีการรับส่งข้อมูลเพื่อนำแสดงผลเป็นรายงานให้กับผู้ใช้งาน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการใช้งานระบบตามสิทธิ์การใช้งาน โดยแบ่งออกเป็น 2 สิทธิ์ ได้แก่

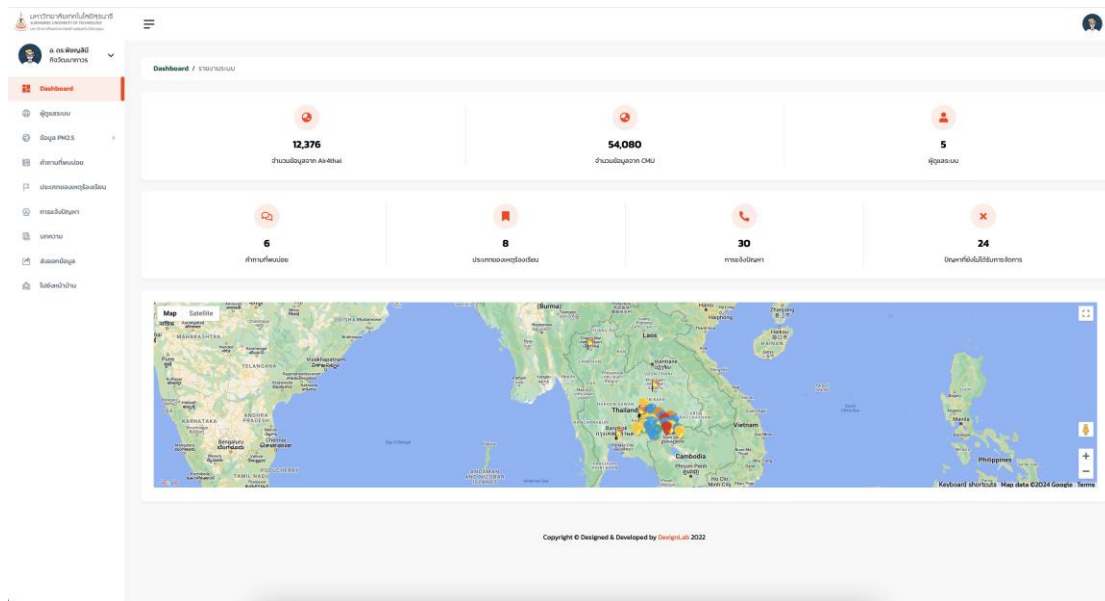
3.1 ส่วนผู้ใช้ทั่วไป (User) ผู้ใช้งานทั่วไปสามารถเข้าใช้งานระบบศูนย์ข้อมูล PM2.5 ที่พัฒนาขึ้นได้โดยไม่ต้องเข้าสู่ระบบ (Login) สามารถใช้งานเมนูทั้งหมด ได้แก่ หน้าหลัก (แสดงการทำนายคุณภาพอากาศล่วงหน้า 7 วัน และแสดงจุดอันตรายและปลอดภัยบนแผนที่) ความรู้ PM2.5 (แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณฝุ่น PM2.5) แหล่งกำเนิดและการปล่อย PM2.5 ความเสี่ยง เครือข่ายคุณภาพอากาศ และแจ้งเหตุ ตัวอย่างหน้าจอในส่วนผู้ใช้ทั่วไปแสดงดังภาพที่ 2

ในส่วนของการเมนูการแจ้งเหตุ ผู้ใช้งานจำเป็นต้องระบุข้อมูลที่จำเป็น ได้แก่ ชื่อ นามสกุล เบอร์โทร ประเภทของเหตุร้องเรียน เวลาที่เกิดเหตุ รายละเอียด พิกัดที่เกิดเหตุ และรูปภาพประกอบ เพื่อเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้แก้ปัญหา จากนั้นระบบจะแสดงข้อมูลเป็นรายงานการแจ้งปัญหาทั้งในรูปแบบแผนที่และตารางต่อไป

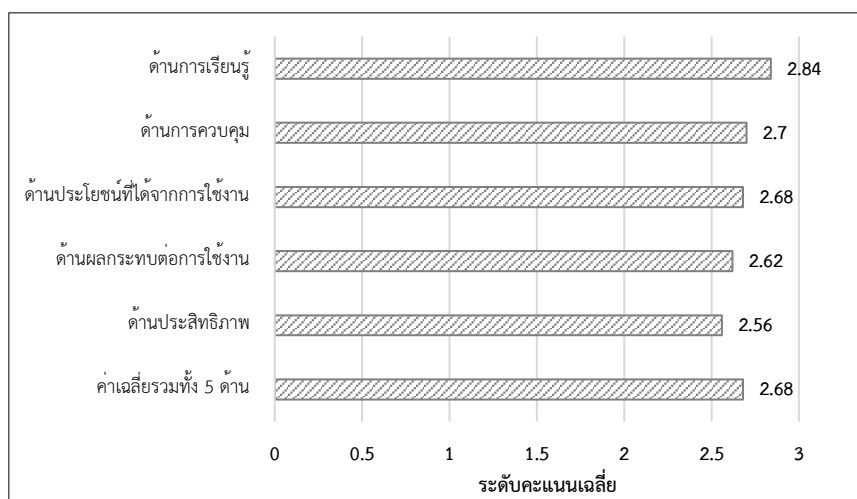
ภาพที่ 2 ตัวอย่างหน้าจอในส่วนผู้ใช้ทั่วไป

3.2 ส่วนผู้ดูแลระบบ (Admin) การใช้งานระบบจะเริ่มจากผู้ดูแลระบบทำการเข้าสู่ระบบ (Login) จากนั้นผู้ดูแลระบบจะพบกับหน้าจอการใช้งานซึ่งมีเมนูการทำงานให้เลือก ซึ่งประกอบด้วยเมนูการจัดการข้อมูลต่าง ๆ ในระบบ ได้แก่ การจัดการผู้ดูแลระบบ การจัดการข้อมูล PM2.5 การจัดการคำถามที่พบบ่อย การจัดการประเภทของเหตุร้องเรียน การจัดการการแจ้งปัญหา การจัดการบทความ ซึ่งเมนูการจัดการต่าง ๆ นั้น ผู้ดูแลระบบสามารถดูรายละเอียด เพิ่มข้อมูล แก้ไขข้อมูล และลบข้อมูลได้ นอกจากนี้ผู้ดูแลระบบยังสามารถส่งออกข้อมูล (Export) เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อได้อีกด้วย ตัวอย่างหน้าจอในส่วนผู้ดูแลระบบแสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ตัวอย่างหน้าจอในส่วนผู้ดูแลระบบ

ในการประเมินความสามารถในการใช้งานได้ของเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูล PM2.5 และเครือข่ายคุณภาพอากาศสำหรับกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีนทร์ ใช้แบบสอบถามภูมิ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ใช้ประเมินระบบซอฟต์แวร์จากมุมมองการใช้งานได้ของผู้ใช้งาน โดยข้อคำถามจะแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านประสิทธิภาพ 2. ด้านผลกระทบต่อการใช้งาน 3. ด้านประโยชน์ที่ได้จากการใช้งาน 4. ด้านการควบคุม และ 5. ด้านการเรียนรู้ ผลการทดสอบการใช้งานเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูล PM2.5 โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสรุปเป็นข้อมูลดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 กราฟสรุปผลการประเมินความสามารถในการใช้งานได้ของระบบ

พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมของผลการประเมินความสามารถในการใช้งานได้ของระบบทั้ง 5 ด้านเท่ากับ 2.68 จึงสามารถสรุปได้ว่า เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูล PM2.5 มีความสามารถในการใช้งานได้อยู่ในเกณฑ์ดี ($\bar{X} = 2.68$) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดีทุกด้าน องค์ประกอบของระบบมีจุดเด่น คือ ด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง

ที่สุดจากทั้งหมด 5 ด้าน ($\bar{X} = 2.84$) ตามด้วยด้านการควบคุม ($\bar{X} = 2.70$) ด้านประโยชน์ที่ได้จากการใช้งาน ($\bar{X} = 2.68$) ด้านผลกระทบต่อการใช้งาน ($\bar{X} = 2.62$) และด้านประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 2.56$) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบประสิทธิภาพแบบจำลองการพยากรณ์ค่าฝุ่น PM_{2.5} 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น PM_{2.5} และ 3) พัฒนาเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูล PM_{2.5}

จากการสร้างแบบจำลองเพื่อพยากรณ์ค่าฝุ่น PM_{2.5} พบว่า แบบจำลองที่สร้างจากขั้นตอนวิธีกราฟิเดียนท์ บูสท์ติ้ง มีความถูกต้องมากที่สุด คิดเป็น 89.22% รวมถึงมีค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุดเท่ากับ 10.78 ค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุดเท่ากับ 116.39 และมีค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์น้อยที่สุดเท่ากับ 8.27 แสดงถึงความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่น้อยที่สุด และแบบจำลองนี้ยังมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจของคุณที่มีค่ามาก แสดงว่าแบบจำลองสามารถอธิบายข้อมูลว่ามีความเป็นไปได้สูง ดังนั้น แบบจำลองกราฟิเดียนท์ บูสท์ติ้ง จึงเป็นแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุดในบริบทของงานวิจัยนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลต่อค่าฝุ่น PM_{2.5} โดยใช้วิธีสหสัมพันธ์เพียร์สันพบว่า หากฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM₁₀) ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ (CO) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) มีค่าเพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลให้ค่า PM_{2.5} เพิ่มสูงขึ้นตาม ซึ่งเป็นไปตามที่คาดหมายเนื่องจากมลสารในกลุ่มดังกล่าวมีแหล่งกำเนิดร่วมกันคือ ไอเสียจากยานพาหนะ การเผาไหม้เศษชีวมวลทางการเกษตร และไอเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะค่า PM₁₀ มีค่าสัมประสิทธิ์สูงที่สุดกับ PM_{2.5} เนื่องจากเป็นค่าที่รวมฝุ่นขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนอยู่ด้วย แต่ในส่วนของความเร็วลมและอุณหภูมิ เมื่อค่าต่ำจะส่งผลให้ค่า PM_{2.5} เพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการประเมิน การระบายมลสารออกจากพื้นที่ โดยใช้ค่าอัตราการระบายอากาศ (Ventilation Rate) ซึ่งเป็นผลคูณของค่าความสูงผสม (Mixing Height) กับความเร็วลม หากอุณหภูมิอากาศใกล้พื้นดินมีค่าต่ำและความเร็วลมอ่อน อัตราการระบายอากาศ จะต่ำ เกิดสภาพอากาศปิดและระดับมลพิษอากาศสูง (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2568) สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤติกา ทิพย์คำมี และคณะ (2566) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสภาพอากาศและความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM_{2.5} และเมื่อใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอย พบว่าคุณยังพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มข้นของค่า PM_{2.5} นั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามแต่ละสถานีและพื้นที่มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของตระวรรณ หาญกิจรุ่ง และนพภาพร พานิช (2556) ที่ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นของฝุ่นละอองกับปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยา

การประเมินผลเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลคุณภาพอากาศที่ได้พัฒนาขึ้นทำโดยการประเมินความสามารถในการใช้งานได้ของระบบแสดงให้เห็นว่า เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลคุณภาพอากาศที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการใช้งานได้อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.68$) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดีทุกด้าน องค์ประกอบของระบบมีจุดเด่น คือ ด้านการเรียนรู้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ระบบมีจุดเด่นคือสามารถใช้งานได้ง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่ต้องมีผู้สอน มีการตอบสนองรวดเร็ว สามารถสร้างความพึงพอใจในการใช้งานในทุกขั้นตอน มีการเชื่อมโยงข้อมูลส่วนต่าง ๆ ทำให้ผู้ใช้งานสามารถเรียนรู้การใช้งานระบบได้อย่างดี และมีความพอใจในสิ่งที่ระบบนำเสนอ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเชิงวิชาการในอนาคตอาจมีการวิจัยเกี่ยวกับการเตือนภัยประชาชนถึงช่วงเวลาที่เกิดค่าความเข้มข้นฝุ่นละอองเกินมาตรฐาน เพื่อเฝ้าระวัง และบรรเทาความรุนแรงของฝุ่น PM_{2.5} ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การเฝ้าระวังและแก้ปัญหามลพิษทางอากาศ

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไปที่ใช้งานเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลคุณภาพอากาศที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ สามารถนำค่าความเข้มข้นของฝุ่น PM_{2.5} ผลการพยากรณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาที่แสดงอยู่บนเว็บไซต์มาใช้เป็น

ระบบศูนย์ข้อมูลกลางสำหรับเฝ้าระวัง เรียนรู้ และแจ้งเหตุเกี่ยวกับปัญหา PM2.5 ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีนทร์ได้ตลอดจนภาครัฐยังใช้ข้อมูลจากเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลมาส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะด้าน PM2.5 ของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านคุณภาพอากาศในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีนทร์ อันจะส่งผลให้เกิดศักยภาพในการรับมือปัญหา PM2.5 ในเชิงนโยบายต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (รหัสโครงการ NRIIS 195672)

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุตุนิยมวิทยา. แนวโน้มการระบายอากาศ บริเวณกรุงเทพมหานคร. <https://ozone.tmd.go.th/wi.htm>
- กฤติกา ทิพย์คำมี และคณะ. (2566). ประสิทธิภาพของเทคนิคการเรียนรู้ของเครื่อง สำหรับการพยากรณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็กในอากาศ. *วารสารวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 2(1), 58-74.
- ชนิดาภา วินาลัย และคณะ. (2565). ผลกระทบของสภาพอากาศต่อความเข้มข้นฝุ่นละอองขนาด 2.5 ไมครอนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยใช้ MACHINE LEARNING. *Life Sciences and Environment Journal*, 23(2), 409-421.
- ชาคริช สมัตถภาพงศ์. (2560). การพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนเฟสบุ๊คเพื่อสนับสนุนการใช้งานมูเดิ้ล. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิทยาการสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.*
- ตระวรรณ หาญกิจรุ่ง และนภาพพร พานิช. (2556). อิทธิพลของปัจจัยทางอุตุนิยมวิทยาต่อปริมาณฝุ่นละอองขนาด ไม่เกิน 10 ไมครอนของพื้นที่ริมถนนในเขตกรุงเทพมหานคร. ในการประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 10 (2543-2550). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- ธนพนธ์ ต้นสุชี และคณะ. (2565). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันแจ้งเตือนสภาวะอากาศด้วยอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่งร่วมกับแผนที่ภูมิศาสตร์. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 (754-764). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. ข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหฝุ่น PM2.5. <https://tdri.or.th/2023/03/pm2-5-thailands-solutions/>
- พรนภา แสงศร และพรพิมล ชัยวุฒิศักดิ์. (2564). วิถีผสมของโครงข่ายประสาทเทียมและห่วงโซ่มาร์คอฟสำหรับพยากรณ์ปริมาณความเข้มข้นของฝุ่นละอองขนาด 2.5 ไมครอน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.)*, 29(5), 752-765.
- อมรรัตน์ คำบุญ และคณะ. (2565). การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อแสดงค่าฝุ่น PM2.5 และค่าดัชนีคุณภาพอากาศ. *วารสารก้าวหน้าโลกวิทยาศาสตร์*, 22(1), 173-189.
- Chalat, P. (2020). MAE, MSE, RMSE เลือกใช้ยังไงดีมาลองดูที่ความหมาย. <https://medium.com/data-/mse-rmse-mae-A2-17b37b0b14b3>
- Visitorsa-at, P. (2019). Metrics พื้นฐานสำหรับวัดประสิทธิภาพของโมเดล Machine Learning. <https://medium.com/@615162020027/metrics-machine-learning-c00fcc32fa30>

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC

เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน

ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา

The Development of English Learning Packages Using Task-Based Language Teaching in Combination with CIRC Technique to Promote the Ability to Read for Main Ideas, Reading Habits, Creative Essay Writing Skills, and Creative Thinking of Mattayomsuksa 4 Students at Suansriwittaya School

กนกวรรณ กันชนะ¹

¹กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสวนศรีวิทยา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร 86110

โทร 0-7754-1050 โทรสาร 0-7754-4199 อีเมล kanokwankan@suansri.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา และ 2) ตรวจสอบชุดการเรียนรู้ โดย 2.1) หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC 2.2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ 2.3) เปรียบเทียบนิสัยรักการอ่าน 2.4) เปรียบเทียบทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ 2.5) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ และ 2.6) เปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ ทั้งระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกสุ่มห้องเรียนมา 2 ห้อง โดยการจับสลากได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 และ 4/2 จากนั้นสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งโดยการจับสลากเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้กลุ่มทดลองคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 35 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC จำนวน 5 ชุด พร้อมแผนการจัดการเรียนรู้ แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของชุดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ แบบวัดนิสัยรักการอ่าน แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่แบบอิสระและไม่อิสระ และค่าประสิทธิภาพ ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่พัฒนาขึ้นมี 5 ชุด และได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของชุดการเรียนรู้ระหว่าง 0.67-1.00 และ 2) ผลการตรวจสอบชุดการเรียนรู้ พบว่า 2.1) ชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.45/80.49 โดย 2.2) กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญสูงกว่ากลุ่มควบคุมและมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นอกจากนี้ 2.3) กลุ่มทดลองมีคะแนนนิสัยรักการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุมและมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 รวมถึง 2.4) กลุ่มทดลองมีคะแนนการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมและมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ 2.5) กลุ่มทดลองมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมและมีคะแนนหลัง

เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 อย่างไรก็ตาม พบว่า 2.6) เจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่เจตคติของกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ การสอนภาษาโดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เทคนิค CIRC การอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน การเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this research were to 1) develop English learning packages using Task-based Language Teaching in combination with CIRC Technique to promote the ability to read for main ideas, reading habits, creative essay writing skills, and creative thinking of Mattayomsuksa 4 students at Suansriwittaya School and 2) validate the learning packages by 2.1) examining its efficiency, 2.2) comparing the ability to read for main ideas, 2.3) comparing reading habits, 2.4) comparing creative essay writing skills, 2.5) comparing creative thinking, and, 2.6) comparing the students' attitude towards English subject, between groups and within groups. The samples were Mattayomsuksa 4 students of the second semester in academic year 2024. A two-stage simple random sampling technique was employed to select participants. In the first stage, two classrooms were randomly selected, resulting in the inclusion of Mattayomsuksa 4/1 and 4/2. Subsequently, these two classes were randomly assigned to either the experimental group or the control group. As a result, 30 students of Mattayomsuksa 4/1 were designated as the experimental group and learned using the packages, while 35 students of Mattayomsuksa 4/2 were designated as the control group and did not receive the treatment. Data were collected using 5 sets of learning packages accompanied by the lesson plans, a content validity evaluation form, a reading for main ideas ability test, a reading habits assessment form, a creative essay writing skills test, a creative thinking assessment form, and an attitude toward English subject assessment form. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, independent and dependent samples t-test, and efficiency values. The results showed that 1) five learning packages were developed and the average Index of Item-Objective Congruence of each item was between 0.67-1.00. Moreover, 2) the validation of the packages were: 2.1) the efficiency of the learning packages was 82.45/80.49. Additionally, 2.2) the reading for main ideas scores of the experimental group were higher than the control group, and their posttest scores were significantly higher than their pretest scores at statistically significant level of .01. Also, 2.3) the reading habits scores of the experimental group were higher than the control group, and their posttest scores were significantly higher than their pretest scores at statistically significant level of .01. Furthermore, 2.4) the creative essay writing skills scores of the experimental group were higher than the control group, and their posttest scores were significantly higher than their pretest scores at statistically significant level of .01. What is more, 2.5) the creative thinking scores of the experimental group were higher than the control group, and their posttest scores were significantly higher than their pretest scores at statistically significant level of .01. However, 2.6) no significant difference was found in students' attitudes toward English subject between the experimental and control groups, but their posttest scores of attitudes toward English were significantly higher than their pretest scores at statistically significant level of .01.

Keywords : English Learning Packages, Task-based Language Teaching, CIRC Technique, Reading for Main Ideas, Reading Habits, Creative Essay Writing, Creative Thinking

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : 34-43) ซึ่งเชื่อมโยงกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถพื้นฐานและสมรรถนะ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น รวมทั้งมีทักษะการคิด ทำงานเป็นทีม และทักษะการสื่อสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 79-80)

ภาษาอังกฤษเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนภาษาอังกฤษในแต่ละระดับให้มีจำนวนชั่วโมงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยกำหนดให้ระดับ ป.1 - ป.3 เรียน 40 ชม./ปี ม.4 - ม.6 จำนวน 240 ชม./ปีตามลำดับ มีเป้าหมายว่า ผู้เรียนที่จบชั้น ม. 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะสามารถพูด เขียน จับใจความ บรรยายประสบการณ์ เหตุการณ์ ความคิด ความหวังพร้อมให้เหตุผลสั้น ๆ ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 267-273)

การอ่านจับใจความสำคัญเป็นหัวใจของการอ่าน ผู้เรียนที่มีพื้นฐานด้านการอ่านดีจะจับใจความของเรื่องได้มาก รับรู้เรื่องราวได้ดี อ่านได้เร็วและที่สำคัญคืออ่านเป็น การส่งเสริมการอ่านจึงมีความสำคัญ เพราะไม่มีมนุษย์คนใดเกิดมาเติบโตขึ้นแล้วอ่านได้เอง (ถนอมวงศ์ สุกโชติรัตน์ ถ้ายอดมรรคผล, 2561 : 75-76, 121) ทั้งนี้สาเหตุสำคัญของปัญหาการอ่านจับใจความสำคัญ คือ การที่ผู้เรียนขาดเทคนิคในการอ่าน ไม่รู้ว่าส่วนใดของสิ่งที่อ่านเป็นใจความสำคัญ ส่งผลให้ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะอ่าน ไม่รักการอ่าน ไม่เห็นคุณค่าของการอ่านและที่สำคัญคือไม่มีนิสัยรักการอ่าน (สรเดช บุญประดิษฐ์, ธนินาฏ ณ สุนทร, และชุตินา วัฒนะศิริ, 2564 : 55) ดังนั้น การสนับสนุนและกำลังใจจากครูและผู้ปกครองจึงมีส่วนอย่างมากในการผลักดันศักยภาพด้านการอ่านของผู้เรียนอย่างเต็มที่ (Chang and Bangsri, 2020 : 442)

การสร้างนิสัยรักการอ่านจึงเป็นกระบวนการที่มีคุณค่าและส่งผลต่อชีวิตของผู้อ่าน เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมแห่งปัญญาและการพัฒนาประเทศ การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านตั้งแต่เยาว์วัยจะช่วยสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในอนาคต ถ้าจะให้การอ่านหนังสือเกิดเป็นนิสัยจำเป็นต้องมีการปลูกฝังและชักชวนให้เกิดความสนใจ มีการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยผ่านการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านที่เร้าใจ จูงใจ กระตุ้น และสร้างบรรยากาศ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561 : 9)

การอ่านและการเขียนเป็นทักษะที่เกื้อหนุนกัน โดยเฉพาะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างมีลำดับ เพื่อนำเสนอสาระและทัศนอย่างเป็นระบบ (นเรศ สุรสิทธิ์, 2565 : 48) การเขียนลักษณะนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ภาษาอย่างหลากหลายเพื่อถ่ายทอดความคิดและจินตนาการอย่างมีศิลปะ ทั้งยังต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์และความไวทางอารมณ์ (Fitria, 2024 : 13) อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศมักเผชิญปัญหาด้านการขาดความมั่นใจ ไม่มีแรงจูงใจ และไม่มีความรู้และแนวทางการเขียนที่ชัดเจน (Akram et al., 2020 : 240) ดังนั้น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเขียนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกิจกรรมที่กระตุ้นการใช้จินตนาการและการแสดงออกทางความคิดผ่านงานเขียน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนไปพร้อมกัน

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการคิดกว้าง คิดแตกต่าง คิดไม่ซ้ำใคร สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในแง่บวก โดยไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำร้ายผู้อื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 56) ความคิดสร้างสรรค์มีประโยชน์โดยตรงทั้งต่อผู้คิดเองและสังคม กล่าวคือผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะกล้าเผชิญหน้าและแก้ปัญหาได้อย่างได้อย่างสร้างสรรค์ (สุคนธ์ สินธพานนท์ และ

คณะ, 2562 : 217) ดังนั้นเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในผู้เรียน ผู้สอนจึงต้องตระหนักถึงความแตกต่างของผู้เรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานที่มีความซับซ้อนและท้าทายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ด้านความคิดสร้างสรรค์ออกมา (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์ และวรวรรณ นิมิตพงษ์กุล, 2562 : 74 - 75)

รายวิชาภาษาอังกฤษอ่าน-เขียน 2 สำหรับนักเรียนชั้น ม. 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา มุ่งพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ด้านการอ่าน การเขียนและการคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการใช้ภาษาที่จำเป็นสำหรับการ ศึกษาต่อการประกอบอาชีพในอนาคตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและ การปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความห่วงใยต่อผู้อื่นในผู้เรียน จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2562 - 2564 ชั้น ม. 6 ในรายวิชาภาษาอังกฤษ พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนอยู่ที่ 37.23 29.26 และ 27.63 ตามลำดับ โดยภาพรวม 3 ปีการศึกษา พบว่ามีคะแนนลดลงอย่างต่อเนื่อง (โรงเรียนสวนศรีวิทยา, 2566 : 19-20, 102) ทั้งนี้ ในปีการศึกษา 2565 คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาอังกฤษอยู่ที่ 37.51 ซึ่งสูงขึ้นกว่าปีการศึกษา 2564 และสูงกว่า คะแนนระดับจังหวัดแต่ก็ยังคงต่ำกว่าระดับ สพฐ. และระดับประเทศ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงร่องรอยและหลักฐานในรายงานการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและบันทึกหลังสอนรายวิชาภาษาอังกฤษอ่าน-เขียน 2 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2562-2565 พบว่ามีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำคัญและทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน (กนกวรรณ กันชนะ, 2566 : 14-18)

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมและพัฒนาการส่งเสริมนิสัยรักการ อ่าน การเขียนความเรียงภาษาอังกฤษ การเขียนเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ชุตการเรียนรู้ (กาญจนา หาญ จันทร, 2568 : 383-396) การสอนภาษาโดยใช้ภาระงานเป็นฐาน (Kafipour, Mahmoudi and Khojasteh, 2018: 3-6) และ การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC (ทิศนา แคมมณี, 2566 : 270; วัชรรา เล่าเรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, และอรพิน ศิริ สัมพันธ์, 2560 : 162) สามารถแก้ไขปัญหาด้านการอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนความเรียงภาษาอังกฤษเชิงสร้างสรรค์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนากระบวนการกลุ่ม เพิ่มความคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ รวมถึงส่งเสริมบทบาทของผู้เรียนและลดบทบาทของผู้สอนตามแนวการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของปัญหาการอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ที่เป็นปัญหาหลักในการ จัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษอ่าน - เขียน 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน การพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ และความมุ่งมั่นในการพัฒนาเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษให้เกิดในตัวของผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการจะวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่าน จับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา” อันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์รวมถึงเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ ที่ เหมาะสมและเป็นไปได้สู่การนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถ ด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา
2. เพื่อตรวจสอบชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถ ด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา ดังนี้

2.1 หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา

2.2 เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม

2.3 เปรียบเทียบนิสัยรักการอ่าน ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม

2.4 เปรียบเทียบทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม

2.5 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม

2.6 เปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม

เครื่องมือและวิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC จำนวน 5 ชุด พร้อมแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ แบบประเมินความสอดคล้องของชุดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ แบบวัดนิสัยรักการอ่าน แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทุกชุดได้ผ่านการสร้างและพัฒนาอย่างเป็นระบบ จากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย เพื่อนำมากำหนดนิยาม สร้างเครื่องมือ เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาความสอดคล้อง ปรับแก้ไข และทดลองใช้ครั้งแรกกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จากนั้นทดลองภาคสนามในปีการศึกษา 2566 กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการทางสถิติเพื่อยืนยันว่าเครื่องมือทุกชุดมีคุณสมบัติที่สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่าน จับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา จำนวน 5 ชุด คือ ชุดที่ 1 Legacies of Langsuan: From Generation to Generation ชุดที่ 2 Suansri Spirit: Shaping Our Next Generation ชุดที่ 3 River Races: Tradition and Triumph ชุดที่ 4 Durian Adventure: From Farm to Table และชุดที่ 5 Langsuan Insider: Journey Together พร้อมแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ จำนวน 22 ชั่วโมง

2. แบบประเมินความสอดคล้องของชุดการเรียนรู้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของชุดการเรียนรู้ รายข้อระหว่าง 0.67 - 1.00

3. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ชนิดปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ รายข้อระหว่าง 0.71 - 1.00 ค่าความยาก รายข้อระหว่าง 0.53 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก รายข้อระหว่าง 0.25 - 0.75 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 เท่ากับ 0.82

4. แบบวัดนิสัยรักการอ่าน ชนิดมาตราส่วน จำนวน 30 ข้อ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ รายข้อระหว่าง 0.71 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.87

5. แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ แบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ เลือกทำ 1 ข้อ 30 คะแนน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ รายข้อระหว่าง 0.86 - 1.00 ค่าความยากรายข้อระหว่าง 0.64 - 0.72 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.28 - 0.35 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.93

6. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ตามวิธีการ Scoring rubric วัดความคิดสร้างสรรค์จากเนื้อหาในความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ รายข้อระหว่าง 0.57 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.80

7. แบบวัดเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ ชนิดมาตราส่วน จำนวน 35 ข้อ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ รายข้อระหว่าง 0.71 - 1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.91

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สร้างและพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา จำนวน 5 ชุด คือ ชุดที่ 1 Legacies of Langsuan: From Generation to Generation ชุดที่ 2 Suansri Spirit: Shaping Our Next Generation ชุดที่ 3 River Races: Tradition and Triumph ชุดที่ 4 Durian Adventure: From Farm to Table และชุดที่ 5 Langsuan Insider: Journey Together พร้อมแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ จำนวน 22 ชั่วโมง จากนั้นนำชุดการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของชุดการเรียนรู้ โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน ด้านการวัดและประเมินผล 1 คน ด้านเทคโนโลยีการศึกษา 2 คน และด้านภาษาอังกฤษ 5 คน รวม 9 คน จากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2. นำชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปหาค่าประสิทธิภาพ โดยทดลองใช้ 3 ขั้นตอน คือ 1) ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 70.67/68.44 จากนั้นนำชุดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง 2) ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 71.82/69.78 จากนั้นนำชุดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพิ่มเติม และ 3) ทดลองภาคสนามแบบเต็มรูปแบบครบถ้วนทุกขั้นตอน โดยการนำชุดการเรียนรู้ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งได้มาจากการสุ่มสมบูรณ์ (Completely Randomized Design) คือ ขั้นตอนแรกสุ่มห้องเรียนมา 2 ห้อง ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยจับสลากได้ห้องเรียน 2 ห้อง คือ ม. 4/2 และ ม. 4/3 นำนักเรียนทั้ง 2 ห้อง มารวมกันแล้วให้แต่ละคนจับสลากเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของกลุ่มทดลองเท่ากับ 77.23/75.07 ซึ่งใกล้เคียงกับเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ จึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

3. ปฐมนิเทศนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการดำเนินงาน และสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย พร้อมทั้งดำเนินการขอความยินยอมจากนักเรียนและผู้ปกครองโดยใช้แบบฟอร์มแสดงความยินยอม (Consent form)

4. วัดก่อนเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ 1) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ 2) แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ 3) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ 4) แบบวัดนิสัยรักการอ่าน และ 5) แบบวัดเจตคติ

5. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับกลุ่มทดลองด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC ตามแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ จำนวน 22 ชั่วโมง โดยวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ การเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ และความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนในแต่ละชุดการเรียนรู้

6. เมื่อดำเนินการทดลองจนครบทุกชุดแล้วจึงวัดหลังเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ 1) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ 2) แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ 3) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ 4) แบบวัดนิสัยรักการอ่าน และ 5) แบบวัดเจตคติ ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันกับที่ใช้ในการวัดก่อนเรียน

7. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าทางสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบอิสระและไม่อิสระ

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยาพบว่า ชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 5 ชุด คือ ชุดที่ 1 Legacies of Langsuan: From Generation to Generation ชุดที่ 2 Suansri Spirit: Shaping Our Next Generation ชุดที่ 3 River Races: Tradition and Triumph ชุดที่ 4 Durian Adventure: From Farm to Table และชุดที่ 5 Langsuan Insider: Journey Together พร้อมแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ จำนวน 22 ชั่วโมง ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าชุดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์รายข้อระหว่าง 0.67-1.00 และค่าเฉลี่ยความสอดคล้องทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 นอกจากนี้ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ผู้วิจัยได้ทดลองใช้ชุด การเรียนรู้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 70.67/68.44 ขั้นที่ 2 ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 71.82/69.78 และ ขั้นที่ 3 ทดลองภาคสนามแบบเต็มรูปแบบครบถ้วนทุกขั้นตอน โดยการนำชุดการเรียนรู้ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งได้มาจากการสุ่มสมบูรณ์ (Completely Randomized Design) ได้ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของกลุ่มทดลองเท่ากับ 77.23/75.07

2. ผลการตรวจสอบชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC สรุปได้ ดังนี้

2.1 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้

(n=30)	คะแนนที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน โดยใช้ชุดการเรียนรู้					รวม (125) (E_1)	คะแนนจากการทดสอบ หลังเรียน (75) (E_2)
	ชุดที่ 1 (25)	ชุดที่ 2 (25)	ชุดที่ 3 (25)	ชุดที่ 4 (25)	ชุดที่ 5 (25)		
รวม	598	610	627	627	630	3091	1811
เฉลี่ย	19.93	20.33	20.90	20.90	21.00	103.03	60.37
ร้อยละ	79.73	81.33	83.60	83.60	84.00	$E_1 = 82.45$	$E_2 = 80.49$

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า นักเรียนจำนวน 30 คน ได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC ทั้ง 5 ชุด เท่ากับ 3091 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 103.03 คิดเป็นร้อยละ 82.45 และได้คะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้เท่ากับ 1811 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 60.37 คิดเป็นร้อยละ 80.49 แสดงว่า ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 82.45/80.49 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=35)		t	p
$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
25.33	2.820	21.14	4.166	4.666	.000**

**p < .01

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของกลุ่มทดลองเท่ากับ 25.33 และกลุ่มควบคุมเท่ากับ 21.14 ตามลำดับ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

นักเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ΣD	ΣD^2	t	p
30	16.27	25.33	272	2680	18.287	.000**

**p < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญก่อนเรียนเท่ากับ 16.27 และหลังเรียนเท่ากับ 25.33 ตามลำดับ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ผลการเปรียบเทียบนิสัยรักการอ่าน ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบนิสัยรักการอ่าน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=35)		t	p
$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
114.03	10.584	98.49	16.900	4.357	.000**

**p < .01

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยนิสัยรักการอ่านของกลุ่มทดลองเท่ากับ 114.03 และกลุ่มควบคุมเท่ากับ 98.49 ตามลำดับ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองมีนิสัยรักการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบนิสัยรักการอ่าน ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

นักเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ΣD	ΣD^2	t	p
30	102.23	114.03	354	6324	7.512	.000**

**p < .01

จากตารางที่ 5 พบว่า คะแนนเฉลี่ยนิสัยรักการอ่านก่อนเรียนเท่ากับ 102.23 และหลังเรียนเท่ากับ 114.03 ตามลำดับ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=35)		t	p
$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	3.873	.000**
24.47	3.003	21.20	3.693		

**p < .01

จากตารางที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองเท่ากับ 24.47 และกลุ่มควบคุมเท่ากับ 21.20 ตามลำดับ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองมีทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์สูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

นักเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ΣD	ΣD^2	t	p
30	12.70	24.47	353	4233	38.985	.000**

**p < .01

จากตารางที่ 7 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ก่อนเรียนเท่ากับ 12.70 และหลังเรียนเท่ากับ 24.47 ตามลำดับ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.5 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=35)		t	p
$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	3.143	.003*
10.57	1.794	8.86	2.568		

**p < .01

จากตารางที่ 8 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองเท่ากับ 10.57 และกลุ่มควบคุมเท่ากับ 8.86 ตามลำดับ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

นักเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ΣD	ΣD^2	t	p
30	8.17	10.57	72	218	10.529	.000**

*p < .01

จากตารางที่ 9 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ ก่อนเรียนเท่ากับ 8.17 และหลังเรียนเท่ากับ 10.57 ตามลำดับ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.6 เปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=35)		t	p
$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
119.37	16.21	117.31	12.22	.583	.563

จากตารางที่ 10 พบว่า คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองเท่ากับ 119.37 และกลุ่มควบคุมเท่ากับ 117.31 ตามลำดับ สรุปได้ว่า เจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

นักเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ΣD	ΣD^2	t	p
30	110.13	119.37	277	3241	10.418	.000*

*p < .01

จากตารางที่ 11 พบว่า คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ ก่อนเรียนเท่ากับ 110.13 และหลังเรียนเท่ากับ 119.37 ตามลำดับ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา พบว่า ชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 5 ชุด คือ ชุดที่ 1 Legacies of Language: From Generation to Generation ชุดที่ 2 Suansri Spirit: Shaping Our Next Generation ชุดที่ 3 River Races:

Tradition and Triumph ชุดที่ 4 Durian Adventure: From Farm to Table และชุดที่ 5 Langsuan Insider: Journey Together พร้อมแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ จำนวน 22 ชั่วโมง เนื้อหาที่ปรากฏในชุดการเรียนรู้ สอดคล้องกับหัวข้อหลักของอำเภอลังสวน เช่น ประเพณีแห่พระแข่งเรือขึ้นโขงชิงธง ผลิตภัณฑ์ทุเรียนหลังสวน อาหาร รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยว สถานศึกษาในท้องถิ่น โดยชุดการเรียนรู้แต่ละชุดประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุด การเรียนรู้ โดยรวม 5 ชุด จำนวน 11 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 2 ชั่วโมง ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นตามรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนสวนศรีวิทยา อำเภอลังสวน จังหวัดชุมพร องค์ประกอบที่ 2 คำชี้แจงการใช้ชุดการเรียนรู้สำหรับครูและนักเรียน เป็นส่วนที่แจ้งให้ผู้สอนและนักเรียนทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนในระหว่างการใช้ชุดการเรียนรู้ และแจ้งภาระงานของแต่ละชุดการเรียนรู้ทั้งภาระงานกลุ่มและภาระงานเดี่ยวเพื่อสร้างความตระหนักให้กับนักเรียนในการเตรียมความพร้อมของตนเองเพื่อทำภาระงานตามที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุจุดมุ่งหมายของแต่ละชุดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนดำเนินกิจกรรมตามที่ผู้วิจัยได้ออกแบบไว้ภายใต้กรอบการสอนภาษาโดยใช้ภาระงานเป็นฐาน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนปฏิบัติการงาน (Pre-task) เป็นขั้นตอนในการเตรียมนักเรียนก่อนการลงมือปฏิบัติการงานที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ให้นักเรียนเข้าใจประเด็นสำคัญและวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการงานนั้น โดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติการงานที่มีลักษณะคล้ายกับภาระงานหลักที่เป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ 2) ขั้นระหว่างการปฏิบัติการงาน (During-task) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนลงมือปฏิบัติการงานของตนเองโดยปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน ในขั้นนี้ครูจะมีบทบาทในการเป็นผู้เสนอแนะและเติมเต็มให้กับนักเรียนในส่วนที่ต้องแก้ไข ปรับปรุง และ 3) ขั้นหลังปฏิบัติการงาน (Post-task) เป็นขั้นของการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางภาษาที่เกิดจากการปฏิบัติการงาน โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขและเติมเต็มข้อบกพร่องเหล่านั้นผ่านการประเมินผลงานของตนเองและให้เพื่อนประเมิน และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC 7 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเสนอความรู้ (Teacher presentation) ครูนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและการเขียน โดยชี้แจงวิธีการและประโยชน์ของการเรียนรู้ทั้งสองทักษะ เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจพื้นฐานก่อนการปฏิบัติกิจกรรม 2) ขั้นการแบ่งกลุ่ม (Student grouping) นักเรียนถูกจัดกลุ่มละความสามารถ โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และการสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม 3) ขั้นการฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่ม (Team practice) ภายในกลุ่ม นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและการเขียน โดยได้รับมอบหมายให้ฝึกปฏิบัติตามภาระงานที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะทั้งสอง 4) ขั้นการฝึกปฏิบัติแบบอิสระ (Independent practice) หลังจากการทำงานร่วมกันในกลุ่ม นักเรียนจะมีโอกาสฝึกฝนทักษะการอ่านและการเขียนด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่เรียนภายใต้หัวข้อเดิม 5) ขั้นการตรวจสอบผลงานและทดสอบ (Assessment and testing) ครูดำเนินการตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนผ่านการทดสอบและการประเมินผลทั้งในรูปแบบงานกลุ่มและงานเดี่ยว 6) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม (Lesson summary and group evaluation) ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาบทเรียน พร้อมทั้งประเมินผลการทำงานของกลุ่มและรายบุคคล และ 7) ขั้นการให้รางวัลผลงานกลุ่ม (Team rewards) นักเรียนและกลุ่มที่มีผลงานโดดเด่นจะได้รับการยกย่องหรือได้รับรางวัล เพื่อสร้างแรงจูงใจและยกย่องความสำเร็จของการทำงานร่วมกันในกลุ่ม ทั้งนี้ในแต่ละชุดการเรียนรู้จะประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ คือ ส่วนที่ 1 การอ่านจับใจความสำคัญและส่วนที่ 2 การเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ในการปฏิบัติการงานที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความสำคัญนั้น นักเรียนจะดำเนินการตามขั้นตอนการอ่านจับใจความสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนอ่าน (Pre-reading) เป็นการดูภาพรวม อ่านผ่าน ๆ และตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน ขั้นที่ 2 ขั้นอ่าน (While-reading) เป็นการฝึกการใช้กลวิธีการจับใจความสำคัญ การแยกรายละเอียดออกจากใจความสำคัญ การวางโครงร่างเพื่อเชื่อมโยงความคิดผ่านผังกราฟิกรูปแบบต่าง ๆ จากนั้นอ่านต่อจนจบเพื่อเข้าใจความหมาย และขั้นที่ 3 ขั้นหลังอ่าน (Post-reading) เป็นการทำแบบฝึกหัดตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน โดยเป็นคำถามในระดับการจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ความ สรุปความ ตีความ และแสดงความคิดเห็นจากการ

อ่าน จากนั้นนักเรียนสรุปเรื่องที่อ่าน และเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านไปสู่การปฏิบัติภาระงานการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยดำเนินการตามขั้นตอนการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ 3 ขั้นตอนใหญ่ คือ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนเขียน (Pre-writing) ค้นคว้าและวางโครงเรื่อง (Researching and outlining) เป็นขั้นของการสืบค้น ค้นคว้าข้อมูล ระดมความคิดที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่จะเขียนและวางแผนการเขียน ขั้นที่ 2 ขั้นเขียน (While-writing) เขียนและเรียบเรียงอย่างสร้างสรรค์ (Writing and organizing creatively) เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมในการเขียนที่เอื้อต่อการเขียนพร้อมทั้งบังคับตนเองให้มีสมาธิและจดจ่อกับการเขียน สร้างแรงจูงใจให้ตนเองในการเขียน จากนั้นนำโครงร่างที่จัดทำไว้ในขั้นก่อนเขียนมาเรียบเรียงเป็นประโยค เป็นย่อหน้าและเป็นความเรียง ขั้นที่ 3 ขั้นหลังเขียน (Post-writing) ตรวจสอบ ปรับปรุงและประเมิน (Checking, improving, and evaluating) เป็นการตรวจสอบและทบทวนงานเขียนโดยผู้เขียนเองและเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยใช้แบบประเมินรายการ (Checklist) ฉบับผู้เขียนประเมินตนเอง (Writer's self-check) และฉบับประเมินโดยเพื่อนร่วมชั้น (Peer review) โดยแบบประเมินทั้งสองฉบับครอบคลุมการประเมินด้านการจัดรูปแบบ (Organization) เนื้อหา (Content) ด้านการใช้ภาษาและไวยากรณ์ (Language and grammar) ด้านกลไก (Mechanics) และด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) องค์ประกอบที่ 4 สื่อการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยสื่อประสม ในรูปแบบข้อความ ภาพ วิดีโอ เสียง รวมถึงสื่อออนไลน์บนเว็บไซต์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 เฉลยคำตอบของกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นส่วนที่นักเรียนสามารถเข้าไปตรวจคำตอบหลังจากทำกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จแล้ว เพื่อประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และเพื่อศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมจากคำอธิบายอย่างละเอียดที่ผู้วิจัยระบุเหตุผลและที่มาของคำตอบโดยระบุไว้ในภาคผนวกท้ายเล่ม องค์ประกอบที่ 6 แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนในแต่ละชุดการเรียนรู้ นักเรียนจะต้องทำแบบทดสอบก่อนเรียนจำนวน 2 ฉบับ คือ แบบทดสอบการอ่านจับใจความสำคัญและแบบทดสอบการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ โดยเป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น โดยบูรณาการเนื้อหาการอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ไว้ด้วยกัน และองค์ประกอบสุดท้ายคือ ภาคผนวก เป็นส่วนที่รวบรวมเฉลยคำตอบของแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ แบบประเมินงานเขียนฉบับนักเรียนประเมินตนเอง ฉบับเพื่อนประเมิน สัญลักษณ์สำหรับการตรวจงานเขียน และเครื่องมือออนไลน์สำหรับการปรับปรุงงานเขียนความเรียงอ้างอิงรูปภาพ อ้างอิงข้อความ และเอกสารอ้างอิง ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าชุดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์รายข้อระหว่าง 0.67-1.00 และค่าเฉลี่ยความสอดคล้องทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา หาญจันทร์ (2568 : 383 - 396) ซึ่งได้วิจัยเรื่องการพัฒนาชุดการสอนการอ่านอังกฤษเชิงวิเคราะห์ เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญด้วยรูปแบบการสอนแบบร่วมมือ PTGAR เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ความสอดคล้องนี้อธิบายได้จากกรอบแนวคิดที่ใช้ออกแบบชุดการเรียนรู้ที่ระบบและเป็นไปตามลำดับขั้นตอน พร้อมความสมบูรณ์และสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ได้สังเคราะห์ไว้

2. ผลการตรวจสอบชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC ซึ่งมีผล ดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เท่ากับ 82.45/80.49 สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา หาญจันทร์ (2568 : 383 - 396) ที่พบว่าชุดการสอนการอ่านอังกฤษเชิงวิเคราะห์ เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญด้วยรูปแบบการสอนแบบร่วมมือ PTGAR เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 80.05/83.66 เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ทำให้ชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 สรุปได้ดังนี้ 1) ชุดการเรียนรู้ทุกชุดถูกสร้างและพัฒนาขึ้นมาอย่างเป็นระบบภายใต้แนวคิดขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้วยการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน และการปรับปรุงจากการนำไปใช้จริงจากการทดลองใช้ 3 ขั้นตอน สอดคล้องกับแนวคิดการทดสอบประสิทธิภาพสื่อของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556 : 7 - 19) ที่ระบุว่าพัฒนาชุด

การเรียนรู้ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบจนถึงการทดลองใช้และปรับปรุง 2) การสอนภาษาโดยใช้ภาระงานเป็นฐานและการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของทิตินา แชมมณี (2566 : 270) ที่สรุปไว้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาทักษะด้านภาษาในด้านการอ่านและการเขียนของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนความเรียงซึ่งเป็น ความสำเร็จในการสอนภาษา (วัชรฯ เล่าเรียนดี, ประณัฐ กิจรุ่งเรือง, และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2560 : 162) และ 3) ผู้วิจัยได้ จัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้อย่างเคร่งครัดโดยออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 2 ชั่วโมงต่อเนื่องในแต่ละครั้ง ส่งผลให้นักเรียนมีเวลาในการปฏิบัติการงานกลุ่มอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เตรียมความ พร้อมด้านความรู้พื้นฐานในการเขียนย่อหน้าเชิงสร้างสรรค์ในเนื้อหาที่ปรากฏในชุดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนทุกคนมาก่อนใน รายวิชาภาษาอังกฤษอ่าน-เขียน 1 กอรกับเนื้อหาที่ใช้ในแต่ละชุดการเรียนรู้เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น เป็นเรื่องใกล้ตัวของ นักเรียนที่นักเรียนมีความรู้พื้นฐานเดิมเป็นภาษาไทยมาก่อน ทำให้การถ่ายโอนเนื้อหาจากภาษาไทยไปสู่ภาษาอังกฤษเป็นเรื่อง ที่ง่ายขึ้น

2.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม พบว่า 1) กลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Donal and Niati (2018 : 370 - 375) ที่พบว่า กลุ่มทดลองที่เรียนด้วยเทคนิค CIRC มีคะแนนความเข้าใจในการอ่านสูง กว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่กลุ่มทดลองได้ปฏิบัติการอ่านจับใจความ สำคัญพร้อมฝึกกลวิธี การอ่านตามที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการอ่านไว้อย่างต่อเนื่องทุกชุดการเรียนรู้ทั้งการปฏิบัติการ งานกลุ่มและปฏิบัติการงานเดี่ยว อีกทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเล็กยังช่วยเพิ่มโอกาสในการแสดงความคิดเห็น พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และฝึกการทำงานร่วมกัน และ 2) ในส่วนของการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนของ กลุ่มทดลองนั้น พบว่า คะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศิริ จิงสถิตย์กุล (2565 : 29 - 41) และ Kongsengphengphet and Jansrisukot (2024 : 71 - 86) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ CIRC ช่วยส่งเสริมความสามารถ ด้านการอ่านและการเขียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการผสมผสานกันอย่างลงตัวระหว่างการสอนภาษาโดยใช้ภาระงานและการ จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ที่มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ต่อเนื่องและเคร่งครัด รวมถึงการปรับบทบาทหน้าที่ของครู จากผู้สอนเป็นผู้สร้างความเข้าใจ ให้ข้อมูลและช่วยเหลือระหว่างปฏิบัติการงาน (Ellis, 2003 : 244 - 262) นอกจากนี้ ภาระงานกลุ่มและภาระงานเดี่ยวต่างก็เชื่อมโยงกันและเป็นเนื้อหาในบริบทท้องถิ่นอำเภอหลังสวนที่นักเรียนมีความรู้เดิมมา ก่อนแล้วทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมสู่การเรียนรู้เนื้อหาใหม่เป็นภาษาอังกฤษได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับทักษพร โพธิ์ เหมือน (2561: 23) ที่สรุปว่านักเรียนควรเริ่มอ่านจากเรื่องที่ย่อย ๆ และสั้นก่อนแล้วค่อยเพิ่มระดับความยาก

2.3 ผลการเปรียบเทียบนิสัยรักการอ่าน ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม พบว่า 1) กลุ่มทดลองมีนิสัยรักการอ่านสูง กว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูสอนเทคนิคการอ่าน และฝึกตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีการเสริมกิจกรรมให้นักเรียนอ่านทั้งการอ่านเดี่ยวก่อนเข้าเรียน และการอ่านเงียบพร้อมกันในชั้นเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Bhattacharjee (2022 : 423) ที่ระบุว่า การกระตุ้นจาก ผู้สอนและครอบครัว มีอิทธิพลต่อการเกิดนิสัยรักการอ่านของนักเรียน 2) ในส่วนของการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลัง เรียนของกลุ่มทดลองนั้น พบว่า คะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่ง เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก เมื่อมีการมอบหมายให้อ่านมาก่อนเรียนหรือมีกิจกรรมอ่านเงียบพร้อมกันทั้งชั้น เรียน ครูจะมีการติดตามการอ่านผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เนื้อหาที่อ่านมาเป็นตัวช่วย ในการทำกิจกรรมนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mao (2012: 2430-2438) ที่สรุปว่า แรงจูงใจในการอ่านของนักเรียนคือ เพื่อเตรียมตัวสอบและเพื่อทำงาน ในอนาคต

2.4 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม พบว่า 1) กลุ่มทดลองมีทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสอนภาษาโดยใช้ภาระงานเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาระงาน สอดคล้องกับ Barokah (2018: 59-75) ที่พบว่า การสอนภาษาโดยใช้ภาระงานเป็นฐานช่วยพัฒนาทักษะการเขียนความเรียงแบบโต้แย้งของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน 2) ในส่วนของการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองนั้น พบว่า คะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kongsengphengphet and Jansrisukot (2024 : 71 – 86) ที่พบว่า การเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านและการเขียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ส่งผลให้ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากนักเรียนกลุ่มทดลองเริ่มการเขียนผ่านการระดมสมองและช่วยกันภายในกลุ่มก่อนแล้วจึงพัฒนาสู่การเขียนรายบุคคลภายใต้หัวข้อเดิม และก่อนการปฏิบัติภาระงานการเขียนนักเรียนได้เห็นและเรียนรู้ตัวอย่างของภาระงานที่ต้องปฏิบัติ ครูชี้แจงทำความเข้าใจภาระงานกลุ่มและภาระงานเดี่ยว พร้อมเตรียมสื่อ ไวยากรณ์ที่จำเป็นสำหรับการเขียน แหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการสืบค้น และแบบประเมินการเขียนทั้งแบบประเมินตนเองและประเมินโดยเพื่อนตรวจสอบงานเขียนเพื่อปรับปรุงผลงานด้วยตนเองเบื้องต้น ภายใต้กระบวนการกลุ่มและกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพและความพร้อมสอดคล้องกับแนวคิดของ Ellis (2003 : 244 - 262) ที่ระบุไว้ว่า ครูต้องชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับภาระงานที่นักเรียนต้องปฏิบัติเพื่อเตรียมนักเรียนในการปฏิบัติภาระงาน

2.5 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม พบว่า 1) กลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kongsengphengphet and Jansrisukot (2024 : 71 – 86) ที่พบว่า การเรียนรู้โดยใช้เทคนิค CIRC ส่งผลให้ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยสร้างและพัฒนาชุดการเรียนรู้ภายใต้การจัดการเรียนรู้เทคนิค CIRC ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในวงการศึกษาว่าเหมาะสมสำหรับการสอนการอ่านและการเขียน โดยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มเล็กเพื่อระดมสมอง วางแผนการเขียน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ นำงานมารวมกัน ประเมินตนเอง ให้เพื่อนประเมิน ปรับแก้ไขจนถึงการตรวจงานพร้อมการสัมภาษณ์เมื่อนักเรียนปฏิบัติงานกลุ่มจนมั่นใจแล้วจึงไปปฏิบัติงานเดี่ยวของตนเอง กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ในส่วนของการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองนั้น พบว่า คะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vicol, Gavrilut, and Mătă (2024 : 1 - 18) ที่พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่กลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม มีกิจกรรมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น ระดมสมองและสอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2563: 108 - 156) ที่ว่าเทคนิคการระดมสมองช่วยทำให้ได้ความคิดใหม่ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น นอกจากนี้การสะท้อนคิดในกลุ่มจากการประเมินงานเขียนของตนเองและการประเมินงานของเพื่อน ช่วยฝึกการสะท้อนความคิดเห็นและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tshering and Sanpatchayapong (2016 : 1 - 11) ที่พบว่า การประเมินงานเขียนโดยเพื่อนช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบในฐานะผู้ประเมิน พัฒนาภาษาที่ใช้และส่งเสริมประสบการณ์ในฐานะผู้ประเมินซึ่งอาจจะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น

2.6 ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม พบว่า 1) เจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้การที่เจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองและกลุ่ม

ควบคุมไม่แตกต่างกันอาจเกิดจากการที่เจตคติเป็นคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมได้ยากโดยเฉพาะในนักเรียนที่โตแล้ว การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น ม. 4 ซึ่งเรียนภาษาอังกฤษมานานับ 10 ปีแล้ว เจตคติต่อภาษาอังกฤษจึงค่อนข้างคงที่ ปรับเพิ่มได้ยากคงได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้นสอดคล้องกับปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2551 : 249 - 250) ที่สรุปว่า เจตคติมีความ เข้ม และคงทน เป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่นซึ่งทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคตินั้นเกิดขึ้นได้ยาก กอรปกับหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสวนศรีวิทยากำหนดชั่วโมงเรียนสำหรับรายวิชาภาษาอังกฤษอ่าน-เขียน 2 วัที่ 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ จึงต้องเฉลี่ยจำนวน ชั่วโมงเพื่อบูรณาการผลการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมมากที่สุด ปัจจัยนี้จึงส่งผลต่อข้อจำกัดในเรื่องเวลาการทดลอง กล่าวคือ เวลาการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ในครั้งนี้เพียง 22 ชั่วโมง อาจยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้าน เจตคติระหว่างกลุ่มอย่างชัดเจน รวมทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ในครั้งนี้จัดขึ้นในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มทดลองหรือนักเรียนกลุ่มควบคุม ต่างก็เรียนกับผู้วิจัยมาแล้ว 1 ภาคเรียน ส่งผลให้มีความรู้สึกที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษในระดับหนึ่งอยู่แล้ว เกิดแรงจูงใจที่คล้ายคลึงกันในการเรียน และมีความไว้วางใจ ในกระบวนการเรียนรู้ของครู ส่งผลให้คะแนนประเมินเจตคติของทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน 2) ในส่วนของ การ เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองนั้น พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานสอดคล้องกับงานวิจัยของจันจิรา จันทสุทธิบุตร และสุรชาติพย์ งามนิล (2562 : 47 - 92) ที่ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค CIRC มีเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น กล่าวคือ การปฏิบัติการระ งานกลุ่มในชุดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และลองผิดลองถูกด้วยตนเองในสถานการณ์ที่ปลอดภัย การได้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีบทบาทในกลุ่มส่งผลให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในตนเอง รู้สึกมีตัวตน เห็นคุณค่าของตนเองและเกิด เจตคติ ในเชิงบวกต่อวิชาภาษาอังกฤษ นอกจากนี้การเป็นผู้ให้และผู้รับการเสริมแรงทางบวกหรือการชื่นชมแบบกัลยาณมิตร ระหว่างปฏิบัติการงาน รวมถึงการสะท้อนคิด ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสิ่งที่เรียน ส่งผลต่อการ พัฒนา เจตคติทางบวกของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่า ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริม ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา ดังนั้นผู้วิจัยจะขอเสนอแนะการนำชุดการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้และขอเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป โดยสรุป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. เพื่อให้การนำชุดการเรียนรู้ไปใช้จริงเกิดประโยชน์สูงสุด ครูควรเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในด้าน ทักษะการอ่านเบื้องต้นและการเขียนย่อหน้าก่อนเริ่มให้กระบวนการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับ บทบาทและหน้าที่ภายในกลุ่มอย่างชัดเจน พร้อมการหมุนเวียนบทบาทหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้งอย่างเป็นระบบ
2. เนื่องจากเกณฑ์ประเมินการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และเกณฑ์การวัดความคิดสร้างสรรค์ มีผลต่อการ กำหนดคุณภาพงานเขียนและความคิดสร้างสรรค์จึงควรมีการเน้นย้ำให้นักเรียนเข้าใจเกณฑ์ก่อนเริ่มปฏิบัติการงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพื่อยืนยันว่าการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานเป็นฐานกับการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค CIRC สามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควร

วิจัยการใช้แนวคิดดังกล่าวในการพัฒนาการอ่านระดับสูงและต่อยอดสู่การเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์อื่นที่เหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียน

2. เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า เจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาภาษาอังกฤษ ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วย ชุดการเรียนรู้และกลุ่มควบคุมที่เรียนแบบปกติไม่แตกต่างกัน จึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเจตคติของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมซ้ำอีก เพื่อศึกษากับปัจจัยที่แท้จริงที่ทำให้เจตคติของทั้งสองกลุ่มไม่ต่างกัน

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ครูผู้สอนจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ครูผู้สอนจากกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น หรือครูผู้สอนโรงเรียน ในสังกัดอื่น เช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ในท้องถิ่นอำเภอหลังสวน บุคคลหรือหน่วยงานที่สนใจพัฒนาตนเองหรือพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์เป็นภาษาอังกฤษสามารถใช้ชุดการเรียนรู้เป็นโมดูลการเรียนรู้หรือเอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่น รวมทั้งสามารถร่วมมือกับชุมชนในการต่อยอดสู่กิจกรรมการเขียนบทความภาษาอังกฤษเผยแพร่ท้องถิ่นในรูปแบบเอกสารและรูปแบบออนไลน์ จัดทำหลักสูตรมัธยมศึกษาท้องถิ่น โครงการนักพากย์ผู้บรรยายเสียงประกอบการแข่งขันประเพณีแห่พระแข่งเรือเป็นภาษาอังกฤษซึ่งกำลังขาดแคลน เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และทำให้ผู้เรียนในท้องถิ่นได้ตระหนักในคุณค่าของการใช้ความรู้เพื่อรับใช้ท้องถิ่นของตนอย่างภาคภูมิใจ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ กันชนะ. (2566). รายงานการใช้หลักสูตร รายวิชาภาษาอังกฤษอ่าน-เขียน 2 ปีการศึกษา 2562-2565. อุดรธานี: ภาควิชาภาษาไทย. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ ฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กาญจนา หารจันทร์. (2568). การพัฒนาชุดการสอนการอ่านอังกฤษเชิงวิเคราะห์ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญด้วยรูปแบบการสอนแบบร่วมมือ PTGAR เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วารสารวิชาการ และวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 15(1), 383-396.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). การคิดเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ชัคเชส.
- จันจิรา จันทสุธิบุตร และสุธาทิพย์ งามนิล. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค ซี ไอ อาร์ ซี ที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารวิชาการคณะครุศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6(1), 47-92.
- ชัยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 1-20.
- ถนอมวงศ์ สุขโชติรัตน์ ถ้ายอดมรรคผล. (2561). การอ่านให้เก่ง. พิมพ์ครั้งที่ 17 (ฉบับทันสมัย). นนทบุรี: ภาพพิมพ์.
- ทักษพร โพธิ์เหมือน. (2561). การพัฒนาการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค 4W1H ส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนวิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทิตนา แคมมณี. (2566). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ด้านสุขภาพการพิมพ์ จำกัด.
- นเรศ สุรสิทธิ์. (2565). Academic Writing in English. กรุงเทพฯ: พี.เอส. เพรส จำกัด.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2551). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

- โรงเรียนสวนศรีวิทยา. (2566). รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565. อัดสำเนา.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี ประณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21*. นครปฐม : เพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรู๊ป จำกัด.
- วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์ และวรวรรณ นิมิตรพงษ์กุล. (2562). *สอนสร้างสรรค์ เรียนสนุกยุค 4.0*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สมศิริ จิงสถิตย์กุล. (2565). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ CIRC ร่วมกับสื่อบทเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาท้องถิ่น. *วารสารครุทรรศน์*, 2(1), 29-42.
- สรเดช บุญประดิษฐ์, ธนินาถ ฤณ สุนทร, และชุตินาถ วัฒนศิริ. (2564). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การสอนทักษะการอ่านแบบแผนภูมิความหมายและการสอนทักษะการอ่านแบบ SQ4R. *วารสารการวัดผลการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา*, 38(103), 54-69.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ (ฉบับย่อ)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *คู่มือการดำเนินงานกิจกรรมโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและ การพัฒนาห้องสมุด ประจำปีงบประมาณ 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2562). *หลากหลายวิธีสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- Barokah, N. (2018). *The Effect of Task-Based Language Teaching (TBLT) and Critical Thinking on Students' Writing of Argumentative Essay*. (Master's thesis, Jakarta: FITK UIN Syarif Hidayatullah Jakarta).
- Bhattacharjee, Rupjyoti. (2022). Assessment of reading habit among teenager. *International Journal of Education and Management Studies*, 10(4), 420 - 423.
- Chang, Y. C., & Bangsri, A. (2020). Thai students' perceived teacher support on their reading ability: mediating effects of self-efficacy and sense of school belonging. *International Journal of Educational Methodology*, 6(2), 435-446.
- Donal, A., & Niati, B. (2018). *The Effect of Cooperative Integrated Reading Composition (CIRC) on Students' Reading Comprehension of Essay at English Study Program of University of Pasir Pengaraian*. In Proceedings of the UR International Conference on Educational Sciences, 370-375.
- Ellis, R. (2003). Task-based language learning and teaching. Oxford: Oxford University Press.
- Fitria, T. N. (2024). Creative Writing Skills in English: Developing Student's Potential and Creativity. *EBONY: Journal of English Language Teaching, Linguistics, and Literature*, 4(1), 1-17.
- Kafipour, R., Mahmoudi, E., & Khojasteh, L. (2018). The effect of task-based language teaching on analytic writing in EFL classrooms. *Cogent Education*, 5(1), 1-16.
- Kongsengphengphet, V., & Jansrisukot, J. (2024). The Effect of Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC) on English Reading Comprehension and Writing Abilities of Grade 7 Students in LAO PDR. *Udon Thani Rajabhat University Journal of Humanities and Social Sciences*, 13(1), 71-86.

- Mao, Z. (2012). The application of task-based language teaching to English reading classroom. *Theory and Practice in Language Studies*, 2(11), 2430-2438.
- Tshering, T., & Sanpatchayapong, U. (2016). Peer Assessment on Grade Eight Students' Descriptive Essay Writing at a Lower Secondary School in Bhutan. *Journal of Roi Et Rajabhat University*, 10(2), 1–11.
- Vicol, M.-I., Gavrilut, M.-L., & Mătă, L. (2024). A Quasi-Experimental Study on the Development of Creative Writing Skills in Primary School Students. *Education Sciences*, 14(1), 91.

ดัชนีชื่อเรื่อง

-ก-

การจัดการตลาดนัดสีเขียว กรณีศึกษา ตลาดนัด วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	204
การประเมินและศึกษาแนวทางการลดคาร์บอน ฟุตพริ้นท์ กรณีศึกษา คณะเทคโนโลยี อุตสาหกรรม	216
การพัฒนาระบบการบริหารระบบสารสนเทศ ของโรงเรียนบ้านควนราชา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1	192
การพัฒนาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิง วิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Model- Centered Instruction Sequence	182
การพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระ งานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค CIRC เพื่อ ส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับ ใจความสำคัญ นิสัยรักการอ่าน ทักษะการ เขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์และความคิด สร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนศรีวิทยา	238
การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะ ปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง เครื่องดื่มสุราซีฟ วิชาการงานอาชีพ ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	171
การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายการประกันความ รับผิดของผู้ให้บริการสาธารณสุข กรณีศึกษากฎหมายไทยและต่างประเทศ	88
การสร้างภาพลักษณ์ดิจิทัล : ยุทธศาสตร์สื่อสาร ใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	46
การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	146

-ค-

ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ ครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการ เรียนรู้ในบริบทโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา	134
ความพึงพอใจของประชาชนต่อประสิทธิภาพ การให้บริการงานบัตรประจำตัวประชาชน ของที่ว่าการอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย	29
ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และจิตใจของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งในภาคใต้	121

-ด-

ดัชนีวัดผลการสร้างมูลค่าในระดับองค์กรของกลุ่ม ธุรกิจโรงแรมสัตว์เลี้ยง: แนวคิดและ ข้อเสนอแนะ	18
---	----

-บ-

แบบจำลองพยากรณ์และเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลฝุ่น ละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย	227
--	-----

-ป-

ปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมการ แข่งขันฟุตบอล:กรณีศึกษา สโมสรบางกอก เอฟซี	9
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการ ตัดสินใจเข้าชมการแข่งขันฟุตบอล สโมสรบางกอก เอฟซี	1
ปัญหาความไม่เป็นเอกภาพของระบบการเยียวยา ความเสียหายทางการแพทย์ในประเทศไทย	110
ปัญหาทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหาย คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาล ทหารในเวลาปกติ	80

-พ-

พิธีกรรมแซยิดองค์เทพ : การเปรียบเทียบ
พิธีกรรมภายใน และภายนอกศาลเจ้า
จังหวัดภูเก็ต

98

-ภ-

ภาวะความเป็นผู้นำของนางสาวแพทองธาร
ชินวัตร นายกรัฐมนตรีคนที่ 31
ของประเทศไทย

40

-ร-

รูปแบบและกลไกการครองอำนาจนำในการเมือง
ท้องถิ่น: กรณีศึกษาการเลือกตั้งองค์การ
บริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2567

66

เรื่องเล่า ที่ขายได้: การสื่อสารสินค้ากลุ่ม Soft
Power ของไทยกับความท้าทาย
ของสินค้าทั่วไป

57

-ส-

สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมเสริมความคิด
สร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนของครูวิทยาศาสตร์
ในระดับชั้นประถมศึกษา สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 2

158

ดัชนีผู้วิจัย

-ก-		-น-	
กนกวรรณ กันชนะ	238	นันทชัย นาคสาร	80
กรกฎ จำเนียร	46	นิรมล ภูสิริรัตนะ	40
กรกฎ จำเนียร	57		
กฤตกร ทองนอก	40	-บ-	
กิตติพิชญ์ สุขเสน	66	บำรุง ศรีนวลปาน	46, 57
กิตติศักดิ์ ใจอ่อน	121, 134, 146, 158	ปิ๋กบร่อ ปาติง	204
-ค-		-ป-	
คุลยา ศรีโยม	204, 216	ประกาศรี เพชรมนต์	121
-จ-		-พ-	
จิตรดารมย์ รัตนวุฒิ	110, 80, 88	พชร ทองนอก	57
จิตเลขา สุคนธจร	57	พรทิพย์ ไวยรัตน์	158
จิรวรรณ สงขาว	146	พรเทวี เสนาทิพย์	29
จิราภรณ์ เหมพันธ์	121, 134, 146, 158	พิชญสินี กิจวัฒนาถาวร	227
เจษฎา ดีแก้ว	216	พิชามณูช สุริยพรรณ	192
-ช-		-ย-	
ชญา ไวยิ่ง	1, 9	ยศวริศ สังข์แก้ว	216
ชนัญญา สอนขำ	192		
ชวัลรัตน์ ศรีนวลปาน	46, 57	-ร-	
		รมย์ชลี บุตรกริม	134
		ระชานนท์ ทวีผล	18
-ญ-		รุ่งกานต์ ภูมิพงษ์	98
ญาณิศา บุญจิตร	192	รุ่งรัตน์ ทองสกุล	98
-ณ-		-ล-	
ณัฐธยาน์ ตูรงค์	18	ลภัสสรดา พิษณุธีรนาถ	29
-ด-		-ว-	
ดวงสมร กิจโกศล	182	วรรัตน์ รามอินทร์	204
		วิทยา ทองแกมแก้ว	110
-ท-		วิสนุพงศ์ นครพัฒน์	46
ทิพรัตน์ ยานุพรม	29		

-ส-		-อ-	
สิทธิชัย สมุห์นวน	46	อมราวดี วงศ์เทพ	204
สุดจิต ครุจิต	227	อรรวรรณ ศรีรัตนพรพันธุ์	171
สุธาวลัย เพชรศรี	88	อรอนงค์ ชนະบุญ	182
สุภากาญจน์ ชัยฤกษ์	40	อรอนงค์ วงษ์วานิช	204
สุวลี ชูวานิชย์	216	อารี สาริปา	121, 134, 146, 158

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยภาคใต้ ครั้งที่ 1
(The 1st National Research Conference of the Southern Universities Graduate)
หัวข้อ Research and Innovation for Sustainable Local Development
วันที่ 16 สิงหาคม 2568
ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อัศกร ไชยพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณิศา บุญจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรวิทย์ อักษรกาญจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
4. อาจารย์ ดร.พิชามญชุ์ สุริยพรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงศรี ชำนาญกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวลิน อังคนานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรณรักษ์ คัมรักษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอพร โมฬี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
9. อาจารย์ ดร.อมร หวังอัครางกูร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
10. อาจารย์ ดร.สุพัฒพงศ์ แยมอิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
11. อาจารย์ ดร.วรรณวิษณีย์ ทองอินทราข	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
12. รองศาสตราจารย์ ดร.ฐิติพงศ์ เครือหงส์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษฎา พันธ์มุสิก	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรมล ยินดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จิตพร อัสวโสรธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
16. รองศาสตราจารย์ ดร.บำรุง ศรีนวลปาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวลิตัน ศรีนวลปาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี สุเมโกล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
19. อาจารย์ ดร.ธนวัฒน์ บุรีรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
20. รองศาสตราจารย์ ดร.ว่าที่ร้อยตรีหญิง นิชชา วัชรากุลพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
21. รองศาสตราจารย์ ดร.พัศเบศร เวชวิริยะสกุล	มหาวิทยาลัยทักษิณ
22. รองศาสตราจารย์ ดร.พัชลิน จินนุ่น	มหาวิทยาลัยทักษิณ
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนิวัช แก้วจำนงค์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวมพร นิคม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
25. รองศาสตราจารย์ ดร.จรุณี แก้วเอียน	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา กาเต็ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญญัติ ไหวว่อง	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงเกียรติ ภาวดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

29. อาจารย์ ดร.สุนันทา คันธานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
30. อาจารย์ ดร.อัจฉราพรรณ พุ่มผกา	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
31. รองศาสตราจารย์ ดร.คมวิทย์ ศิริธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
32. อาจารย์ ดร.เพชร รองพล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศดานนท์ วัฒนธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพร แก้วเพ็ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
35. รองศาสตราจารย์กิตติพงษ์ สุวรรณสน	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร พึ่งเพ็ชร	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑาทิพย์ ทองเดชาสามารถ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
38. อาจารย์ ดร.วราญา โรจนปาภาพร	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
39. รองศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ ชูดำ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
40. รองศาสตราจารย์ ดร.เกษตรชัย และหิมา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณยู กาญจนสุวรรณ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมงานประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยภาคใต้ ครั้งที่ 1

The 1st National Research Conference of the Southern Universities
Graduate Studies Network

การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

Research and Innovation for Sustainable Local Development